TEMSİLİ DEMOKRASİNİN SONU

SAYI: 6 ARALIK 1987 800 TL(KDV DAHİL)

TOPLUMSAL KURTULUŞ

TEORİK-PRATİK SOSYALİST DERGİ

Mihail Gorbaçov
"Yolumuz Ekim'in Yolu Öncülerin Yoludur"

Seçimler ve Sosyalizm Paneli
"Tekellerin Eliyle Gelen Komünizm de Olsa Reddederiz"

Eylülist Reformlara Doğru Çelik Bilgin

Devrimci Yükseliş ve Sosyalist Hareket Ç. Can

TOPLUMSAL KURTULUŞ

6 ARALIK '87

Sahibi Dönem Yayıncılık adına **Bilgesu Erenus**
Yayın Danışma Kurulu Başkanı **Yalçın Küçük**
Genel Yayın Yönetmeni **Erhan Tezgör**
Genel Koordinatör **Mehmet Emin Sert**
Yazı İşleri Müdürü **Orhan Gökdemir**
Grafik Düzenleme ve Dizgi **Gül ve Gül Dizgi**

MERKEZ: Konur Sokak 73/9 Ankara Tel 259378 ● **İSTANBUL TEMSİLCİLİĞİ:** Ahmet Şuayip Sokak Ulutk Apt Daire 8, Laleli, Tel 5115116 ● **BASKI:** Maya Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti. Tel 1259378 ● **ABONE KOŞULLARI:** Yurtiçi Yıllık 7500 TL, Yurt Dışı Yıllık 50 DM ● **POSTA ÇEKİ NO:** 28155.7 ● **İŞ BANKASI** Akay Şubesi Hesap No 350383 ● **DAĞITIM:** Hürriyet Holding Aş

BU SAYIMIZ

Toplumsal Kurtuluş, elinizdeki sayısıyla yarım yılını tamamlamış oluyor. Çorak toprağımızın üzerindeydik, ayaklarımızın altındaydı, orada birikmiş olanlara güveniyorduk. Güvenimizin temelsiz olmadığını gördük. Bunu rahatlıkla söyleyebiliyorum.

Türkiye'deki ve Avrupa'daki ülkemizin diri unsurlarından yeni dostlar edindik. Okuyucu olarak, yazar olarak, dergimizin gönüllü dağıtıcıları olarak. Yapmakta oldukları işlerin yanı sıra bize omuz verenler oldu. Bazı arkadaşlarımız ise yapmakta oldukları işlere, gücümüze güç katmak için, son verdiler.

İlk yazıları Toplumsal Kurtuluş'ta çıkmış yazarların sayısı hiçte az değil. Yazmayı sürdürdükçe ustalaşıyorlar. Onların çoğalması ve ustalaşması, bu derginin başarı göstergelerinden biri olacak.

Sosyalizmin bağımsız sesinin duyurulması açısından önemli adımların atıldığı bir seçim dönemi yaşadık. Dergimiz baskıya girdiği sırada kesin seçim sonuçları alınmamıştı. O sonuçları önümüzdeki sayıda değerlendireceğiz.

Bağımsız adayların işlevi, sosyalizmin tek çare olduğunu duyurmaktı. İstanbul'da ve Ankara'da, son derece coşkulu toplantılarla bu iş yürütüldü. Ankara'da seçime bir hafta kala yapılan panelin bir özetini bu sayımızda bulacaksınız.

Geçtiğimiz ay Ekim Devrimi'nin yetmişinci yıldönümü kutlandı. Mihail Gorbaçov'un bu yıldönümü dolayısıyla yaptığı kapsamlı ve ilginç konuşma, Batı basınında geniş yankılar uyandırdı. Türk basınında da günlerce bu konuşmada yer alanlardan bölük pörçük söz edildi. Birçok konuda oldukça cesur çözümlemeler içeren bu önemli konuşmanın tam metnini yayımlıyoruz.

Bu arada, Sovyet TASS Ajansı, aynı yıldönümü dolayısıyla arkadaşımız Yalçın Küçük'ten bir demeç istedi. Bu demeci de dergimizin sayfalarında okuyacaksınız.

Kasım ayında Babıali'yi ve ilerici kesimi epeyce meşgul eden konulardan biri, TBKP liderlerinin ülkeye dönüşleri idi. Bu konuyu değerlendiren birkaç değinmeye yer verdik. Ayrıca, Haluk Yurtsever ile Bora Yıldırım'ın yazıları da konuyu değişik çerçevelerde ele alıyor.

Behice Boran ile Nihat Sargın'ın bugünkü yoldaşlarını sosyalistlere karşı CHP ve büyük burjuvazi ile işbirliği yapmakla suçlayan çok ağır ve doğru eleştirilerini 1976 yılının Yürüyüş dergisi kolleksiyonundan aktarıyoruz. Büyük burjuvaziye hizmetlerini tamamladıktan sonra "kendilerini sıkılmış bir limon gibi kapının eşiğinde bulacakları" söylenen "sosyalizm havarileri", şimdi bu sözlerin sahipleri ile birlikteler. O yılları bilmeyecek kadar genç olanlar ile hatırlamayacak kadar unutkan olanlar için yararlı olabileceğini düşünerek arşivlere başvurduk.

Çelik Bilgin, gerçek anlamda "eylülist reformlar"ın 1987 yılında ortaya çıkmaya başladığını söylüyor. Yazısının tepkiler yaratacağını ve tartışmaya yol açabileceğini sanıyorum.

Yazısını yurt dışından gönderen Ç. Can, ilerici ve devrimci hareketin içindeki yanlış bulduğu eğilimleri eleştiriyor. "Sosyalist hareketin içinde bulunduğu ideolojik kaostan bir çırpıda kurtuluş ham hayaldir. Bu bakımdan başlangıçta teorik problemlerde 'tam bir mutabakat' yerine, hareketin bugünkü temel sorunlarına ve geçmişine yaklaşımda birlik, yola çıkış için daha sağlıklıdır" diyor.

Zihni Anadol'un, kendi yaşantılarına dayanarak kırk yıl önceki devrimci hareketimize; Dr. İldeniz Kurtulan'ın işçi sağlığı konusundaki zengin çalışmalarından harekelle işçi ve toplum sağlığına ilişkin yazılarının ilgiyle okunduğunu umuyorum.

İsmail Ertan, müzik konusunda çalışmalar yapan, dersler veren bir üniversite mensubu. İlk yazısını yayımlıyor. Hem kendisinden hem de öteki müzikçi dostlarımızdan başka yazılar da bekliyoruz.

Dostca Yazışmalar'ı Mesut Odman derliyor. Her sayımızda olmasa bile, sık sık yer vererek sürdüreceğiz. Zaman zaman son derece yetkin çözümlemelerle karşılaştığımız sevindirici mektuplar alıyoruz. İçlerinde inceleme niteliği taşıyan yazılar oluyor. Onları da ayrıca değerlendiriyoruz. Önümüzdeki aylarda da dergimize bu biçimde ulaşmış yazılara yer vereceğiz.

Bu sayımızda biçim ve teknik açısından da değişiklikler yaptık. Beğeneceğinizi umuyoruz. Biçim açısından da gelişen bir dergi ortaya çıkartmaktır amacımız. Birkaç ay sonra daha güzelleştirebileceğimizi sanıyoruz.

Yeni yılı daha çok beğeneceğiniz bir Toplumsal Kurtuluş ile karşılamaya çalışacağız.

Erhan Tezgör

Temsili Demokrasinin Sonu

ÜÇÜNCÜ DANIŞMA MECLİSİ AÇILIYOR

Türkiye tarihinin en cansız ve heyecansız seçimi geride kaldı.

1980 yılından beri yapılmakta olan Danışma Meclisi seçiminin üçüncüsünün yalnızca kanıksama yaratmış olduğu anlaşılıyor. Halk içinde en küçük bir umut bile görülmüyor. Basın ise seçimi ve danışma meclisinin açılışını, okuyucularının gözlerinden uzak tutabilmek için büyük çabalar gösteriyor.

29 Kasım'da yapılan bir seçim değil, emri vaki oluyor.

Önce MGK zamanında temelleri atılan ve daha sonra kapalı kapılar arkasında Turgut Özal ve Erdal İnönü tarafından son biçimi verilen bugünkü seçim sistemi, tekelci parti diktatoryasını güvence altına almaya yönelik bir yönetmelik niteliğindedir. Bu seçim yönetmeliği ile kullanılan oyların üçte birisini alabilen iki tekelci partiden birisi hükümeti eline geçirebilmektedir. Bu seçim yönetmeliğine göre, Türkiye Britanya ve Amerika'daki gibi iki pati arasındaki gelgitin gerçekleşebilmesi için yüzde üç çevresinde bir oy kayması yeterli oluyor.

Ancak tekelci diktatörlüğü güvence altına almaya yönelik bir seçim yönetmeliğinde iki önemli mekanizma görülmektedir. Bunlardan birisinin yüzde üç çevresindeki oy kaymasının tekellerin denetimindeki kamu iletişim araçlarının maniplüsyan ve kampanyalarıyla kontrol altına alınnmasıdır. Seçim kampanyaları, seçime girilen partilerden alınarak, tekelci basın ve diğer kitle iletişim araçlarına veriliyor.

Tekelci basının yan kuruluşları olarak ortaya çıkan kamu oyu şirketleri, partiler kanalıyla yapılması gereken seçim tartışmalarının, bir tür gaip güçlerin eline bırakıldığı izlenimi verilerek, tekellerin denetimine aktarmanın araçları oldular. Yeni bir ıspanak ezmesi veya çamaşır suyu malı için pazar araştırması bile yapamayacak kadar ilkel ve bilgisiz bu yeni şirketler, basının halkı yanıltma yolundaki yeni keşifleridirler.

Kamuyu yanıltma şirketleri, Türkiye'de temsili demokrasinin sonunu ilan eden kuruluşlar arasındadır. Seçimi halkın sorunları çerçevesinden kopararak hiç bir anlam ifade etmeyen bir takım yüzdelerin yarışına dönüştürmektedirler.

MGK'nin temelini attığı ve Özal-İnönü'nün son şeklini verdiği *seçim sisteminin ikinci önemli mekanizması*, ön seçim yapıldığı zaman tüm açıklığıyla ortaya çıktı. Ön seçim sonuçlarında iki dramatik durum yaşandı. SHP'nin Çankaya Bölgesi'ndeki adaylarını bile Şereflikoçhisarlı SHP'liler belirlediler ve Şereflikoçhisarlılar, Ankara Çankaya'dan milletvekili seçilecek yerleri garanti altına aldılar.DYP'de Mehmet Dülger gibi DYP'nin kuruluşunda ön planda yer alan, DYP'nin yeni ve genç lider kadrosunu oluşturan isimler, seçilecek yere bile giremediler. Dülger, MGK'ne karşı mücadele yaptıkları sırada ortada olmayan kimselerin son anda gelip ön sıraları işgal ettiklerinden yakınıyor.

Yani seçim reformu, aslında, "meçhul şöhretler" sistemini getiriyor. Sistem, ön seçim yapıldığı taktirde, temel yurt sorunlarını hiç önemsemeyen ilçe düzeyinde parti bürokrasisini koruyanların kazanmasını garanti altına alırken, genel merkez planındaki bir kaç parti bürokratının dışında yurt sorunlarını ve temel özgürlükler alanında duyarlı kimselere, parlemento kapısını tümüyle kapatıyor. Artık burjuva partileri için de ülke düzeyinde isim yapmış kimselerin parlementoya girme imkanını ortadan kaldırıyor.

Özal-İnönü seçim reformu ile Türkiye parlementosu, İngiliz ya da Amerikan parlementosu gibi profesyonel ve gedikli politikacıların eline geçmiş oluyor. Aslında Türkiye'de parlemento, burjuva siyaseti çerçevesinde de olsa, 1945 yılından beri ülke çapında ilgisi olan kimselere açık olabildi. Bunlar, burjuva siyasetinin krizlerini önceden duyarak parti yönetimini uyarıcı hareketlere baş vurdular ve DP ve AP içinde olduğu gibi CHP ve HP içinde de muhalefetler ortaya çıktı. Bu muhalefetler, sonucu etkilemese bile, halkın sorunlarına *ilgisini canlı tuttu.*

Özal-İnönü Seçim Reformu ile artık iki partili tekelci politika, parti yönetiminin tam tekelindedir. Dar bölge sisteminde garip bir nisbi temsil, sadece ve sadece meçhül şöhretlerin parlementoya girmesini ve bir dönem boyunca yurt sorunlarıyla uğraşmak yerine seçim sıralamasındaki yerini korumaya öncelik vermesi sonucunu sağlıyor.

Ön seçim yapılan partilerde-basın ön seçimi kaybeden tanınmış şöhretlerin listesini yazarken, ön seçim yapmayan partiler için ise en küçük bir eleştiri duyulmuyor. Toplumda giderek ön seçim yapılmadan meclise gireceklerin adlarını belirleme işini parti liderlerine bırakma eğilimi güçleniyor. SHP ise kontenjanların belirlenmesi işini doğrudan doğruya Erdal İnönü'ye bıraktı. İnönü, ön seçimde kazanabilecek bir sıra tutturamayan eski bürokrat ve şimdiki parti yöneticilerine birer kontenjan verdi.

Türkiye'de açılan Üçüncü Danışma Meclisi'dir.

Seçim pusulalarına millet vekili adaylarının isimlerinin bile yazılmadığı biryeni dönem başlıyor.

Bu döneme, "Eylülist Reformlar Dönemi" adı uygun düşüyor.

TÜRKİYE'DE CIA

AMERİKAN BAĞLANTISI ÜST DÜZEYDEDİR

✓ Milletvekili değilken Moskova Büyükelçiliği'nden Bakanlığa getirilen Halefoğlu'nun Milletvekili adayı yapılmaması, Özal'ın yeni dönemde Amerikancı dış politikasını kendisinin yürütmek istemesinin işaretidir.

✓ 27 Mayıs'ın Dışişleri Bakanı, 12 Eylül'ün Dışişleri Bakanı Özal'ın Dışişleri Bakanı Hep Moskava Büyükelçiliği'nden geçiyor Moskava Büyükelçiliği, CIA açısından Türk diplomatlarını sınama yeridir.

Milletvekili değilken Moskava Büyükelçiliği'nden Bakanlığa getirilen Halefoğlu'nun milletvekili adayı yapılması, Özal'ın yeni dönemde Amerikancı dış politikasını kendisinin yürütmek istemesinin işaretidir.

Söz Gazetesi'nin CIA Raporu yayınlayarak çıkmaya başlaması ve arkasından Amerika'da bazı gizli CIA bağlantılarının gizliliğinin tartışılmasına yol açtı. Ancak çok kısa bir zamanda bu tartışmalar, asıl bağlantıları araştırmak yerine memuriyet merdivenlerinde yükselebilmek için Amerikan memurlarına bilgi sızdıran Türk memurlarının ortaya çıkarılmasıyla dejenere edilmek isteniyor.

Türkiye'de CIA bağlantıları üst düzeyde aranmalıdır. ABD ve CIA, Türk Dış İşleri Bakanları için son derece duyarlıdır. Özellikle ihtilaller ve darbeler döneminde bakanlık koltuğuna en güvenilir adamlarını oturmayı başarabiliyor.

ABD ve CIA, Türk diplomatlarını en çok Moskova Büyükelçiliğinde sınıyor. Moskava Büyükelçiliği'nde görev yaptığı sırada resmi ve gayri resmi kaynaklardan topladıkları bilgileri önce Amerikan meslektaşlarına aktaran hariciyeciler yükseltiliyor ve bir karışıklıktan istifade ile bakanlık koltuğuna oturtuluyor.

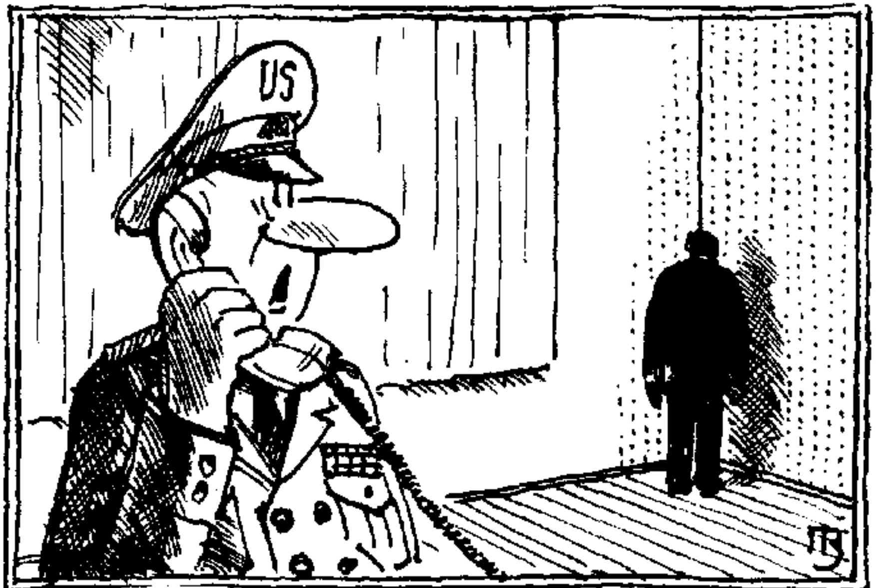
27 Mayıs'ta, önce Deniz Kuvvetleri Komutanı Fahri Korutürk Dış İşleri Bakanı olarak ilan edildi. Ancak henüz Moskava'da görev yapmamış ve güvenlirliği denenmemiş Amiral Korutürk'ün adı hemen çıkarıldı ve yerine Türkiye'nin meşhur Moskova Büyükelçisi Selim Sarper getirildi. Sarper, 1945 yıllarının karışık günlerinde Sovyet Dışişleri Bakanı Molotov ile yaptığı görüşmeleri Türkiye yerine Amerikan kaynaklarına aktaran bir diplomattır. Türkiye'deki anti-sovyetizmin en kirli maşalarından birisidir.

Amiral Korutürk daha sonra Moskava Büyükelçisi oldu ve Cumhurbaşkanlığı katına çıkabildi. Moskava Büyükelçiliği yapan Hasan Esat Işık ise, Ecevit'in yakını olmasına karşın hiç bir Ecevit Hükümeti'nde dışişleri bakanı olamadı. Moskova'daki CIA sınavından başarısız çıkmıştı. Işık'ın yerine Dış İşleri Bakanı yapılan Prof. Gündüz Ökçün'ün CIA'ye kolaylık gösterdiği ortaya çıktı.

12 Mart, Dışişleri Bakanlığı'na NATO'da NATO memuru olarak çalışan Türk diplomatı Osman Olcay'ı getirdi. 12 Eylül'ün sabahında ise o zaman ABD'nin Ankara Büyükelçisi ve CIA Ajanı Spain'in anılarında yazıldığına göre, Türk diplomatı İlter Türkmen, Amerikan Büyükelçisi Spain'u telefonla arayarak Dışişleri Bakanı olacağını duyurdu. MİT eski müsteşarı Behçet Türkmen'in oğlu olan İlter Türkmen de Moskava Türk Büyükelçisi olarak bulundu ve Amerika ile CIA'nin kendisine olan güveni daha da arttı.

İlter Türkmen şu anda Türkiye'de Amerikan görüşlerini en sıkı bir biçimde savunan en önemli diplomatlardan birisidir.

Vahit Halefoğlu, Moskova Büyükelçiliği yaparken milletvekili olmamasına karşın Dışişleri Ba

kanlığına getirilmesi Turgut Özal'ın Amerika Birleşik Devletleri'ne tam bir güvence vermek istemesinin sonucudur. Halefoğlu, Moskova'da güvenilirliğini kanıtlamıştır.

Seçim öncesinde, yeni bir hükümet kurma ihtimali yüksek olan Turgut Özal, şimdi Sovyetler Birliği'ne bazı jestler yapmak zorunluluğunu duymaktadır.Türkiye rejiminin sürekli şikayet konusu yaptığı TKP radyosunun yayınını durdurması ile Halefoğlu'nun yeni dönemde bakanlıktan kayacağının belli edilmesi zaman içinde birbirine yakın düşüyor.

Halefoğlu'nun adaylıktan düşürülerek parlementoya girmesinin engellenmesi ve böylece yeni dönemde dışişleri bakanı olma şansını yitirmesi, Turgut Özal'ın dış politikayı, kendisinden önce Washington'un bilmesini önlemek isteğine bağlamak mümkün. Böyle bir durumda Sovyetler Birliği de, Türkiye ile yaptığı görüşmeler sırasında görüşme ve önerilerin gizliliği konusunda eskisine göre "daha güvenilir" bir durumla karşılaşabilir.

CIA Türkiye'nin içindedir. Bir kaç memurdan ibaret değildir. Ayrıca sadece bir istihbarat örgütü değil, aynı zamanda bir siyaset planlama dairesidir. İngiliz Gizli Servisi ise kapitalist dünyada CIA'nın sızmadığı tek gizli örgüt olmakla övünüyor. Böylece, bütün öteki istihbarat örgütleri ile birlikte MİT'i de CIA bağlantılı bir örgüt sayıyor.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
NATO SEKRETERİNE DERS VERDİRDİ
EYLÜLİST ÜNİVERSİTEDE UTANÇ

İdare Mahkemesi'nden iptal kararı alan öğretim üyelerinin ders vermesini engelleyen Rektör Demiroğlu, NATO Genel Sekreteri Carrington'u ders vermek üzere üniversiteye davet etti.

Türkiye'de üniversiteleri itibarsızlaştırma süreci devam ediyor.

1402 sayılı yasa ile görevinden uzaklaştırılan ve İdare Mahkemeleri'nden iptal kararı almalarına karşın İstanbul Üniversitesi Rektörü Cem'i Demiroğlu'nun Danıştay'dan yürütmenin durdurmasını istemesi nedeniyle ders veremeyen öğretim üyeleri varken, Üniversite'de dünya barışının düşmanı NATO'nun İngiliz Lordu Genel Sekreteri'ne ders verdiriliyor.Sıkıyönetim Komutanı kararıyla üniversiteden uzaklaştırılan öğretim üyelerinin yanına yaklaşamayan Üniversite Öğretim Üyeleri, Profesörler Evi'nde *Lord Carrigton'la yemek yiyerek* akademik özgürlük ve meraklarını tatmin ediyorlar.

Sovyetler Birliği ile Amerika Birleşik Devletleri arasında önemli bir anlaşmanın imza tarihinin çok yaklaştığı bir zamanda Türkiye, rahatsızlığını ve NATO'culuğunu İstanbul'da bir NATO Show'u düzenleyerek *sergilemek imkanını buldu.* Bir yandan Atlantik Antlaşmaları Dernekleri'nin 33 üncü Genel Kurulu bir resmi toplantı haline getirilirken, diğer yandan da İstanbul Üniversitesi, NATO Genel Sekreteri'ni ders vermek üzere İstanbul'a davet etti.

Türkiye'nin en eski üniversitesinin NATO Genel Sekreteri'ni davet etmesi büyük bir cürettir. Üniversite rektörlerinin kendilerini hala Eylül Darbesi'nin şemsiyesi altında gördüklerinin işareti olmaktadır.

NATO Genel Sekreteri'nin İstanbul Üniversitesi'ndeki programını, Üniversite'nin Uluslararası İlişkiler Enstitüsü Müdürü Doç. Bener Karakartal hazırladı. Doçent Karakartal, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın mutemet bilirkişilerinden birisidir ve bilmediği kitapları komünist olarak nitelemekle tanınıyor. Her yerde komünizm tehlikesi gören NATO'nun gerici Genel Sekreteri'nin programını, anlamadığı kitapları bile komünist olarak niteleyerek mahkumiyet kararları çıkarılmasına gerekçe hazırlayan bir doçentin hazırlaması büyük bir uyumu sergiliyor.

Türkiye'de üniversitelerin gerçek sahipleri hala kürsülerinden ders veremiyor. Bu kürsülerde şimdi NATO'nun ve emperyalizmin hortlak sesi duyuluyor. Üniversite rektörleri ve enstitü yöneticileri, NATO bürokratlarına ve tekellerine yaranma yarışı yapıyorlar. Zaman bu zaman.

Profesörler Evi'nde Halefoğlu, Carrington ve Rektör Demiroğlu hep biraradа.

PKK, Kürdistan İşçi Partisi, Toplumsal Kurtuluş'u Eleştiriyor

"TEMEL SORUNLARA ÇÖZÜM ÖNERİLMİYOR"

Safların ayrışması, tasfiyeci uşakların faşizmin safına açıkça geçmesi iyidir, geliştiricidir; ama böyle olmadığını iddia edenlerin netsizliği ve pratiksizliği kötüdür, gelişmeleri gölgeleyicidir. Takındıkları tutumun ileri ve olumlu olduğunu yadsımaksızın Toplumsal Kurtuluş, Çağdaş Yol, Yeni Çözüm vb. dergilerin durumu böyledir. Bunlara, herşeyi az ya da çok değerlendiren, fakat ne yapılması gerektiğinde belirsizliği, tasarısızlığı, sonra belli olurluğu yeğleyen A.Kalfa'yı da katmak gerekir.

Şimdi örneğin en çok devrimci olduğunu söyleyen T.Kurtuluş ve onun bilinen yazarları, Türkiye'nin iç ve dış politikasını tarihi gelişim içinde inceliyor, rejimin işleyişi ve politikaları üzerine tesbitlere varmaya çalışıyor. Ama bunları, Kürdistan'ı ve ulusal kurtuluş mücadelesinin gelişimini unutarak ya da görmezlikten gelerek yapıyor, olayların bu yönlü bağını hiç incelemiyor. (Bakınız adı geçen derginin sayılarına.) Halbuki gelişmeleri birinci derecede bu tayin ediyor ve bunsuz değerlendirme yanlış ve yetersiz oluyor. Bu nedenle temel sorunlara çözüm önermekten kaçılıyor, bundan ürkülüyor. Peki bunun diğerlerinin tutumundan kesin ayrımı nerede?

Kürdistan sorununa ve Kürdistan'da bugün yaşanan gelişmelere karşı doğru tutum almayanlar, Türkiye'nin hiçbir temel sorununa doğru ve yeterli bir anlayışla yaklaşamazlar. Türkiye gerçeği ne denli bilimsel incelenmeye çalışılırsa çalışılsın, bu böyledir. Çünkü sosyal-şövenizme her şeyi ile karşı olmak ve ondan arınmak doğru çözümlemeler için zorunludur. Türkiye'de solculuk adına hareket eden güçler geçmişte bunun sadece demogojisini yaptılar. Bugünde, hele hele II. Enternasyonal-in çöküşünün esası olan sosyal-şövenizm incelenmeye ve Türkiye gerçeği kavranmaya çalışılırken, yapılması gereken T. Kurtuluş'un yapmış olduğu değil, tersine sorunun bu temelde ele alınmasıdır. Türk solu'nun bir kez değil ama 70 yıldır çöküşünün temelinde en kuvvetli unsur olarak bu vardır. Bu konudaki sosyal-şövenizm adı geçen dergiyi her konuda yetersiz anlayışa ve belirsizliklere götürüyor. Program ve taktik sorununa yaklaşımdaki ürkeklik ve kalabalık yazın içinde bunların gündemleştirilmemesi de bunu açıkça gösteriyor. Kürdistan'ın Türkiye açısından önemi bugün bunu da çok çok aşıyor. Direniş hattının ve eyleminin kesintisiz devamı sadece Kürdistan'da var. Bu, bir. İkincisi, Türkiye devriminin temel bir ayağı ve açısı olan Kürdistan devrimi bugün gerçekten de en karanlık ortamı yırtıyor, en vahşi rejimi ve onun tüm kuvvetlerini parçalıyor. Bunları görüp anlamayan ve sahip çıkmayanlar ve yine sosyal-şöven yaklaşımın ne kadar inceltilmiş olursa taşıyanlar Türkiye devrimi için doğru bir anlayışa, program ve taktiğe ulaşamazlar. Şimdiye kadarki uzun tarihi geçmiş bunu yüz kez doğrulamıştır, Bu günün pratiği de doğrulamaktadır.

Uzatmamak için bazı notları düşelim. Yukarıdaki anlayışın önemli bir sonucu da yasallığın abartılması oluyor. Nitekim adı geçen dergi de bu çok açık görülüyor. Bunun doğurduğu tehlikeli yaklaşımlar ortaya çıkıyor. Demokratik halk devrimi mücadelesi, demokrasi olayı doğru ele alınmıyor. İktidar hedefindense ve söz olarak bu öne çıkarılıyor sanılsa da yaklaşımlar bunu vermiyor, tersine yasal sınır içine hapsolma eğilimi tümden ağır basıyor. Bu, hem program hem de taktik açısından büyük önem taşır. Zaten "artık şu adımların atılması gerekir" denerek sıralananların çok geride kalmışlığa rağmen işlerin ağırdan alınmasını doğurması bunu açıkça gösteriyor. Yine parti sorunu doğru ele alınmıyor. Leninist partiye yaklaşılmıyor. Yasalcılığın abartılmasından bu açıkça çıkıyor. İttifak birlik sorununa doğru yaklaşılmıyor; aydın yapısı içinde hapsolma, buna karşılık militan işçi kesimi, gecekondular, gençlik, köylülük içine yönelmede ürkek davranma eğiliminin ağır bastığı görülüyor. Bunlar ve benzerleri, düzeltilmedikçe gelişme yaratmayacağı gibi, her türlü tehlikeyi de içinde taşıyor.

Lenin şöyle yazıyor: "Bilimde ilerlemeler kaydettiklerine kendilerini gerçekten inandırmış olanlar, eski görüşlerle yanyana yürümek için yeni görüşlerin özgürlüğünü istemezler, eskilerin yerine yeni görüşlerin konulmasını isterler. Bugün işitilmekte olan 'yaşasın eleştiri özgürlüğü' boş fıçı masalını pek fazla anımsatıyor." (Ne yapmalı, s. 17) Türkiye'de temel gerçeklere dokunmayan dergiler yayınlayabilmek için "demokratik haklardan yararlanmayı" ve "yasal partiyi" bu kadar abartma buna pek benziyor. 1920'lerin başlarındaki ve 1960'ların sonlarındaki çok sınırlı iktidar hedefini saymazsak, 70 yıllık Türk Solu'nun tarihi, iktidara yürüme hedefine yürümek değil, burjuvazinin egemenliği altında yasal bir parti olarak var olma ve burjuvaziyle yan yana yaşama özgürlüğü isteme mücadelesidir. Bu durum, bu gün tarihi gelişiminin zirvesine ulaşmış, faşizm'e uzlaşacak kadar uşaklaşmıştır. İçinde yaşayanlar için bu vehamet hafif görülebilir, ama devrimciler için bu niteleme bile aslında çok hafif olmaktadır. Gerçekten politika sahibi olanlar, düşman politika ile yan yana yaşamak için kendi politik hareketlerine yasallaşma özgürlüğü istemezler, düşman politikanın yıkılması ve kendi politikalarının egemen olması için uzlaşmaz savaş yürütürler. Bu güne kadar hedefi "yasallaşma özgürlüğü" istemek olan Türk Solu'nun gerçeği, onun "demokratlaşması" değil, gerçekte burjuva düzenine hizmet ve uşaklık yapması, "devrim" ve "sosyalizm" adına da boşboğazlık etmesidir.

İNSAN HAKLARI VE HİZİPCİLİK

Derneğinizin başlattığı 'Genel Af İçin Ölüm Cezalarına Karşı İmza Kampanyasına' ilişkin olarak bu mektubu yazıyoruz.

Geçtiğimiz Eylül ayında Federal Almanya'da faaliyet gösteren 'Türkiye'deki insan hakları ve Demokrasi İçin Dayanışma Girişimi' komitelerimize bu kampanyayı desteklemeyi önerdi. Aynı toplantıda 'Türkiye Demokratlarıyla Dayanışma Girişimi' temsilcisi de hazır bulunuyordu. Bu toplantıda biz bu girişimi desteklemeyi kabul ettik. Hemen arkasından da bu konuda gelişmeleri kendi olanaklarımızla Türkiye'den soruşturduk.

Öğrenebildiğimize göre, derneğiniz bu kampanyayı tek başına başlatmış bulunuyor, yani bu girişimi diğer demokratik güçlerle birlikte başlatmak ve yürütmek, bir başka deyimle bir 'güçbirliği' oluşturmak çabası olmamış veya ortada böyle bir güçbirliği yok!

Ülkemizde cezaevlerindeki baskılara karşı ve insan hakları için yürütülen mücadelede bizim bilgilerimize göre çeşitli çevreler yer alıyorlar. İnsan Hakları Derneği bu alanda önemli bir yer tutuyor, ama bu alanda faaliyet gösteren tek güç değil. Aynı şekilde TAYAD da aktif faaliyetleriyle dikkati çekiyor. Ancak her iki dernek bünyesinde de yer almayan kesimler, kişiler ya da çevreler var. Bunların bir kısmıda dergiler çevresinde bulunuyorlar. Nitekim Sağmalcılar cezaevindeki açlık grevi sırasında bir kısım dergilerin ortak basın toplantısı yaptıklarını duyduk.

Özetle bu konudaki görüşü-müzü söylememize izin verirseniz, maalesef ülkenizde demokratik güçler arasında bu çok önemli konuda bir birlik yok. Tek bir örgütlenmeyi bir tarafa bırakalım, güçbirliği de yok. Daha önce başkaları da bir takım girişimleri nedense ısrarla tek başına başlattı ve bu alanda sadece kendileri varmışçasına davrandı. Sizin de şimdi özü itibariyle çok doğru ve gerekli bir kampanyayı tek başınıza başlatmanızı, ve arkasında da diğer güçlerin desteklemesini beklemenizi doğru bulmuyoruz. Bilebildiğimiz kadarıyla ülkenizde böyle bir şey, yani birilerinin başlattığı bir çalışmayı diğer-lerinin arkasından desteklemesi pek olmuyor.

Cezaevlerindeki baskılara karşı ve insan hakları için mücadele veren tüm güçleri, ya da hiç olmazsa çoğunluğunu bir araya toplayıp birlikte böyle bir kampanya yürütmeyi önermek ve 'güçbirliği' oluşturmak yerine tek başınıza girişim yapmış olmanız olumsuzdur.

Gerçi siz 'kampanya tüm demokratik güçlerce destekleniyor' şeklinde bilgi verdiniz, ama bu da doğru değil, zira gene öğrenebildiğimize göre önemli bir kesim kayıtsız durumda.

Genel Af İçin Ölüm Cezasına Karşı bir kampanyayı özü itibariyle doğru buluyoruz ve sayıları yirmiyi bulan komitelerimize desteklemelerini tavsiye edeceğiz. Ancak yukarıda belirttiğimiz eleştirimizin bundan sonraki çalışmalarda dikkate alına-cağını umarak...

Ülkenizde sol siyasi yapı karmakarışık ve bunu bir Avrupa'lının kavrayıp bir tek güç için tercih yapmak zorunda bırakılması anlamsız ve bunu komitelerimiz istemiyorlar. Komitelerimiz sadece bir kesimden yana tavır almaktan dikkatle kaçınıyor ve bu konularda ilgilenen tüm kesimlerle iyi ilişkiler sürdürmek istiyor. Aksi halde Avrupa'da ülkenizle dayanışma hareketi sürdürmek mümkün değildir. Konu böylesine hassas olduğu için yukarıdaki eleştiriyi yapmamız zorunlu oldu.

Saygılarımızla,
Koordinasyon Komitesi adına
Vera Schmidt

TARİHİN VULGARİZASYONU VE TBKP

Kapitalist ülkelerde her şey gibi tarihte metalaşmanın dışına düşemiyor. Tarih en çok günlük basınla birlikte metalaştırılıyor. Metalaşmış tarih Türkiye'deki bütün gelişmeleri dış dinamiklere bağlıyor. D P'nin kuruluşunu Türkiye'nin NATO'ya girmek istemesine bağlıyan tarih bu türdendir. Şimdi aynı kabalaştırma bir başka boyutta yeniden gerçekleştirilmeye çalışılıyor. TBKP'nin kuruluşunu aynı şekilde Türkiye'nin AET'ye girmek istemesine bağlıyorlar. Gerçekte ise Kemal'in yasaları işliyor. Kemal'in yasalarına göre, gelişen muhalefeti kontrol etmek için, karşıda görünen ancak kontrol edilen partiler kurmak gerekiyor. Terakki-

perver Cumhuriyet Partisi ve DP hep gelişen muhalefetin akıtılacağı ve kontrol edileceği kanallar olarak düşünülüyor.

Şimdi oyun TBKP ile birlikte oynanıyor. TBKP ençok tekellerin denetimindeki günlük basın tarafından abartılıyor ve yine günlük basın tarafından bu gelişme Türkiye'nin AET'ye girmek girmek istemesine bağlanıyor.

Gerçekte ise TBKP 1930larda Terakkiperver Fırka'nın ve 1940 lardaki DP'nin rolünü üstlenmeye hazırlanıyor. Burjuvazi bununla gelişen devrimci mücadeleyi durdurmak istiyor.

Burjuvazi sol adına ne varsa TKP'ye yüklemeye alışıktır. Bu hareketin gücü ve güçsüzlüğü buradan kaynaklanıyordu. Geliş planları ile birlikte bu aldatmaca da ortaya çıktı. Nihat Sargın ile Nabi Yağcı kendileri de buna inanmış olacaklar ki yurt dışından hareket ederken İstanbul'a gideceklerini ve kendilerini 10.000 kişinin karşılayacağını söylediler. Aksi yönde sinyaller alınınca dönüş planı değiştirildi ve Ankara'ya dönüldü. 10.000 kişinin gelip gelmeyeceği bir yana en çok taraf görünen 'aydın' lar çekilmeyi ve durum netleşene kadar görünmemeyi yeğlediler. Bu gelişme ile birlikte 'zaten güçsüzdüler' şeklindeki gecikmiş kehanetler utangaçça teleffuz edilmeye başlandı.

Şimdi en çok sorulan soru ceza alırlar mı yoksa almazlar mı yönünde. Bu, planlayanlar da dahil olmak üzere kimsenin yanıt veremiyeceği bir sorudur. TBKP bir misyonu yüklenmiş ve bir misyon yüklenilmiştir. Sonuç bunun gerçekleştirilip gerçekleştirilmemesine bağlı görünüyor. Devrimci muhalefet istenilen kanallara aktarılamadığı taktirde sonuç olumsuz olacağa benziyor.

Şimdi günlük basın Nabi Yağcı ile Nihat Sargın'ın tutuklanmasını bir demokrasi sorunu haline getirmekle meşguldür. Bunların gözlerinin bağlanması karşısında Türkiye'de ilk defa böyle bir sorun olduğunu keşfeden basın "sorgulama uzuyor" türünden başlıklar atıyor. Neyi soracaklar, bilinmeyen birşey yok ki. Bu durum şimdilik geçici bir önlem olarak düşünülüyor.

HAFTALIK UMURSAMAZLAR PARTİSİ

Yılın gazetecilik olayı atlandı... Son derece yetkin bir şekilde Türkiye'nin gündemi sunuldu...

Türkiye hiçbir seçim döneminde seçimlerden bu denli uzak olmamıştı. Türk basını hiçbir seçim döneminde seçimlerden bu kadar kaçmamıştı.

Seçimlerin ertelenmesine enaz Özal kadar kızan, seçim dönemini Uğur Mumcu dizileriyle geçiştirmeye çalışan Cumhuriyet gazetesi olmuştur herhalde. Bu kızgına, çıkışını sürekli olarak seçim sonrasına bırakmaya çalışan ama ertelemeyle birlikte mali külfet nedeniyle seçimlerden önce çıkmak zorunda kalan Söz gazetesi de eklenebilir.

Bu Kızgınlar Partisi'nin yanında bir de haftada bir çıkan Umursamazlar Partisi var. Seçim olduğunu bilmeyen birinin, bu parti üyelerinin sayfalarından seçim olduğunu öğrenmesi mümkün değil. İki nedeni olabilir bu umursamazlığın: Bir, seçimler hiçbir aktüaliteye ya da haber niteliğine sahip değildir; iki, bu umursamazlar kendi gündemlerini kendileri belirleyerek burjuvazi tarafından yaratılan gündemi hiçe sayıyorlar ve bir kamuoyu yaratıyorlar.

İlki için söylenecek birşey yok. Eğer aktüalite hafta sonu gazeteciliği (aslında bu partinin üyeleri de hafta sonu çıkıyor) olarak algılanıyorsa yaptıkları doğrudur. Seçimlerin onlar için hiçbir haber niteliği ve güncelliği yoktur. Olsa olsa, referandumda olduğu gibi, maliyet hesaplarını çıkarırlar.

İkincisi için söylenebilecekler, son derece iradi bir karar olduğu için, daha çok. Hepsi de sol tandanslı sayılabilecek bu Umursamazlar Partisi üyeleri, burjuvazinin koyduğu gündemi reddederek, bu politikaları kırmak, aldatmacaları deşifre etmek için, güçlerine de güvenerek, kendi gündemlerini kendileri belirlemek istemiyorlar. Reddettikleri bir gündem yok; siyasal toplumun gündemi ve pislikleri dışında. Sivil toplumun güzelim işleri dışında kabul ettikleri birşey de yok.

Bu partinin en palazlanmış üyelerinden Nokta ve Yeni Gündem, son derece yetkin bir habercilik örneği vererek, burjuvazinin oluşturduğu gündemdeki seçimleri reddediyorlar ve en önemli gündemi biri kapağına, diğeri kuşak olarak giriyor: Biseksüellik.

Tanzanika'da çıkan bir dergide bile Türkiye'deki seçimlerle ilgili haber varken, bu dergilerin Türkiye'yi aştıklarını ya da fena halde Eylülist olduklarını söylemek mümkün. Arabesk içerikleri herkesden daha çok Türkiye'li olduklarını gösteriyor. O halde ikincisi doğru olmalı. Sol dedikodu haberciliği, siyasal toplumun kirli işlerinden uzak sivil toplum uğraşları ve enaz üç haftada bir yoğun cinsellik içeren kapakları ile bu Umursamazlar Partisi üyeleri 12 Eylül'ün depolitize ettiği kitleleri hedefliyor, en çok da bunların içindeki eskiden solcuları.

Bilinçli olmaması mümkün değil, bilinçli olarak depolitizasyona yönelik haftada bir çıkan bu partinin üyeleri, yüksek apolitik okuyucu kitlesi ile yuvarlanıp gidiyorlar işte.

NEREDEN

NİHAT SARGIN

"GÖREVLERİ BİTTİĞİNDE KENDİLERİNİ SIKILMIŞ BİR LİMON GİBİ KAPININ EŞİĞİNDE BULACAKLARDIR"

Türkiye İşçi Partisi'nin İzmir'de yapılan "4. Bölge Temsilciler Toplantısı"nda Genel Sekreter Nihat Sargın'ın yaptığı açış konuşmasının, Yürüyüş Dergisi'nin 9 Kasım 1976 tarihli 83. sayısında yayımlanan özetini sunuyoruz.

"Partimizin muhtelif bildiri ve beyanlarında yinelendiği üzere son zamanlarda DİSK ve ona bağlı sendikaların üst yönetiminden, sosyalistlerin tasfiyesi işine hız verilmiştir. Ve Konfederasyon, kuruluş ilke ve amaçlarından giderek uzaklaşıp adım adım ivme kazanan bir süreç içinde sağa kaymaktadır".

CHP'LİLEŞME VE TASFİYE

İşçi ile sendikası arasındaki asıl bağı oluşturan, tabanındaki en bilinçli, cesur üyelerinden azımsanmayacak bir bölüğünün fabrikalardan atılmasına ve işçiler arasından koparılmasına yol açan son direniş eyleminden sonra yapılan olağanüstü genel kurul toplantısı, bu üyelerine destek fonu sağlamak yönünde karar alırken, diğer yandan da yapılan tüzük değişiklikleriyle bölge temsilcilikleri konusunda yeni ilkeler getirmiş bunların genel kurulun tabii üyeleri olmasını kabul etmiştir. Böylece, şimdiye kadar ki kongrelerde sayısal olarak en büyük ağırlığı taşıyan Maden-İş, başında CHP milletvekili Baştürk'ün bulunduğu Genel İş'in arkasında son kongrede zaten ikinci sıraya itilmişken, yapılan tüzük değişikliği bu durumu daha da perçinlemiş bulunuyor. DİSK'in kuruluşundan çok sonra , yakınlarda konfederasyona katılan diğer CHP'li yöneticilerin ağırlıkta olduğu sendika yönetimleri de eklenince durum daha bir açıklık kazanmaktadır".

"Başta belirttiğimiz üzere bununla da yetinilmemiştir. Kuruluşundan bu yana ilk üyeleri olarak, DİSK'in kitlelerde yarattığı imajın gerçekleşmesine birinci derecede katkıları olan sosyalist sendikacılar çeşitli yollarla yönetimden uzaklaştırılmakta, bu mümkün olmadığında sendika olarak DİSK'in dışına itilmekte, veya, kişiler olarak ihraç yoluna gidilmektedir."

HUKUK DIŞI UYGULAMALAR

"Son olağanüstü genel kurula DİSK'in bir üyesi olarak Sosyal-İş delegelerinin katılması engellenmiş, yetkili mahkemenin bu yolda verdiği karar genel kurulun iptaline yol açacak hukuki sorunlar doğurabileceği biline biline dikkate alınmamıştır".

"Turizm-İş'te olup bitenler ise herkesin gözü önündedir. Aynı tasfiye nedenleri ile sendika içinde koparılan ihtilafa güya yukardan müdahale edip bir kongre kararı verilmiş; bu süre içinde lokal temsilciliklerinin ve bunların seçeceği gerçek genel kurul üyelerinin seçimine imkan olmadığı bilindiği halde yalnız direnişler sırasında hatırlanan "tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesi" bir yana bırakılıp atanmış üyelerle ve onların da ancak kısmen bulunduğu sözüm ona bir kongre yapılmıştır. Kongreden sonra başkanlığa gelen kişinin daha adının açıklandığı gün arkasından bir sürü söylentinin de birden ortaya çıkması herhalde bir raslantı değildir.

"Petrol-Kimya İş sendikasında ise, DİSK üst yönetimi birleştirme kararı uyarınca,yönetimin başına getirilen ve aynı karara göre yürütme kurulunda çoğunlukta olanların, birleşme sırasında sosyalistlerin ağırlıkta olduğu sendikadan kurullara Seçilenleri birer bahane ile ve tamamen tüzük dışı olarak sendika dan ihraca kalkışması gözler önündedir.Bu konuda alınan mahkeme kararı da hiçe sayılmış, bu üyeler ancak "icra" marifetiyle toplantı salonuna girebilmişlerdir ."

TASFİYE, SOSYALİSTLERİ HEDEF ALIYOR

"Sosyalistler şimdiye kadarı ilerici sendikal hareketin birliğini ve bütünlüğünü koruma.. için ellerinden geleni yaptılar. Bu uğurda tabandan gelen'ne biçim yöneticilerin ellerine teslim ediliyoruz' endişelerini,uyarı ve baskıları göğüslediler, DİSK içinde DİSK'in kuruluş ilke ve amaçları doğrultusunda mücadele verdiler ve vermekteler. Böylece bir süre önce ortaya atılan SİSK hikayelerinin ne büyük bir aldatmaca olduğu açıkça ortaya çıktı; bir yandan da DİSK üst yönetiminin bugünkü konum ve tutumları artık herkezin görüp anlayabileceği açıklıkta kanıtlarla gözler önüne serildi."

"Bugün ise yeni bir yalan sosyalistlerin ve özellikle Partimizin karşısına dikilmeğe, böylece olup bitenler ters yüz edilerek gözlerden kaçırılmaya çalışılıyor . Güya TİP'liler DİSK'i ele geçirmeye çalışıyorlarmış, bu mümkün olmayınca da kızıp köpürüyorlarmış. İddia ile ilgili gerekçeleri ortaya sermeden önce duruma bir bakalım: TİP'liler niye DİSK"i ele geçirmeye çalışsın; DISK daha kuruluş yıllarında, o zamanki TİP'in imajı ile bütünleşmiş olduğu içindir ki bugünkü duruma gelebilmiş işçi sınıfının ilerici sendikal örgütü olarak yerini alabilmiştir. Eski durumu bir yana bırakalım; tabandaki TİP'li veya sempatizan bilinçli işçi kitlelerini de bir yana bırakalım; bugünkü TİP daha kurulduğu sıralarda DİSK üst yönetiminde azımsanmayacak bir ağırlığa sahip olmuştu. Bilinçli sosyalist işçi ve sendika yöneticilerinin TİP kurucuları arasına katılmasıyla daha kurulduğu günde DİSK'te, bir TİP üyesi başkan vekili, bir yürütme kurulu üyesi vardı; genel yönetim kurulu da öyle. Diğer sendika yönetimlerinde de durum farklı değildi. Bugün bu arkadaşlarımız adım adım DİSK'ten kopmak durumuna getirilmişlerdir. DİSK'i TİP'lilerin ele geçirmesi değil, tam tersine bilinçli, sosyalist yöneticilerin TİP'lilerin DİSK'ten tasfiyesidir söz konusu olan; gerçek durum budur. Ve bütün bunlar, tabanın "söz ve karar" ına rağmen, ve tabana karşı gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.."

HERŞEYİN SINIRI VARDIR

Uzun sözler, yanıtlar gereksiz. Olup bitenler ortadadır. Herkesin gözü önünde cereyan etmektedir; şu veya bu nedenle bunu bir "sis perdesi" arkasında gizleme aracı olarak görev görme durumunda bulunanlar ise aldanmasınlar; sıra ergeç kendilerine de gelecektir. Görevleri sona erdiğinde kendilerini "sıkılmış bir limon gibi" kapının eşiğinde bulacaklardır. Bunun ilk işaretleri de bu günden belirmeye başlamıştır.· ■

NEREYE

BEHİCE BORAN

"BÜYÜK BURJUVAZİ-CHP-DİSK ÜST YÖNETİMİ ÜÇLEMESİNE BİR DE BU SOSYALİZM HAVARİLERİ EKLENİYOR"

Türkiye İşçi Partisi'nin 9-10 Ekim 1976 tarihlerinde Ankara'da yapılan ve TİP MYK üyeleri ile il ve ilçe temsilcilerin katıldığı "3. İl Temsilcileri Toplantısı'nda Genel Başkan Behice Boran'ın yaptığı açış konuşmasının, işçi sınıfı üzerinde oyunlar, TİP-DİSK-CHP ilişkileri ile ilgili bölümlerini, Yürüyüş Dergisi'nin 12 Ekim 1976 tarihli 79. sayısından aktararak sunuyoruz.

İşçi sınıfı ve diğer demokratik güçlere cepheden saldırı, baskı ve şiddet yöntemleri burjuvazinin ve MC iktidarının istediği sonuçları vermemekte ,bu güçler sindirilip geriletilememektedir. Daha ince hesaplı bir politika güdülerek, işçi ve emekli kitleler ve küçük burjuva aydınlar kesimi yanıltılmalı ,aldatıcı "çıkış yolları"na yönlendirilmelidir. Kısacası, toplumun demokratikleşmesi doğrudan bastırılıp durdurulamıyorsa, dolaylı yoldan kontrol altına alınmalı ,"güdümlü"hale getirilmelidir. Demokratik özgürlüklerden,emekçi haklarından yana çıkıp da, kapitalizmin dışına çıkmayı öngörmeyen,kendisini komünizme karşı en etkin engel olarak ileri süren, işçi ve emekçi kitlelerin bir ölçüde desteğine sahip ve onlara şimdilik bir "umut kapısı"gibi görünen CHP, burjuvazinin bu isteğine cevap verebilir, burjuvaziye zorluklar çıkarmayan, "çalışma barışı"nı sağlayan bir "özgürlükçü çoğulcu demokratik rejim"i gerçekleştirebilir. Burjuvazi şimdi bu hesabı yapmaktadır. Dünyanın başka yerlerinde olduğu gibi bizde de burjuvazi kendi öz partisi bildiği tutucu, gerici parti işleri yürütemeyince, sosyal demokrasiyi ikinci tercihi olarak kabul etmektedir.

CHP ise, büyük burjuvaziye ve ABD'ne teminat verme çabası içindedir. Bukonu da defalarca belirtildi.

Bir kaç ay önce CHP Merkez Yürütme organında yer alan değişiklikten burjuvazinin duyduğu memnunluğu hemen ertesi gün İşveren Sendikaları Konfederasyonu başkanı dile getirmişti. Şimdi de örgüt yapısında "sol" muhalefet, gazetelerde haberleri sütun sütun çıkan yöntemlerle temizlenmektedir. Gençlik Kolları raporlarında yapılan ihbarcılık artık kongrelerde yüksek yetkililerin ağzından tekrarlanmaktadır. Öyle anlaşılıyor ki, kongreler döneminden CHP, kolu kanadı budanıp biçime sokulmuş, arınıp paklanmış olarak çıkacak, iç ve dış etkin çevrelere verilen teminat daha da perçinlenecektir.

Bu "teminat verme" açısından konumuza ilişkin çok ilginç husus, CHP'nin DİSK'in "yas" ilanı ve işçilerin giriştikleri protesto direnişleri karşısında aldığı tavırda kendini gösterdi. Ecevit'in açıklaması hem dikine gitmek isteyen burjuvazi kesimine ve MC iktidarına bir uyarıdır; hem de CHP'nin tutumunun devlet otoritesini "çalışma barışı"nı gerçekleştirmeyi amaçladığını vurgulayarak burjuvaziye "teminat verme"dir.

Ecevit'in sık sık ve ısrarla tekrarladığı "iki büyük konfederasyon"un işbirliği yapmaları çağrısı da aynı doğrultuda, burjuvazinin düşündükleri ve istedikleri doğrultusunda girişimlerdir. Bu çağrı gerçekleşseydi, veya ilerde gerçekleşirse DİSK yola getirilmiş,CHP işçi sınıfı üzerindeki etkinliğini, oy yönlendirme yeteneğini kanıtlamış olacaktır. İşçi sınıfı üzerinde öylesine etkin ve yetenekli bir partiyi, sosyal demokrasiyi bir iktidar almaşığı olarak düşünmeye ve benimsemeye başlayan burjuvazi, işçi sınıfı hareketini ve demokratik gelişmeyi kontrol altına almakta, DİSK'i 'ehlileştirme" de ona daha güçlü bir ölçüde güvenirdi.

Bu çağrı gerçekleşmedi, gerçekleşmesi için henüz vakit erkendi. Halil Tunç, CHP'nin Türk-İş'e en yakın parti olduğunu söylemişti, ama aynı anda bir takım çekimserlik kayıtları da olduğunu belirtmiş ve İcra Kurulu'ndan ne CHP, ne de DİSK ile yakınlaşma doğrultusunda herhangi bir karar çıkmamıştı. Türk-İş üst yöneticilerinin büyük kısmı MC'den yanaydı. Tunç'un kendisi de burjuvazinin tercihleri kesin açıklık kazanmadıkça ve iktidar değişikliğine yol açacak görünmedikçe konumunu kazanmadıkça ve iktidar değişikliğine yol a[illegible] görünmedikçe konumunu değiştirmezdi. Türk-İş içindeki sosyal demokrat sendikalar da ikircikliydi[illegible] ve sorunu AP'lilerle MHP'lilerin egemen olduğu İcra K[illegible]ulu'na havale etmeyi yeğlediler.

GELİŞMELER VE DİSK YÖNETİMİ

DİSK üst yönetimi de "ihtiyatı elden bırakmama'ya dikkat etmek zorundaydı. Çoktan beri işaret edegeldiğimiz, DİSK'i CHP'lileştirme, sosyal demokrat çizgiye tam oturtma politikasının sezdirmeden, keskin sosyalistlik sis perdesi altında yürütülmesi zorunluluğu vardı. Bu işin işçi kitlesinde yerleşmiş, geleneksel nitelik kazanmış olan on yıllık DİSK imajını yıkmadan başarılması gerekiyordu. Hep sağa kayıp solda görünme taktiğiydi bu. Oysa DİSK yapısı içindeki sosyalistler ve uyanık, bilinçli işçiler üst yönetimin "el çabukluğu marifet" uyarınca kotarmak istediği işin çoktan farkındaydılar ve DİSK'i kendi kuruluş ilkeleri çizgisinde tutabilmenin mücadelesini veriyorlardı. DİSK'in tabanı bu mücadeleyi ve sosyalistlerin DİSK'in dışına atılmaları konusunda üst yönetimin hak hukuk tanımayan girişimlerini görüyor ve tabanda yönetime karşı bir yabancılaşma, bir güvensizlik oluşuyordu. Son protesto hareketlerinde işçilerin 15-16 Haziran hareketindeki gibi bir coşkuyu göstermemiş olmasında bu güvensizliğin de rolü oldu.

Artık işçilerimiz iyi biliyorlar veya öğreniyorlar ki, bugünkü DİSK eski DİSK değildir. Bugünkü DİSK söz konusu olduğunda, üst yönetimle örgüt kitlesinin durumu arasındaki ayrımı gözeterek, tahlil ve değerlendirmeler yapmak gerekir.

DİSK liderliği hiçbir zaman sosyalist olmamıştır ama DİSK hareketinin zamanının TİP hareketiyle bütünleşmiş olması, liderliğin gönlündeki sosyal demokrat aslanın ortaya çıkmasını o sırada önlemiştir. 1970 öncesi TİP'teki sosyalistlerin, sosyalizmden sapmalara karşı verdiği mücadelede DİSK üst yöneticileri karşı saflarda ve sağda yer almışlardır.

1971'de 12 Mart muhtırasının verilişinden sonra

DİSK üst yönetimi muhtırayı ve yeni rejimi tutan bir bildiriye DİSK adına katıldı, TİP ise karşısındaydı. DİSK yönetiminin DİSK hareketini TİP'den ayırmak, koparmak girişimi ilk olarak bununla açıkça ortaya çıktı. DİSK üst yönetimi 12 Mart döneminde kısa süreli tutukluluk dışında bir sıkıntıya düşmeden kurtuldu. Oysa başlarında süregiden bir dava da vardı üstelik. 15-16 Haziran olaylarına ilişkin olarak sürüp giden davaya bakmayı 12 Mart döneminin askeri mahkemesi reddetti, görevsizlik kararı vererek.

DİSK üst yönetimi, 12 Mart rejimini, DİSK hareketini avaraya alarak geçiştirmeye çalıştı. TİP ise kapatıldı. 1973 Genel Seçimlerinde CHP en çok oy alan, milletvekili çıkaran parti oldu. "Umudumuz Ecevit" sloganı dört bir yanı sardı. Sol kanat da seçimlerde CHP'yi desteklemişti. DİSK üst yönetimine göre artık meydan boş sayılırdı, politikasının istediği gibi yürütebilirdi. Sosyalistlik adına DİSK'i CHP'lileştirmeye koyulabilir. "halk sektörü"nü açıkça savunabilirdi, öyle de oldu.

TİP VE DİSK

TİP'in 1 Mayıs 1975'de kurulması hesapları bozdu. Daha kuruluş evresinde Türkler karşı tavrını belli etti, ama pek de önemsemiyordu. DİSK'in gücü CHP'nin etkinliğiyle TİP hareketini ezer geçerdi. TİP hareketinin ezilip geçilemiyeceğini bilmek için sosyolojik bir anlayışa sahip olmak gerekliydi.

TİP daha baştan DİSK'in içinde etkin, kimisi DİSK'in kuruluşundan beri hareketin içinde yeralmış, mücadele vermiş sendikaların üst yöneticilerini de kapsamına alarak kuruldu. TİP'in kuruluşundan hemen sonra yapılan DİSK Genel Kongresinde sosyalistlerin önemli bir güç oldukları görüldü. Bunun üzerine DİSK üst yönetimi sosyalistler ve sosyalist sendikalara savaş açtı. Bu savaş şimdi amansız biçimde her türlü "yöntem" caiz görülüp kullanılarak yürütülüyor. Sosyal-İş, Petrol-İş, Kimya-İş, Turizm-İş sendikalarına ve yöneticilerine yapılanlar ortada, biliniyor. DİSK üst yönetiminin iradesi dışındaki yanıyla olumlu etkiler de doğuruyor. Olup bitenleri gören işçi tabanının gözü açılıyor, daha bilinçleniyor, sosyalistlerin safında yer alıyor. TİP'in gelişip güçlenmesiyle bu süreç de güçlenmekte, daha da güçlenecek. İşçi sınıfının sosyalist hareketini sendikal hareketinden ayrı ve uzak tutmaya kimsenin gücü yetmez. Büyük burjuvazi, CHP ve DİSK üst yönetimi birbirine paralel olarak (belki de birbirleriyle elele vererek) Türkiye'de solu politik düzeyde CHP'de, ekonomik-sendikal düzeyde de sosyal demokratlaştırılan DİSK'te tutmak çabasındadırlar. DİSK'e bu işleri gördürebilmek için kitlelerdeki yerleşmiş DİSK imajını ve buna bağlı olarak DİSK'in sosyalist görüntüsünü korumak, koruyabilmek için de bu görünüşü abartmak gerekiyor. Bu noktada kendilerini sosyalizmin yeddi emini bilip CHP'nin solunda yasal bir partiye, TİP'e gerek görmeyenler, görmemekten öle karşı çıkanlar devreye giriyorlar. DİSK üst yönetimi artık sosyalistlik adına rahatça TİP'e karşı olabilir, TİP'lileri ve TİP'e yakın olanları DİSK'in dışına atmaya girişebilir, ruhsat verilmiştir. Böylece, büyük burjuvazi-CHP-DİSK üst yönetimi üçlemesine bir de bu sosyalizm havarileri ekleniyor. Nesnel olarak durum budur. Bu nesnel genel çerçeve içinde, her özgün olayda görüldüğü üzere taraflardan herbiri ve MC iktidarı kendi öznel hesaplarına uygun bir tavır ve davranış içindedirler.

DİSK üst yönetimi konusunda bu eleştirileri yapmakla birlikte DİSK dışında ayrı bir konfederasyon kurulmasından yana değiliz. Partimize atfedilip dedikodusu yapılan, SİSK (Sosyalist İşçi Sendikaları Konfederasyonu) kurma niyetimiz yok. Bir yandan işçi sınıfının sendikal birliğinin DİSK çatısı altında gerçekleştirilmesi mücadelesi, öte yandan DİSK'in kuruluş ilkeleri çizgisinde tutulması, sosyal demokratlaşmasının önlenmesi mücadelesi verilmelidir ve verilmektedir. DİSK üst yönetimi sosyalistlerin yönetimindeki sendikaları, sosyalist yöneticileri, temsilcileri ve yöneticileri, temsilcileri ve işçileri dışarı atmak girişimlerine her gün bir yenisini ekliyor. Ama ne yaparsa yapsın sosyalizm ve TİP'ne yakınlaşma tabanda yayılıyor. TİP, gücünü başardığı hızlı örgütlenmeyle göstermiştir. İşçiler TİP'e gelmektedir. TİP'in gücü arttıkça sendikaların tabanında da etkisi, taraftarı, üyesi artacaktır. TİP'in işçi sınıfı içinde kök salmasını, genişlemesini önlemeye ne DİSK üst yönetiminin, ne başkalarının gücü yetmez. Şimdi üst yönetimde olmanın ve son derece anti-demokratik tüzük hükümlerinin sağladığı olanaklarla sosyalistlere karşı "başarı" sağlar görünseler de bu ilanihaye sürmeyecektir.

TİP VE CHP

Cumhuriyet Halk Partisi'ne karşı da tutumumuz iki yanlıdır. CHP demokratik hak ve özgürlükleri savunduğu, MC iktidarına, fazizan tırmanışa karşı mücadele verdiği ölçüde onun yanında oluruz, demokratik, antifaşist ortak bir platform üzerinde bir güçbirliği yapabilmeyi öngörürüz. Dünyada hiç bir işçi sınıfı partisinin, ne derece gelişmiş ve güçlü olsa da, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin tümünü kapsayabilmesi mümkün olmadığı için, CHP demokratik niteliğini korudukça, kitleler içinde örgütlenmesini de olumlu karşılarız.

Ama CHP'nin işçi sınıfıyla bütünleşme, işçi sınıfının sosyalizmi hedef alan partisinin yerine geçme çabalarına da karşı çıkarız. İşçi sınıfımızın politik hareketinin bağımsızlığını ve sosyalizm çizgisinden saptırılmamasını sağlamak ve korumak, diğer emekçi kitleleri işçi sınıfı davasına kazanmak ve işçi sınıfıyla ittifaklarını gerçekleştirmek Partimizin temel görevidir. İşçi sınıfımız içinde sağlıklı bir sosyalist gelişme vardır ve bu gelişme Partimize yöneliktir. Partimiz bu potansiyeli iyi değerlendirmektedir ve değerlendirmeye devam edecektir. İşçi sınıfımızın sosyalizm çizgisinden saptırılmasına asla müsaade etmeyeceğiz.

CHP'nin emekçi kitleler, hatta bir ölçüde işçi sınıfı içinde bir desteği, bir oy tabanı vardır. Bu taban ekonomik-sosyal istemlerinin gerçekleştirilmesinde CHP'ye, özellikle liderine umut bağlamış görünmektedir.., her ne kadar 1973 seçimleri zamanına kıyasla bu umut zayıflamış olsa da. Ayrıca CHP'nin aydınlar arasında etkin bir yandaş kesimi vardır. CHP iktidara gelebilmek için bu kitle tabanını ve yandaş kesimini kollamak, onların sözcülüğünü etmek durumundadır. Bu kitlesine karşı demokratik özgürlükler, ekonomik-sosyal haklar konusunda kesin taahhüde girmiştir. Bu kitle tabanını sağlamlaştırmak ve burjuvaziye güvence verebilmek için CHP bugün işçi sınıfına nüfuz etme ve onun sendikal, politik hareketini sosyal demokratlaşma çabası içindedir. Ecevit CHP'nin işçi sınıfı ile bütünleşmesi gereğini tekrar tekrar vurgulamıştır ve yeni hazırlanan tüzükte bu hedefi gerçekleştirmeye yönelik hükümler vardır. CHP lideri işçi sınıfının sendikal hareketinin de sosyal demokrat çizgide birleştirilmesi emelindedir. Türk-İş ile DİSK'in birleşmek değilse bile, en azından işbirliği yapmaları gerektiğini yine defa defalarca vurgulamıştır. Türk-İş'in erimekte olduğunun, gücünü muhafaza edemeyeceğinin herhalde CHP lideri de farkındadır. Türk-İş yokuş aşağı daha da indikçe onun içindeki sosyal demokrat sendikaların DİSK ile birleşmesi, ve sosyalistler ayıklanarak DİSK'in politikasının ve yürütümünün sosyal demokrat çizgiye sağlam oturması öngörülmektedir. Böylece, hem CHP kitle tabanını genişletmiş, güçlendirmiş olacak hem de sosyalistlerden arındırılıp sosyal demokratlaştırılmış, kontrol altına alınmış bir DİSK hareketinden sermaye sınıfı -burjuvazi- artık kuşku duymayacak, "çalışma barışı"na ve güvene kavuşmuş olacaktır. ■

SAĞ YANIM ÇÜRÜYOR SOL YANIM DİRİ

Haluk YURTSEVER

I

Türkiye sol hareketinin oportünist-reformist kanadında ibret verici gelişmeler oluyor.

Bilimsel sosyalizmi bilimsel sosyalizm yapan tüm temel önermeleri; sınıf mücadelesini; sınıf mücadelesinin zorunlu olarak yolaçacağı devlet durumu, bunun gerektireceği proleter savaş yöntemlerini reddediyorlar. Sınıfın sınıfa karşı savaşımı *"dar sınıf bakış açısı"* (1), proleterya diktatörlüğü *"kolay anlaşılmayacak, hatta günümüzde yanlış anlayışlara kapı açabilecek"* bir kavram (2), devrimci durum ve devrim Türkiye için *"belirsiz olasılık"* (3) tırlar. *"Türkiye NATO içinde kendi meşru güvenlik çıkarlarına ve dünya barışının çıkarlarına uygun bir politika izlemeli"*(4), *"Uluslararası Para Fonu (İMF), Dünya Bankası , Ekonomik İşbirliği ve Gelişme Örgütü (OECD) gibi kuruluşlarla olan ilişkiler, ulusal çıkarlar temel alınarak yeniden düzenlenmelidir. "* (5)

Geriye ne kalıyor? Geriye , Türkiye'de solculuğun ortak değerleri içinde sayılacak hiçbir şey kalmıyor. Geriye, NATO ve *"politik sistemin en üst organı olması gereken"* (6) burjuva parlementosu içinde oynanacak oyunda figüranlık kalıyor.

Yukarıdaki alıntıların da açıkça ortaya koyduğu gibi, sosyalizm adına sosyalizmle ilişkisi kalmayan bir yol seçenlerin başında TKP-TİP, yeni adlarıyla TBKP geliyor. Ama onların bu yolda yalnız olduğnu sanmak, büyük bir yanılgı, daha da kötüsü sol yelpazedeki karışıklığı sürdürmeye yardım etmek olur. Aralarındaki ikinci farklılıklara ve birbiriyle pek iyi geçinememelerine rağmen, Yeni Gündem "çevresi" ve D. Perinçek önderliğindeki Saçak çizgisi de , temel konularda aynı ya da benzer görüşleri paylaşıyorlar.

Söylenenlerin kanıtsız kalmaması için, okuyucuyu sıkmayı göze alarak kısa bir d öküm yapmak gerekiyor.

Türkiye'de "sivil toplumculuğun" şampiyonu Yeni Gündem'den başlıyorum.

"...Muhalefet olarak yapılabilecekler de vardır.

(...)Gerçekci gözle bakıldığında Türkiye'de solun 'iktidar' olması öyle bir yakın vadede görünmüyor"(7)

"Şu anda sorun sol için iktidar olmaktan ziyade demokratik ve sivil toplum mücadelesi yapmaktır.(...) Şu andaki acil sorun sivil toplumdur..."(8)

"Berlinguer'in soruları Türkiye için güncelliğini koruyor."(9)

"Toplumda en net ayrım çizgisi hala Doğu-Batı olarak çekilen çizgi"(10)

"Şöyle bir mantık var sanki: 'sağ demokratik olamaz' bir hayli tartışma götürür bu yargı."(11)

"Türkiye'de sağın demokratik olmadığını sık sık söyleriz, bu doğrudur. En azından iktidardayken çok parlak bir demokrasi sınavı verememiştir Türk sağı...Ama karşısında demokratik bir Türk solu görememiştir."(12)

"Demokratik sağın temsilcisi güçlerle demokrasi konusunda ittifak siyasal hayatımızın temel sorunu olarak gündemdedir."(13)

"..Dünyada 'demokratik sağ' diye birşey var ve bu kesim, demokrasi için, hatta solla da yan yana gelebiliyor."(14)

Yeni Gündem, Türkiye'de sola ezeli ve ebedi bir muhaliflikten başka bir şeyi layık görmüyor. Siyasal iktidarın burjuvaziye ait olacağı bir Türkiye'de Türk sağı ve Türk solunun birlikte oluşturacakları bir "sivil toplum", gelişmiş bir burjuva demokrasisi öneriyor.

Yeni Gündem'in "sivil toplumculuğunu sayfalar dolusu yazıyla eleştiren Saçak'çılar ise, "milli uzlaşmacı", neo-Kemalist bir yoldan, iktidarın yine burjuvaziye ait olacağı bir düzene emekçi sınıfların da "katılımını" öngörüyorlar. Onlar da burjuva demokrasisinin sınırları içindedir.

Aktarıyorum:

"Biz, üretim amacı halkın ihtiyaçlarını karşılamak olan, güçlü bir kamu kesiminin bulunduğu bu kamu özel girişimle yanyana ve rekabet ederek kendini kabul ettirdiği, iç ekonomik faaliyette değer yasasının işlediği planlı bir karma ekonominin, Türkiye'nin önündeki adım olduğu düşüncesindeyiz. Buna milli ve demokratik bir ekonomi adı da verilebilir...

Bugün Türkiye'nin kapitiliz mi sosyalizm mi gibi bir yol ayrımında bulunmadığı kanısındayız."(15)

"Kemalistler de, ihtilal ve isyan kavramlarının yüzölçümü, Türk devriminin sınırlarını aşarak evrensel boyutlara ulaşır."

"Türk devriminin önderleri devlete isyan teoripratiği içinde yetişmişlerdir."(16)

"...2000 yıllarına yol alan Türkiye, yakın geçmişin göreli özgürlük koşullarını yeniden canlandırmanın ötesinde, milletin bütün sınıflarını kapsayan bir uzlaşmayı gerçekleştirmenin eşiğine gelmiştir. Emekçi yığınları siyasal yaşamın dışında tutmaya yönelik formüller, olayların akışı içinde geçersiz kalmaya mahkumdur."(17)

"Demokrasi, bugün Türkiye için büyük bir sorundur. Böyle büyük bir sorun ancak büyük politikalarla çözülebilir. DYP ve DSP Türk-İş'i yanlarına alarak şu an böyle büyük bir politika izliyorlar."

"1980'de önlenememiş olan askeri mücadelenin parlementer kurumlar üzerine düşen gölgesinin kalkması ve getirdiği otoriter kurumlaşmanın tasfiyesi için, bugün

gene tek bir çözüm vardır: parlementoyu savunan kuvvetlerin Milli Uzlaşma Anayasası için güçbirliği yapmaları. Böylece altı-yedi yıl sonra sivil güçlerin önüne gene aynı büyük politika aynı büyük politika seçeneği çıkmış bulunuyor. "(18)

"*...gerçek bir milli uzlaşma, hiç kuşkusuz, emekçi yığınların siyasal güçlerinin katılımını* **da**(abç) *gerekli kılar.*"(19)

Bu sözlerden, "milli uzlaşmada" emekçi yığınların tamamlayıcı bir rolu olacağı anlaşılıyor.

"*...Türkiye"de liberalizm bile sol bir içeriğe sahiptir, çünkü değişmeden, yenileşmeden yanadır.*"

"*Sol ve sağı tanımlamak, basit bir kavram sorununun ötesinde ittifaklar ve dünyayı değiştirme düzlemine de yansıyan etkilerde bulunuyor: solu sömürüyü kaldırma programıyla özdeşleştirmek... potansiyel müttefiklerle birleşmeye zarar veren bir etki yapar.*"(20)

"Potansiyel müttefiklerle birleşmeye zarar" vereceği için sömürüyü kaldırma programından vazgeçiyorlar. Sosyalizmi bırakıyorlar.

Geçmişi, özellikle sosyalist ülkelere tutumuyla öteki iki örneğimizden önemli farklar taşıyan TKP veya bugünkü ismiyle TBKP 'ye gelince.

Bu çizgi, 12 Eylül'den sonra sık aralıklarla programlar değiştirdi. Bugün, üstünde "Türkiye Birleşik Komünist Partisi Program Tasarısı" yazan bir belge ile çıkıyorlar. Eski ve yeni belgelerden yapacağım bir kaç aktarma, bu çizginin tanımını da apaçık gözler önüne serecektir. Aktarmalar, Yeni Gündem'in 'sivil toplum", Saçak'ın "Milli Uzlaşma" dediği aynı şeye "Ulusal Demokrasi" ya da" demokratik yenilenme" dendiği akılda tutularak okunmalıdır. Aktarıyorum:

"*Ulusal demokrasi özde bir burjuva demokrasisidir.*"(21)

"*TKP hiç bir önkoşul ileri sürmeden emperyalist saldırgan politikaya ve cuntaya şu ya da bu ölçüde karşı çıkan burjuva politik güçleri de içinde tüm demokratik muhalefet güçleriyle işbirliğine hazırdır.*"(22)

"*Bugünün ana sorunu düzen değil politik rejim sorunudur.*"(23)

"*Ulusal demokrasi gerçekleşebilir, reel güçleri olan bir demokrasi anlayışıdır.*"(24)

"*Ulusal demokrasi bugünkü rejime son vermekten ve ona son verenlerin hükümetini kurmaktan geçiyor.*"(25)

"*Günümüzde Kemalist işçi sınıfının ve öteki emekçilerin hak istemlerine karşı kayıtsız kalmıyorlar, Kürt halkı üzerindeki terörü onaylamıyorlar, komünistler ve öteki ilerici güçlere düşmanca yanaşmıyorlar.*"(26)

TBKP Program Tasarısı'nda "Ulusal Demokrasi" yerine, ondan da geri bir içerik taşıyan "Barış ve Demokratik Yenilenme Stratejisi" öneriyor ve bunu da şöyle formüle ediyorlar:

"*Barış ve Demokratik Yenilenme Programının içeriği, hakın temel istemlerinin çözümünü bugünden başlatmaya yönelik, kapitalizm çerçevesinde geliştirebilecek reform hareketlerinden oluşmaktadır.*"(27)

"*İç ve diş koşulların gerçekci analizi, bugün ülkemizde politik güçler oranının nesnel koşul olarak devrimci bir duruma elverişli olmaktan henüz uzak olduğunu göstermektedir. Yöntemsel olarak, olgu ve eğilimlere değil, belirsiz olasılıklara dayanarak bugün olmayan ancak ilerde ortaya çıkabilecek devrimci bir durumda olduğumuz varsayılarak strateji belirlenemez.*"(28)

Devrimci durum yoktur , ve ancak pek belirsiz bir olasılıktır, *öyleyse devrimci strateji de gerekmiyor!*

"*Komünistler ve öteki geniş sol güçlerle, antiemperyalist yönelimli İslami çevreler ve burjuva parlementerizmini savunan güçler arasında karşılıklı değerlere ve faziletlere saygı temelinde bir dialog oluşması, barış ve demokrasi amaçların da bir yakınlaşma sağlanması gerçekleşebilir..* " (29)

"*İnsanlık dışı terörizmin, devlet terörünün ve her türlü terörizmin politik mücadele aracı olarak kullanılmasını mahkum eden yeni bir politik kültür, barış ve demokrasi mücadelesinin başarısı için gereklidir.* "(30)

"*Bütün bu doğrultularda her türlü özveriyi göze alarak çalışacak olan Türkiye Komünist Partisi, koşulları uygun görürse, kendisi de, barış ve demokrasi güçlerinin ortak hükümetine katılacaktır.*"(31)

Daha fazla uzatmadan, üç örneğimizin görüş birliği içinde oldukları noktaları maddeliyorum:

1. Türkiye'nin gündeminde bir sosyalist iktidar hatta devrimci demokrat iktidar sorunu yoktur. Kapitalizm-sosyalizm yol ayrımı söz konusu değildir.

2. Türkiye'nin gündeminde "Ulusal Demokratik", "Milli Demokratik" bir devrim aşaması da yoktur. Reformlar ve uzlaşmalar yoluyla, adım adım ilerleyen bir süreç içinde elde edilecek, "Ulusal Demokrasi", "Demokratik Yenilenme", "Sivil Toplum" ya da "Milli Uzlaşma" aşaması, yani güdük burjuva demokrasisinin restorasyonu aşaması vardır.

3. Bu aşamayı kazanabilmek için çeşitli burjuva güçlerle ittifak yapmak gerekli, hatta zorunludur. Çünkü bu güçler, DYP, SHP, DSP, Kemalistler vb. Ulusal, antifaşist, anti-bonapartist, sivil toplumcu hatta solcudurlar. TBKP ve Yeni Gündem bu güçlere islamcı akımı da katıyorlar.

4. Üçü de, şiddete, her türden terörizme, özellikle de "kürt ayrılıkçılığına" karşıdırlar. Bin dereden su getirerek "Ulusal Birlik"ten yana olduklarını kanıtlamaya, burjuvaziye bu konuda güven vermeye çalışıyorlar.

Tarihin öyle çelişkili bir dönemindeyiz ki, bir ülkede gerçekten devrimci bir yol tutturabilmek için "kardeş" olmamak gerekiyor. Öte yandan, dünya deneyleri Sovyetler Birliğinin başarılı bir gelişme göstermesi durumunda, öncülük edenlerin "kardeşliğe" bakmadan, Türkiye devriminin destekçisi olacağını gösteriyor. Devrimden önce, "kardeş" olmamak, devrimden sonra ise proleter enternasyonalist kardeşliğin gereğini yerine getirmek gerekiyor.

Yukarıdaki alıntıların amacı kısa ve hızlı bir sergileme yapmaktır. Söylenenler ve tutumlar yeterince açık ve olgun. Her biri üzerinde ayrıca durmak gerekmiyor.

Olgunlaşmış oportinizm çürümedir. İnkarcılık ve tasfiyecilik şeklinde kendini gösteriyor ve uluslararası kaynakları var.

Bizdeki çürüme süreci, dünya çapında kapitalizmden sosyalizme geçişin kritik bir dönemine denk geliyor. Sosyalist ülkeler çok çetin sorunlarla yüz yüze. Gelişmiş kapitalist ülkelerde barışçıl dönemler uzuyor. Evrimci-reformcu ideolojilerin yayılmasına uygun bir iklim var. Türkiye'yi yakından etkileyen Batı Avrupa'da "Marksizmin bunalımı" teorileri modadır. Bunlar hızla Türkiye'ye geliyor.

Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkeler, kendilerinden daha güçlü bir emperyalist sistemle çevrilmiş durumdalar. Dünya ölçeğinde, güç dengesi bugün hala emperyalizmden yanadır. Bu durumun hem Sovyetler Birliği'nin dünya siyaseti, hem de SBKP ve onun çizgisini izleyen dünya komünist hareketi üstünde çok önemli etkileri oluyor.

Sovyetler Birliği'ndeki "açıklık" ve "yeniden yapılanma" politikaları biriken sorunlara ve tıkanıklıklara yanıt arama çabasıdır. Nesnel bir yönü var. Ancak, "Sovyet halkına kalıcı bir barış ve özgürlük koşulları altında çalışma olanakları" sağlamanın, SBKP dış siyasetinin, "birinci programatik gereği" olarak görülmesi, "ülkenin ekonomik ve toplumsal gelişmesinin temel görevlerinin, aynı zamanda SBKP'nin dünya çapındaki stratejisini de belirlediği" (32) anlayışı, dünyanın çeşitli yerlerindeki "yerel çatışma odaklarının" dünya çatışmasına doğru gelişecek bir eğilim taşıyacakları için önlenmesi ya da söndürülmesi gerektiği tezleri, burada içeriklerini tartışmaya girmeden söylüyoruz, dünya işçi hareketinde barışçı, uzlaşmacı ve reformist eğilimleri güçlendiren, nesnel ve bazı durumlarda öznel bir etki yapıyor. Bunlar, özellikle TBKP çıkışını doğru kavramakta önemli oluyor. TKP ve TİP'in bugünkü TBKP çizgisine gelmelerinde "kardeş" parti olmalarının çok önemli bir rolü olduğu bilinmelidir. Tarihin öyle çelişkili bir dönemindeyiz ki, bir ülkede gerçekten devrimci bir yol tutturabilmek için "kardeş" olmamak gerekiyor. Öte yandan, dünya deneyleri Sovyetler Birliğinin başarılı bir gelişme göstermesi durumunda, öncülük edenlerin "kardeşliğe" bakmadan, Türkiye devriminin destekçisi olacağını gösteriyor. Devrimden önce, "kardeş" olmamak, devrimden sonra ise proleter enternasyonalist kardeşliğin gereğini yerine getirmek gerekiyor.

Dış dinamik, TBKP çıkışında böyle bir önem taşımakla birlikte, bugünkü çürümenin, özellikle TBKP dışındaki gelişmelerin tek ve en önemli nedeni değildir.Daha tam bir açıklama, ancak, Türkiye toplumunun ve solunun tarihsel evrimindeki, Marksizmin ülkemizdeki varoluş biçimindeki özgürlükler çözümlenerek yapılabilir.

İşin bu yönünün, ayrı bir çalışma konusu olacak derin tarihsel, ideolojik ve pratik kökleri var. Burada, kısaca önemli bulduğum birkaç noktaya değineceğim.

Birincisi, teorisizliktir. Devrimci hareketimizin Marksizmi bir bilim gibi çalıştığı, sosyalizmi bütünsel bir dünya görüşü olarak savunduğu, böyle bir geleneğe sahip olduğumuz söylenemez. Sosyalizm adına kemalizm, popülizm, ulusçuluk ve cuntacılığın ikame edilmesinde ve sosyalizmin bir kalkınma yöntemine indirgenmesinde teorisizliğin önemli bir payı var.

İkincisi, sınıf pusulasızlığıdır. Türk burjuvasizliğine sınıfsal bir gözlük ve uyanıklıkla bakmamak 70 yıllık sosyalist hareketimizin önemli zayıflıklarından biridir. Burjuvazinin tümünün ya da bir bölümünün devrimci yada demokrat olduğu türünden illuzyonlar yeni değil. Bunların belgesel kanıtları ortada. Bunlarında ötesinde tarihimizdeki büyük trajedilere rağmen, burjuva legalitesine bel bağlama, kronik hastalıklarımızdan biridir. Türkiye'de sosyalist hareketin "legal" mi, "illegal" mi, olacağını belirleyen her zaman burjuvazi olmuştur. Oysa legalite illegalite seçimi insiyatifli tarafa avantaj sağlar, emr-i vaki ile karşılaşana değil. Türkiye deneyimimizin özetle gösterdiği şudur: Burjuvazinin uzanamayacağı ve çözemiyeceği özgürleştirilmiş bir örgütlenme anlamında illegalite; kendi gücüne dayanarak çeperlerin genişleten, Dr.Hikmet Kıvılcımlı'nın deyimiyle "legaliteyi istismar eden" bir hareket genişliği anlamında legalite anlamında geçmişimizden devralınacak başarılı deneyimler yoktur. Başarısızlık dersleri ise bolca var. Legal alanları istediği zaman açma, istediği zamanda kapamada topun hep burjuvazinin ayağında olması, legal denilen dönemlerde "istihbarat", illegal denilen dönemlerde de "operasyon" yöntemlerinin başarıyla uygulanmasının nedenidir. Bugün, gözlerimizin önünde olup bitenlere bakıp, bunlardan ders çıkardığını söyleyebilir miyiz?

Bugünün önemli görevlerinden biri, bilimsel sosyalizmle devrimci demokrasi arasındaki farklılık ve sınır çizgilerinin yeniden bilince çıkarılması, öteki de, bu net-likle iki gücün savaş birliğinin kurulmasıdır.

Marksist teoriyi kavrayamamanın ve burjuvaziye karşı net bir sınıf tavrı alamamanın sonuçlarından biri, Kürt sorunundaki sosyal şöven, kemalist damgalı gelenektir. İki halkın devrimcileri arasındaki güvensizliğin, tarihsel koşulları olduğu halde ortak bir mücadele yürütülememesinin en önemli nedeni de budur. 1971'lerdeki devrimci demokrat çıkışa gösterilen tepki de, yine, temel ittifak sayılan burjuva güçleri ürkütmemek kaygılarıyla açıklanabilir. Devrimci demokratlara ve kürt halkının eylemliliğine düşmanca tutumun esas nedeni, bu hareketlerin ideolojik siyasal çizgilerini yanlış bulmaktan çok, onlardaki burjuvazinin kabul çerçevesini tanımayan savaşkan yanı "tehlikeli" görmekten geliyor: Provakasyon olur!

Bütün bunlar, tarihsel zeminimizin bugünkü olgun oportünizme ne denli elverişli olduğunu anlatıyor. 12 Eylül böyle bir zeminin üzerine geldi ve uyguladığı çıplak terör ve ideolojik saldırıyla savaşmaya zaten takati ve niyeti olmayan, tıkanan siyasal eylemlerin iyice evcilleşmesini, teslimiyet ve çürüme noktasına gelmesini hızlandırdı.

Yeni bir ayrışma ve yeniden toparlanma dönemi yaşıyoruz. İlk ayrışma çizgisi çürüyenlerle diri kalanlar, teslim olanlarla devrimci mücadeleyi sürdürmek isteyenler arasındadır.

II

Türkiye'nin nesnel ortamında, solun bir bölümündeki inkarcılık ve teslimiyeti haklı kılacak hiçbir neden yoktur.

Türkiye, modern sınıfların tarih sahnesindeki yerlerini aldıkları; iki temel sınıf çevresindeki kutuplaşmanın belirginleştiği; az ve geç kapitalist gelişmenin yarattığı yüzlerce çelişkinin yumaklaştığı sürekli alt üst oluşlar içinde bir ülkedir.

Son 20-25 yıldır Türkiye, tarihinin en hareketli, en çatışmalı dönemlerinden birini yaşıyor. Türkiye kapitalizmi, çelişkiler yumağını tersinden çözecek, uzun erimli programlar uygulayamıyor. Tek çıkış yolu olarak görülen dışa açılma işini başaramıyor.

Emperyalistleşemeyen kapitalizm içte sömürüyü yoğunlaştırmak zorundadır. İşçi sınıfının mutlak yoksullaşması orta katmanların yıkımı, işsizlik, açlık. Bu yoğun sömürü, bu ekonomik şiddet güzellikle, uzlaşmayla, "toplumsal barış" la uygulanamaz. Türkiye'de istikrarın toplumsal temeli yoktur. Barışçıl bir uzun dönem hayaldir.

Son yirmi yıllık pratiğin de gösterdiği gibi, Türkiye devrimci durumla olağanüstü rejimler arasında gidip geliyor.

Kürt sorunu da, bütün çelişkileri iyice azdıran ve alevlendiren bir rol oynuyor.

Türkiye'nin son 20-25 yıllık sınıf mücadelesi pratiğindeki en özgül gelişmelerden birinin, bilimsel sosyalist akımla, devrimci demokrasinin ideoloji, sınıfsal temelde kullanılan kavramsal çerçeve açılarından birbiriyle karışması, iç içe geçmesi olduğunu düşünüyorum.

En ve sonuna dek devrimci tek sınıf olan işçi sınıfımız, sayıca ve nitelikçe gelişmiş büyük bir toplumsal güçtür. Türkiye'nin bundan sonraki tarihinde sonuç belirleyici rol oynayacaktır. Türkiye'de devrim ve sosyalizm mücadelesinin başını çekecek nesnel koşullara sahiptir.

Kent orta katmanları ve tarımdaki küçük üreticiler bütün "köşeyi dönme" çığırtkanlıklarına rağmen, kapitalizm altında gelecek umutlarını yitiriyorlar. Yaşam koşulları ve nesnel çıkarları hergün biraz daha işçi sınıfınınkilere yaklaşıyor. Bunun da ötesinde orta sınıflar hızlı bir proleterleşme süreci içindeler. Köyde ve kentte orta sınıf konumlarından kopan ama henüz iş sınıfına da katılamayan, "marjinal nüfus fazlası" ve bazı durumlarda da, lümpen proleterya diye tanımlanabilecek nüfus kesimleri toplumun en alt katında yoksul bir yaşam sürdürüyor, hem sol hem de sağ radikalizme taban olacak bir potansiyel taşıyorlar.

Türkiye'de sosyalizmin güçleri vardır; sınıf çelişkileri keskindir; ve Türkiye kapitalizmi bunları yumuşatacak ekonomik manevra olanaklarına sahip değildir. Böyle bir Türkiye'de öro-komünistçilik yapmaya kalkışıyorlar.

Öznel öğeye, devrimci örgüt ve kadroların durumuna gelince.

12 Eylül'ün ağır terörüne, ideolojik-kültürel saldırısına rağmen, sosyalist ve devrimci-demokrat birlikimimizin bir bölümü bu kavgadan da diri ve sağlıklı çıkmayı başarmıştır. Bu bir niteliktir.

Sorguda, işkencede, hapishane yaşamında direnen, devrim kavgasından yüz çevirmeyenler; en güç koşullarda tuttukları yoldan pişman olmadan mücadeleyi sürdürenler,onurdur. Bu özverili, tutkulu savaşçılar başkaldırı ruhunu ayakta tutarak, geleceğimizin tohumlarını yeniden toprağa düşürüyorlar. Bu tohumlar yeşerecektir.

12 Eylül'ün Türkiye solunda yarattığı inkarcılık ve tasfiyecilik eğilimi, bu eğilimin kendini gösterdiği her yerde karşıtını da yaratmıştır. Farklı zamanlarda ve farklı biçimlerde ortaya çıkmakla birlikte, TKP-TİP, TSİP'ten Dev-Yol ve Halkın Kurtuluşun'a kadar birçok örgütteki ayrışmalarda, her bir örgütün kendi özgüllüklerini de yansıtan bir içerik ve görecelikte devrimci ve reformcu eğilimler birbirinden ayrılmıştır.Bunlar arasında kendi geçmişlerini aynen yineleme kısırlığını sürdürenler var, bu geçmişi ileriye doğru devrimci bir cesaretle aşma çabasında olanlar da var.

İşçi sınıfı ve emekçi halkın içinde, sosyalizme ilgi ve sempati duyan milyonlarca insan var. Büyük çoğunluğu henüz herhangi bir siyasal çizgiyi benimsemiyor. Yine büyük çoğunluğu genç yaş gruplarından olan bu emekçi kitlesi toplumumuzun taze-dinç güçlerini oluşturuyorlar. Taze ve genç güçler üstündeki 12 Eylül etkileri, depolitizasyon vb. kalıcı değildir. Üstüne kül serpilen ateşten alev çıkmayabilir, ama ateş yine ateştir. Harını Türkiye'nin nesnel ortamından alıyor. Ateşi canlandıracak körükçüler olacaktır.

Son yıllarda özellikle 1986-1987 işçi grevlerinde, öğrenci hareketlerinde taze güçlerin dinamizmi kendini ortaya koymuştur.

Sağ yanım çürüyor, sol yanım diri.

Burada ikinci ayrışma çizgisi üstünde durmak gerekiyor:Bu bir netleşmedir. Bilimsel sosyalizmle devrimci demokrasinin ayrım noktalarını net ve berrak biçimde tanımlayabilme sorunudur.

Türkiye'nin son 20-25 yıllık sınıf mücadelesi pratiğindeki en özgül gelişmelerden birinin, bilimsel sosyalist akımla, devrimci demokrasinin ideoloji, sınıfsal temelde kullanılan kavramsal çerçeve açılarından birbiriyle karışması, iç içe geçmesi olduğunu düşünüyorum.

Daha iyi anlatabilmek için, Rusya deneyimine başvurmak ve kıyaslama yapmak gerekiyor.

Devrimci-demokrat narodnik akım, 19.yüzyıl Rusya'sının devrimci akımıdır. Devrimci marksizm, Leninizm, legal marksistlerle birlikte narodnizmle ideolojik mücadele sürecinde kendini tanımlamış; legal marksistlerle ve menşeviklerle savaşım sürecinde ise kimlik ge-

lişmesini tamamlamıştır. Bunu yaparken narodnizmin ihtilalci geleneğinden büyük ölçüde yararlanmıştır. Bolşevizm böyle ikili bir mücadelenin ürünüdür.

Türkiye'de gelişmeler başka bir yol izledi. Rusya'da legal marksizm narodnizme karşı mücadelenin platformu idi; Türkiye'de ise devrimci demokrasi legal marksizme tepkinin platformu oldu.

Türkiye'de devrimci demokrasi, legal marksist bir parti olan TİP'ten ve TİP çizgisine tepki olarak doğmuştur.

Rusya'da legal marksizm, narodnizme karşı açtığı ideolojik savaşla marksist görüşlerin Rusya'da yayılmasına hizmet etti, ama Rusya'da kapitalizmin geliştiği fikrinden burjuva sınıf hegomanyasının gerekli ve kaçınılmaz olduğu formülüne geçerek liberal burjuva çizgiye oturdu.

TİP, marksizmin Türkiye'de yayılmasına büyük bir itilim kazandırdı, Türkiye'de kapitalizmin geliştiği saptamasını, işçi sınıfının önderliği ve sosyalist devrim tezleriyle tamamlayarak Rus legal marksizminden farklı bir yöne doğru ilerledi. Ne var ki, bu ilerleyiş, burjuva legalitesinin sınırlarında, parlementerist ve popülist bir kanalda tıkanıklığa uğradı.

MDD ve Yön çıkışları "zinde kuvvetler" aracılığıyla iktidarı almayı hedefliyorlardı. Başarılı olamadılar. TİP'e karşı mücadelede,MDD ile birlikte olan genç devrimciler 1970'lerin sonuna gelindiğinde hem TİP'ten hem de MDD den kopmuş,yeni bir yol arayışına girmişlerdi.

9 Mart, MDD ve Yön arayışının son çırpınışı ve bitişini, 12 Mart legal sosyalist TİP'in kapanışını haber verirken, aynı tarihler THKP-C ve THKO yönelişlerine tanık oluyordu.

THKP-C ve THKO 'nun TİP kökenli olmaları, marksizmden etkilenmelerine ,eksiğiyle fazlasıyla marksist bir sözlük kullanmalarına yolaçmıştır. Ayrıca, günümüzde marksizmin her türlü başkaldırının evrensel ideolojisi durumuna gelmesi de devrimci demokratları etkilemiştir.

Lenin, burjuvazinin demokratlığını da yitirerek gericileştiği bir çağda ve ülkede, burjuva demokratik devrimin sorunlarını tartışırken küçük burjuva Rus köylüsünde varolan devrimci potansiyeli gördü ve "devrimci demokrasi" adını verdiği akımla, ülkeyi sonunda devrime götüren bir bağlaşıklık politikası izledi. Bir dönem, özellikle TİP içindeki muhalefet döneminde Lenin'in "İki Taktik" çalışmasını el kitabı yapan ve çok büyük çoğunluğuyla kentli olan Türk devrimci demokratları, kentlerden kırlara ve kırlardan kentlere gerilla eylemi öneren iki kesimiyle de, bir köylü hareketi yaratmaya çalıştılar.Ama, hem 1971'de, hem de daha sonra bu çizgilerin ardılı olan hareketler, toplumsal dayanaklarını esas alarak kent küçük burjuvazisinde buldular. Rusya'da köylü hareketleri, isyancı bir geleneğe, 19. yüzyıla damgasını vuran bir dinamizme sahipken, Türkiye kırlarının genellikle sakin olduğu akılda tutulursa bunun son derece doğal olduğu anlaşılır. Bizim devrimci demokrat hareketimiz köylü kökenli değildir.

Türk devrimci demokrat hareketinin beslenme kaynaklarının, TİP ve legal marksizmi, MDD ve Yön darbeci devrimciliği ve Latin Amerika gerillacılığı olduğunu söylemek yanlış olmaz.

TİP'in reformist bir çizgiye doğru evrilmesi, buna karşılık demokrat akımın 1971'lerde ihtilalci bir pratiğe girişmesi, Türkiye solunda bilimsel sosyalizmle devrimci demokrasi arasındaki ayrım çizgilerinin silikleşmesine ve karışmasına yolaçmıştır. Gerçeği çekinmeden söylemek gerekiyor: Bilimsel sosyalist hareketin bağımsız ve devrimci nitelik kazanmadığı koşullarda, devrimcilik, devrimci demokratik akımla özdeşleşmiş, en azından kitlelerin gözünde böyle bir yansıma olmuştur.

Bugünün önemli görevlerinden biri, bilimsel sosyalizmle devrimci demokrasi arasındaki farklılık ve sınır çizgilerinin yeniden bilince çıkarılması, öteki de, bu netlikle iki gücün savaş birliğinin kurulmasıdır.

Böyle bir netliği sağlamada, temel sorumluluk bilimsel sosyalist harekete düşüyor. İşçi lsınıfının bilimsel sosyalist düşünce ve pratikle lsilahlanması, devrimci demokrasinin de kendini bulmasına yardım edecektir. ■

---

(1) Haydar Kutlu, *Atılım*, sayı 13(203) ı Temmuz 1987 s.3

(2) *Türkiye Birleşik Komünist Partisi Program Tasarısının Yeni Yaklaşımları*, Tarihsiz, 20 sayfalık daktilo fotokopisi, s.17

(3) Agy s.1

(4) *Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin Program Tasarısı*, Tarihsiz, Düsseldorf.s.40

(5) Agy s.63

(6) Agy s.36

(7) Murat Belge, *Yeni Gündem*, Sayı: 2, s.16

(8) E.Koç, *Yeni Gündem* , Sayı:18, s.17

(9) Murat Belge, *Yeni Gündem*, Sayı. 5, s.24

(10) Murat Belge, agy, Sayı: 17, s.3

(11) Murat Belge, agy, Sayı: 16, s.3

(12) Murat Belge, agy, Sayı: 19 s.3

(13) Seyfettin Gürsel, agy, Sayı: 21, s.12

(14) Murat Belge, agy, Sayı: 5

(15) Doğu Perinçek, *Saçak*, Sayı:22, s.24

(16) Doğu Perinçek, agy, Sayı: 23, s.26

(17) *Milli Uzlaşma Anayasası*, Başyazı, agy. Sayı:25, s.5

(18) agy, s.6

(19) agy, s.7

(20) Doğu Perinçek, agy, Sayı: 25, s.36-37

(21) *Yol ve Amaç*, Sayı:1, s.40, Temmuz 1983

(22) *Barış ve Ulusal Demokrasi İçin Eylem Programı*, Nisan 1983, s.17

(23) Doğan Dinç, *Yol ve Amaç*, Sayı:8, s.37, Nisan 1985

(24) Haydar Kutlu, agy, Sayı:6 s.11, Ekim 1984

(25)BUDEP, s.17

(26) *Barış ve Ulusal Demokrasi Alternatif Programı*, Tarihsiz TKP Yayını, s.53

(27) *Türkiye Birleşik Komünist Partisi Program Tasarısının Yeni Yaklaşımları*, Tarihsiz 20 sayfalık daktilo, fotokopi, s.9

(28) agy, s.11

(29) *Türkiye Birleşik Komünist Partisi Program Tasarısı*, Düsseldorf, 1987, s.52

(30) agy, s.53

(31) agy, s.54

(32) M.Gorbachev, *Political Report of the CPSU Central Committee to the 27 th Party Congres*, Navosti Press, Moscow 1986, s.78

"YASAL KOMÜNİST PARTİ" TARTIŞMALARI ÜZERİNE

Bora YILDIRIM

Son ayların en çok tartışılan ve kamu oyunda ilgi toplayan konularından biri de yasallık ve Komünist Parti'nin yasal olarak kurulup, kurulamayacağıdır.

Sorunun bu düzeyde tartışılması bir yanıyla olumludur. Çünkü devrimci-ilerici güçlerin yasal mevziler elde etmesi bakımından bu tartışmaların kitlelerde yaygın bir ilginin ve mücadelede meşruluğun sağlanmasında önemli katkılar sağlayacağı açıktır. Diğer bir yanıyla da olumsuzdur. Çünkü bu tartışmalar içinde en çok sesini duyuran ve öne çıkarılan reformist politikalar ve legalist eğilimlerin kitlelerde bilinç bulanıklığı yaratması, devrimci çevrelerde doğal tepkilerin olumsuz noktalara yönlendirilmesi tehlikesini doğuruyor.

Takınılması gereken tutum, ne gelişmeler karşısında kayıtsız kalmaktır, ne de ideolojik, politik olmayan tepkici bir yaklaşıma girmektir. Yapılması gereken, ideolojik ve politik tutum olarak, yanlış eğilim ve yönelişlere mahkum etmek, proleterya partisinin ideolojik, politik ve örgütsel ilkelerini kitlelerin gözünde netleştirmektir.

Hemen belirtelim ki, bugün "Komünist Partisi'ni yasal olarak kurma" yönelişinde bulunan TKP-TİP daha dün "yasal planda, devrimci-demokratik planda bir partinin kurulması" konusunda olumsuz tutum takınıyorlardı. Ve ileri sürdükleri başlıca gerekçe de "yasaların böyle bir partiye uygun olmadığı" idi. Buradan hareketle" yasal olarak kurulabilecek parti, olsa olsa bütün "sol" güçleri bağrında toplayacak demokratik karakterli bir parti olabilir" diyerek, sosyal-demokratlardan, sosyalistlerine kadar bütün "sol " güçleri kucaklaması gerektiğini savunuyorlardı. Şimdi ise "Komünist Partisi"nin yasal olarak kurulabileceğini ve kurulması gerektiğini savunuyor, bu yönde girişimler başlatıyorlar.

"Yasal Sol Parti" önerisine karşı çıktıkları dönemden bugüne koşullarda hangi değişiklik oldu ki, bırakalım bir "Sol Parti" yi, "Komünist Parti"nin yasal olarak kurulabileceği düşüncesine ulaşıldı.

12 Eylül anayasası ve yasaları yürürlüktedir. Toplumsal, siyasal koşullarda da öyle köklü değişikliklerin olduğundan da bahsedilmiyor. Öyleyse dünkü "yasal sol partinin kurulmasına" karşı çıkarken, bu gün"Komünist Parti'nin yasallaşması" görüşüne ulaşabilmenin sebepleri nedir? Bu bile tek başına büyük bir tutarsızlık örneğidir. Yok eğer tutarsızlık değilse "Yasal Sol Parti" önerisine karşı ileri sürülen karşı çıkış gerekçeleri dürüst değildir.

Aslında bu güçler "TBKP'nin yasal olarak kurulması" çıkışlarıyla, Birleşik Yasal Sol Parti önerilerine karşı çıkışların esas sebebini açığa vurmuş durumdadırlar. Esas sebeb kendilerinin parti olarak yasallığa yöneliş düşünceleridir. Yoksa "yasaların elvermemesi" ve "koşulların olumsuzluğu" değildir.

Bugün Komünist Parti'nin yasal olarak kurulabileceğini savunan ve bunu gerçekleştirmeye çalışan TKP ve TİP birliği, illegaliteden vazgeçme durumunda değillerdir. TKP'nin "illegalitesi" yasalar müsade etmediği içinder. TİP'in "illegalitesi" ise 12 Eylül koşullarının yarattığı zorunluluktur. Bu durumda bu partilerin TBKP olarak yasallığa yönelmeleri illegaliteden vazgeçme olarak görülemez.

Kuruluşundan bu yana anti-komünizmi en temel ilkelerinden biri haline getirmiş, komünist harekete karşı her zaman en sert tutumları takınmış bir burjuva devlet ve hukuk sisteminde Marksist ve Leninist ilkelerden taviz vermeden temel hedeflerinden vaz geçmeden, kısacası burjuvazinin istediği kalıba girmeden Komünist Partinin açık örgütlenmesi ve faaliyet sürdürmesi düşünülemez. Sorun "Komünist Parti" ismi altında bir partinin kurulmasının yasaklığı değildir. Bu engel yasal değişikliklerle ortadan kaldırılsa bile gerçek anlamda bir Komünist Parti'nin yasal olarak kurulması ve çalışması belli temel koşullara bağlıdır.

Kapitalizm koşullarında komünist partinin yasal örgütlenmesi ve açık faaliyet sürdürmesi mümkündür. Ancak ilkelerinden taviz vermeden de hedeflerinden vaz geçmeden özgür faaliyetini burjuva egemenliğine ve hukukuna rağmen sürdürebilmek koşuluyla. Bu ise burjuva yasallığı sığınarak, güvenerek olamaz. Yasal örgütlenmeye ve açık faaliyete rağmen özgürlüğünü koruyabilmesinin esas garantisi güçlü toplumsal dayanaklardır. Yani yasalara rağmen özgür bir faaliyetin güçlü toplumsal destekle garantilenmesidir. Bu toplumsal dayanak, komünizmin meşruluk kazanması ve kitlelerde devrimci tutumun güçlü bir biçimde var olmasıdır.

Türkiye'de henüz bu koşulların olgunlaştığından

bahsedilemez. Bu durumda yasal olarak kurulmuş, açık çalışma sürdüren -, fakat devrimci özgürlüğünden taviz vermeyen bir Komünist Parti'nin kurulabileceği düşüncesi tam bir hayaldir.

"Ne pahasına olursa olsun yasal bir komünist parti" iddiasıyla yola çıkanlar, hedeflerine ulaşsalar ve hatta ismi "Komünist" olan bir parti kurabilseler dahi bu gerçek anlamda bir komünist parti olmayacaktır. Marksist-Leninist evrensel ilkeleri bir yana atmış temel hedeflerinden vaz geçmiş, burjuva yasallığı sınırlarıyla yetinmeyi göze alarak özgürlüğünü kaybetmiş, burjuva egemenlik sistemine karşı uzlaşmaz bir sınıf mücadelesi ve devrim perspektifini terk etmiş bir parti ismi ne olursa olsun komünist partisi olmayacaktır.

Nitekim bu gün böyle bir iddia ile yola çıkmış TBKP'yi oluşturan siyasi merkezlerin Marksizim-Leninizmin ilkelerinden nasıl tek tek arınmaya yöneldikleri, sosyalizm, devrim, sınıf mücadelesi hedef ve görevlerinden nasıl vaz geçtikleri, burjuva egemenlik sisteminin sınırlarını nasıl kabule yöneldikleri ibretle izleniyor.

TKP ve TİP merkezleri Türkiye'de "yasal bir komünist örgütlenme ve faaliyet" yönelişlerini siyasi ve toplumsal koşullarda ortaya çıkan değişimleri ve güçlü bir toplumsal temele dayandırmıyorlar. Tek hareket noktaları Türkiye'nin AET'ye tam üyelik başvurusu yapmış olması ve bu üyeliğin gerçekleşmesi için Türkiye'den beklenen Batı Avrupa emperyalist-kapitalist ülkelerindeki siyasi rejimlerin belli standartlarını görünüşte de olsa kabule zorlanmasıdır.

Türkiye'nin bu sorunlarla yüz yüze kalmasını TİP ve TKP merkezleri fırsat bilerek çıkışa yönelmişlerdir. Görülen o ki rejim, Batı Avrupa "demokrasi" lerinin standartlarını tutturma bakımından "yasal bir komünist parti"nin kurulması sorununa karşı pek de katı davranmıyor. Ancak ilkelerinden tavizler istiyor ve henüz TBKP'nin vermeyi taahhüt ettiği ve programıyla, politikalarıyla da verdiği tavizleri yeterli bulmuyor. Devlet yöneticilerinin son günlerdeki mesajlarına bakıldığında anlaşılıyor ki, TBKP'den, gelinen noktada açıkça istenen en önemli taviz olarak uluslararası komünist hareketle ve sosyalist ülkelerle ilişkilerde geri adım atması, "bağımsız sosyalizm" çizgisini kabullenmesidir. Evren, bu istemlerinin, "Avrupa Komünizmini benimsesinler tamam" diyerek dile getirmiştir. Görünüyor ki, TBKP yöneticileri burjuva iktidarla karşılıklı pazarlığa yönelmiş durumdadırlar. Karşılıklı tavizler ve zorlamalarla bu pazarlık ortamı devam ediyor.

Tüm bu gelişmeler gösteriyor ki, TBKP, Marksist-Leninist ilkelerden vaz geçen, sınıf mücadelesi zeminlerini terk eden, burjuva yasallık sınırlarını kabul eden ve "yasallık" uğruna daha bir çok taviz verebilecek bir parti olarak kurulmaya çalışılıyor.

Bu yöneliş karşısında, bilimsel sosyalistlerin alması gereken tutum açıktır: Kurulmaya çalışılan parti bir "Komünist Parti" olmayacaktır. Ve Türkiye'de gerçek anlamda bir komünist partinin yasal olarak örgütlenmesi ve faaliyet sürdürmesi söz konusu olamaz. Bu legalist anlayış ve yönelişleri teşhir etmek, kitleler üzerinde etkinlik sağlamasını önlemek ve bilinçlerde bulanıklık doğmasına engel olmak önemli bir görevdir.

TBKP'nin politikaları ve yönelişleriyle reformizmin ve legalizmin batağına iyice saplanmaya yönelmesi sol çevrelerde yaygın tepkici yaklaşımları da doğuruyor.

Bunların başında, sol hareket saflarında gözüken, anti-sovyetizmi ideolojilerinin ve politikalırının temelini oturtmuş olan akımlar geliyor.

Bu güçler başından bu yana Türkiye'de anti-TKP'cilikle, anti-sovyetizmi birlikte sürdürmüşlerdir. TKP'nin yanlış politik çizgisine ve yaklaşımlarına karşıtlık pozisyonunda TKP düşmanlığı güderek, bu tutumlarını anti-sovyetizmle bütünleştirmişlerdir. Bu günde TBKP'nin sakat politika ve yönelişleriyle sosyalist sistemin ve SBKP'nin politikaları arasında bağ kurarak TBKP'nin yönelişlerini SBKP'nin "uluslararası barış ve yumuşama", "açıklık", "yeniden yapılanma" politikalarından kaynaklandığı görüşünü yaymaya çalışıyorlar. Bununla amaçladıkları şey kafa karışıklığı yaratmak TBKP'nin politika ve yönelişlerine karşı doğan tepkileri anti-sovyetizm yönünde değerlendirmek ve derinleştirmektir.

Bu durumda, bir yandan reformizme ve legalizme karşı ideolojik mücaadeleyi yükseltirken, öte yandan da anti-sovyetizme karşı mücadelenin aralıksız ve daha üst boyutlarda sürdürülmesi büyük bir önem kazanıyor.

İşçi sınıfı hareketi ve genel devrimci mücadele açısından reformizim ve legalizm ciddi bir tehlike teşkil ediyor. Ancak sosyal-şoven nitelikli güçlerin anti-sovyetizmi körükleme ve anti-TKP'ciliği de kullanarak derinleştirmeleri tehlikesi hiç de küçümsenecek bir tehlike değildir.

Anti-sovyetizm kampanyalarına karşı durmak, TBKP'nin ideolojik, politik, örgütsel yönelişlerinin sosyalist sistemden ve SBKP'den kaynaklanmadığını, kaynaklanamayacağını kitlelere en açık bir biçimde açıklamak, bilinç bulanıklıklarına meydan vermemek temel görevlerden biri oluyor. ■

Seçimler ve Sosyalizm Paneli

"TEKELLERİN ELİYLE GELEN KOMÜNİZM DE OLSA REDDEDERİZ"

22 Kasım Pazar günü Ankara'da bağımsız sosyalist aday Ali Fidan'ın düzenlediği, "Seçimler ve Sosyalizm" adlı Panele Bilgesu Erenus ve Hasan Tatar şarkı ve türküleriyle, Akif Kurtuluş şiirleriyle katıldı. Akif Kurtuluş ayrıca açış konuşmasını yaptı. Panel bölümüne ise Yalçın Küçük, Metin Çulhaoğlu ve bağımsız sosyalist aday Ali Fidan konuşmacı, avukat Hüsnü Ödül Panel yöneticisi olarak katıldı.

Akif Kurtuluş açış konuşmasında özetle "Ben sandık sözcüğünü pek sevmiyorum çünkü çok sevimsiz şeyler çağrıştırıyor bana. Biz 29 Kasım'da o sandığa birer akrep bırakalım. Bağımsız sosyalist adaylar bizlerin akrepleri olsun. 1982'de biz aynı şeyi yaptık. Referandumda aynı şeyi yaptık, 29 Kasım'da da aynı şeyi yapalım birer akrep bırakalım. Çünkü bizim tercihimiz sandığa sığmayacak kadar geniş sandıktan çıkmayacak kadar yeni olacaktır. Bir yolda yürüyoruz ve ben en çok yol ayrımlarını seviyorum. Her yol ayrımı bizim kararlılığımızı gösteriyor. 29 Kasım, önce de olduğu gibi, bir yol ayrımıdır. Bu yol ayrımında burjuva partilerine hangisine olursa olsun oy verenlerle, destek verenlerle yollarımız ayrılıyor."

Akif Kurtuluş konuşmasından sonra şiirleriyle katılanlara çoşkulu anlar yaşattı. Bilgesu Erenus ve Hasan Tatar'ın şarkılarının ardından panel bölümüne geçildi. Panel yöneticisi avukat Hüsnü Öndül'ün açış konuşması özetle şöyleydi: "Bildiğiniz gibi panelimizin konusu seçimler ve sosyalizm. Böyle bir konuda çok şeyler söylenebilir. Örneğin Türkiye'nin sorunlarından söz edilebilir. Çünkü son günlerde yoğunlaşan seçimler nedeniyle herkes Türkiye'nin sorunlarından ve bu sorunların çözümü konusunda düşüncelerini ortaya koymakta. Türkiye halkının, Türkiye'nin sorunları çok ve bunlar sayılabiliyor: Eğitim sorununu, enflasyon, işsizlik, sağlık, temel hak ve özgürlüklerden yoksunluk ve işkence ve darağaçları ve binlerce devrimcinin zindan karanlığında kalmaları. Ve faşizm ve emperyalizm ve şovenizm. Bu sorunların çözümü doğrultusunda burjuva partileri bu sorunlardan bazıları ile ilgili olarak biz gelirsek düzeltiriz diyorlar. Sorunun temeli, kuşkusuz mevcut sosyo-ekonomik sistem, üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki temel çelişkidir. Bu çelişkinin temelli olarak çözümü doğrultusunda sosyalizm savunucuları "Biz burjuva demokrasisine karşı halk demokrasisini, proleter demokrasiyi, sosyalist demokrasiyi öngörüyoruz. Bu sorunlar ancak bu yolla çözümlenir" diyorlardı. Yalnızca 24 Ocak Kararlarını değil düzenin alternatifini sunuyorlardı. Sosyalistiz diyorlar. Ben panelde konuşmacı arkadaşlarıma bir genel soruya yanı vererek konuşmaya başlamalarını önereceğim. Ve sorum şu: niçin sosyalizm? Ve özel olarak ne düşünüyorlar? Niçin bağımsız sosyalist aday olduklarını sormak istiyorum."

İlk konuşmacı Ali Fidan bağımsız sosyalist adayların çalışmalarını engellemeye yönelik hareketlere değindi ve konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Yedi yıl önce bozulan demokrasiyi işler hale getirmek için geldik diyorlardı. Onun için parlemento dağıtıldı; Partiler, dernekler, sendikalar kapatıldı. Kapatılmayanlar işlemez hale getirildi. İşkence tezgahları artırıldı, idam sehbaları kuruldu, hapishaneler doldu, hızla yenileri inşa edildi. Grevler yasaklandı, toplu sözleşmeler durduruldu, 24 Ocak'la başlayan kemer sıkma operasyonunun önü açılmış oldu. Şimdi demokrasi işler hale getirildiğinden beri ikinci genel seçimlere gidiyoruz. Yedi yıl öncesinin siyasi tablosuna girersek yerli yerine oturturuz. Hak-İş, MİSK, Demirel, Ecevit, Erbakan, Türkeş ve tüm yasaklı gedikli siyasiler yerlerini bir bir alıyorlar. Yerlerini alırken "Yasaksız Türkiye gerçekleşti" diyorlar. Sosyal demokrasiyi nasıl işler hale getirdiklerini sormak istiyoruz. Yedi yıl önce bu demokrasi bize bol geldi diyorlardı neresinden daralttılar acaba? Bunu sormak istiyoruz." Ali Fidan konuşmasını şöyle sürdürdü: "Bu oyunu bozmak zorundayız. Sosyalistler geçmişi unutturmamalıdırlar. Depolitizasyon sürecini engellemek zorundadırlar. Bu sürecin bir parçası olarak sosyalizmin bağımsız sesini duyurmak için seçimlere katılıyoruz."

Daha sonra söz alan Metin Çulhaoğlu sosyalistler için referandumla beliren bir yol ayrımına değinerek sosyalistlerin artık sosyal demokratları desteklemekten vazgeçmeleri ve kendi bağımsız tavırlarını ortaya koymaları gerektiğini söyledi.

"Arkadaşlarım, bu yol ayrımının özü bilimsel sosyalizmi demokratlığın bir türevi olarak gören anlayışla, öyle gördükleri için de kendileri gittikçe demokratlaşan unsurlarla, sosyalizmin bağımsız sesini ideolojik, politik, örgütsel bağımsızlığını nihai hedef gözeterek her an pratiğe geçirmek isteyen kadrolar arasındaki ayrışmadır. Türkiye sosyalist hareketinde, bugün seçimler vesilesiyle bir kez daha ortaya çıktığı biçimiyle, çok net bir biçimde bu ayrımı yaşıyoruz."

Çulhaoğlu konuşmasını şöyle sürdürdü: "Sözünü ettiğim ayrışma seçimlerle birlikte ortaya çıkan bir ayrışma değildir. Seçimler ayrışmanın adeta bir mercekten geçerek bir noktada odaklaşmasıdır. Seçimler bu açıdan özel bir önem taşımaktadır. Şunu özellikle vurgulamak istiyorum, Türkiye sosyalist hareketinde seçimler dolayısıyla sosyalizmin bağımsız sesini yükseltmek ve bağımsız sosyalist platform oluşturma görevinde bizler bugünlerde ne kadar ciddi, ne kadar sorumlu ve ne kadar yaratıcı sınavlar verebilirsek, ilerde seçimler bittikten sonra başka gelişmelere de gebe kalınacaktır ve başka güzellikler getirecektir. Türkiye Cumhuriyeti tari-

hinde bugünkü ANAP iktidarı kadar almaşığının sosyalizm olduğu net bir biçimde vurgulanabilecek bir başka siyasal iktidar olmamıştır. Sosyalizm propagandasını yaygınlaştırmak ve bu seçeneği vurgulamak için bugünkü ANAP iktidarı izlediği ekonomi ile, izlediği toplumsal politikayla çok ciddi bir avantaj oluşturmaktadır. Bu avantajdan mutlaka yararlanmak gerekiyordu ve bağımsız sosyalist adaylarla seçimlere katılmak bu avantajlardan yararlanmanın biçimlerinden biri olarak ortaya çıkmıştır." Çulhaoğlu konuşmasını şöyle bağladı: "Türkiye sosyalist hareketinin kadroları kendi perestroyka'sını yaşıyor. Saflarını bir kez daha seçmek zorunda kalıyorlar... Bu önemli dönemde safların net olarak belirliliği liberalizme prim vermemek, burjuva demokrasisinin sınırlarına prim vermeyen sosyalist hareketin ideolojik, politik ve örgütsel bağımsızlığını sürekli gündemde ve diri tutan bir çizgide buluşmaya davet ediyorum."

Yalçın Küçük, "bizler göğe merdiven dayamak için bir araya geldik ve gerçekte sadece bu panel olduğu için değil, l987 yazından itibaren ve sonbaharında Türkiye'de az da olsa bağımsız sosyalist adayların çıkması tek başına son derece önemli bir olaydır. " dedi. Küçük konuşmasını şöyle sürdürdü: "Biz bu seçimi çare olarak görmüyoruz. Çare sosyalizmdir. Biz seçim platformlarında sosyalizmin tek çare olduğunu göstermek için toplanıyoruz. Burada konuşmacı arkadaşlarım arasında hiç bir ayrım olduğunu düşünmüyoruz. Ben bilim adamı ile sanatçıyı ve politikacıyı aynı tür yaratıklar olarak görürüm. Her büyük bilim adamı aynı zamanda büyük bir politikacıdır. Aynı zamanda büyük bir sanatçıdır. Aynı mayadan gelir. Nedir ortak tarafları? Eğer siz kocaman bir kütle içindeki küçücük küçücük ayrıntıları göremiyorsanız, bunu değerlendiremiyorsanız, eğer siz bu arada bir küçük patlamayı tomurcuğun, küçük hareketini göremiyorsanız lütfen kendinizi devrimci saymayın. Devrimci o küçük değişmelere bakan insandır; aynı zamanda bilim adamı çoğunun ayrıntı olarak gördüğü yere bakan, oradan geleceğe doğru ipuçlarını ve aynı zamanda geleceğin kendi ellerinde olduğunu hayal gücünden çıkaran insandır."

Son seçim yasasıyla artık Türkiye'de temsili demokrasiden sözedilemiyeceğini belirten Y. Küçük şunları ekledi :

"Bugün Türkiye'de temsili demokrasi ölmüştür. Türkiye'de her kim temsili demokrasi adına laf ediyorsa, iki yüzlüdür. Bitmiştir. Türkiye'de tekellerin yönetimi vardır. Ben İstanbul'a, Ankara'ya baktığım zaman sadece tekellerin ahtapot kollarını görüyorum... Bizim için sosyalizm işçi sınıfı falan değil, insan olarak yaşayabilmek için kişiliğimizi geliştirebilmek için zorunludur. Neden zorunludur? Bugün basınıyla, televizyonuyla, bütün imkanlarıyla tekelci ahtapotlar her birimizi kişiliklerinden ayırıp bizi hamam böceklerine çevirmek istiyorlar. Türkiye'yi hamam böceklerinin nüfus olduğu bir yer haline getirmek istiyorlar. Her gün bunu yapıyorlar. Hamam böceği olmak istemiyorsak sosyalizmi kurmaya mecburuz. Başka yolumuz yok. Başka bir düzende bizim insan olarak kalmamız mümkün değildir.

Bu nedenle tekellerin ahtopot elleri nediniyle temsili demokrasi hepten bitmiştir. Özal'la İnönü'nün kapalı kapılar arkasında yapmış oldukları yeni seçim yasası bence eylülizmin şimdiye kadar yapmış olduğu en büyük reformdur. Ben Eylülizmin şimdiye kadar reform yaptığına inanmıyorum. Reform geçmişten gelen bir korkudan kaynaklanan ve geleceği güvenlce altına almaya yönelik bir düzen budamasıdırı. Şu anda ilk defa l987 yılından itibaren eylülistler reform yapmaya başladılar. Bundan önce değil. Son günlere kadar müthiş bir korku vardı. Eylülizmin hepimizin üzerindeki korkusu . zulmü büyük bir korkudan ileri geldi. Hepsi korkuyorlardı. l986-87 yıllarının sonlarına doğru bu korkuları yenmeye başladılar. Dünyanın hiç biryerinde yüzde 33 oy alınarak iktidar olunacağı bu kadar açıkca, yüzsüzlükle, utanmaz bir şekilde söylenemez. Eğer temsili demokrasi varsa, her yerde halkın yarısını alacaksınız. Eğer temsili demokrasi varsa, insanlar kimi seçtiklerini bilirler. Seçim kağıtlarına isim yazılmıyormuş. Nerede kaldı temsili demokrasi?

Türkiye'de temsili demokrasinin bitmiş olması, Türkiye'yi artık giderek azınlığın yönetmesi, Türkiye'deki devrimci çizgiyi, devrimci perspektifi geçmiş yıllardan çok çok daha ön plana çıkartıyor."

Burjuvazinin sosyalist mücadeleyi eritmek için birtakım oyunlar planladığına değinen Küçük şöyle devam etti:

"Her şeye, dağda taşta gördüğü duvara bakıyordu komünist diyordu, denize bakıyordu komünist diyordu, ne görüyorsa komünist diyordu. Komünistten başka bir şey görmeyen bir insan bu hafta içinde ne dedi? Olsun, dedi. Avrupalısı olsun dedi. Arkadaşlar, Kenan Paşa'nın aklı komünizmin Avrupalısına bile yatmaz. Aklı yatanlar MİT ve Genel Kurmay'ın istihbarat kısımının tekelci aşamada siyaset planlama daireleridir. MİT ve Genelkurmaydan devlet başkanı Kenan Evren'e heyetler gider. Artık tutamayız derler. Artık Türkiye toprakları üzerinde Türkiye devrimcilerinin devrimci demokratik mücadelesini, Türkiye'de yükselen devrimci sosyalist çizgiyi durdurabilmek için Türkiye'ye bir Avrupa Komünizmi lazımdır derler. Bu sadece Türkiye'de Türk ve Kürt halklarının devrimci sosyalist mücadelesini durdurmak içindir. Bundan hiç kuşkumuz yok.

Kitaplarımda düzeltmeye çalıştım. l945 yılında muvazaalı, kapı arkasında kurulan ikinci burjuva demokrat partinin kurulmasını, özür dileyerek söylüyorum, benim kitaplarıma kadar, sağcısı da, solcusu da Türkiye'nin Birleşmiş Milletletler'e girme şartı olarak aldılar. Tarihi tahrif ettiler. l945 yılında Türkiye'deki sınıf çelişkisini, Türkiye'deki sorunları yok saydılar. Bizleri koyun saydılar. Türkiye iç dinamiği, içerdeki mücadele, hepsini bir tarafa bırakacaksınız, sadece Türkiye Birleşmiş Milletler'e giriyor diye ikinci parti kurulacak. Bu bize hakarettir. Ve ben şu anda sizin, hepinizin tekelci basından izlediğiniz abartmayı da aynı şekilde hepimize hakaret olarak görüyorum. Türkiye'de işçi sınıfı yok, devrimci çizgi yok, kürtlerin mücadelesi yok ve Türkiye'de hiçbir çelişki yok ve Türkiye AET'ye girecekmiş diye hesaplara bakın. Tarihi şimdiden böyle çarpık bir şekilde yazıyorlar. Türkiye'de komünist partisi kurulacakmış. AET ve tekellerin koltuğunda gelen komünist de olsa biz reddederiz."■

EYLÜLİST REFORMLARA DOĞRU

Çelik BİLGİN

İki tezimi ardarda yazmam gerekiyor. Birincisi, şimdiye kadar eylülizmin hiç bir reform ya da düzenleme yapmadığıdır. İkincisi, eylülist reformlar yeni başlıyor. Bu incelemem açılmakta olan eylülist reformları konu alıyor.

İki tez için iki açıklama gerekiyor. Birisi, eylülizmin şimdiye kadar ne yaptığı üzerindedir: Acı verdi, işkence yaptı, can aldı.

İkinci açıklama için bir tez daha yazmam zorunlu oluyor: Darbe, sınırsız bir korkunun ürünüdür. Eylül Darbesi, hem ulusal ve hem de uluslararası planda burjuvazinin acımasızlaştıran korkusunun sonucunda gerçekleştirildi. İçerde devrimci sol hareketin yükselişi büyük bir korku kaynağı oldu. Dışarda Afganistan ve İran Devrimleri, bu korkuyu artırıcı etki yaptı. Eylül Darbesinin motoru korkusuydu ve bu korkuyla kindar davranabildi.

1987 yılı Türkiye burjuvazisinin gelecekle ilgili korkularını geri plana attığı bir yıl oluyor. Darbeden sonra ve Özal'ın başkanlık ettiği hükümetle eylülizm sürerken her adım bir korkunun canlanmasına kaynaklık ediyordu. En çok aydın hareketinden ve silahlı devrimci demokrat örgütlenmelerden korkuyorlardı.

Onlar, korkularını yenmeye başladılar.

Aydın Belgesi'nden çok korktular ve bir toparlanma olarak baktılar. Arkasından gelen Ekin-Bilar, bunu gerçekleştirmek için gösterilen inat, eylülistlerin korkularının sürmesine yol açtı. Örgütlenildiğini düşündüler. Bu dönemde İstanbul'da gösterişli silahlı soygunlar da gerçekleştirildi. Aynı zamanda öğrenci hareketlilikleri başladı. Bütün planların alt üst olduğunu düşündüler; pek çok korktular.

Onların korkularını yenmelerine yardım edenler oldu. Behice Boran'ın üç buçuk ardılı, Aziz Nesin'i bir araç olarak kullanarak, Ekin-Bilar içinde gelişen aydın hareketliliğini böldüler. Behice Boran ve Aziz Nesin, bu yolla, devlete göz kırptılar. (1) Aynı ekibin bir buçuk öğrencisi, Eylül rejiminin tekelci hoşgörüsü ile öğrenci kütlesi içinde tuttukları köşebaşlarına dayanarak, üniversite gençliğinin yükselen hareketliliğini durdurmayı denediler. (2) Bunlara ek olarak, gerçekleştirilen silahlı soygunlara hiç bir siyasal yanı olmadığı ve devrimci sol bir örgütlenme ile bağlarının bulunmadığı ortaya çıktı. Hem aydın hareketinin ve hem de öğrenci hareketliliğinin bölünmesi yolunda çabalar ve silahlı soygunların apolitik niteliklerinin ortaya çıkması, Türkiye burjuvazisini son derece sevindirdi. Korkularını yenmeye başladılar.

Reform, geçmişteki bir korkudan kaynaklanan geleceği güvence altına almaya yönelik bir düzen budamasıdır. Rusya'da Stolıpin Reformları, 1905 Devrimci Yükselişi'nin ve Trotskiy'in yönetiminde kısa süre bir devrimci yönetimin kurulmasının kaynaklık ettiği korkuların ürünü oldu. Devrimci hareketin yükselişi durdu; Lenin Stolıpin Reformları döneminde, 1912 yılına kadar Bolşevik Partisi'nin kapısını çalanların çok azaldığını ve nerede ise ortadan kalktığını anlatıyor. Lenin ve Gorkiy, bu dönemde pornografik yayınların artışına işaret ediyorlar. Pornografik edebiyat belki, korkuyu unutmanın da bir aracı oluyor.

Küfür Romanları'nda eylülist tipolojisi çizilirken en iyi örneklerinin, Cumhuriyet Gazetesi'nde seksiyon başı Şahin Alpay ile Turgut Özal'ın olabileceğine işaret edildi; zaman bu saptamayı doğrulayıcı yönde akıyor. Kenan Evren, Eylül Hareketinin liderldir; katı ve eskimiş düşüncelere bağlı görünüyor. Ayrıca Turgut Özal'ın ekibinin seçime girmesini önlemeye çalışırken ve Erdal İnönü'yü veto ederken siyasal öngörüdeki büyük eksikliğini de kanıtlamış bulunuyor. Yaz ayları sadece Demirel ve Ecevit'in değil aynı zamanda Kenan Evren'inde artık burjuva Türkiye'sinin rezerv politikacıları olduklarını ortaya çıkardı; yavaş yavaş anlaşılacağını umuyorum.

Eskilerin milletvekilliği haklarına yüzde elliye yakın yurttaşın karşı çıkmış olması bir yeni durumdur; artık eski politikacılardan gelen korku da aşılıyor. Diğer yandan MİT-GenelKurmay planlamasının, TKP ve TİP'in yerine öro-komünist bir partiye karar vermiş oldukları da anlaşılıyor.

Eskiler dama atılıyor.

Pornografik edebiyat hız kazanıyor.

Eylülist Reformlar, Turgut Özal ile Erdal İnönü'ye emanet edilmiş görünüyor.

Yeni seçim yasası, bir reformdur. Özal ile İnönü'nün ortak imzasını taşıyor. Yeni seçim yasası, Türkiye'de temsili demokrasinin zaafa uğradığını ortadan kalkmaya başladığının işaretini vermiyor; kanıtlıyor. Bu yasaya bakılarak ve biçimsel hukuk açısından bakıldığında, Türkiye'de bir temsili demokrasiden söz etmek mümkün görünmüyor. Yeni seçim yasası, temsili demokrasinin sonunu ilan ederken, Türkiye'de iki parti arasında sık sık değişebilen bir hükümeti güvence altına alıyor. Artık oyların üçte biri çerçevesinde birkaç puanlık bir oynama, hükümetin ana muhalefete veya tekrar diğerine geçmesine imkan veriyor.

Yeni seçim yasası ile, Amerika Birleşik Devletleri veya Büyük Britanya'da yüzde elliye yakın bir oy

(1) Aziz Nesin bu bölücü çabalarından sonra pasaport aldı. Londra'ya gitti ve Türkiye'nin Londra Büyükelçisi'nin onuruna verdiği yemeğe katıldı.

(2) Aydın hareketliliğinin bölünmesi, öğrenci derneklerinin çalışmalarının durdurulması ve İnsan Hakları Demeği'nde hizipçilik yapılmasında, TKP'nin hiç bir olumsuz davranışı olmadı.

hükümet getirirken, Türkiye'de hem üçte bir oy yetiyor ve hem de birkaç puanlık bir oy kayması hükümet değişikliğini de garanti edebiliyor. Bu, Türkiye'nin eşitsiz gelişme yasasının zembereği içine daha çok girmiş olduğunu da gösteriyor.

Ekleyebiliyorum; tekelci basının etkisini abartmıyorum. Ancak her seçimde bir kaç puanlık bir oy kayması sağlayabilecekleri açıktır. Orta Çağda veya Deli İbrahim 'in sarayındaki müneccimbaşılarının rolünü üstlenen kamuoyu araştırma firmalarının çıkması da bunu sağlama amacına yöneliyor.

Yeni seçim yasası, Türkiye'de temsili demokrasinin zaafa uğradığını ortadan kalkmaya başladığının işaretini vermiyor; kanıtlıyor.

Şimdi bu incelemede seçim yasası reformundan başka iki eylülist reform üzerinde durmaya sıra geliyor; bunlardan birisi, özel kurumların devletleştirilmesi reformu oluyor. Devlet işletmelerinin özelliştirildiği kampanyası sırasında ekinsel-toplumsal kurumların devletleştirilmesi süreci başladı. Tekelci devletin kollarının artması ve uzaması, bazı kamu işletmelerinin özel ellere teslim edilmesinden daha önemli görülüyor.

Özel kurumların tekelci devlet daireleri haline getirilmesinin en gelişkin örneklerinden birisi tiyatro alanında yaşanıyor. Özel tiyatrolara "Devlet" yardımı, bu yeni gelişmeler karşısında daha önemsiz kalmaya başladı. Şimdi tiyatro yazarları artık devlet memuru ilişkilerine sokuluyor. T.C. Devleti, ilk kez Tiyatro Yazarları Derneği'ne Yıldız Sarayı'nda bir köşk verdi. Adının bilinerek ya da bilinmeden çok iyi seçilmiş olduğunu düşünüyorum; Yıldız Sarayı'nın Musahib Ağalar Köşkü", Tiyatro Yazarları Derneği'ne ve aynı Dernek yönetiminde olan International Theatre Institute'un Türkiye seksiyonuna verildi. Abdülhamit'in Yıldız Sarayı içinde köşklerden tiyatro yazarlarına en uygun olanının seçildiğine inanıyorum. "Saray Soytarıları Köşkü" anlamına geliyor.

Şimdi Tiyatro Yazarları Derneği "Yönetim Kurulu" tarafından "sayın" üyelerine yazılan bir resmi yazıyı aktarıyorum: "Derneğimizle Kültür ve Turizm Bakanı Sayın Mesut Yılmaz arasında yapılan bir mutabakat sonunda, Bakanlık dinlenme tesislerinde yazar arkadaşlarımızın misafir edilerek çalışmalarına katkıda bulunacaktır" Turizm Bakanı Mesut Yılmaz, kendi bakanlığının memurlarına tanımadığı bir olanağı Türkiye'nin tiyatro yazarlarına açıyor. Bu sayıları çok az dernek üyelerinin onuruna, Abant Gölü Tesisleri'nde veya Çeşme Oteli'nde bir ay süresiyle iki kişilik yer ayırıyor; yeme-içme hepsi parasız. Şimdilik on üyeye yirmi kişilik yer ayrılmaz durumda, ancak herhalde artırılabilir.

İki kişinin bir günlük yeme-içmesi ve barınmasının bu tesislerdeki günlük karşılığı yüz bin liradan fazladır; demek oluyor, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye'nin tiyatro yazarlarına yılda üç milyondan toplam otuz milyon lira sübvansiyon yapıyor. Bu bir başlangıçtır; artırılabileceğini sanıyorum.

Karşılığında ne veriliyor; cevabı çok açıktır. Tiyatro Yazarları Derneği, artık, T.C. Devleti Dışişleri Bakanlığı'nın bir dairesi'dir;bundan hiç kuşku duyulmaması gerekiyor. Çok yakında Yıldız Köşkü'nde Tiyatro Yazarları Derneği yönetimi, ITI Türkiye Seksiyonu adına, uluslararası tiyatro sempozyumu düzenledi; Yıldız Sarayı Köşkü'nde gerçekleştirildi. Bu sempozyum, görünüşte, "özel" kurumlar tarafından düzenlendi. Bütün giderlerini T.C. Kültür Bakanlığı karşılıyor. Çok sayıda Sovyet ve Amerikan tiyotro adamının katıldığı bu sempozyumda, basında yazıldığına göre tiyatrodan çok Sovyet-Amerikan yakınlaşması tartışılıyor. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti bir takım "özel aracılar kullanarak uluslararası yakınlaşmaya katkıda bulunuyor.

Sürdürüyorum, Tüyap bir devlet kuruluşudur.

Marx'ın pek çok sevdiği bir sözünü tekrarlıyorum; Görüntü ile öz aynı olsaydı, bilime gerek kalmazdı. Bilim, görüntü kabuğunu delme işidir.

Tüyap'ın bir özel kuruluş olduğu sadece bir görüntüdür; Tüyap kitap fuarlarına çağırılan Sovyet Yazarlarının tüm giderlerini hükümetler ödüyor. T.C. Dış İşleri Bakanlığı, gelen Sovyet yazarlarının ününe göre mihmandar sağlıyor ve karşılıyor. Hangi yazarların geleceği Tüyap yöneticilerinden çok Dış İşleri Bakanlığı tarafından kararlaştırılıyor.

Tüyap, tekelci devletin bir devlet kuruluşudur.

Tekelci Ekonomik yapıyı ve tekelci ahtapotu, dar bir model içinde sunmak gerek; bir devlet memurluğu anlayışı değişiyor. Doğu Roma ya da Osmanoğlu'nda var olan "arpalık" kavramı, maaş ya da ulufe kategorilerinden çok daha uygun görülüyor. Bir kadıya, bir müderrise veya bir yöneticiye, bir " arpalık" ayrılıyor ve kadrolarını seçme işi arpalık sahibine bırakılıyor.

Büyük tekellerin reklam ya da halkla ilişkiler firmalarıyla ilişkileri, modeli tamamlıyor; tekeller kurmuyor, başkalarına kurduruyorlar. Bir veya bir iki tekel bir reklam firması kurabilirler; bu yolu seçmiyorlar. Bir reklam firması kurduruyorlar ve her zaman süzeren-vasal ilişkisini yaratıyorlar. Reklam firması, bir veya birkaç tekelin kontrolündedır; istendiği zaman batırılabilir.

Japonya'da dış ticaret kuruluşlarının çoğu Japonya'nın dış ticaretini promosyonunu yapan kurumların tek büyük bölümü teknik anlamda özel ellerdedir; de facto, devletin dış ticaret daireleri türünden çalışıyorlar. Tüyap Türkiye'de Japon örneğini ve Anadolu deneyimlerine göre kurulmuş ve geliştirilen bir devlet kuruluşu oluyor.

Her yıl bir veya iki Sovyet yazarının çağırılması devlet kuruluşu niteliğini kamufle etmekten daha çok Tüyap'ın halkla ilişkilerini sağlıyor. Çünkü Türkiye'de, eşitsiz gelişme yasasının keskin işleyişi içinde, solumsu renkleri, geniş yığınları uyutmak için kullanma dönemi başlıyor.

Türkiye Yazarlar Derneği, Tüyap'ın taşaronudur.

Tüyap almış olduğu ihalelerden çok küçük payları Türkiye Yazarları Sendikası'na veriyor. Tüyap'ın taşaronu haline geldikten sonra TYS, tekelci devletle ilişkilerini hızla geliştirmeye başlıyor.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğünün Taksim Tiyatrosu Salonu'nu , Türkiye Yazarlar Sendikası'nın Panellerini tahsis ediyor; 30 Ekim 1987 tarihinde, Devlet Tiyatrosu Salonu'nda TYS paneli gerçekleştiriliyor. Daha bir buçuk yıllık bir zaman öncesinde, aynı sırada , birkaç apartman ilerde, Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu'nda Ekim Paneli, devlet aygıtının Ali Poyrazoğlu'na ağır baskılarına karşın Ekin'i yönetenlerin ısrar ve inatı ile yapılabilmişti. Şimdi T.C. Devleti, salon tahsis ediyor.

Hiç bir açıklama zamanından önce yapılmamalıdır: Şimdi bir açıklığı ifade etme zamanı geldi. Ekim içinde bir tarafının başını Aziz Nesin'in ve diğer tarafın başını da Yalçın Küçük'ün çektiği ihtilaf kişisel bir ihtilaf değildi; devletle uyuşmak isteyenlerle mücadeleyi sürdürmek istiyenler arasında bir ayrılık olarak ortaya çıktı.

Devam ediyorum ve bu birinci reformu çözümlemeyi sürdürüyorum. Türk-Yunan Dostluk Derneği'ne geliyorum. Türk-Yunan Dostluk Derneği'nin kuruluşunda, Türkiyeli yazarlar ve sanatçılar için Sofya Pazarının kapanmasından sonra Atina Pazarının açılabileceği umudunun doğması etkilidir. Bunu reddetmeyi mümkün görmüyorum. 1980 yılına kadar Sofya, yazarlık ve sanatçılık rantını maksimize etmek için uygun bir pazardı; kapandı. Bu tür pazarların olabilmesi ve Türkiye Aydınının bir rant sağlayabilmesi için, kesinlikle iki ülke arasında bir çelişki ve belli ölçüde gerginlik bulunması zorunlu oluyor. Detant içinde Bulgaristan, hem çelişkilerin bulunduğu ve hem de iki ülke yazarlarının yumuşamaya katkıda bulunabilecekleri bir imkanı sağlıyordu. Hem ikinci soğuk savaş koşulları ve hem de Eylülist Darbe'den sonra Bulgaristan'a yöneltilen kışkırtıcı yayınların, en çok 1980 Eylül öncesinde Sofya ya en çok gidenleri en çok etkilemesi ve kışkırtıcı kampanyaya katılmaları : Sofya pazarının sonunu ilan etti. (3) Atina, tam bu sırada yeni imkanlar açıyor; gerginlik var, artık bir yumuşama kapısı aranıyor. İki ülke hükümetleri, "gayri resmi" ilişkilerle kendilerini tam anlamıyla angaje etmeden, yumuşama noktalarını araştırabilirler; yazarlar ve sanatçılar buradaki rantın kokusunu duyuyorlar.

Türk-Yunan Dostluk Derneği'de bir devlet kuruluşu olarak ortaya çıktı. Aslında Türkiye'deki tüm iki ülke dostluk dernekleri devletin gözetiminde kuruluyor; diğerleri daha çok eski büyük elçileri, parlementerleri ve hükümete yakın profesörleri içine alırken bu sonuncu, daha solumsu bir renkle gerçekleştirildi. Tüyap'çılar, her birisi artık büyük işletme sayılan reklam şirketleri, sağ ve sol basının tanınmış kalemleri, Türkiye Yazarlar Sendikası'nın ünlü yazarları, bazı tanınmış sanatçılar bir araya geldiler, bir ara yazarlar arasında kurucu kontenjanların paylaşılması nedeniyle sert ayrılıklar çıktı ise de Türkiye Dış İşleri Bakanlığı'nın müdahalesi ile önlendi. Aydın Belgesi'ni Çankaya'ya sunacak kurula katılmaya söz vermesine karşın son anda sözünü geri alarak devlet katlarında güvenilirliğini göstermiş olan Profesör Ekrem Akurgal, Dostluk Derneği'nin başına getirildi ve sert tartışmalara son verildi.

Burada bu Eylülist reformla ilgili çözümlemeyi tamamlıyor. Bir özet gerekiyor: Tekelci devlet özel kurumların çoğunu devletleştiriyor. Bunun yanında tekelci devlet Türkiye Aydınının önemli bir bölümünü, asimile etmeye başlıyor.

Şimdi ikinci Eylülist reforma işaret ediyorum. Kısa tutabiliyorum. Bu Eylülist reformun ortaya çıkışında artık üniversitelerin tüm otoritelerinin ortadan kalkması ve resmi sanatçının Ankar'dan İstanbul'a ve Devlet memurluğundan Bab-ı Alim çalışanlığına dönüşmesi süreci etkilidir. Bu süreç, bir ihtiyacı yaratıyor.

Resmi sanatçı bir otorite olmak durumundadır. Üniversite kariyeri, büyük elçilik, general emekliliği, "paşalık" , Türkiye'de bir otorite taşıyıcılarıdırlar. Bunların sözleri dinleniyor.

Tekelsi ilişkilerde otorite yanıltmak için gerekli oluyor.

Resmi sanatçının tanbul'a taşınması bir otorite sorunu yarattı. Bab-ı Ali'deki yeni resmi sanatçılara otorite sağlamak zorunluluğu ortaya çıktı. Bab-ı Ali, bunu, best-seller" yazar yaratmakla buluyor.

Profesör ne yapar? Panellere gider ve konuşur, Profesör panellerde yanıltmak için gerekiyor. Profesör ne yapar? Önemli sorunlar çıktığı zaman hemen düşüncesi sorulur ve verdiği cevapla yanıltır. Otorite bunun içindir. " Best-seller" kurumu yeni yanıltıcılar yaratmaya yarıyor.

Çok uzaklara gitmeye gerek görmüyorum. Küfür Romanları çıkıncaya kadar gazetelerin birinci sayfasının hatırlanmasının yeterli olabileceğini düşünüyorum. Her konuda yeni iki büyücü keşfedildi: Estetikle ilgili her sorun Latife Tekin ve Ahmet Altan'ın görüşü alınmadan tartışılmaz olmuştu. Geride kaldı. Sonra, Kundera bir otorite yapıldı. Sürekli yenilerine ihtiyaç çıkıyor.

Bu arada bir başka açıklığa sıra geliyor: Küfür Romanları'nı Latife Tekin veya Ahmet Altan karşıtı bir çalışma olarak görmüyorum. Küfür Romanları, anti-tekel mücadelenin bir parçası olarak geliştirildi.

Eylülizmin "best-seller" yaratma reformunun, bir formül olarak ifade edebiliyorum: Artık Türkiye yılda en az iki best-seller ve iki yeni otorite ile yaşama dönemine başlıyor.

Eylülist reformlar, ayrışma ve kopma sürecini hızlandırıyor.

Adam Simith, kapitalizmde bir görünmez el'den, " invisible hand" söz ediyor. Artık bu saptama çok geride kalıyor. Tekelci devletin ahtapot elleri görünüyor ve içimizde dolaşıyor.

Tekelci ahtapot hem uzuyor hem de sıkıyor.

İnsanlar, hamam böceklerine dönüştürülüyorlar.

Özel kurumlar, bir bekar evinin lavabosuna indirgeniyor.

Tiksinti veriyor. ■

(3) Türkiye'li aydınlar Eylül'den sonra ilk kez, 1 Mayıs 1985 tarihinde Karakusunlar Köyü'nde I Mayıs'ı kutladılar. O akşam başta BBC, dünya radyoları ve 2 Mayıs 1985 tarihli Tercüman Gazetesi I Mayıs Kutlamasını yazdı.
Hapisten yeni çıkmış Abdullah Baştürk, İsveç, Fransa ile Sovyetler Birliği ile Bulgaristan Büyük Elçileri'de kutlama yemeğine davet edildiler. Baştürk, gelmekten vaz geçti ve gerekçe olarak Bulgaristan Büyük Elçisi'nin de davet edilmiş olduğunu ileri sürdü.

TEORİNİN YERİ

Hasan AKGÜÇ

Türkiye sınıf çelişkilerinin ve ürütim ilişkilerinin ürünleri olan her türden çarpıklıkların en derin şekillerde yaşandığı bir ülke.

İnsanların maddi yaşam düzeylerinde sürekli bir geriye gidiş, toplumun bütün gözeneklerini kapatmayı amaçlayan baskıların yarattığı karamsarlık ve umutsuzluk mevcut rejimin farklı perdelerden vaatlerde bulunan temsilcilerinden de kopuşa yol açıyor. Bu kopuş kaçınılmazdır. Ancak kendini ifade edebilmesi alternatifin varlığını ortaya koyabilmesinde yatıyor.

Her umutsuzluk içinde bir umut çekirdeği taşır. Çelişkiler yumağının çözümü için toptan bir reddiye düzmek yeterli olmuyor. Yumağın gerçekliğini çözümlemek, ilişkilerini açığa çıkarmak ve düğüm noktasını yakalamak gerekiyor. Ancak Türkiye'de çelişkilerin yoğunluğu, süregelmişliği, çeşitliliği çözüm arayışlarında çeşitliliğinin varlığının açıklaması oluyor.

Türkiye'de artık siyasi rejimin deşifre yapısı nedeniyle "şike muhalefet" dışında işçi sınıfı ve emekçi halk kesimlerinin muhalefeti vardır. Marksist bir birikim ve örgütlenme deneyimleri vardır. Türkiye'de artık yaygın bir marksist çevre ve taban vardır.

Türkiye'de artık siyasi rejimin deşifre yapısı nedeniyle "şike muhalefet dışında işçi sınıfı ve emekçi halk kesimlerinin muhalefeti vardır. Marksist bir birikim ve örgütlenme deneyimleri vardır. Türkiye'de artık yaygın bir marksist çevre ve taban vardır.

Bu marksist çevre her kuşaktan, az yada çok deneyimli, gelecek umudunu ve ütopyalarını taşıyanlarıyla bugün dün olduğundan daha fazla umut çekirdekleri taşımaktadır. Güncel mücadeleyi kaçırmadan, hazır reçetelerin büyüsüne kapılmadan, deneyim-bilgi aktarımına dayalı, iktidar perspektifinin berraklaştırılması temelinde yakınlaşmaların daha bir mümkün olduğunu söylemek abartma olmaz. Bu bir tarihsel dönemeç, daha da ötesi zorunluluk olarak gözüküyor. Görüşlerin aynı çevredekilere karşı bir "zırh" olarak algılanması bu yakınlaşmaların en büyük engelidir.

YAKIN GEÇMİŞE DEĞİNMELER

Yakın geçmişin belirleyici unsuru anti-faşist mücadeledir. Devrimcilerin (iradesi dışında gelişen faşist saldırılara karşı mücadele, gruplanmaların perspektifinin daralmasına yolaçmıştır. Bu dönemin mücadele pratigi bugün zengin deneyimlerle dolu olarak duruyor. Ancak anti-faşist mücadelenin, ilerici-devrimcileri, genel olarak bir savunu temelinde belirlediği açıktır. Bu sürecin böyle bir kendiliğindenlik taşıdığı görülüyor. Bu aynı zamanda bir objektivitedir. Ancak böyle söyledikten sonra eksikliklerin eleştirisini yapmamanın gerekçesi olarak hep objektiviteyi öne çıkarmak kadercilik olacaktır. Bir çeşit kaçış olacaktır. (Bu dönemde ilerici-devrimciler bu objektivite içerisinde faşist saldırılara karşı kanları ve canları pahasına -sağlı sollu "terörist" "goşist" suçlamalarına karşın- faşizme teslim olmadılar ve büyük direniş ve mücadele deneyimleri yarattılar. Bu hiç kimse tarafından azımsanamayacak bir gerçekliliktir. Yine Eylül sonrasının acımasız koşullarında bu dönemin yüzakı olan cezaevi direniş geleneğinin, mücadele ruhunun devamıdır. Gerçekten gözlerini geleceğe dikenlerin, her türlü abartmacı duygusallığın ötesinde ve mücadaleyi yoksayan, karalamacı yaklaşımdan uzak bir eleştirellikle bu deneyim zenginliğine bakabilmeleri gerekiyor.)

Bu süreçten aynı zamanda radikalliğin bir çıkış noktası olarakta ayrıntılı olarak formüle edilen stratejilerin doğruluğunun kanıtlanması olarak sözetmenin oldukça fazla uyumsuzluk taşıyan bir zorlama olacağını düşünüyorum. Bu herkesin bir süreci kendi kafasında yaşadığı biçimiyle görmek istemesi anlamına gelecektir. Büyük ölçüde iman tazelemeye yarıyor.

Soruna stratejiden başlayan yaklaşım kendi dışındakileri dışlamanın kolay bir aracı olduğu gibi değişen koşullara ayak uyduramamanın ve dolayısıyla günceli anlayamamanın nedeni olabiliyor. Çünkü tersten geliştirilmeye çalışılan bir süreç sözkonusudur. Mevcut sosyo-ekonomik yapı, eldeki stratejinin hareket noktası, nedeni olacak şekilde üretilmeye çalışılmaktadır. Zihinsel süreç gerçek sürecin yerine konulmaktadır. Şablonculuk olarak ifade edilebilecek bu yaklaşım, yakın dönem dünya devrimci deneyimlerinin seçmeci bir şekilde mücadele biçimleri, strateji - taktik bazında aktarmacı bir yöntemini anlatıyor. Ülke gerçekliğinin çözümlenmesi sorununu böylece başından ikinci plana atmış oluyor. Bu sorun reddedilmemekle birlikte tersten başlatılan yaklaşımın doğal sonucu "görülmek istendiği gibi" bir üretim ilişkileri ve sosyo - ekonomik yapı görülmektedir. Bu subjektivizmin, objektivite ile ne derece uyuşup uyuşmadığını siyasal pratik ve değişen

koşullara uygun teorik ideolojik üretkenliğin olup olmaması gösterir.

Kolaycı yaklaşımın arka planında büyük ölçüde mevcut çelişkilerin derinliğinin yüzeysel bir algılamayla radikal mücadele biçimlerine kitlesel katılımı doğuracağı varsayımı yatıyor. Dolayısıyla strateji ön plana çıkıyor. İradeci yön ön plana çıkıyor. Teorik çözümlemelerin rolü tali bir plana düşüyor.

Teorinin küçümsenmesi- bir yerde marksist lafazanlıklara ve pasifizme tepki olarak radikal olmanın doğal bir uzantısı olarakta kendini gösterebiliyor. "Asgari marksist formasyon" adı altında gerçekten "asgari" bir

Teorinin küçümsenmesi bir yerde marksist lafazanlıklara ve pasifizme tepki olarak radikal olmanın doğal bir uzantısı olarak kendini gösterebiliyor. "Asgari marksist formasyon" adı altında gerçekten "asgari" bir marksist bilgilenme yeterli sayılabiliyor. Marksist klasiklerin kendileri yerine çoklukla özet yorumların tercih edilmesi mümkün olabiliyor.

marksist bilgilenme yeterli sayılabiliyor. Marksist klasiklerin kendileri yerine çoğunlukla özet yorumlarının tercih edilmesi mümkün olabiliyor.

Kapital, Anti-Dühring gibi temel klasik eserler ise başka bir "takım" olarak görülen yazar-çizerlerin ya da "müstakbel markslogların" dikkatine bırakılıyor. Bunun, geçmişin değinilen karakteristik yapısında adı konulmamış bir içsel eğilim olduğunu söylemekte yarar var. Bu olgu solun kendisini uyguladığı bir nevi sınırlama olarak değerlendirilebilir. Yine bununla bağlantılı olarak dönemin koşullarının getirdiği anti-faşist mücadele ortamında "militan" tipi bir marksist formasyon tanımlamasının doğal sonucu olduğunu söylemek gerekir. Bu anlamda bir kaçınılmazlık olarak gözüküyor. Daha temelde dayanılan güçlerin anti-faşist halk güçleri olması olgusu, net bir işçi sınıfı bakışına ve iktidar perspektifine sahip olmaması yatmaktadır. Anti-faşist anti emperyalist tanımlama daha güncel ve sınırlandırılmış teorik perspektifi açıklıyor. Eksik teorik şekillenme bu anlamda bir sonuçtur.

Teorik araştırmalar özellikle klasik marksist yazının kavranılması ve bunun ışığında ülke gerçekliğinin, üretim ilişkilerinin çözümlenmesi ön planda yer alamamışsa bunda devralınan stretejilerin daha önce bu sorunları çözüp net bir strateji ortaya koyduğu önyargısının iç sınırlaması sözkonusudur. Marksist yöntemin, ekonomi politiğin ilkelerinin kavranması daha bir ikinci plana atılabilir olmuştur. Yakın tarih dünya devrimci deneyimleri stratejilerini öğrenme çabası daha önplana çıkmıştır. Klasiklere başvuru daha çok siyasal rakiplerin polemiklerde daha kolay altedilebilmesi için gündeme getirilebilmiştir.

SOSYALİST HAREKET

En genelde sosyalist hareket sosyalist aydın hareketiyle işçi sınıfı hareketinin birliği olarak ifade edilir. Başlangıçta birbirlerinden bağımsız gelişmeleri sözkonusudur. Birleşmek zorunda olan ve ancak o zaman denize ulaşabilecek iki ayrı ırmak gibi..Burada sosyalist aydından kastedilen işçi sınıfının çıkarlarıyla, uzun vadeli hedefleriyle bütünleşmiş ve kendini görevlendirmiş aydındır. Bireysel değil kollektiftir.

Bu aydının görevi, teorik çabalarını marksist yöntemin ve ekonomi politiğin ilkeleri ışığında ülke gerçekliğini ve üretim ilişkilerini çözümlemeye yöneltmektir. Bu amacı hiç bir teorik önyargı sınırlamamalıdır. "Sosyalist aydınlar ancak hayallerini terkettikleri ve Rusya"nın istenen değil, gerçek gelişmesinde, mümkün olan değil, gerçek toplumsal ekonomik ilişkilerinde destek aramaya başladıkları zaman verimli bir çalışma yapmayı umabilirler. Dahası onların teorik çalışmaları, Rusya'daki ekonomik uzlaşmaz karşıtlıkların bütün biçimlerinin ve ardıl gelişmelerinin incelenmesine yönetilmelidir, siyasal tarihin, hukuksal sistemin özelliklerinin, ya da yerleşmiş teorik önyargının onu gizlediği heryerde bu uzlaşmaz karşıtlığı açığa çıkarmaları gerekir."(1) Böylesi bir kollektif çabanın sonucu oluşacak program "gerçek sürecin kesin bir formülasyonu"(2) olabilir. Bu teorik çabaların sadece " aydınlanma" çabası yada "pratiğin " önhazırlığı olarak görmemek gerekiyor. Arada kopmaz bir bağlılık var. Lenin bu süreci, teorik-pratik çalışma sürecini Liebknecht'den aktardığı şu formülasyonla açıklıyor: "Studieren, Propagandieren, Organisieren"* ve böylesi bir görevin sekterlik ve dogmatizm tehdidini dıştalamanın tek güvencesi olduğunu şöyle vurguluyor:

"Bir öğretinin en üst ve tek ölçütünün gerçek toplumsal ve ekonomik gelişme sürecine uygunluğu olduğu yerde dogmatizm olamaz, görev proletaryanın örgütlenmesini ilerletmek olduğu zaman ve bu yüzden de "aydınların" rolünün, aydınlar arasından özel liderler çıkmasını gereksiz kılmak olduğu zaman sekterlik olmaz."(3)

Elbette artık Türkiye'de yeni Amerikalar keşfedilmeyecek. Ülkedeki kapitalizmi oranlarla ölçmeye çalışmakda gerilerde kaldı. İşçi sınıfının rolü de pek az insan için tartışmalı. Sosyalistler arasında sınıf mücadelesinin sorunları temelinde teorik-ideolojik tartışmaların ve yakınlaşmaların her türlü önyargıların ötesinde olabileceğini söylemek mükemmeliyetçilik sayılmamalı. Niyetler uzun erimli öngörüler ya da gelişim rotasının şöyle veya böyle olacağına ilişkin tahminlerle değil somut çabalarla sınanmalı.■

(1) Halkın Dostları Sf. 193
(2) age
(3) age
* Açıklama, propaganda, örgütlenme

*Telgrafnoye Agentstvo Sovetskogo Soyuza, TASS, Ekim Devrimi'nin Yetmişinci Yıldönümü nedeniyle **Yalçın Küçük**'ten demeç aldı. **Yalçın Küçük**'ün Ekim Devrimi'ni kutlamak üzere TASS'a verdiği demeci yayımlıyoruz.*

İNSANOĞLU EKİM DEVRİMİ İLE BÜYÜMÜŞTÜR

Ekim Devrimi, yirminci yüz yılın en büyük olayıdır. Ekim Devrimi, yalnızca bir siyasal devrim, yalnızca bir yeni düzen kuruluşu değil, aynı zamanda insanlık tarihinin bir büyük yiğitlemesi, bir büyük insanlık başkaldırısıdır. İnsanoğlu, Ekim Devrimi ile büyümüştür.

Ekim Devrimi, insanoğlunun büyümesidir.

Yirminci yüz yıl, Devrimler Çağı'dır. 1905 Rusya Burjuva Demokratik Devrimi, çağının habercisidir. Bunu izleyen 1908 Gençtürk Devrimi, 1911 Çin Devrimi ve Meksika Devrimleri, bütün bunlar toprağın derinindeki patlamanın bir büyük zenginlikle yeryüzüne çıkışıdır. Herbirisi ayrı bir şiddette ve ayrı bir renk ayrımındadır; ancak 1917 Ekim Devrimi hem şiddeti ve hem de parlaklığıyla bütün bunları geride bıraktı. Ekim Devrimi, hem önceki tüm devrimlerin çizgilerini kendinde topladı ve hem de sonraki tüm devrimlere en az bir çizgisini verdi.

Bugünkü dünyada Ekim Devrimi'nin açtığı çığır bir gerçekliktir, dünya sosyalist sistemi bir büyük güçtür. Dünyada artık sosyalizmin yeli esmektedir ve bugün dünyalılar, her gün teneffüs ettikleri havada sosyalizmi duyuyorlar.

Sosyalizmin her gün teneffüs edilen hava haline gelmesi, ne yazık, yeni kuşaklar tarafından sosyalizmin bir günlük realite olarak algılanması sonucunu da doğurabiliyor. İnsanlar, her gün teneffüs ettikleri havayı ancak yokluğunda fark ediyorlar, sosyalizmin her gün teneffüs edilen hava kadar günlük bir gerçeklik olması, zaman zaman Ekim Devrimi'nin öneminin unutulmasına yol açıyor. Görevimiz Ekim devriminin ve sosyalist sistemin önemini hep canlı tutmak olmalıdır.

Fakat günlük gerçekliği içinde Ekim Devrimi ve sosyalist sistemin öneminin zaman zaman unutulabilmesinin yalnızca sıradan dünyalılar için olduğunu belirtmek gereğini duyuyorum. Dünyanın ezilen sınıfları ve halklarına, sosyalizm ve ulusal özgürlük için mücadele edenlere, Ekim Devrimi ile dünya sosyalist sisteminin önemini ve tarihsel misyonunu anlatmaya gerek yoktur. Dünyanın tüm devrimcileri her günkü mücadelelerinde bunu duyuyorlar ve Ekim Devrimi'nden güven, sosyalist sistemin varlığından da güç alıyorlar.

Türkiye'nin devrimcileri, ilericileri ve ilerici devrimcileri için de Ekim Devrimi'nin önemini ve tarihsel misyonunu anlatmaya gerek yoktur. Türkiye'nin ilerici devrimcileri Ekim Devrimi ile et ve kemik gibi yaşayarak bugünlere geldiler. Türkiye'nin ilerici devrimci tarihi, Ekim Devrimi'nin enternasyonalist kimliğinin ortaya konulabilmesi için, tek ülkede sosyalizmin yaşaması ve bir dünya sosyalist sistemine dönüşmesi için dünya komünistlerinin, devrimcilerinin ısrarlı çabalarını ve özverilerini göstermesi bakımından son derece önemli ve öğreticidir.

Türkiye'nin ilerici devrimci hareketler tarihinde 1931-1951 dönemini, önce tek ülkede sosyalizmi ve daha sonra da sosyalist sistemi emperyalist saldırılardan uzak tutabilmek için büyük özverilerin sergilendiği bir dönem olarak görüyorum. Türkiye'nin komünistleri bu dönemde, emperyalist tuzakları bozmayı ve saldırıları önlemeyi her türlü hedefin üstüne ve önüne çıkardılar. Ülke içinde iktidar mücadelelerini bile geriye attılar. Türkiye'nin komünistleri, İkinci Dünya Savaşı'nın arefesinde, iktidardaki nasyonalist burjuva hükümetinin, Hitler ile kamp tutarak sosyalist ülkeye saldırma ihtimalini azatmak için, Lenin'in Çocukluk Hastalığı'ndaki önerilerine en çok uyarak, faaliyetlerini durdurdular ve kemalist burjuva partisi içinde erimeyi tercih ettiler. Yine, Türkiye'nin komünistleri, Stalingrad Savunması'ndan sonra Türkiye'de kurulan faşizan ve anti-sovyet Saraçoğlu Hükümeti'nin entrikalarını bozabilmek için hızla örgütlenmeye ve çalışmaya başladılar. Türkiye komünistleri,

1931-1951 döneminde, sosyalist düzenin desteklenmesi yönündeki her enternasyonalist adımlarından sonra nasyonalist yönetimin bir ağır ve acımasız darbesiyle karşılaştılar. Bunlara karşın Türkiye komünistleri, 1949 yılında saldırgan NATO paktı kurulur kurulmaz, darbelerin yol açtığı güç kaybını hesaba katmadan, hızla örgütlenerek Sovyetler Birliği'ne ortak sınırla bağlı Türkiye'nin Amerikan emperyalizminin kuyruğuna takılıp Soğuk Savaş'ın mütecaviz gücü olmasını önlemek için ileri atılmak istediler. 1951 yılında en ağır darbe ile ezilmek tehdidini yaşadılar.

Henüz sosyalizmi kuramamış hiç bir ülkenin komünistlerin, sosyalist ülkeye ve sosyalist sisteme saldırı planlarını boşa çıkarmak için ülkemin ilerici devrimcileri kadar özveride bulunmamış olduklarını düşü-nüyorum. Ülkemin ilericilerinin bu özverisini, zaman zaman ülkede sosyalizmi kurma mücadelesini geri plana atma fedakarlıklarını, ancak, emperyalizmin tarihsel merkezi Fransa'nın komünistlerinin sabırlı çabalarıyla karşılaştırabiliyorum.

Şimdi bu günlerin geride kaldığına inanıyorum. Artık sosyalist sistem, hiç kimsenin cesaret edemeyeceği şiddetteki eleştirileri kendi kendisine yöneltecek kadar güçlü ve güvenlidir. 1970 yıllarının sonlarından itibaren toplanan eleştiriler, Genel Sekreter Mihail Sergeyeviç Garbaçov Yoldaş ile birlikte kristalleştirilerek büyük bir yüreklilikle ortaya konmaya başlanmıştır. Sosyalist sistemin böylesine büyük bir güven duygusuna ulaşmış olması ve sorunlarına cesaretle sahip çıkması dünyanın sosyalistleri için büyük bir sevinç kaynağı oluyor.

İnsan toplulukları varsa, sorunlar da olacaktır. Sosyalizm, sorunsuz bir toplum değil, sorunların en akılcı yöntemlerle, gecikmeden ve en az kayıpla çözülebileceği bir sistemdir. Sosyalizm, sürekli olarak en uygun ve en işlek yönetim düzenlemelerinin aranıp bulunduğu bir düzendir.

Genel Sekreter Garbaçov haklıdır. Sovyet toplumunda geçerli düzen, hala 1930 yıllarında Genel Sekreter Stalin'in önderliğinde temeli atılan ve kurulan sistemdir. Büyük özverilerle ve yaratıcı tartışmalarla geliştirilmiş olan ve bu yapı çok büyük başarılara kaynaklık etmiştir.

Perestroyka'yı "İkinci Kuruluş" anlamında son derece doğru bir değerlendirme ve açılım olarak görüyorum. Sovyet Toplumu'nun bugün Birinci Kuruluş'un heyecan dalgasını yeniden yaşadığını görmek son derece sevindiricidir.

Fakat bugün bu tarihsel yapıda paslanmalar teşhis ediliyor ve bu yapı, olgun sosyalizmin iç dinamizmine dar gelmeye başlıyor. Bir yeni kuruluş için ihtiyaç var.

Perestroyka'yı "İkinci Kuruluş" anlamında son derece doğru bir değerlendirme ve açılım olarak görüyorum. Sovyet Toplumu'nun bugün Birinci Kuruluş'un heyecan dalgasını yeniden yaşadığını görmek son derece sevindiricidir. Daha da sevindirici olan Genel Sekreter Garbaçov Yoldaş'ın sihirli formüller açıklamak yerine Sovyet halkının ve SBKP'nin yaratıcı gücünü harekete geçirmeye öncelik vermesidir. Bugün Sovyetler Birliği'nde yaşanan, siyasi anlamda değil, ancak Sovyet Halkı'nın işçi sınıfının, Sovyet aydın ve uzmanlarının, SBKP'nin yaratıcı gününü toptan ve yeniden harekete geçirme anlamında, devrimci bir dönemdi.

Dünyanın devrimcileri devrimci süreçlerin işleyişini görmekten mutluluk duyuyorlar. Devrimler Çağı yirminci yüzyılın sonlarına doğru, Ekim Devrimi'nin yetmişinci yıl dönümünün, Sovyet toplumunun yeni bir devrimci atılımıyla kutlanmasından ayrı bir mutluluk duyuyorum.

Ekim Devrimi'nin yetmişinci yılının dünyanın devrimci ve ilericilerine kutlu olmasını diliyorum.■

Sevgili, Devrimci Dostumuz
AYDIN EROL
1956 ....

Sen, Yaşadığımız ülkede çeşitli uluslardan göçmenlerin yerli halkla beraberliğin yarattığı çok kültürlü bir toplum yaratma; Türkiye'de Demokrasi ve Türkiye Halklarıyla dayanışma mücadelesinde unutulmayan
Dostluklar Kahramanı Olarak Yaşayacaksın.
Duisburg'lu Dostları adına
H.ELİGÜL

SBKP MK Genel Sekreteri **Mihail Gorbaçov**'un Parti MK, Sovyetler Birliği ve Rusya Federal Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Yüksek Sovyetleri Birleşik Kutlama Oturumu'na **Büyük Ekim Sosyalist Devrimi**'nin yetmişinci yıl dönümü dolayısıyla sunduğu rapor.

YOLUMUZ EKİM'İN YOLU ÖNCÜLERİN YOLUDUR

Mihail GORBAÇOV

Yoldaşlar,

Değerli yabancı konuklar,

İnsanlığın gerçek tarihinin ve toplumsal gelişme çağının başlangıç noktası olan günlerin, Ekim 1917'nin unutulmaz günlerinin üzerinden 70 yıl geçti.

Ekim Devrimi insanlığın gerçekten aydınlık anı ve parlak şafağıdır. Ekim Devrimi halkın halk için devrimidir, her biri için, onun kurtuluşu ve gelişmesi için devrimdir.

Uygarlığın yüzyıllar boyunca yükselişi içinde yetmiş yıl uzun bir süre değildir, fakat ülkemizin Ekim Devrimi'nin zaferinden bu yana başardıklarıyla karşılaştırılabilecek böyle bir başka süre yaşanmamıştır.

Ekim Devrimi'nin öncüleri olmaktan gücümüzü enerjimizi, bilgimizi ve yeteneklerimizi onun zaferine adamaktan daha büyük bir şeref yoktur.

Kutlama bir grur anıdır, elde edilmiş olanlardan duyulan gurur. Zor deneyler bize düştü. Ve biz bunları onunla göğüsledik. Sadece göğüslemekle de kalmadık; ülkemizi içinde bulunduğu dağınıklık ve geri kalmışlıktan çekip çıkardık ve onu büyük bir güç haline getirdik. Yaşamı ve insanın iş dünyasını tanınmaz derecede değiştirdik.

Yirminci yüzyılın en azgın savaşlarından geçip yaşam biçimimizi ve geleceğimizi savunduk.

Devrimimizin, emek ve mücadelemizin siyasi ve ekonomik her türlü dünya olayında, toplumsal alanda ve çağdaşlarımızın düşünce biçimlerinde çok belirgin izler bırakmakta oluşundan duyduğumuz gururun haklı nedenleri vardır.

Kutlama bir hatırlama anıdır, bizim ortak sosyalist kazançlarımıza katkıda bulunan milyonları hatırlama anı.

Çeliğe su veren, tahıl üreten, çocuklarımızı eğiten, bilim ve tekniği geliştiren ve güzel sanatlarda doruğa tırmananların anısını hatırlama anı. Aynı zamanda da, ülkeyi savunan, savaşta düşen ve toplumumuzun ilerlemesini hayatları pahasına sağlayanların acılarını hatırlama anı.

Yaşadıklarımızın, geçtiğimiz yolun sönmez bir anısıdır, çünkü bu günü yaratan bunların tümüdür.

Kutlama bir düşünce anıdır, bir zamanlar yaşam ve kaderimizin ne kadar zor ve belirsiz olduğunu düşünmemize olanak sağlayan bir an. Destansı başarıları ve trajedileri, büyük zaferleri ve acı yenilgileri bir arada tattık. Yaşamın devrimci değişimi için kendimizi sosyalizmin sonsuz olanakları ve bütün güçlerini harekete geçirmeye hazır halkımızın yerine koyarak bakıyor ve. geçmiş yetmiş yılın yoğun kuruluş çabalarını düşünüyoruz.

Kutlama aynı zamanda geleceğe bakıştır. Başarılarımız belirgin, hacimli ve etkileyicidir. Tükenmez kaynak, yeni hedefler ve toplumun daha da ileri götürülmesi için temeldir.

Bugünkü sorunlarımızın, ilgi alanlarımızın, birinci görevlerimizin ve ahlaki sorunlarımızın özünü sosyalizmi ilerletmekte ve Leninizm ile Ekim Devrimi'nin düşünce ve uygulamaları üzerinde gelişmekte görüyoruz.

Ve bu durum, Ekim Devrimi'nin tarihsel öneminin ve Ekim sonrası yetmiş yıl boyunca yapılan her şeyin ciddi ve derinlemesine bir çözümlemesini zorunlu kılmaktadır.

I
EKİM YOLU: ÖNCÜLERİN YOLU

Yoldaşlar, öncülük yolumuz uzun ve zor idi. Kısa bir çözümleme mümkün değil.

Geçmiş dönemin, Birinci Dünya Savaşı'nın, iç savaşın ve dış müdahalenin maddi ve manevi yükü vardı. Yeninin çekiciliği ve buna bağlı olarak halkın özlemleri, yeni ve alışılmamış olanın etkisinin hızı ve boyutu vardı; bütün bunlar bize geriye bakmak ve düşünmek için zaman bırakmıyordu.

Devrimci fırtınalarda özel bir rolü olan öznel etkenler vardı. Geleceğe ilişkin olarak, genellikle basit ve doğrudan devrimci dönemlerin Maksimalizmi ile dolu düşünceler vardı ve yeni yaşamın savaşçılarını sonuçlarına olabildiğince çabuk, iyi ve kolayca varmaları için besledikleri saf ve içten çabaları vardı.

Geçmiş, onun kahramanlığı ve dramı çağdaşlarımızı heyecanlandırmaktan geri kalmıyor. Tarihimiz tektir ve geri döndürülemez.Hangi duy-

guları uyandırırsa uyandırsın bizimdir ve onunla mutluyuz.

Bugün, dünyayı sarsan o Ekim günlerine dönüyoruz. O günlerin deneyimlerinde hem güvenilir duygusal güdüler hem de öğretici dersler arıyor ve bulabiliyoruz. Ekim Devrimi'nin sosyalist seçiminin doğruluğunu tekrar tekrar görüyoruz.

İnsanlığın tarihsel gelişiminin nesnel mantığı o seçime yol açmıştır. Uygarlığın yükselen gelişiminin tüm çelişkileri ve çeşitliliklerine karşın Ekim Devrimi, düşüncelerin gelişimi, emekçilerin yüzyıllar süren özgürlük, barış, sosyal adalet için ve sınıfsal, ulusal ve duygusal başlıyan karşı mücadelesinin doğal bir sonucuydu.

Çarlık döneminde Sibirya'da Baykal Gölü kıyısındaki İrkutsk'a sürülen dekabristlerden Volknsky ve Trubetskoy

1917 yılı sosyalizm ve kapitalizm arasındaki seçimin çoğumuzun başlıca toplumsal seçimini oluşturduğunu ve 20'inci yüzyılda toplumsal örgütlenmenin bir üst biçimi olan sosyalizme geçmeden hiçbir ilerleme olamayacağını gösterdi.

Bu köklü sonuç bugün, ilk kez Lenin tarafından ortaya konduğundan daha az geçerli değildir. Toplumun ilerici gelişiminin mantığı böyledir.

Rus Devrimi, başlangıçtan beri, özgürlükçü özlemlerin doruğu, geçmişin büyük hümanistlerinden 19 ve 20'inci yüzyılın proleter devrimcilerine kadar dünyanın en seçkin zihinlerinin ülkülerinin gerçekleşmesi olagelmiştir.

1917, halkın sürekli gelişim ve bağımsızlık mücadelesinin tarihimizi dolduran ilerici hareketler, köylü ayaklanmaları ve köleliğe karşı savaşların enerjisini özümlemiştir.

O, 18'inci yüzyılın aydınlaşmalarının hülyalı arayışlarını, Dekabrist hareketin kahraman ve şehitlerini, devrimci demokrasinin eşsiz savunucularını ve kültürümüzün seçkin insanlarının ahlaki adanışını cisimleştiriyordu.

Vladimir İliç Lenin'in yüzyılın başında birbirine sıkı sıkıya sarılmış bir grup yoldaşın başına geçip Rusya için yeni olan bir proleter parti oluşturmaya başlaması ülkemizin geleceği için önemli bir noktadır. Ulusu ve onun en iyi ve fedakar güçlerini eski yaşam biçimine karşı ayaklandıran Lenin'in bu büyük partisidir.

Ekim Devrimi'nin başarısında temel 1905-1907 Birinci Rus Devrimi ile atılmıştı. Bu devrim, 9 Ocak'ın derslerini, Aralık ayında Moskova barikatlarında sonuçsuz kalan kahramanlıkları, binlerce meçhul ve tanınmış özgürlük savaşçısının çabalarını ve Sovyet devletinin prototiplerini oluşturan ilk işçi sovyetlerinin doğumunu içermektedir.

Ekim Devrimi'nin kökleri aynı zamanda, emperyalizm çağında ilk muzaffer zaferinin halk devrimi olan 1917 Şubat Devrimi'nde de bulunabilir. Şubat'taki zaferi takiben devrim inanılmaz bir hızla ileri doğru atılmıştır.

Baş rollerinde asker kaputları içinde işçi ve köylüler vardı. 1917 baharı halk hareketinin tüm gücüne tanık oldu.

Aynı zamanda sınırlılıkları o günün devrimci bilincinin çelişkileri ve tarihi ivmenin gücü de ortaya çıktı ve kısa bir süre iktidardan uzaklaşan sömürücü sınıfların halkın devriminin meyvelerini devşirmeleri sonucunu doğurdu. Şubat Devrimi, Ekim'in başlıca silahı olan yeniden canlanan Sovyetlerde örgütlenmiş gücü de elde etmesini sağladı. Şubat Devrimi elle tutulur demokrasinin ve iki başlı yönetim günlerinin hassas koşullarında kazanılan kitlelerin eylem yoluyla siyasal eğitim edinmelerinin ilk örneği olmuştur.

Şubat Devrimi, emekçi halk tarafından iktidarın tarihsel koşullar nedeniyle ne yazık ki gerçekleşmeyen barışçı yollarla ele geçirilmesi için bir olanak yarattı.

Şubat Devrimi, Ekim Devrimi'ne giden yol üzerinde bir büyük tarihsel noktadır.

Şubat Devrimi'nde rol alan sınıf güçlerinin karmakarışık konuları ve çatışmalarında Lenin, bir dehanın öngörüsü ile, sosyalist devrimin zaferi için oluşan olanakları serdi.

Lenin'in Nisan Tezleri, bu tarihsel koşullarda, bilimsel bir öngörü ve devrimci eylem program modelidir.

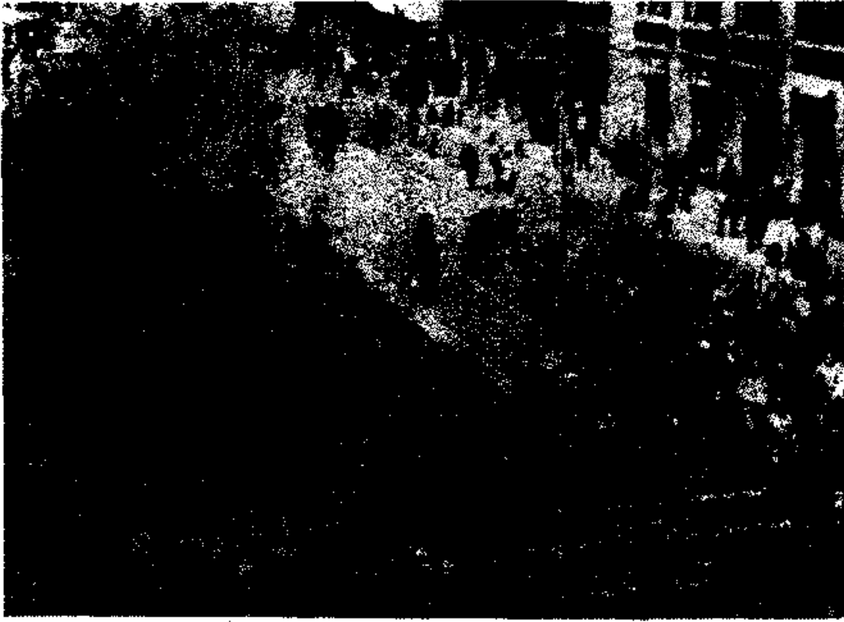
Lenin, burjuva demokratik devriminin sosyalist devrime dönüşmesinin mantığını sergileyip, bu sürecin biçimini -özü, halkın, kitlelerin kendi mücadelelerinin amacını anlamalarını ve devrimi kendi çıkarları doğrultusunda bilinçle gerçekleştirmelerine yardım etmek olan Sovyetler aracılığıyla, onların bolşevikleştirilmesi aracılığıyla- ortaya koydu.

Şubat'tan Ekim Devrimi'ne giden yol, seri toplumsal değişim içerin kitlelerin hızla siyasal bilince ulaştırılmaları sürecini gören ve devrimci güçlerin öncüleri olan Lenin'in Partisi ile bütünleşmelerini sağlayan bir yoldu.

Şubat ve Ekim ayları arasındaki bu zaman boyunca Lenin ve yoldaşları siyasal önderlik sanatını olağanüstü bir biçimde sergilediler ve devrimci düşünce ve eylemin yaşayan diyalektiğinde güzel bir ders oluşturdular.

Parti lider kadrosu kollektif yaratıcı araştırma konusundaki yeteneğini, daha bir gün öncesine kadar bir başka konumda, tartaşılmaz ve güvenilir olduğu düşünülen, kalıpları ve sloganları es geçerek gösterdi.

Lenin'in düşüncelerinin ve Bolşeviklerin eylemler-

"Bütün iktdar Sovyetlere" sloganıyla yürüyen devrimci askerler

inin yönünün seri biçim ve yöntem değişiklikleriyle, esneklikle alışılmamış taktik önermelerle ve siyasal cesaret ile belirlenmiş olduğunu söylemek hatalı olmaz. Bütün bunlar anti dogmatık, gerçekten diyalektik ve dolayısıyla yeni düşüncenin canlı örnekleridir.

Gerçek Marksist-Leninistler böyle ve sadece böyle düşünüp davranırlar. Özellikle değişim zamanlarında dönüm noktalarında, devrim, barış, sosyalizm ve ilerlemenin gelecekleri tehlike ile karşı karşıyayken.

1917 Nisan'ına geri gidelim: bir çokları İçin Lenin'in sosyalist devrime uzanan programa bir ütopya, dizgilenmemiş bir fantazi olarak göründü.

Fakat yaşam sadece böyle bir programın gelişmenin ve devrimin siyasal temeli ve maddi olarak da ulusal felaketi savuşturan toplumsal kurtuluşun temeli olabileceğini ve olduğunu göstermiştir.

1917 günlerini hatırlayalım: Partinin, tüm iktidar Sovyetlere sloganından vazgeçmesi sancılı bir andı. Fakat başka bir seçenek yoktu; Sovyetler bir süre SR'lerin (Sosyalist Devrimcilerin) ve Menşeviklerin eline geçmişti ve karşı devrim ihtimali karşısında çaresizdiler.

Ve Lenin ne kadar duyarlı bir biçimde devrimin nabzını ellerinde tuttu ve ne kadar parlak biçimde sovyetlerin yeniden canlanmasının başlangıcını belirledi, sovyetler muzaffer bir ayaklanmanın organı ve sonrada işçi-köylü iktidarının siyasal biçimi olmalarını sağlayan mücadele sürecinde gerçekten popüler bir öz kazanıyorlardı.

Bütün bunlar sadece büyük Ekim Devrimi'nin günlüğünden sayfalar değildi. Aynı zamanda Komünistlerin her zemen olayların kumandasını ellerinde tutmak, cesur kararlar alabilmek, bugün ve gelecek için sorumluluk almak gibi görkemli görevleri olduğunu bize sürekli olarak hatırlatır.

Ekim Devrimi, emekçi sınıfın yaşamsal çıkarlarını, köylülüğün sürekli özlemlerini, asker ve bahriyelilerin barışa susamışlığını ve çok uluslu Rusya'nın halklarının özgürlük ve bilim için yenilmez çabalarını birleştiren güçlü bir atılımdır.

Bolşevik Parti çeşitli özlemlerin hassas dengesinin önemli noktasını bulmayı, çeşitli eğilim ve beklentileri bağdaştırmayı ve bütün bunları devrimin başlıca konusu olan iktidar konusuna yoğunlaştırmayı başardı.

Ve barış ve toprak konusundaki ilk buyruklarıyla, proletarya diktatörlüğü zamanının taleplerini karşıladı ve emekçi sınıfın, yani halkın mutlak çoğunluğunun can alıcı beklentilerini ifade etmiş oldu.

Bu gün, Ekim Günlerinin, çok önemli bir dersini daha hatırlatmamız zorunludur. Hayatın ya da devrimci eylemlerin dayattığı sosyalizme giden teorik "modern" yol ile sosyalist insanın fiili uygulamaları arasındaki ilişki konusundaki soruya Lenin'in verdiği yanıt günümüzde de geçerlidir.

Marksizm-Leninizm yaratıcı bir öğretidir, hazır talimat ve dogmatik reçeteler birleşimi değildir. Devrimci mücadelenin bizzat kendisi olan yaratıcı teknik düşünce ile eylem arasındaki etkileşimi sağlıyan Marksizim-Leninizm her türlü doğmaya yabancıdır. Bunun en öğretici örneği Ekim Devrimi'nin kendisidir.

O günün bir çok işçi sınıfı önderinin, hem de seçkinleri de dahil olmak üzere, bir çoğunun Ekim Sosyalist Devrimi'ni nesnel bir gelişme olarak görmediklerini hatırlatırız. Onlar olayın kurallarına aykırı ve geçerli teorik görüşlere ters düştüğü görüşüne sahiptiler. Onlara göre, Rusya kapitalizmi henüz 1917 Ekim'inde sosyalizmin gerekli maddi ve kültürel koşullarını hazırlamamıştı.

Lenin'in, devrimimizin bu yöndeki eleştirmenlerini verdiği yanıt, kanımca, hem öğretici hem de yararlıdır. "Siz sosyalizmin kurulması için uygarlığın gerekli olduğunu söylüyorsunuz. Pek güzel. Fakat neden ilk önce Rus kapitalistleri ve toprak ağalarını ülkeden sürerek uygar bir toplumun gereğini yerine getirip sonrada sosyalizm doğrultusunda hareket etmeyelim?" (Toplu Eserler, Cilt 33, s.480)

Marksizmi dogmatik ve fanatik bir biçimde ele alanlar onun başlıca unsuru olan devrimci diyalektiği anlayamazlar. Bu sonuncusu Lenin'in devrim sonrası eylemlerinin en önemli tarafıdır.

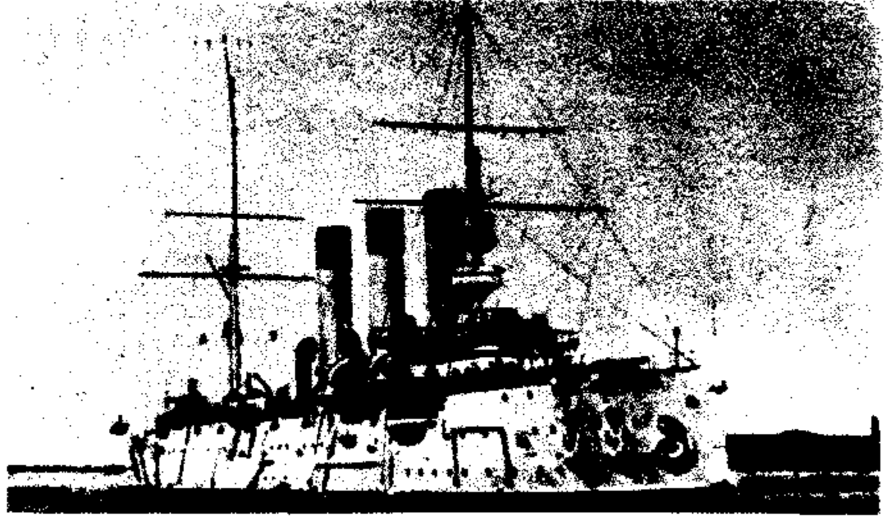
Devrimci diyalektik mümkün olanla imkansız olan arasındaki sınırda Brest Barış'ından siyasi ve manevi olarak yararlanmayı ve binlerce ve onbinlerce hayatı kurtarmayı sosyalist vatanın sürekliliğini sağladı.

Bir örnek daha. Marx ve Engels gibi Lenin de devrimin askeri gücünün halk ordusu olacağına inanıyordu. Fakat somut koşullar bir başka çözümü gerektirdi. İç sa-

vaş ve halkın üzerine yıkılan dış müdahale yeni bir yaklaşımı gündeme getirdi. Lenin'in emri ile İşçi-Köylü Kızıl Ordusu kuruldu.

Bu yeni tip bir ordu idi ve kendisini iç savaş ve dış müdahalenin defedilmesi mücadelesinde sonsuz şereflerle donattı.

O yıllar yeni kurulmuş Sovyet Cumhuriyeti için ciddi deneyler ortaya çıkardı. Bir kez, sosyalizmi yaşayıp yaşamıyacağı konusundaki basit ve önemli sorunu çözmeliydi. Parti halkı sosyalist ülkeyi ve Ekim Devrimi'ni savunmak için örgütledi. Aç, yarı çıplak ve techizatsız sayılabilecek Kızıl Ordu, eğitilmiş ve iyi donatılmış ve Doğu ve Batı tarafından cömertçe beslenen karşı-devrimci düşmanı alt etti.

Devrimin ve devrimci donanmanın sembolü: Aurora

İç savaşın ateş hattı her ailenin içinden geçerek alışılagelmiş yaşamı alt-üst ederek ve halkın geleceğini ve iç alemini yıkarak ülkeyi bir baştan bir başa geçmekte idi. Ulusun azmi ve milyonların yeni bir yaşam için özlemleri bu ölümcül çarpışmadan galip çıktı.

Ülke yeni kurulan orduya yardım etmek için her şeyi yaptı; Lenin'in "herşey zafer için" sloganı ile yaşadı ve hareket etti.

Destan kahramanlarımızın şanlı bahriye ve süvarimizin, genç Kızıl Ordunun komutanlarının ve askerlerinin ve Kızıl Partizanlarını eylemlerini asla unutmayacağız.

Onlar Devrimi savundular: Şan ve şeref sonsuza dek onların hakkıdır.

Sosyalizmin kavramlarını çoğaltan ve onu inşa etmenin olanaklarını artıran yeni bir ekonomik politikayı uygulamaya koyma kararı da aynı devrimci diyalektiğin bir başka etkileyici örneğidir.

Ya da şu konuya bakın: Bildiğiniz gibi, Lenin "kooperatifli sosyalizm" in sınırlılıklarını eleştirdi.

Yine de Ekim Devrimi'nden sonra ortaya çıkan belirli koşullarda iktidar halkın eline geçince, Lenin bu konuda değişik düşünmeye başladı. "Kooperatifçilik" adlı makalesinde sosyalizmin "uygarlaşmış kooperatifçiler" olduğu fikrini geliştirdi.

Devrimci öğretinin özü demek olan Marksist diyalektiğin gücü ve çarpıcılığı buradadır ve Lenin de bu yöntemin göz kamaştıran bir ustasıdır. Yeni dünyayı kurarken şu görüşlere sahipti. "Tekrar ve tekrar yaptığımız işi geliştirmek , yeniden yapmak ve baştan başlamak zorundayız."(Cilt 33, s. II2)

Evet, yaptıklarımızı geliştirmek, yeniden yapmak, uzun ve ağır mücadelelere dayanmak ve önemli, devrimci nitelikli bir süreçten geçmek durumunda kaldık. Ve yaptıklarımız ilerlememizin koşullarını ve ortamını birçok biçimde değiştirdi.

Bizi de değiştirdi, olgunlaştırdı, deneyim ve bilgi ile zenginleştirdi ve Devrim'in başarısı için daha büyük bir güven verdi.

Geçtiğimiz yolu dünya tarihi ışığında değerlendirdiğimiz zaman diğerleri yüzyıllarda yapabildiklerini bizim çok kısa bir sürede gerçekleştirebildiğimizi tekrar ve tekrar görürüz.

Sosyalist devrim orta gelişmişlik düzeyinde olan bir kapitalist ülkede, ileri ölçülerde yoğunlaşmış bir sanayi, ağırlıklı köylü nüfusu ve feodalizmin ve hatta ondan daha önceki toplumsal biçimlerin derinlerine giden köklerinin bulunduğu bir ülkede gerçekleşti.

Nüfusunun dörtte üçü henüz okuma-yazma bilmezken Rusya dünyaya bilim ve sanat alanlarında gerçekten büyük başarılar vermişti. Ülke emperyalist Birinci Dünya Savaşı ve beceriksiz bir hükümet elinde olabildiğince harap edilmişti.

Yeni bir hayatı yaratmak için model yoktu ve yorulmadan yapıcı çözümler aramak gerekiyordu. Komünist parti için hedef açıktı: Devrim, sosyalist yol ve Sovyet iktidarı. Ve Lenin bu yol üzerinde Parti'ye önderlik etti.

Rusya'nın karışık ve çok katmanlı malzemesinden kitlelerin canlı yaratıcılığı gelecek günlerin sosyalist sisteminin ve toplumun görülmemiş örgütlenme biçimlerinin ilke ve standartlarını berraklaştırdı.

Başlangıçtan itibaren demokrat bir hükümet biçimi konusundaki teorik kavramlar, mülkiyetin toplumsallaştırılmasının biçim ve sınırları, sosyalist üretimin örgütlenmesi, yeni ve yoldaşça bir disiplinin oluşturulması ve yeni toplumda bireyin yeri ve rolü gibi sorunlar açıklığa kavuşturulmuş ve reel ve somut içerik kazandırılmıştı.

Ekim Devrimi'nin başlıca amacı yeni bir yaşam kurmaktı. Bu kuruluş bir gün bile aksamadı. Kısa molalar bile kuruluşu sürdürmeye ve sosyalist geleceğe giden yolları aramaya ayrıldı.

Yirmilerin başları şaşalı bir toplu sorumluluk ve yaratıcılık ile hatırlanır. O günler toplumsal buluşçuluğun, emekçi köylülük ile işçilerin dayanışmasını

optimum biçimlerinin aranmasının ve emekçi halkın özlemlerinin tümünün sağlanması için mekanizmaların oluşturulmasını gerçekten devrimci labaratuvar çalışmalarını yaşadı.

Parti, savaş ve dağınıklığın zorunlu kıldığı savaş komünizmi yöntemleri ile üretim ve tüketim örgütlenmelerinden toplumsal gerçekliği etkilemenin daha esnek ve iktisadi olarak anlaşılabilir "olağan" araçlarına geçti.

Yeni Ekonomik Politika'nın (NEP) önlemleri sosyalizmin maddi temelinin kurulmasına yönelikti.

Günümüzde, Lenin'in son eserlerini, onun NEP konusunda yazdıklarını daha sık incelemek ve gereksindiğimiz değerli unsurları oradan çıkarsamak çabasındayız.

NEP ile tümüyle değişik bir gelişmişlik düzeyinde bu gün yapmakta olduklarımızı denk görmek elbette bir hata olur.

Bu gün ülkede, kendileri ile, yirmilerin ekonomik politikasını en can alıcı amaçlarını belirleyen bir ittifak oluşturulması gereken köylülerin hiç biri yoktur.

Tarih yeni düzen için katı bir ultimaton hazırladı. Ya mümkün olan en kısa zamanda kendi sosyo-ekonomik ve teknik temelini kurup yaşıyacak ve dünyaya ilk adil toplum örneğini verecek, ya da kaybolup gidecek ve en iyi olasılıkla zaman içinde destansı ve fakat başarısız bir toplumsal deney olarak kalacak.

Fakat NEP aynı zamanda daha uzun vadeli bir hedefe de sahipti. Görev yeni toplumun kurulmasıydı ve Lenin'in sözleriyle "sadece şevke dayalı olmayacaktı, büyük devrimin doğurduğu şevk ile desteklenecek ve kişisel istek, deneyim ve işletme ilkelerine dayanacaktı... deneyimin ve devrimin gelişiminin nesnel gidişinin bize öğrettikleri budur. "(Cilt 33, s.58)

NEP'in yaratıcı olanaklarından söz ederken gıda vergisinin altında yatan siyasal ve yöntemsel düşünce zenginliğine dönmek zorundayız.

Elbette biz gıda vergisinin o işçilerle köylüler arasındaki bağı sağlamak amacıyla oluşturulmuş biçimi ile ilgili değiliz. Daha ziyade, kitlenin yaratıcı enerjisinin salıverilmesi, bireyin girişkenliğinin güçlendirilmesi ve sosyalizmin temel ilkesi olan "herkes yeteneğine göre, herkes çalışmasına göre" ilkesinin işlemesini engelliyen bürokratik dizginlerin kaldırılması konusunda yaratacağı olanaklarla ilgiliyiz.

Lenin'in önderliğinde başlayan sosyalist inşaa temelli olarak yeni pekçok unsurlar ortaya çıkardı.

Planlı ekonominin yolları dünya tarihinde ilk kez işlenip uygulandı. Rusya'nın Elektirifikasyonu için Genel Plan, gerçekten, dünya iktisat düşüncesinde ve uygulamasında yeni bir gelişme yönü ve tek bir sözcükle bir keşifti. Plan sadece etkileyici ve büyük bir elektirifikasyon planı değildi. Lenin tarafından düşünüldüğü biçimiyle tarımın, sanayinin ve ulaştırmacılığın uyumlu bir işgüdümü idi. Bu günkü jargon ile: Ülkenin üretim güçlerini yerleşimi ve inşa edilmesi için eksiksiz bir program.

Lenin, onu Parti'nin ikinci programı olarak adlandırdı ve "tüm ekonomimizin yeniden oluşturulması ve onu çağdaş teknik gelişkenlik düzeyine yükseltmenin bir çalışma planı" olarak tanımladı. (Cilt 3l, s.5l5).

Hem geçmiş deneyimlerden hem de devrimin şevklendirip halka hizmet için gönüllendirdiği çarpıcı kişiliklerin karmaşık özelliklerinden, gözü pekliğinden ve becerilerinin özgürlüğünden etkilenen yeni bir kültür biçimlenmekte idi.

Bizim için, sadece sonuçları nedeniyle değil aynı zamanda deneyim ve yöntemi nedeniyle de eksilmeyecek bir öneme sahip olan şey çok uluslu sovyet devletinin kuruluşunun Lenin'li başlangıç aşamasıdır.

"NEP Rusya'sı sosyalist Rusya olacak" derken, Lenin, geleceğin toplumunun resmini en küçük ayrıntısına kadar çizmeyi düşünmüyordu ve çizemezdi de.

Ülkeye, yeni düzeyde bir toplumsal düzen edinirken ki, biçimini veren unsurlar şunlardı: makina sanayiinin kurulması ile sosyalizme ilerlemenin yol ve araçlarının oluşturulması, geniş bir kooperatifler ağının kurulması, devlet yönetiminde son kimseye kadar emekçi kitlelerin istihdamı, devlet aygıtının "daha iyi, daha az fakat daha iyi" ilkesi çerçevesinde örgütlenmesi, tüm halkın kültürel gelişimi ve "yalansız ve bombasız" özgür halkların federasyon olarak bütünleşmesi.

Lenin'in düşünce ve duygu olarak olağanüstü zengin olan son çalışmalarında, ülkemizin sosyalist inşası kavramı ve bir düşünce sistemi belirdi. Bu, Parti için büyük bir teorik varlıktır.

Lenin'in zamanından önce ölümü tüm Parti ve Sovyet halkı için korkunç bir sarsıntı idi. Üzüntü ölçülemez, kayıp onarılmaz idi. Herkes için bu böyleydi. Çok büyük tarihsel öneme sahip işler yapılacaktı daha, Lenin'siz, onun öğreti ve önermelerine dayanarak,Parti önder kadrosu Devrim'in kazanımlarını pekiştirecek çözümler bulmak ve Sovyet Rusya'nın o günkü somut koşullarında ülkeyi sosyalizme götürmek durumundaydı.

Tarih yeni düzen için katı bir ultimaton hazırladı. Ya mümkün olan en kısa zamanda kendi sosyo-ekonomik ve teknik temelini kurup yaşıyacak ve dünyaya ilk adil toplum örneğini verecek, ya da kaybolup gidecek ve en iyi olasılıkla zaman içinde destansı ve fakat başarısız bir toplumsal deney olarak kalacak.

Yüksek bir sosyalist değişim hızının sağlanmasına tam anlamıyla hayati ve kesin bir önem verilmişti.

Lenin sonrası dönem, yani yirmiler ve otuzlar, Sovyet devleti tarihinde özel bir yere sahiptir. Onbeş yıl gibi kısa bir dönemde radikal toplumsal değişiklikler gerçekleştirildi. Sosyalizmin kurulmasının optimum biçimlerinin araştırılması ve yeni toplumun temellerinin atılmasında gerçekten başarılanlar açısından, söz konusu döneme inanılmaz işler sığdırıldı.

Bu yıllar insan dayanıklılığının sınırında çalışma-

nın ve keskin ve çeşitli mücadelelerin yıllarıdır. Sanayileşme, kollektifleşme, kültür devrimi, çok uluslu devletin güçlendirilmesi, Sovyetler Birliği'nin uluslararası konumunun yerleşmesi, ekonomiyi ve toplumsal olayları yönetmenin yeni biçimlerinin geliştirilmesi hep bu dönemde gerçekleşti. Ve tümünün de çok geniş sonuçları oldu.

Yıllardır, o döneme dönüp dururuz. Çünkü o günler dünyanın ilk sosyalist toplumunun başlangıç günleriydi; inşa edildiği günlerdi. Tarihsel boyutlarda ve önemli bir girişimdi. Baba ve büyükbabalarımızın bu çabalarına hayranlık duyuyoruz. Girişimler ve başarılar da gerçek başarılarımızın değerlendirmesi de sonsuza kadar yaşayacaktır.

Ve eğer, zaman zaman, tarihimizi eleştirel bir bakışla gözden geçiriyorsak, bunu sadece geleceğe yönelirken daha iyi ve eksiksiz bir fikre sahip olmak istediğimiz için yapıyoruz.

Geçmişi bir tarihsel sorumluluk duygusu ve tarihsel gerçeğe dayalı olarak değerlendirmek zorunludur. Bu yapılmalıdır; çünkü: **bir**, o günlerin ülkemizin ve sosyalizmin geleceği için taşıdığı büyük bir önem vardır.

İki, o yıllar hem ülkemizde hem de dışarıda sonsuz tartışmaların odağındadır ve dışarda gerçeğin araştırılması adına sosyalizmin kapitalizm için reel bir almaşık olduğu ve yeni bir toplum biçimi olduğu fikri sarsılmaya çalışılmaktadır.

Son olarak, biz, o dönemin ve tarihimizin bütün öteki dönemlerinin gerçekci bir değerlendirmesine gereksinim duyarız, hele şimdi perestroijka tüm hızı ile ilerlerken. Bu değerlendirmelere, öylelerin dediği gibi hesap görmek, ya da boşalmak için değil, fakat hakedenlere şükranımızı belirtmek, hata ve yanlış hesaplardan ders çıkarmak için yaparız.

Ve şimdi, **Lenin'den sonraki Yirmiler ve Otuzlar.** Gerçi Parti ve toplum sosyalizmin kuruluşu için Lenin'in fikirlerine ve onun Devrim sonrası çalışmalarına sahipti ama yolun aranıp bulunması o kadar basit değildi. Keskin ideolojik mücadele ve siyasal tartışma ile doludur bu dönem.

En merkezi sorun toplumun gelişimine ilişkin olanı ve en başta da sosyalizmin ülkemizde kurulup kurulamayacağına ilişkin olanıydı. Sosyalizmin ekonomik dönüşümlerin gerçekleştirilebilmesi için gerekli yön ve biçimlere ilişkin teorik ve pratik çalışmalarla bunların Sovyetler Birliği'nin somut tarihsel koşullarında nasıl hayata geçirilebileceğine ilişkin tartışmalar vardı.

Yüksek bir sorumluluk duygusu gerektiren pratik yapıcı çalışma o günlerin olağan işlerindendi. Her şeyden önce, ülke, eksikliği durumunda sosyalizmin inşasının ve askeri savunma gücünün oluşturulmasının imkansızlığı kabul edilen, sanayileşme ve ekonomik onarım sorunuyla karşı karşıyaydı. Bu durum Lenin'in açık talimatları ve tarihi mirası gereğiydi. Kırsal alandaki sosyalist değişimler de aynı düzlemde ortaya çıkıyordu ve Lenin'in arzularını ifade ediyordu.

Dolayısıyla, sorun büyük boyutlardaydı, önemli konu ve sorunları ve amaçları ilgilendiriyordu.

Ve, yineliyorum. Parti bu konularda Lenin'in görüşlerine sahip olduğu halde keskin tartışmalar belirdi.

Devrimden önce ve sonra ve sosyalist inşanın ilk yıllarında tüm Parti yöneticilerinin blu konularda Lenin'in görüşlerini paylaştığını söylemek mümkün değildir. Ayrıca, Lenin'in önermeleri, yeni bir toplum kurulmasına ilişkin tüm somut sorulara yanıt veremezdi.

O günlerin ideolojik anlaşmazlıklarını çözümlerken o günkü haliyle Rusya gibi bir ülkede dev sosyalist dönüşümleri gerçekleştirmek kendi içinde başlı başına çok zor bir işti. Tarihsel olarak, ülke hızla ilerliyor, gelişimi keskin bir biçimde hızlanıyor ve toplumsal yaşamın tüm kesimleri hızlı ve köklü bir biçimde değişiyordu.

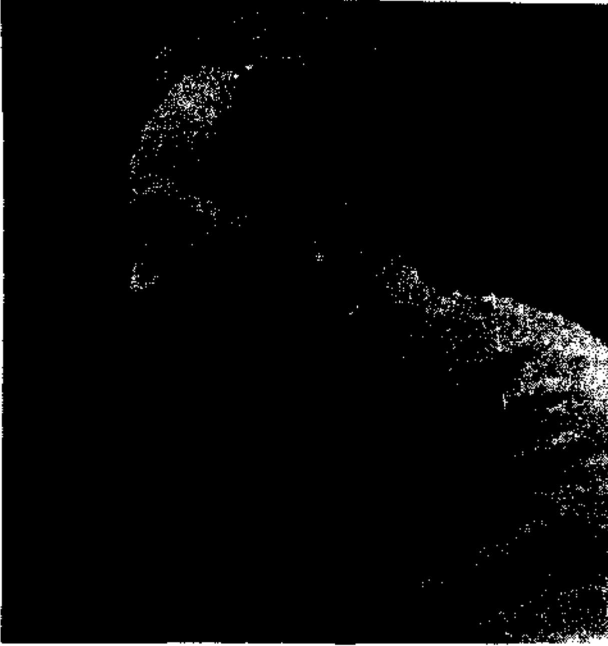
İdeolojik mücadele, sınıfların, toplumsal grup ve katmanların tüm özlemlerini, günün ihtiyaç ve hedeflerini geleneksel alışkanlıkları ve acil görevlerin baskısını ve düşman kapitalist ülkelerce çevrilmiş olmanın zor koşullarını yansıtarak ekonomideki siyasal sahnedeki ve insan yaşamının tüm cephelerindeki gelişmelerle içiçe yürütülmekteydi.

Kısaca, herhangi bir kimsenin görüşleri doğrultusunda hareket edip de o hassas ve çalkantılı koşullarda geçerli olacak olan tek çıkış yolunu bulmak son derece zordu. Hatırı sayılır bir ölçüde de, ideolojik mücadelenin niteliği, Parti yöneticileri arasındaki kişisel çekememezlikler ile de karmaşıklaşıyordu.

Lenin'in yaşamı sırasında da var olmuş olan eski ayrılıklar, yeni durumda da, hem de daha keskin bir biçimde kendilerini hissettirdiler. Lenin, bildiğimiz gibi, bu tehlikeye karşı uyarıda bulunmuştu. **Kongre'ye Mektup**'ta Lenin "bir damla bile değil, ya da belirleyici öneme sahip olabilecek bir damla" diyerek vurgulamıştı.(Cilt 36, s.596) Ve olan da, büyük çapta buydu.

Bazı otoriter yöneticilerin durumunda küçük burjuva doğaları baskın çıktı. Ayrımcı bir tavır aldılar. Bu Parti örgütünü çalkaladı, dikkatlerini can alıcı işlerinden ayırdı ve çalışmalarını engelledi.

Söz konusu yöneticiler, ezici Parti çoğunluğununun on-

Felix Dzerzhinsky (1877-1926)

ların fikirlerinin Lenin'kilerle çeliştiğini, önerilerinin hatalı olduğunu ve ülkeyi doğru yoldan saptırabileceğini gördükten sonra bile Parti'de bölünmeyi kışkırtmayı sürdürdüler.

Bu söylenenler, en başta, Leon Troçki için doğrudur. O, Lenin'in ölümünden sonra, Parti liderliği için açık ve sürekli girişimlerde bulundu. Bu şekilde, Lenin'in onun için beslediği aşırı kendisini beğenmiş, yalpalayan ve aldatan bir kişiliğe sahip olduğu biçimindeki fikirlerini doğrulamış oldu.

Troçki ve Troçkistler, kapitalist ülkeler kuşatmasındayken sosyalizmin kurulabileceği olanağını reddettiler.

Dış politikada devrimin ihracına, iç politikada köylülüğün kemerlerinin sıkılmasına, kentin kırı sömürmesine ve toplumun yönnetiminde de yönetsel ve askeri buyruklara öncelik verdiler.

Troçkizm, ideologlarının solcu devrimci görünüşlü mugalalaya sığındığı, ve aslında teslimiyetçi bir konum aldığı siyasal bir akımdır. Temelde Leninizme baştan aşağı bir saldırıyı ifade eder. Konu, özünde, ülkemizde sosyalizmin geleceğini ve Devrim'in akıbetini ilgilendiriyordu.

Veri koşullarda, Troçkizmi tüm halkın önünde çürütmek ve anti-sosyalist özünü açığa çıkarmak gerekiyordu.

Durum, Troçkistlerin Grigori Zinoviev ve Lev Kamanev'in başını çektikleri Yeni Muhalefet ile birlikte hareket etmeleri nedeniyle zorlaşıyordu. Azınlıkta olduklarının bilincinde olarak, muhalefet liderleri Parti içinde sürekli tartışma çıkartıyor ve Parti'nin bölünmesine bel bağlıyorlardı. Fakat, son çözümlemede,Parti, Merkez Komitesinin yanında ve muhalefetin karşısında yer aldı ve kısa zamanda ideolojik ve örgütsel olarak ezilmelerini sağladı.

Kısaca, Joseph Stalin tarafından başı çekilen yönetici çekirdek Leninizmi ideolojik bir mücadelede korudu. Siyasal uzantıları Parti üyelerinin ve emekçilerin çoğunluğunca kabul edilen ve sosyalist kuruluşun ilk aşamalarında strateji ve taktikleri belirleyenler bu çekirdek içindekiler oldu. Troçkizmi altetmede önemli bir rol Nikolay Buharin, Felix Dzerzhinsky, Sergei Kirov, Grigori Ordjonikidze, Jan Pudzutak ve diğerlerince oynandı.

Yirmilerin sonunda köylülüğü sosyalist yola çekmek konusunda da keskin bir mücadele yaşandı. Özünde yeni dönemde Sovyet toplumunda NEP'in ilkelerinin nasıl uygulanacağına ilişkin Politbüro'nun çoğunluğu ile Buharin grubunun farklı yaklaşımlarından kaynaklanıyordu.

O günün iç ve uluslararası somut koşulları sosyalist inşanın hızında hatırı sayılır bir artış gerektiriyordu.

Buharin ve yandaşları, hesaplamalarında ve teorik önermelerinde, sosyalizmin inşasında otuzlarda ortaya çıkan zaman faktörünün pratik önemini azımsadılar. Bir çok bakımdan konumları dogmatik düşünceye dayanıyor ve somut koşulların diyalektik olmayan bir değerlendirmesini yapıyordu. Buharin, kendisi ve yandaşları, kısa zamanda hatalarını kabul ettiler.

Bu bağlamda Lenin'in Buharin konusunda düşündüklerini hatırlamak yararlı olur. "Buharin Parti için sadece çok değerli ve başta gelen bir teorisyen değildir; aynı zamanda tüm Parti'nin favorisidir de. Fakat teorik fikirleri ancak büyük bir rezervasyonla tam olarak Marksist olarak sınıflandırılabilir, çünkü onda skolastik bir şeyler var (hiçbir zaman diyalektiği çalışmadı, ve sanırım, hiçbir zaman da tam olarak anlamadı)".(Cilt 36, s.595)

Olaylar yine Lenin'in doğru olduğunu gösterdi.

Gördüğümüz gibi, zamanın siyasal tartışmaları Parti'nin gelişiminde zor bir süreci yansıtıyor; sosyalist kuruluşun önemli sorunları üzerinde keskin tartışmaların yer aldığı bir süreç.

Katlanılması kaçınılmaz olan bu mücadele içinde, sanayileşme ve kollektivizasyon kavramları belirdi.

Parti'nin ve Merkez Komitesi'nin önderliğinde, hepsi hiçten olmak üzere makina sanayii de dahil ağır sanayi, savunma ve o günler onunla yanyana olan kimya sanayii kısa zamanda kuruldu ve Genel Elektirifikasyon Plan'ı da tamamlandı.

Bu başarılar Magnitogorsk Demir-Çelik Fabrikaları, Kuznetsk kömür ocakları, Dnieper Hidrolik Santralı, Ural Ağır Makina Fabrikası, Khibiny Tarım Makinaları Fabrikası, Moskova ve Gorki Motor Fabrikaları, bazı uçak fabrikaları, Stalingrad, Chelyobinks ve Kharkov Traktör Fabrikaları, Rostov Tarım Makinaları Fabrikası, Komsomolsk-Amur kenti, Turksilo demiryolu, Büyük Ferghana Kanalı ve ilk beşyıllık kalkınma planlarımızın diğer birçok projesi ile temsil edilmektedir. Düzinelerce araştırma kuruluşları ve zamanının ötesinde bir yüksek öğretim ağı bu günlerde kurulmuştu.

Parti önceleri daha önce bilinmeyen bir sanay-

ileşme yolu tasarladı: Dış mali kaynaklara dayanmadan ve küçük sanayinin gelişip yayılmasıyla gerekli sermayenin oluşmasını beklemeden derhal ağır sanayiin kurulmasına başlamak. O günkü koşullarda ülke ve insanlar için son derece zor olmasına karşın bu yol mümkün olan tek yol oldu. Ekonomik büyümenin bir parçası olarak kitlenin devrimci şevkini hesaba katan yeni bir buluştu. Sanayileşme ülkeyi bir adımda yeni bir düzeye yükseltti.

Otuzların sonunda Sovyetler Birliği sanayi üretimi bakımından Avrupa'da birinciliğe ve Dünya'da da ikinciliğe yükselmiş ve gerçekten bir sınai güç haline gelmişti. Bu çağ açan bir emek ürünü, özgür emek ürünü ve Bolşevik Parti'nin başarısıydı.

Ve tarihe sakin bir bakışla bakan, iç ve uluslararası gerçeklerin tümünü göz önüne getiren bir kimse, bu koşullarda Parti'nin ileri sürdüğünden daha başka bir yol tutulup tutulamıyacağını sorabilir. Eğer tarihe sadık ve yaşamın gerçeklerine bağlı olmak istersek verilebilecek bir tek yanıt vardır: Başka hiç bir yol seçilemezdi.

O koşullarda, emperyalist tehdit gözle görülür bir biçimde artarken, Parti, giderek daha çok, demir örsünden ve kara sabanından gelişmiş endüstriyel bir ekonomiye en kısa zamanda geçmenin, hatta yarışmanın zorunlu olduğunu gördü, aksi taktirde Devrim davası kaçınılmaz olarak kaybedilmiş olacaktı.

Kitleler tarafından anlaşılarak benimsenen Parti planlarının zorunluluğu ve Ekim Devrimi'nin devrimci ruhunu oluşturan slogan ve amaçlar, ülkenin endüstrisini kurma işinde birleşen milyonlarca Sovyet vatandaşının akılları baştan alan şevkinde ifadesini buldu.

En zor koşullarda, makinalaşmanın yokluğunda, yarı-kıtlıkla karşı karşıya iken bile halk mucizeler yaratmaktan geri kalmadı. Onları harekete geçiren duygu ve ilham kaynağı yaptıkları işin tarihsel öneminin bilincine varmalarıydı. Yeterince eğitilmiş ve okur-yazar olmamalarına karşın sınıf önsezileri, örneği görülmemiş ve muazzam bir eylemin içinde olduklarını söylüyordu.

Dedelerimizin ve babalarımızın bu çabalarının anısını yaşatmak bizim ve bizi izleyecek olan kuşakların görevidir. Herkes onların emeğinin ve özverilerinin boşuna olmadığını bilmelidir.

Yoldaşlar, onlar üzerlerine düşen tüm yüklere dayandılar ve Ekim Devrimi'nin kazanımlarını pekiştirmek için büyük katkılarda bulundular, anavatanı önlümcül tehlikelerden korumalarını sağlayan gücün temellerini attılar, sosyalizmi gelecek ve hepimiz için yaşattılar. Anıları kutlu olsun.

Aynı zamanda, söz konusu dönem bazı kayıplara da tanık oldu. Buraya kadar değindiğim tüm başarılarla ilgili olan kayıplar. İnsanlar katı merkeziyetciliğin evrensel geçerliliğine, herhangi bir sorunun ve tüm sorunların en kısa ve iyi çözüm yolunun emirler ve komutlar ile olacağına inanmaya başladılar.

Bu durum halka karşı ve onların yaşam koşullarına karşı davranışlarını etkiledi.

Lenin'in vaktinde böyle bir tehlikeye karşı gerekli uyarıları yapmış olmasına karşın, Parti ve hükümet liderliğine dayalı bir yönetim biçimi ortaya çıktı ve bürokrasi güçlelndi. Bunlara dayalı bir yönetim ve planlama yapısı şekillenmeye başladı.

Sanayiin o günkü boyutlarında ve hemen tüm sınai yapımın belli başlı parçaları gözler önündeyken, bu tür bir işletme düzeni genel olarak sonuç alıcı oluyordu. Fakat kırsal yaşamın yeniden şekillendirilmesinde ve sorunlarıyla uğraşılmasında benzer katılıktaki merkeziyetçilik ve emir-komuta ilişkileri için izin verilmemesi gereken şeylerdi.

İçtenlikle söylenmelidir: Yeni aşamada emekçi köylülüğün çıkarlarına karşı Leninist anlayış ve hoşgörünün azalması ve yok olması söz konusuydu. En önemlisi, Devrim'den beri köylülüğün bir sınıf olarak radikal bir biçimde değişmiş olduğu görülemiyordu.

Bu kesimde o günlerin başlıca unsuru orta köylülüktü. Orta köylü Devrim'in kendisine verdiği toprağı işleyen ve Sovyet hükümetinin kendisinin de hükümeti olduğuna inanmış bir konumdaydı.

İşçi sınıfının katıksız ve güvenilir müttefiki olmuştu. Bu kez ittifakı besleyen özellik, köylülüğün, deneyimleriyle yaşamının yeni düzende hep daha iyiye gittiğini görmesinde aranabilir.

Tahıl spekülatörlerine karşı devrimci hükümeti destekleyen köylüler

Ve eğer nesnel ekonomik konumlara **daha anlayışla** yaklaşılsaydı, köyde gerçekleşmekte olan toplumsal süreçlere daha fazla özen gösterilseydi, çoğunluğu Devrim'de yer almış ve onu Beyaz Ordu'ya ve dış müdahale kuvvetlerine karşı korumuş olan bu **büyük emekçi köylü kitlesine karşı yaklaşım** daha adil olsaydı, ve eğer **köyün parababaları olan kulaklara karşı orta köylülüğün ittifakının sağlanması için daha tutarlı bir tavır alınmış olsaydı**, kollektifleşmeyi kotarmak için yapılmış olan tüm o aşırı işlere gerek kalmazdı.

Bugün artık net olarak görülebilir: Ülke nüfusunun çoğunluğunu etkileyen bu büyük projede Lenin'in

köylülüğe yönelik politikasından sapmalar olmuştur.

Yerel koşullarına çok bağlı bu önemli ve karmaşık toplumsal süreç idari yöntemlerle yürütülmüştür.

Tüm sorunların bir gecede, tek darbede çözülebileceğinie ilişkin bir saplantı gelişmişti. Ülkenin tüm bölgeleri ve parçaları bir rekabete girişmişlerdi; eksiksiz kollektifleştirmeyi en önce kim tamamlayabilecek diye. Yukardan rastgele hedef oranları ve yüzdeleri belirleniyordu. Kollektifleştirme ilkelerinin inanılmaz ihlalleri her yerde görülüyordu.

Aşırılıklar kulaklara karşı mücadelenin yöntemlerini de altüst ediyordu. Kulaklara karşı sürdürülmekte olan, aslında doğru, mücadele politikası o kadar genişletiliyordu ki, giderek orta köylülüğün hatırı sayılır bir blölümünü de kapsamaya başlıyordu. Bunlar tarihsel gerçeklerdir.

Fakat, yoldaşlar, eğer kollektifleştirmenin önemini kırsal alanda sosyalizmin sağlamlaştırması olarak, bir bütün içinde, değerlendirirsek, son çözümlemede büyük öneme sahip olan bir dönüştürme olduğunu görürüz.

Kollektifleştirme, ülke nüfusunun büyük bir bölümünün yaşam biçimlerini sosyalist temele dayalı olarak köklü bir biçimde değiştirmiştir. Tarım sektörünün modernleştirilmesinin toplumsal temellerini yaratıp, ileri tarım teknikleri doğrultusunda donatımını sağlamıştır. Emeğin üretkenliğinde hatırı sayılır bir artış sağlamış ve sosyalist kuruluşun gerektirdiği işgücünün diğer kesimler için serbest kalmasını sağlamıştır. Bütün bunların tarihsel etkileri olmuştur.

O yıllardaki durumu anlayabilmek için, sanayileşme süreci içinde şekillenmeye başlayan ve kollektifleştirme kampanyası ile yeni kan kazanan idari buyruklar düzeninin ülkenin tüm toplumsal, siyasal yapısı üzerinde etkisi olduğunu hatırlamak gerekir.

Bir kez, bu ekonomiye ilişkin olarak oluştuktan sonra, onun üstyapısına sıçrayıp sosyalizmin demokratik olanaklarının gelişimini sıraladı ve sosyalist demokrasinin gelişimini geciktirdi.

Fakat söylenenler, söz konusu dönemin ne denli karmaşık bir dönem olduğunu yeterince resmetmiyor.

Olan neydi? Parti'nin en ağır ideolojik,siyasal sınavlardan geçtiği dönem geride kalmıştı. Milyonlarca insan sosyalist dönüşümleri gerçekleştirmek için elele vermiş, heyecanla çalışmaktaydı. İlk başarılar gözle görülür bir hale gelmekteydi.

Yine de, değişen koşullara karşın, sömürücü sınıfın düşman direnişlerine karşı yürütülen mücadelenin dayattığı yöntemlen mekanik bir biçimde barışçı sosyalist inşa dönemine de taşınıyordu.

Zaman geçtikce sosyalist yapılaşma yolunda sınıf mücadelesinin yoğunlaşmasına ilişkin hatalı "kuram" ile desteklenen bu siyasal uygulama, boyutlarını genişletti.

Bütün bunlar ülkenin toplumsal siyasal gelişimi üzerinde önemli etkiler yaptı ve karanlık sonuçlar yarattı.

Açıkca, kişi yüceltmelerine, hukuğun ihlaline ve otuzların rastgele yönetimine olanak veren şey, Sovyet toplumunun yeterince demokratikleşmesinin sağlanamamış oluşuydu.

Kabaca ifade edecek olursam, bunlar, iktidarın kötüye kullanılmasından doğan ciddi suçlardı. Parti içinde ve dışında binlerce insan toplu baskı önlemlerine maruz bırakılmıştı. Bu, yoldaşlarım, acı gerçeğin kendisidir.

Sosyalizm davasına ve Parti'nin saygınlığına ciddi hasarlar verilmiştir. Ve bunu çekinmeden, açıkca söyleyebilmeliyiz. Lenin'in sosyalizm ülküsünü tekrar ve son kez hakkıyla değerlendirebilmek için bu gereklidir.

Şimdilerde, Stalin'in tarihimizdeki rolü üzerine pek çok tartışma vardır. Onun aşırı derecede çelişik bir kişiliği vardı. Tarihsel gerçeklere sadık kalmak için hem Stalin'in sosyalizm mücadelesine, sosyalizmin kazanımlarının korunmasına yaptığı tartışmasız katkıyı, hem de büyük siyasal hatalarını ve halkımızın yüksek bir fiyat ödediği ve toplum yaşamımız için acı sonuçları olan Stalin ve onun etrafındakiler tarafından yetkilerin istismarını belirtmemiz gerekir.

Bazan Stalin'in kanunsuz eylemlerin çoğundan haberdar olmadığı söylenir. Elimiz altındaki belgeler bunun böyle olmadığını göstermektedir. Stalin ve yakın çevresinin toplu baskı önlemleri ve kanunsuz davranışları dolayısıyla Parti ve tüm halkımızın önünde suçu çok büyüktür ve bağışlanamaz. Bu, tüm kuşaklar için ders alınması gereken bir durumdur.

İdeolojik karşıtlarımızın iddialarının aksine, Stalin'in kişiliğinin yüceltilmesi gayet tabii ki kaçınılmaz değildi. Sosyalizmin doğasına aykırıydı, temel ilkelerinden ayrılmayı ifade ediyordu ve hiç bir gerekçesi yoktu.

Parti'nin 20'inci ve 22'nci Kongre'lerinde Stalin yüceltilmesi ve sonuçları ağır bir biçimde mahkum edilmiştir. Biz şimdi birçok Parti önderi ve devlet adamına, birçok komüniste ve partisiz insana, ekonomi yöneticilerine ve askere, bilim ve kültür-sanat adamına yöneltilen siyasal suçlamaların kasıtlı yanlış bilgiye dayandırıldığını biliyoruz.

Özellikle 20'nci Kongre'den sonra suçlamaların birçoğu daha sonra geri alınmıştı. Binlerce masum kurbanın itibarları tamamen iade edilmiştir.

Fakat adli hataların onarımı süreci sonuna kadar götürülmeden altmışlı yılların ortalarında durdurulmuştur. Şimdi, Merkez Komitesi'nin Ekim l987 Plenumunda alınan bir karar doğrultusunda biz durdurulmuş bu işe yeniden başlıyoruz.

Merkez Komitesi Politbürosu bu konularda daha önceden de bilinenler dahil olmak üzere yeni bilgi ve belgeleri eksiksiz bir biçimde inceleyecek bir komisyon oluşturdu. Gerekli kararlar komisyonun bulgularına dayalı olarak alınacaktır.

Buraya kadar söylenenler, hazırlanması Merkez Komitesi'nin bir komisyonuna emanet edilen Sovyetler Birliği Komünist Partisi tarihi konusunda bir araştırmaya da yansıyacaktır. Bu mutlaka yapılması gereken iştir, cümlesi bugün bile tarihimizin sancılı dönemlerinin göz ardı edilmesi, sessizliğe mahkum edilmesi ve özel bir şey olmadığı inancının yaratılması çabaları vardır.

Buna katılmayız. Böyle bir şey tarihsel gerçeklere aldırmazlık, kanunsuz ve rastgele eylemlerin masum

kurbanlarının anısına saygısızlık olurdu. Katılmamızın bir başka nedeni de bugünün demokratikleşme, adalet, açıklık, bürokrasinin yenilmesi, kısaca perestroyka ya da yeniden örgütlenme sorunlarının çözümüne gerçekci bir çözümlemenin yardım edebileceğidir. Bu nedenle, burada da açık, kesin ve tutarlı olmalıyız.

Büyük başarılarımız kadar geçmişteki üzüntü nedenlerimizin de dürüst bir biçimde anlaşılabilmesi ve onların tam ve doğru bir siyasal değerlendirmesi, gelecek için gerçekten kabul edilebilir ipuçlarının edinilmesini sağlıyacaktır.

Lenin'den sonraki yirmilerin ve otuzların bir mizanını çıkarırsak, çelişki ve karmaşıklıklarla dolu zor bir yolu, ama aynı zamanda büyük ve destansı bir yolu aştığımızı söyleyebiliriz.

1917'de yaptığı seçim sonucu çıktığı yoldan ülkemizi ve halkımızı, ne büyük hatalar ne de sosyalizm ilkelerinden sapmalar ayırabilirdi.

Ekim Devrimi'nin ivmesi çok büyük idi. Kitleleri kavrayan sosyalizm fikri çok güçlü idi. İnsanlar kendilerini büyük bir çabanın parçaları olarak görüp emeklerinin meyvalarını da topluyorlardı. Vatanseverlikleri yeni bir anlam, sosyalist anlam kazanmıştı.

Ve bütün bunlar 1941-1945 Büyük Anayurt Savaşı'nın karamsar denemeleri arasında zorla becerilmişti.

Batı'da şimdi savaşın arefesine ilişkin çok fazla konuşuluyor. Gerçekler yarı gerçeklerle karıştırılıyor: Bunlar özellikle iştiyakla İkinci Dünya Savaşı'nın sonuçlarından memnun olmayanlarca yapılıyor; ısrarla sonuçları değiştirmek isteyenler tarafından. Bu nedenle tarihsel gerçekleri başaşağı sunup, neden-sonuç ilişkisini karıştırıp olayların kronolojisini çarpıtmaya çalışıyorlar.

Bu kapsamda, Ribbentrop ve Molotov tarafından imzalanan saldırmazlık antlaşmasının güya yolunu açtığı İkinci Dünya Savaşından dolayı Sovyetler Birliği'ni suçlamak için her türlü yalana başvuruyorlar.

Gerçekte, hiçbir şekilde İkinci Dünya Savaşı 1 Eylül 1939'da başlamadı. Onu başlatan olaylar şunlardır:

Japonya'nın Çin'in kuzeydoğusunu (1931-1932'nin "Mançurya olayı"), İtalya'nın Habeşistan'a (1935) ve Arnavutluk'a (1939 baharı) saldırısı, Cumhuriyetçi İspanya'ya (1936-1939) karşı **Alman-İtalyan ortak mücadelesi** ve kuzey ve sonra da Merkezi Çin'in Japonya tarafından **askeri işgali** (1937 yazı).

Batı'nın bu olaylar karşısında bunların kendisini ilgilendirmediğini, hiç değilse yeterince ilgilendirmediğini söylemesi ve yardıma koşmaması bir yana, sosyalizmden nefret, uzun dönemli tasarılar ve sınıf bencilliği gerçek tehlikeyi değerlendirmelerini bile engelledi.

Dahası var: Faşizme bir anti-komünist haçlı seferinde inatçı bir şekilde vurucu güç misyonu veriliyordu. Habeşistan ve Çin'den sonra Avusturalya ve Çekoslovakya "sulh ve sükun" **fırınına savruldular**. Polonya'nın **tüm Baltık ve Tuna boyu ülkelerinin** başında **Domokles'in kılıcı sallanıyordu**, ve Ukranya'yı" Üçüncü Reich"ın buğday ambarı ve hayvan harasına çevirmek için **açık propaganda yürütülüyordu**.

Sonuçta, bütün saldırgan girişimlerin yolu üzerinde Sovyetler Birliği vardı. Ülkemizi bölme senaryoları savaştan çok önceleri başlamış olduğu için, seçeneklerimizin ne kadar sınırlı olduğunu görmek zor değildir.

Sovyetler Birliği'nin Almanya ile bir saldırmazlık antlaşması imzalanması kararı almasının yapılabilecek en iyi iş olmadığı söylenir. Olabilir, eğer gerçeklerden değilde zaman boyutundan yalıtılmış belirsiz spekülasyonlarla vakit geçiriliyorsa.

O günkü koşullarda da sorun Brest Barış'ı günlerindeki gibiydi: Ülkemiz bağımsız olacak mıydı olmayacak mıydı? Sosyalizm yaşayacak mıydı? yaşamıyacak mıydı?

SSCB kollektif bir güvenlik sistemi oluşturmak ve dünya çapında kan dökülmesini engellemek için çok çaba harcandı. Fakat Sovyet girişimlerine batılı siyasal liderler ve politikacılardan bir yanıt gelmedi. Onlar, soğukkanlılıkla sosyalizmi savaşın alevleri arasına nasıl atabileceklerini ve faşizmle birebir savaşa nasıl sokabileceklerini tasarlıyorlardı.

Sosyalist kimliğimizden dolayı doğuştan suçlu idik ve emperyalistlerin bakış açılarından hiçbir zaman haklı olamazdık. Belirttiğim gibi batılı yönetici çevreler, kendi günahlarını silebilmek için, insanlığı **Polonya Nazi saldırısını, dolayısıyla İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasını**, 23 Ağustos 1939 tarihli Sovyet-Alman saldırmazlık antlaşmasının varlığının cesaretlendirdiğini inandırmaya çalışıyorlar.

Sanki, ABD'nin içten işbirliği ile 1938'de Birleşik

Krallık ve Fransa'nın Hitler'le imzaladığı Münih Sözleşmesi **yokmuş gibi Anschlurs ve Avusturya olmamış gibi** İspanya Cumhuriyeti çarmıha gerilmemiş gibi, Klaipeda ve **Çekoslavakya Nazilerce Işgal edilmemiş gibi** ve sanki 1938'de Almanya ile Londra ve Paris'te saldırmazlık antlaşmaları yapılmamış gibi.

Yeri gelmişken hatırlatayım, böyle bir antlaşma savaş öncesi Polonya ile de yapılmıştı.

Bütün bunlar, gördüğümüz gibi emperyalist politikalara çok güzel uyuyor, eşyanın tabiatı olarak kabul ediliyor ve öyledir de.

Belgelerden de bilindiği gibi Almanya'nın Polonya'ya saldırı ("Eylül l'den daha fazla gecikmemeli") tarihi 3 Nisan 1939 gibi çok erken ve Sovyet-Alman antlaşmasından çok önce belirlenmişti.

Londra-Paris ve Washington'da Polonya antlaşmasının nasıl geliştiği en ince ayrıntısına kadar biliniyordu; aynen Hitlercilerin durdurulmasını sağlayabilecek tek engelin 1939 Ağustos'undan daha sonraya kalmayacak bir İngiliz-Fransız-Sovyet askeri birliği olduğunu bildikleri gibi.

Söz konusu planlar bizim lider kadrolarımızca da biliniyordu; bu nedenle İngiltere ve Fransa'yı ortak önlemler almaya ikna etmeye çalışıyorlardı. Aynı zamanda Polonya hükümetini de saldırganlığı törpülemek için işbirliğine zorladık

Fakat Batılı güçlerin başka tasarıları vardı:

SSCB'ye bir birlik umudu ile oyalamak ve teklif edilen saldırmazlık antlaşmasının sonuçlandırılmasını ertelemek; böylece bizi Hitler Almanyası'nın SSCB'ye kaçınılmaz olan saldırısına karşı daha iyi hazırlanabilme olanağında yoksun bırakmak.

1939 Ağustosunda iki cephede Sovyetler Birliği'nin çok ciddi savaş tehdidiyle karşı karşıya kaldığını da unutmuyoruz: Batıda Almanya ve doğuda da Khalkhin-Gol 'da pahalı bir savaş başlatan Japonya ile.

Fakat hayat ve ölüm mitleri bile küçümseyerek, gerçek yörüngelerine oturdular. Çağdaş tarihin yeni bir bölümü başlıyordu, pek çok acı ve karmaşık bir bölüm. Yine de, böyle bir durumda bile kendisi ve karşısındakini zafer ya da yok olmadan başka bir seçenek bırakmıyon bir düşmanı savuşturmayı başardık.

Muhatap olduğumuz saldırı sosyalist rejimin yaşayabilirliğinin çok uluslu sovyet devletinin gücünün ve sovyet kadın ve erkeğinin yurtsever duygularının acımasız bir sınanmasıydı. Yoldaşlar bu sınavdan ateşle ve süngüyle geçtik.

Dayandık ve kazandık; çünkü halkımız için bu savaş **Büyük Yurtseverlik Savaşı** olmuştu, çünkü Alman faşizmi gibi bir düşmanla savaş ölüm kalım savaşı ve özgür ya da köle olma savaşı idi.

Dayandık ve kazandık; çünkü bizim için o **bütün halkın savaşı** oldu. Herkes ülkenin savunmasına koştu, büyük yurdumuzun genç ve yaşlıları, erkek ve kadınları, tüm ulusları ve halkları. Ekim devriminin çocukları ve sosyalist sistemimizin ürünü olan kuşak ilk savaşlarına katıldılar.

Savaş alanlarında örneği görülmemiş direnç ve kahramanlık düşman hatları gerisinde partizanlar ve yer altı direnişçilerince cesur bir mücadele, cephe gerisinde de yorgunluk bilmeyen gün boyu emek... Bizim için savaş buydu.

Sovyet kadını ve erkeği ülkelerinin, sosyalist düzeni, Ekim Devrimi'nin fikirlerini ve davasının kurmak için çalıştılar ve dövüştüler.

Savaş belası kendi topraklarımıza geldiğinde, sovyet halkı ne ilk yenilgi ve geri çekilmenin darbesi altında ne de milyonlarca ölüm çile ve sıkıntının ağırlığı altında gözünü bile kırpmadı, yalpalamadı.

Savaşın ilk gününden başlıyarak zafer konusunda doğal bir inanca sahiptiler. Asker kaputları ve işçi tulumları içinde uzun süredir beklenen günü çabuklaştırmak için insan dayanıklılığının sınırında ve ötesinde her şeyi yaptılar.

Zaferin elde edilmesindeki etkenlerden biri savaş yılları boyunca Joseph Stalin'in ortaya koyduğu muazzam siyasal irade, azim ve dayanıklılık ve halkı örgütlemekte ve denetlemekte gösterdiği beceridir.

Ve sonunda savaşın 1418'inci gününde zafer kazanıldığında tüm kurtarılmış dünya rahat bir nefes aldı. Kahraman ve çalışkan sovyet halkına ve onun her biri bir çok hayata ve sonsuz kan ve tere mal olan binlerce kilometreyi savaşarak aşan ve muzaffer ordusuna şükranlarını iletti.

Büyük anayurt savaşı, Georgi, Zhukov, Konstantin Rokossovsky, Alexander Vasilevsky, İvan Konenv, öteki temayüz etmiş mareşal, general ve subaylar gibi cephelere, ordulara, tümenlere, taburlara, bölük ve mangalara komuta etmiş, her biri halkın içinden çıkan olağanüstü askeri önderin yeteneklerini sonuna kadar kullanmalarına olanak verdi.

Zaferin elde edilmesindeki etkenlerden biri savaş yılları boyunca Joseph Stalin'in ortaya koyduğu muazzam siyasal irade, azim ve dayanıklılık ve halkı örgütlemekte ve denetlemekte gösterdiği beceridir. Fakat savaşın asıl yükünü çeken, halkın kendi et ve kanından oluşturduğu cesaret ve yurduna bağlılık timsali olan sıradan sovyet askeridir.

Savaşın milyonlarca gazisi bugün aramızda ve saflarımızdadır ve Devimci Perestroykamızda ve toplumumuzu yenilememizde rol almaktadır. Onların çocukları olmaktan grur duyuyoruz.

Savaş alanlarında ve iş başında bizi harekete geçiren ruh Lenin'ist Partimizdi. Cephede, siperlerde örnekleriyle her ikisi ilham kaynağı olan komünistler ve ilk kalkanlar ve cephe gerisinde de tezgahlarını tarla ve ağılları en son terkedenlerdi.

Daha önce görülmemiş bir biçimde sovyet insanı Komünist Partisinin kendi partileri olduğunun ve savaş alevleri arasında ve ölüm-kalım mücadelesinde komünistlerin de halkın öncüsü olmanın ne demek olduğunu göstermelerine tanık oldu.

Rahatlıkla söylenilebilir ki Büyük Anayurt Savaşı Parti tarihinin en parlak ve en destansı sayfalarından biridir ve bu sayfalar komünistlerin cesaret ve gözüpekliklerinin yüksek bağlılık ve özveri düzeylerinin örnekleriyle doludur.

Savaş sovyet halkının, Parti'nin sosyalizmin ve Ekim Devrimi nin bütünlüğünü ve bu bütünlüğü hiç bir şeyin bozamayacağını gösterdi.

Sosyalizm sadece direnip sadece zafer kazanmakla kalmadı. O aynı zamanda, savaşların en korkuncu ve tahripkarından moral ve siyasal olarak daha güçlü çıktı ve dünya çapında etkisini ve otoritesini kabul ettirmiş oldu.

Savaş sona erdiğinde beddualarımız uzun bir süre için ekonomimizin kötüleşeceği ve dünya politikasından uzaklaşacağımızı ileri sürdüler ve savaş sonrası sıkıntılarla başetmek için yarım yüzyıl, hatta daha fazla zamana ihtiyacımız olacağını düşündüler.

Fakat son derece kısa bir zaman içinde sovyet hakı, savaşın harabeleri içinde yep yeni kentler ve köyler, yıkıntılar arasından fabrika ve haddehaneler, kolhozlar ve solhozlar, okullar ve üniversiteler ve kültür sanat kurumları çıkarmayı başardı.

Ve, bir kez daha, sosyalist devletin **büyük gücünü** göstermesinin bir başka fırsatını oluşturdu.

Ülkenin ve Ekim Devriminin yüksek çıkarlarından esinlenen **Parti'nin iradesini** ortaya koydu. Ülkenin endüstriyel gücünü dönüştüren ve savaşın yıkıntılarını onaran işçilerin proleter bilinç ve **dayanıklılıklarını** ellerindeki her şeyi harabe halindeki ülkeyi doyurmak için feda eden köylülerin **özveri, sabır ve yurtseverliklerini** gösterdi.

Aynı zamanda **halkların kardeşliğinin**, karşılıklı yardımlaşmalarının, her zaman hazır bulunmalarının, kardeşçe çalışmalarının, özellikle acı çekenlere yardım etmelerinin, ve savaşın acımasızca dümdüz ettiği vatan topraklarının yaralarının sarılmasını teşvik etmelerinin bir ifadesi oldu.

Başarılarımızın, iktisadi, bilimsel ve teknik gelişmemizin atom enerjisinin kontrol altına alınmasının ilk uzay aracının fırlatılması, halkın ekonomik ve kültürel düzeylerinin yükselmesinin kaynağı bu savaş sonrası yılların günlük kahramanlıklarında bulunabilir.

Fakat aynı zamanda, sosyalizm adına yeni girişimlerin süregeldiği bu zamanda ülkemizin ulaştığı bu durum ve eskiden kalma yönetim biçimleri arasındaki çelişkiler, kendilerini giderek daha fazla hissettiriyorlardı.

İktidarın kötüye kullanımı, ve sosyalist adaletin ihlalleri sürmekteydi. "Leningrad davası" ve "Doktorlar davası" yoktan uyduruldular. Ve sadece bunlar da değil... Kısaca, halka karşı samimi bir saygının eksikliği duyuluyordu.

İnsanlar bağlılık duygusuyla çalışıyor, okuyor, yeni bilgiler ediniyorlar, zorlukları ve darlıkları kabulleniyorlar; ama öte yandan tolumda umutla birlikte tehlike duygularının yayılmakta olduğunu hissediyorlardı. Ve tüm bunlar da Stalin'in ölümünden kısa bir süre sonra kamu bilincine çıktı.

Ellilerin ortasında, özellikle de Komünist Partisi 20. Kongresinden sonra tüm ülkede bir değişiklik rüzgarı esti, insanların moralleri yükseldi, daha cesur ve daha güvenli oldular. Kişiye tapmayı ve sonuçlarını eleştirmek ve sosyalist adaleti yeniden yerleştirmek için Nikita Hruşçev tarafından başı çekilen Parti'nin ve önder kadrosunun cesur bir çıkışları gerekti. İç ve dış politikada eski kalıplar çürümeye başladılar. Buyruk ve bürokrasiye dayalı ve otuzlarda ve kırklarda yerleşmiş olan yönetim yöntemlerini yıkmak, sosyalizmi daha dinamikleştirmek, insancıl duygu ve değerleri vurgulayabilmek ve Leninizim teori ve pratiğinin yaratıcı ruhunu yeniden canlandırmak için girişimler görüldü.

Ekim 1918'de cepheye yardım kararı için oylama yapan yoksul köylüler

Çalışma ürünlerinde kişisel çıkarlara dayalı küçük sanayi, tüketim alanlarında ve insan gereksinimlerine ilişkin her konudaki gelişmeye daha çok dikkat edilir oldu.

Kısaca, Sovyet toplumunda ve uluslararası ilişkilerde iyiye doğru bir değişim vardı. Yine de hiç de azımsanmayacak hatalar yapıldı; bunlar da sosyalizmin yeni bir aşamaya ilerlemesini zedeledi, hatta ilerici girişimlerin de itibarlarını sarsacak kadar.

Gerçekte iç ve dış politikanın köklü ve yeni sorunları ve Parti'nin gelişimi genellikle eski siyasal ve iktisadi yönetim mekanizmasının yardımıyla ve iradeci yöntemlerle çözülmekteydi.

Ama o dönemde girişilen reformların başarısızlıkların başlıca nedeni, geniş bir demokratikleşme süreci ile desteklenmemiş oluşlarıdır.

Parti Merkez Komitesi'nin Ekim 1964 Plenumu'nda Parti ve Ülke lider kadrolarında değişiklik oldu; İç ve dış politikada gözlenen iradeci eğilimlerin ve bozuklukların üstesinden gelmek amacıyla kararlar alındı. Parti politikada belirli bir yerleşiklik istiyordu ve bu politikalara gerçeklik ve bütünsellik kazandırmayı amaçlıyordu.

1965'in Mart ve Eylül aylarında toplanan Parti Merkez Komitesi Plenumları iktisadi yönetime yeni yaklaşımlar geliştirdi. Ekonomik bir reform ile yeni alanları ve üretici güçleri geliştirmek için büyük büyük programlar hazırlandı ve uygulanmaya başlandı.

İlk birkaç yıl boyunca, bu durum ülkedeki koşulları iyiye doğru götürdü. İktisadi ve bilimsel olanaklar artıyor, savunma güçlendiriliyor ve yaşam koşulları yükseliyordu. Birçak dış politika girişimi devletimizin uluslararası saygınlığını artırıyordu. ABD ile stratejik denklik sağlanmıştı.

Ülke gelişmesini daha da hızlandırmak için eli altında engin kaynaklara sahipti. Fakat bu kaynaklardan yararlanmak ve onları hizmete koşmak için toplumda büyük değişiklikler ve doğal olarak bunlara koşut siyasal irade gerekiyordu. Birinin ya da ötekinin yokluğu hissediliyordu. Kararlaştırılanların çoğu da kağıt üstünde ve boşlukta kaldı. Gelişmemizin temposu ciddi biçimde gerilemişti.

Merkez Komite'nin Nisan 1985'teki Plenumunda ve 27. Kongrede Parti, ortaya çıkan durumun nedenlerini içtenlikle belirlemiş, gelişmemizi geciktiren mekanizmayı açığa çıkartmış ve buna ilişkin temel bir değerlendirme yapmıştır.

Leonid Brejnev'in hayatının ve eylemlerinin son yıllarında, daha iyi gelişme yollarının araştırılmasının, yeni gerçeklikleri yansıtmayan alışılmış formül ve şemalara bağlılık yüzünden, geniş ölçüde engellendiği belirtilmişti. Söz ile eylem arasındaki açıklık genişlemişti.

Ekonomide olumsuz süreçler ivme kazanıyor ve sonuç olarak , bir bunalım öncesi durum yaratıyordu. Toplumsal, manevi ve ahlaki alanlarda pek çok olağandışı durum ortaya çıkmıştı ve çeşitli biçimlerde toplumsal yabancılaşma ve ahlaksızlığa yol açarak sosyalist adalet ilkelerini bozup tahrip ediyor, halkın sosyalist adalete inancını yavaş yavaş sarsıyor ve çeşitli biçimlerde toplumsal yabancılaşma ve ahlaksızlığa yol açıyordu. Sosyalizmin soylu ilkeleri ile hergünkü gerçeklikler arasındaki ayrılık hoşgörülmez duruma geliyordu.

Partide ve bir bütün olarak toplumdaki sağlıklı güçler, olumsuz olguların üstesinden gelmeye, olayların seyrini tersine diöndermeye, ülkenin sosyo-ekonomik gelişiminin hızlandırılmasını güvence altına almaya ve ahlaki bir saflaşma ile sosyalizmin yenilenmesini sağlamaya yönelik dayatan ihtiyacın gitgide daha kesin biçimde farkına varıyorlardı.

Merkez Komite'nin Nisan 1985'teki Plenumunda ülkenin sosyo-ekonomik gelişmesinin hızlandırılması kavram ve stratejisi ile sosyalizmin yenilenmesini amaçlayan kavram ve stratejinin ortaya atılması, bu acil ihtiyaca cevaptı. Bunlara ilişkin daha eksiksiz teorik ve politik formülasyon 27. Parti Kongresi kararlarında ve Merkez Komitesi'nin onu izleyen plenumlarında getirilmiş ve sosyalist toplumun hayatının bütün yönlerinin devrimci bir yeniden örgütlenişe ilişkin genel politika içinde son biçimini almıştı.

Perestroyka düşüncesi, bizim yetmiş yıllık tarihimize, Sovyetler Birliği'nde kurulmuş olan esas itibariyle yeni toplumsal yapının sağlam temeline dayanmakta; süreklilik ile yenilekler geliştirmeyi, Bolşevizm ile sosyalizmin çağdaşlığını birleştirmektedir.

Devrimin ve Sosyalizmin öncülerinin davasını sürdürmek ve ileriye götürmek bize bağlıdır. Çalışarak, Ekimin ışıklı yolunu bizim için açan kuşakların deneylerinden yaratıcı biçimde yararlanarak bunu başaracağımızdan kuşkumuz yoktur.

Yoldaşlar, devrimci bir yol izliyoruz, bu yol güçsüzlerin ve korkakların yolu değildir; bu, güçlü ve cesur olanların yoludur. Sovyet halkı her zaman böyle olmuştur, güçlü ve cesur; en büyük toplumsal dönüşüm yıllarında da, savaş yıllarının zorlu sınavlarında da, barışı

inşa dönemlerinde de her zaman.

Asla basit olmayan, tıpkı insan hayatı gibi taklit edilemez ve paha biçilemez değerdeki kendi tarihini, kendi kaderini biçimlendiren, halkın kendisidir. Bu söylediğim, sosyalizmin tarihinden, Ekim Devrimi Davasının sürdürülmesinden söz ettiğimizde, yüz kez daha doğrudur.

İşçi sınıfı, halkın birleştirici gücü ve öncüsü idi, hala da öyledir. Devrimci hareketin şafağında bile Lenin'in çağrısını izliyordu: "sosyalizm düşüncesinden **bir dakikaka olsun** vazgeçmeden, sosyalizmin gerçekleşmesi için çalışmayı, sosyalizm güçlerini onun başarısı için hazırlamayı ve örgütlemeyi bırakmadan, özgürlük için savaşın."(Cilt 8, s.504)

Büyük Ekim Devrimi'ni gerçekleştiren, sosyalizmi kuran ve düşmanla acımasız çarpışmalarda savunan, emekçi halk ile ittifak halindeki işçi sınıfı idi. Dayandı, acı çekti ve herşeye karşı koydu. Bugünde işçi sınıfı, gelişen sosyalizmin, devrimci yeniden kuruluşun öncüsü durumundadır. Şan ve onur onun olsun!

Leninist Partimiz işçi sınıfının militanı ve etkin öncüsü olarak filizlenmiş ve gelişmiştir. Ona büyük güvenirliğini, sağlamlık, disiplin ve sosyalizmin ülküleri uğruna mücadeledeki azmini, sağlam ve insancıl hayat anlayışını kazandıran işçi sınıfıdır.

Leninist Partimiz işçi sınıfının militanı ve etkin öncüsü olarak filizlenmiş ve gelişmiştir. Ona büyük güvenirliğini, sağlamlık, disiplin ve sosyalizmin ülküleri uğruna mücadeledeki azmini, sağlam ve insancıl hayat anlayışını kazandıran işçi sınıfıdır.

Şimdi de, bütün halkın partisi olarak, bu en güzel özellikleri o militan ve yapıcı sınıftan almaktadır. Bu gün ve sosyalizm tarihinin bütün aşamalarında.

Bütün bu yetmiş yılda halkımızın sosyalizm adına, daha iyi ve daha adil bir hayat adına, Parti'nin önderliği altında yaşayıp çalıştığı, tarihimizin temel ve kesin mesajıdır. Bu bizim yaratıcı yapıcı halkımızın kaderidir.

I I

GELİŞEN SOSYALİZM VE PERESTROYKA

Yoldaşlar, Perestroyka'nın gerekliliği sonucuna geciktirilmeye tahammülü olmayan ihtiyaçların baskısıyla vardık. Ancak, sorunlarımızı ve onların anlamını daha derinlemesine inceledikçe Perestroyka'nın aynı zamanda geniş sosya-politik ve tarihsel içeriğe sahip olduğu daha da açıklık kazandı.

Perestroyka sadece geçmiş dönemin durgunluk ve tutuculuğunun yok edilmesi ve işlenen hataların düzeltilmesi değil, fakat, aynı zamanda toplumsal örgütlenmenin ve çalışma yöntemlerinin tarihsel olarak sınırlı ve çağ dışı görünümünün giderilmesi anlamına da gelir.

Perestroyka, bilimsel ve teknolojik devrimin koşulları ile ihtiyaçlarına ve sovyet toplumunun entellektüel gelişmesine uygun düşen çağdaş formları sosyalizme kavuşturmak demektir.

Bu, toplumun devrimci yenilenmesinin görece uzun sürecidir, kendi mantığı ve aşamaları olan bir süreçtir.

Lenin, sosyalizmin tarihsel misyonunu uzun yıllar alacak çabalarla komünizme geçişi hazırlama gereğini de gördü. (Cilt 33, S.58) Devrimin önderi, Marx ve Engels'in "her özel durumun somut tarihsel özelliklerine uygun olarak verili geçiş biçiminin **nereden nereye** gittiğini belirlemek için geçiş biçimlerini en büyük kusursuzlukla çözümleme" yeteneklerinden övgüyle söz ediyordu. (Cilt 25, s.446).

Kısaca, **öğretmenlerimiz** bizi yeni toplumu inşa etme yolunun bir dizi uzun geçişten oluştuğu konusunda defalarca uyardılar.

Perestroyka'yı toplumumuzun ileri durağında belirlenmiş bir tarihsel düzey olarak görmemiz için bütün nedenler vardır. Ve, Lenin'in "nerden ve nereye" sorusuna yanıt olarak, biz dönüşü yaşıyoruz. Şu gayet açıkça söylenmelidir: Biz sosyalizme yeni bir nitelik, ya da söyledikleri gibi, ikinci rüzgarı vermek zorundayız, ve bu, toplumsal yaşamın maddi manevi tüm çehresini tümüyle yenilemeyi ve sistemimizin insanca karakterinin mümkün olabilecek eksiksizliğe eriştirmeyi gerektirir.

Perestroyka'nın amacı, önceliği düşünceleri ve çıkarlarıyla çalışan insana; kültürde, toplumsal ve siyasal ilişkilerde ekonomide insancıl değerleri veren Lenin'in sosyalizm kavramının tam teorik ve pratik yeniden inşaasıdır.

Devrimci saflaşmaya ve yenilenmeye ulaşma umudumuz insan faktörünü harekete geçirerek sosyalizmin son derece büyük toplumsal potansiyelini kullanmayı gerektirir.

Sosyalizm, Perestroyka'nın sonunda, insanı yücelten ve ona hizmet eden gerçek insancı sistem olarak kendi potansiyelini tümüyle kullanabilir ve kullanmalıdır.

Bu toplum insanlar içindir, onların yaratıcı çalışmalarının, iyiliğinin sağlığının, fiziksel ve ruhsal gelişmelerinin ortaya çıkması içindir, insanın yalnız kendisinin efendisi olduğunu hissettiği, gerçekte de böyle olan bir toplumdur.

Toplumumuzun gelişmesine ilişkin iki anahtar sorun Perestroyka'nın kaderini belirleyecektir. Bunlar tüm toplumsal yaşamın demokratikleştirilmesi ve köklü bir ekonomik reformdur. Tam Ekim Devrimi'nin başlattığını sürdüren Perestroyka, sosyalist demokrasiyi daha da derinleştirme ve geliştirme görevini ön plana çıkarmıştır.

Toplumun demokratikleştirilmesi Perestroyka'nın temelinde yer alır ve ilerlemesi ve abartmadan söyleyebiliriz ki genelde sosyalizmin geleceği Perestroyka'nın kendisinin başarısına dayanır.

Bu, hem ekonomik hem siyasal değişikliklerin geri kalmış her durumu dışlamanın en açık güvencesidir.

Bu gün ülkede yer alan bu değişiklikler Ekim Devriminden bu yana Sosyalist Demokrasinin gelişmesinde en büyük adımı oluşturuyor.

Ekonomik ve siyasal sistemimizin yeniden örgütlerken, görevimiz her şeyden önce tüm halkın yönetsel ve toplumsal kararlara gerçek katılımını sağlayacak esnek ve güvenilir mekanizmaları yaratmaktır.

İkinci olarak, görevimiz, halka pratikte demokrasiye dayanan koşullarda yaşamasını öğretmek insan rak, halk tarafından ve halkın çıkarları için kullanılan özyönetimi geliştirmektir.

Partinin tasarısına göre "yetkili ve karar verici organ" olma rollerini tümüyle hayata geçirmesi zorunluluğunda olan özyönetimin gelişmesi tüm Sovyetlerde devam edecektir. Son zamanlarda, Sovyetlerin gücü ve kaynakları her düzeyde önemli ölçüde genişletildi.

Bu süreç daha derinlemesine devam edecektir, yani Sovyetler güç kazanacak ve Sovyet demokrasisi gelişecektir.

Bir fabrika yöneticilerini seçiyor (1987)

haklarını yaygınlaştırmak ve sağlamlaştırmak, kitlelerin bugünkü siyasal kültürlerini geliştirmek, bir başka deyişle, demokrasiyi öğretmek ve öğrenmektir.

Devrimimizin 70inci yılını kutlarken ve gelecek üzerin düşünürken, toplumun demokratikleştirilmesi sürecinin nasıl seyrettiğini ve bu yolda önümüzde neler olduğunu daha yakından incelemeliyiz.

Buradaki güçlük ve çelişmeler önemli ve zaman zaman da beklenmeyen şeylerdir; yeni ve gelişmiş olanla eski ve yıpranmış olan arasında bir çatışma olması kaçınılmazdır. Kesin bir belirsizlik ve tereddüt vardır.

Lenin, Ekim Devrimi'ni izleyen ilk günlerde işçilerin ve köylülerin hala ürkek olduklarına, hala yeteri kadar yürekli olmadıklarına, yönetimin bütün kademelerindekilerin devrilmesinin görevleri olduğu düşüncesine henüz alışmadıklarına işaret etti. "Fakat 1917 Ekim Devrimi güçlü, yaşayabilir ve yenilmezdir" diye yazıyordu Lenin, "çünkü devrim bu nitelikleri **hayata geçirmiş**, eski engelleri yıkmış, eskimiş zincirleri kırmış, ve çalışan insanları bu yeni yaşamın **özgürce** yaratılması yoluna yöneltmiştir."(Cilt 26, s.409-10)

Bugün bile insanların yeni koşullara, yaşamda ve tüm sorunlarını çözümde demokratik yolların geçerliliğine ve olanaklılığına uyum sağlamakda nasıl güçlük çektiklerini görüyoruz. Bir çoğu hala ürkek, kararsızca hareket ediyor, sorumluluktan korkuyor, ve hala çağdışı kurallar ve talimatların pençesinde.

Görevimiz insanlarda herhangi bir ölçekte sosyal ve üretime ait konulardaki yaklaşımlarında özgürlük ve sorumluluğun zevkini yerleştirmek, halkın yönetimi ola-

Seçim sistemini iyileştirmeye başlamış bulunuyoruz. Bu yılın Temmuz ayında yapılan seçimler yeni yaklaşımın doğru ve verimli olduğu konusunda inandırıcı oldu. Biçimcilik ve aşırı örgütlenmenin bu kez de varlığına rağmen bu seçimler halkın artan siyasal hareketliliğini, Sovyetlere seçilecek gerçekten en iyi temsilcileri bulmadaki ilgilerini göstermiştir.

Perestroyka ve demokrasinin gelişimi sendikaların Genç Komünist Birliği ve son zamanlarda oluşmuş SSCB Savaş ve Emek Gazileri Örgütü, Kadın Konseyi, Sovyetler Kültürü Fonu ve Lenin Çocuk Fonu gibi toplumsal örgütlerin tüm güçlerini, potansiyellerini ve enerjilerini işler hale getirmelerini mümkün kılıyor.

Bu örgütlerin her günkü faaliyetlerinin, yaşamsal önem taşıyan sorunların çözümüyle ilgili olması ve halkın geniş kesimlerinin çıkarlarını yansıtması önemlidir.

Çalışma kollektiflerinde ve komşuluk düzeyinde yürütülen çalışmalarda, yeni ve cesaret verici pek çok şey ortaya çıkmıştır. Yararlı insiyatiflerin gelişmesini, bütün ana sorunların zamanında ve kırtasiyeciliğe yol açmadan çözümlemesini sağlıyan geniş bir alan vardır.

Ülkede gelişmiş olan yeni süreçler, genel, siyasal ve yasal kültür ile ilgili sorunlara, burada söyleyeceğim, sosyalist demokrasinin doğru kullanımına yeni bir yaklaşım da gerektiriyor. Bürokrasi ve iktidarın yanlış kullanımı, rütbeye takılma, savurganlık ve sorumsuzluk gibi hataların sorumlusu da bu alandaki yetersizliklerdir.

Sosyalist demokrasinin doğru kullanımı, emir ve "baskı" yöntemlerini, örgütsel belirsizliği ve boş konuşmaların eylemin yerini alışını reddeder. Bütün bunlar

sosyalizme yabancıdır.

Demokrasi genişleyip derinleştikçe, sosyalist yasallığa ve hukukun egemenliğine daha büyük bir özen göstermek gerektiği ve örgüt ile bilinçli disipline daha çok ihtiyaç duyduğumuzda kuşku götürmez.

Demokrasi siyaset alanı ile sınırlanmamalıdır. İnsan ilişkilerinin bütün alanlarına girmelidir. Biz, "sosyalizmin halkın görüşlerinde, ilişkilerinde, ve eylemlerinde artan bir çeşitliliğin toplumudur" öncülüğünden hareket ediyoruz.

Her kişinin kendi toplumsal deneyi, kendi bilgi ve eğitim düzeyi, olup bitenlere ilişkin kendi ayırdedici algıları vardır. Bu da görüş, inanış ve değerlerde, doğal olarak dikkatli bir yaklaşım ve karşılaştırmayı gerektiren, çok büyük bir çeşitliliğe yol açıyor.

Kamuoyunda bir çeşitlilikten, tinsel yaşamda bir zenginlikten yanayız. Toplumsal gelişmenin güç sorunlarının açıkça ortaya konup çözülmesinden, eleştiri ve tartışmadan korkmamıza gerek yok. Hakikat böyle koşullarda doğar ve doğru kararlar böyle koşullarda biçimlenir.

Sosyalist demokrasi bütünüyle sosyalizme, emekçi halkın çıkarlarına hizmet etmelidir.

Yoldaşlar, bütün yönlerden ileriye doğru hızlandırılmış hareket için sağlam bir temel, ancak **ekonomide köklü değişikliklere dayalı olarak** yaratılabilir. Bunun da ötesinde, Perestroyka'nın kendisi de, ancak ulusal ekonomide güçlü yansımalar sağladığında tam hızını toplayabilir. Bunun karşılığında da, ekonomik mekanizmada, bütün bir ekonomik yönetim sisteminde esaslı değişiklikler ortaya çıkar.

Ülkede başlatılan köklü ekonomik reformun amacı, gelecek iki üç yılda, aşırı ölçüde merkezi bir buyrukla yönetim sisteminden, esas olarak ekonomik yöntemlere ve merkeziyetçilik ile öz yönetimin en uygun bileşimine dayanan demokratik bir sisteme geçişi sağlamaktır.

Bu ise işletmelerin ve kuruluşların özerkliğinde esaslı bir genişlemeyi, bunların karlılık ve oto-finans ilkelerine geçişini ve gerekli bütün güçle çalışma kollektiflerinin yatırımını gerektirir.

Ekonomik reform artık sadece planlar ve niyetler değil, daha az soyut teorik dersler de değil, hayatın bir parçası oluyor.

Bugün sanayideki, inşaattaki, ulaştırma ve tarımdaki önemli sayıda işletme ve kuruluş kendi yaşamını sürdürebilme ve oto-finans ilkelerine dayanarak çalışıyor.

Gelecek yılın başından itibaren sınayi üretimimizin yüzde 60'ını gerçekleştiren işletmeler bu temele dayalı olarak işliyor olacak. Devlet İşletmesi Yasası yürürlüğe girmiş olacak.

Bütün bunlar pratik ekonomik faaliyet üzerinde şimdiden bir etki yaratıyor. Çalışma kollektiflerinde finansman açısından ve ekonomik performansa fark edilir ölçüde büyüyen bir ilgi var. Girdi ve çıktılarını gerçekten hesaplamaya, büyük ve küçük tasarruflarda bulunmaya, sorunlarla uğraşmanın en etkin yollarını bulmaya başladılar.

Bugün bir kez daha kararlılıkla söylemeliyiz: Parti ekonomik reformun kabul edilmiş ilkelerinden sapmayı hoşgörmeyecektir. Planlanan bütün değişiklikler eksiksiz olarak uygulanmak zorundadır ve uygulanacaktır da.

Ekonomik reform ve Perestroyka genel olarak insanı zorla öne çıkarıyor. Sosyal adalet bir kişinin bireysel yeteneklerine daha büyük dikkat göstermemizi ve daha iyi, daha çok çalışanı başkalarına örnek olmak üzere, manevi ve maddi olarak ödüllendirmemizi gerektiriyor.

Gerçek yetenekler ve renkli kişilikler toplumun paha biçilmez varlıklarıdır; bunların mutlaka gözetilmeleri, çalışma ve hayatları için gerekli bütün koşulların yaratılması zorunludur.

Herkesin gerçek değerinin, bilgisinin, çalışmasının ve yeteneğinin her yerde saygı görmesini istiyoruz. Böylece namuslu, çok çalışan, yaratıcı kişi, çalışmasının gereğince taktir edileceğini, her zaman haklılığını kanıtlayabileceğini ve tembel, paragöz, bürokrat ve niteliksiz olan teşhir edilirken kendisinin destek bulabileceğine emin olacaktır.

Ülkemizde gerçekleşen ve kitle iletişim araçlarında çok geniş yer alan olumlu değişiklikler, halkın sıcak desteğine sahiptir.

Çalışmaya karşı bilinçsiz bir tavır, bugün özellikle hoşgörülmez bir şeydir. Çağdaş bilgi ve makinalarla silahlanmış kişi, gittikçe daha fazla üretmekte ve çalışması toplumsal üretimde yeralan binlerce başka insanın faaliyetlerine bağımlı olmaktadır. Bu koşullarda tek bir işçinin, mühendisin ya da bilim adamının ihmal edilmesi bile son derece ciddi sonuçlara yolaçabilir ve toplum için büyük kayıpları içerebilir.

Bu noktada, entellektüel çalışmanın; bilim, teknoloji ve toplumun karşılıklı etkileşiminin; bilim ile bilimsel ve teknolojik ilerlemenin insancıl, manevi ve ahlaki yönlerinin artan önemini vurgulamak istiyorum.

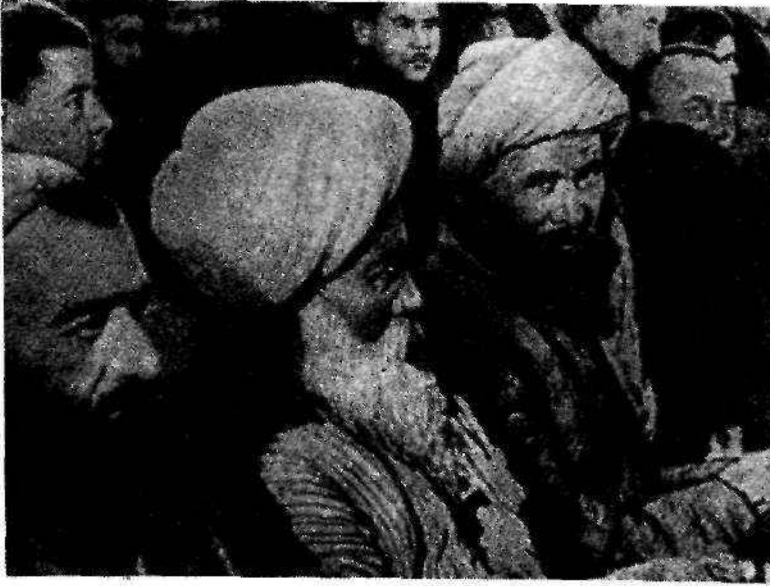
Bilim ve teknolojideki bütün ilerlemelerin insanın hizmetine verilmesini istiyoruz, bunların çevresel dengeyi bozmasını istemiyoruz. Çernobil nükleer güç fabrikasındaki kaza gibi trajik olaylardan acımasız dersler çıkarıyoruz. Bilimin askeri amaçlarla kullanımına da bir son verilmesini öneriyoruz.

Bugün mühendisler, bilim adamları, hekimler, eğitimciler, yazarlar ve sanatsal topluluğun üyeleri, toplumsal sorumluluk duygularını, mesleki uzmanlıklarını ve yaratıcı başarılarının değerini geliştirmelidirler.

Maddi özendiricileri yeniden doğru yerine oturtur ve onların kollektif biçimlerine daha büyük bir dikkat gösterirken, toplumsal-kültürel, ahlaki ve psikolojik özendiricilerin küçümsenmesine gözyummamalıyız.

Bunlar, kollektivizm ve yoldaşlık ilişkileri ile sosyalist yaşam biçiminin normal olarak gelişmesini ve Sovyet değerlerimizin halkımızın düşünce ve eylemlerinde sağlamca kök salmasını sağlamak bakımından alışılmışın ötesinde bir öneme sahiptir.

Yoldaşlar, ülkemizde ulusal sorunun çözülmüş olduğunu söylemek için her hakkımız vardır. Devrim, bütün cumhuriyetlerimizin, bölgelerimizin ve halklarımızın eko-

SSCB Sovyetler Kongresi'nin ilk toplantısı, 1922

nomik, toplumsal ve kültürel gelişme düzeylerini yükseltmek için çok şey yaparak, yalnız yasal olarak değil sosyo-ekonomik açıdan da **uluslarımızın eşitliğine** giden yolu açmıştır.

Ekim Devrimi'nin en büyük kazınımlarından biri Sovyet halklarının dostluğudur. Bu, gerçekten, dünya tarihinde eşsiz bir şeydir. Bizim için bu, sovyet devletinin büyüklüğünün ve dayanıklılığının başlıca desteklerinden biridir.

Bugün, *Leninist milliyetler politikasının çarpıcı* başarılarına saygı duyan ülkemiz halkları, büyük Rus halkına, bencillikten uzaklığı, gerçek enternasyonalizmin ve özgür ve eşit cumhuriyetlerin sosyalist birliğinin yaratılması, geliştirilmesi ve sağlamlaştırılması ile bütün Sovyetler Biriliği halklarının ekonomik, toplumsal ve kültürel ilerlemesine yaptığı paha biçilmez katkı dolayısıyla, derin saygı ve minnetlerini dile getiriyorlar.

Öyleyse, yoldaşlar, büyük ortak varlığımızı, SSCB halklarının dostluğunu el üstünde tutalım. Dolayısıyla, bütün toplumsal, ekonomik, kültürel ve hukuki *kararların ulusal sorunla kaçınılmaz olarak doğrudan* ve yakın bir ilişkisi olan çok uluslu bir devlette yaşadığımızı hiçbir zaman unutmayalım.

Lenin'in davranacağı gibi davranalım ve her ulusun, Sovyet halklarının her birinin potansiyelini en üst düzeye çıkartalım.

Ülkemizde ulusal ilişkiler, hayatımızdaki en önemli konulardan biridir. Halkın ulusal çıkarlarını ve ulusal *duygularını ilgilindiren herşeyde son derece düşünceli* ve anlayışlı olmalıyız; çokuluslu toplumumuzun çeşitli ödevlerinin yerine getirilmesinde bütün ulusların ve milliyetlerin etkin katılımını güvence altına almalıyız.

Daha derin bir çözümleme yapmayı ve Perestroyka, demokratikleşme ve onun gelişimindeki yeni aşamanın ülkenin hayatına getirdiklerini gözeterek bu konuları yakın gelecekte tartışmayı amaçlıyoruz.

SSCB halklarının dostluğu ve işbirliği bizim için kutsaldır. Bu eskiden böyleydi, *gelecekte de böyle olacak*. Bu Leninizm'le, Ekim Devrimi'nin gelenekleriyle ve ülkemizin bütün ulus ve milliyetlerinin yaşamsal çıkarlarıyla uyumludur.

Yoldaşlar, Sovyet toplumunun köklü olarak yeni bir niteliğe geçişi, geleceğe sıçrayışı, ancak, sosyalizmin entellektüel ortamını - eğitim ve bilimi, edebiyat ve sanatı- Sovyet halkının bütün toplumsal ve *ahlaki değerlerini de içeren geniş bir* cephe ile mümkündür.

Entellektüel kültür sadece bir toplum imajını yaratmakla kalmaz, ama aynı zamanda onun varlığı için zorunlu işlevleri yerine getirir ve onun entellektüel ve kültürel potansiyelini cisimleştirir. Bunu, toplumsal *yapıyı sağlamlaştıran bir öğe, onun* dinamik gelişmesinin bir katalizörü olarak tanımlamak mümkündür.

Sosyalist kültürün saygınlığını yükseltmeye devam etmeliyiz.

Bilim adamları, mucitler, yazarlar, gazeteciler, sanatçılar, oyuncular ve öğretmenler, kültür ve eğitimin değişik alanlarında çalışanların tümü Perestroyka'nın önde gelen savunucuları olmalıdırlar.

Parti, entelijansiyamızın yuttaşlık görevleri ile toplumsal çalışmaları enerjik katılımına güvenmektedir.

Sovyet halkı artık, aydınlanmış bir halktır; geçmişin büyük eğitimcilerinin ancak düşünü görebildikleri birşeydir bu.

Burada da, kendimizden tatmin olmayı gözealmalıyız. Başarılarımız, bugün uğraşmak zorunda olduğumuz işlerin muazzam genişliğine ve ciddiliğine gözlerimizi kapatmamıza izin vermemelidir.

Eğitim sisteminin bir çok bakımdan bugünün gereklilikleri karşılamakta yetersiz kaldığını görüyoruz. Okullardaki, kolejlerdeki ve üniversitelerdeki eğitimin ve işçilerle öteki meslek adamlarının eğitiminin niteliği, günün ihtiyaçlarına tümüyle cevap vermiyor.

Bu alanda da kararlılıkla atılım yapmak ve köklü değişikliklikler getirmek zorundayız. Partinin orta eğitim ve mesleki eğitim reformuyla ilgili yüksek öğretimin yeniden örgütlenmesi konularına yaklaşım biçimi böyledir.

SBKP Merkez Komitesi, eğitimin belli başlı konularını tam üyeli toplantılarından birinde ele almayı kararlaştırmış bulunmaktadır.

İşte, yoldaşlar, bütün sosyalist toplumsal yapıyı yeniden örgütlemek için başlatılan devrimci perestroykamızın gelişimi içinde başarmak durumunda olduğumuz stratejik görevler bunlardır.

SBKP Merkez Komitesinin Nisan tam üyeli toplantısından bu yana otuz ay geçti. Başarılarımız nelerdir? Hangi kavşağa ulaşmış durumdayız? Kutlama oturumunda, bu soruların sormanın hem yerinde hem de gerekli olduğuna inanıyorum.

SBKP Merkez Komitesinin henüz gerçekleştirdiği plenumda bu konuda ulaşılan genel sonuç bir dönüm noktasında olduğumuzdur.

Bütün olarak alındığında, yeniden kuruluş çabamızın ilk aşamasını geçmiş durumdayız. Bir "Perestroyka" kavramı, durumun derin bir çözümlemesine ve ülkenin gelişmesi beklentisine dayalı olarak ele alınıp ortaya konmuştur.

Parti, halkı kamu işleriyle daha çok ilgilenir hale getirmeyi, insiyatiflerini geliştirmeyi, onları daha büyük taleplerin sahibi, daha eleştirici ve kendi kendini eleştirici yapmayı, glasnostu zenginleştirmeyi ve halkın düşünce ve davranışlarında elle tutulur değişikliklerin yolunu açmayı başarmıştır.

Perestroyka'nın desteklenmesi ve sürekli ilerletilmesinin talep edilmesi, şimdiki aşamada Sovyet halkının bulunduğu konumun başlıca özellikleridir.

Sanayi işçileri, kollektif çiftçiler ve entelijansiya, emeğin disiplinini, etkenliğini ve niteliğini yükseltme ihtiyacı konusunda anlayış gösteriyorlar.

Fabirikalarda, inşaat sitelerinde, kollektif çiftliklerle devlet çiftliklerinde ve araştırma kuruluşlarında, emeğin örgütlenmesinin ve ödüllendirilmesinin yeni biçimleri konusunda enerjik bir araştırma çabası yürütülmektedir. İnsanlar kendilerinden, yöneticiler ve uzmanlardan daha büyük taleplerde bulunuyorlar ve yanlış yönetime, sorumsuzluğa karşı mücadele ediyorlar.

Halkımızın yurttaşlık hak ve ödevleri konusunda bu tutuma büyük değer veriyor ve bunu Parti'nin izlediği yolda sağlanan desteğin açık bir anlatımı olarak görüyoruz.

Özellikle, sosyo-ekonomik alanda gerçekleştirilen pratik düzeydeki olumlu değişikliklerden sözetmek için nedenler vardır. Üretim artış oranları yükselmiştir. Bunun yanısıra ekonomide niteliksel gelişmeler de gözlenmektedir; önemli bilimsel ve teknolojik programlar yürürlüğe konulmuştur ve makina sanayimiz modernleştirilmektedir. Tarımsal alandaki ve önzellikle hayvancılık alanındaki gelişme, giderek daha nitelikli bir hale gelmektedir.

Yoldaşlar, bu yıl hava koşullarının ülkemizin birçok bölgesinde olumsuz seyrettiğini biliyorsunuz. Buna rağmen, halkımızın yorucu çabaları, ve onları yeni bir yöntemle çalışmaya sevkeden Parti'nin çalışmaları olumlu sonuç vermiş ve bu yıl tahıl rekoltesi 210 milyon tonu aşmıştır.

Ekonomideki olumlu gelişmeler, toplumsal alanda da önemli değişikliklerin başlatılabilmesini mümkün kılmıştır. Hizmetler sektöründeki gelişmeyle birlikte, konut sektörünün ölçeği de gözle görülür şekilde artmıştır. Gelirler yükselmektedir, öğretmenlerin ve sağlık personelininin maaşları artırılmıştır. Eğitim ve sağlık konusunda önemli programlar uygulanmaktadır. Bütün bu gelişmeler henüz bir başlangıçtır. Bugün, **perestroykanın yeni bir aşamasına** girmekte olduğumuzu söyleyebiliriz. Bu aşamada tüm karar ve politikalarımız daha pratik ve gerçekci bir nitelik kazanmaktadır. Bütün bunların gerçekleşmlesi halkımızın -işçi, köylü ve aydınlar- ve tüm kadrolarımızın çok çaba harcamasına bağlıdır. Bu andan başlayarak düşünce davranış ve plan yöntemlerimiz pratik uygulama testinden geçecektir.

Şimdi birçok kişi tarafından hissedilebilecek olan baskı, gerçekte siyasal ve düşünsel etkinliğin, yaratıcı ve canlı çabasının oluşturduğu, harekete geçirici bir baskıdır ve kendimizi iyi hissetmemize neden olmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında, önümüzdeki iki üç yılın, özellikle karmaşık ve kritik bir nitelik taşıyacağını söylemek istiyorum. Bunun nedeni, ekonomide toplumsal alanda, hükümetin ve kamu yönetiminin yeniden örgütlenmesinde, ideoloji ve kültür alanında aynı anda büyük ölçekli göreveler yüklenmek zorunda olmamızdır.

Ekonomik alanda , önemli yapısal değişiklikler gerçekleştirerek, bilimsel ve teknolojik gelişmeyi hızlandırarak, ekonomik mekanizmayı büyük ölçüde yenileyerek, ekonomiyi hızlı bir gelişme rayına oturtmak için kararlı bir adım atmak zorundayız.

Önümüzdeki dönemin zorluğununun bir nedeni de, gerçekleştirilmesi düşünülen dönüşümlerin gitgide daha büyük bir halk kesimini, toplumsal katmanları ve tüm kadroları ilgilendireceği gerçeğidir.

Karşılaşılabilecek bir takım zorluklara karşın, perestroykanın ve onun getirdiği değişikliklerin, halkımız tarafından büyük destek ve anlayış gördüğüne ve yürekten izlenileceğine inancımız tamdır. Sonuçta, ülkemizdeki durumu peresroyka belirleyecektir. Fakat, perestroykayı, öznel çıkar ve ammaçlarını engelleyici basit bir tehdit unsuru olarak gören, tutucu kesimin direnişindeki artışı da gözardı etmemek gerekir. Bu direniş yönetim düzeyinde olduğu kadar çalışma lkollektiflerinde de gözlemlenmektedir.

Bu tutucu güçlerin, karşılaşılabilecek en ufak sorunu bile, perestroykayı kötülemek ve halk arasında hoşnutsuzluk yaratmak için kullanacakları konusunda kimsenin şüphesi olmamalıdır. Şimdi bile, sorunların özüne inip, yeni çözümler aramak yerine, en ufak yanılgıları şikayet eden kişiler vardır. Doğal olarak bu kişiler, hiçbir zaman perestroykaya karşı olduklarını söylememekte ve bizi kendilerinin perestroykanın olumsuz yanetkilerine karşı mücadele ettiklerine, onun -kitlelerin artan etkinlikleri sonucu aşınabilecek- ideolojik ilkelerin koruyucusuu olduklarına inandırmak istemektedirler.

Yoldaşlar,sizce artık bizi çeşitli yanılgıları kullanarak korkutmanın durdurulma zamanı gelmemiş midir? Bütün önemli girişimlerin ve özellikle başlangıç aşamasında olanların olumsuz yan-etkilerinin olması kaçınılmazdır. Ama toplumsal yapının yeniden biçimlendirilmesi sürecinde geçici olarak ortaya çıkan yan-etkilerden daha çok etkili ve maliyeti çok daha yüksek olan, yerinde sayma, durgunluk ve kayıtsızlıktır.

Bizim gelişmemizi engelleyen, sorunlarımız ve başarısızlıklarımızdan zevk alarak, bizim geçmişe geri çekmeye çalışan Perestroyka'nın muhaliflerinin hilelerini belirlemeyi, ortaya çıkarmayı ve etkisiz hale getirmeyi öğrenmeliyiz.

Aynı zamanda çok aceleci ve sabırsız olan kişilerin, perestroykanın nesnel mantığını kabul etmeyen ve hoşnutsuzlukların, değişimin yavaşlığından ve istenen

sonuçlara çabuk ulaşılamamasından şikayet ederek belirten kişilerin baskısı altında ezilmemeliyiz. Önemli aşamalardan geçmeden her şeyin bir anda başarılmasının olanaksız olduğu hepimiz tarafından anlaşılmalıdır.

Perestroyka devrimci bir nitelik taşımaktadır ve bugün **devrimci açıdan ölçülü olma becerisine sahip olmak şarttır.** Ölçülü olmak arkamıza yaslanıp oturmak veya akıntıya kapılıp sürüklenmek değil, içinde bulunulan durumu zorluklar karşısında gerilemeden, paniğe kapılmadan başarı veya yenilgiler sonucunda kendini kaybetmeden gerçekci bir şekilde değerlendirmek, her gün ve her saat belli bir amaç doğrultusunda gayretli bir biçimde çalışmak ve her konuda mümkün olan en doğru çözümü bulmak ve uygulamak demektir.

Bizim yaklaşımımız çelişkileri belirleyip, analiz ederek niteliklerini kavradıktan sonra, buna dayanarak siyasal, ekonomik, örgütsel ve ideolojik bir önlemler sistemi ortaya çıkarma yönünde olmalıdır.

Yoldaşlar, Perestroyka'nın başarısı her şeyden önce Parti'nin ve her komünistin enerji ve bağlılığına dayanmaktadır.

Tarihsel sorumluluğun bu evresinde sosyo-ekonomik dönüşümlerin bu anında, Komünist Parti toplumun yenilenmesi için cesurca bir mücadeleye girişmiş ve bu görevin en önemli bölümünü üstlenmiştir.

Güvenle söyleyebiliriz ki, Ekim Devrimi ve devrimci perestroyka emin ellerdedir. Komünistler görevlerini halkımızın ve çağımızın önünde büyük bir sorumluluk duygusuyla yerine getireceklerdir.

Bugün en önemli görev Parti örgütlerinin, Parti bünyesi ve kadrolarının etkinliklerinin köklü bir şekilde iyileştirilmesidir. Tek tek her parti örgütünün çalışmalarında büyük bir aşama kaydetmeliyiz; her parti komitesi her komünist çabalarını hızlandırmalıdır. Bunların yapıldığı her yerde; Parti liderlerinin ve komünistlerin kitlelerin insiyatifini ve girişimciliğini uyandırdıkları yerlerde, demokratikleşme ve glasnot yolunun izlendiği, mali açıdan etkin bir politikanın ve toplu sözleşmelerin uygulandığı, teşviklere izin verilen ve insani ihtiyaçların tanındığı yerlerde hareket başlamıştır.

Bütün bunlara karşın, bazı şehirlerde, bölgelerde ve hatta bazı cumhuriyetlerde, Perestroyka'nın gerçekten kavranmadığını görebiliyoruz. Bu doğrudan doğruya siyasal ve örgütsel ataletin, Parti komiteleri ve önderlerindeki insiyatif yoksunluğunun bir sonucudur.

Bu durumu iyileştirmek için gerekli olan, şu anda parti örgütlerinin çekirdeğinde bulunan özel bir sorumluluk duygusudur. Parti örgütlerinin çekirdekleri, Perestroyka'nın can damarlarını oluşturuyorlar. Gerekli dönüşümlerin gerçekleşmesi, halkı teşvik etme ve harekete geçirme becerisi, ele tutulur gelişmelerin kaydedilmesi, hep parti örgütlerinin çekirdeklerine bağlıdır.

Özetlemek gerekirse yoldaşlar, Perestroyka, parti örgütlerinin etkinliklerinde esaslı bir canlanma olmadıkça başarıya ulaşamayacaktır. Bu nedenle daha pratik ve demokratik bir davranış biçimine sahip olmamız, örgütü geliştirerek, daha sıkı bir disiplin uygulamamız gerekmektedir.

III
EKİM DEVRİMİ ve BUGÜNÜN DÜNYASI

Yoldaşlar, Rusya'daki Büyük Devrim olmasaydı dünya bugünkü gibi olmazdı.

Dünya tarihinin bu dönüm noktasından önce, uluslararası ilişkilerin geleneksel ve standart özelliği, güçlü ve zengin bir "sağ" kesim ve **yayılmacı** savaşlardı. İlk yasal etkinlik olarak yayımladığı, ünlü Barış Kararnamesi ile Sovyet hükümeti bu duruma karşı çıkmış ve uluslararası kurama -daha önce "büyük politika"dan dışlamış olan- halkın sağduyusu ve işçi kitlelerin çıkarları kavramalarını sokmuştur.

Lenin, Sovyet dış politikasını yönettiği birkaç yılda bu politikanın temel ilkelerini belirlemenin yanısıra, bu ilkelerin, koşulların ani ve olağandışı değişimlerinde nasıl uygulanması gerektiğini de göstermiştir.

Gerçekte, başlangıçtaki beklentilerin aksine, kapitalist sistemin zincirindeki "en zayıf halka"nın kopması, "en son ve kesin bir savaş" değil, fakat uzun ve karmaşık bir sürecin başlangıcıdır.

Sovyet devletinin kurucusunun en önemli başarılarından birisi, iç savaşta kazanılan zaferin, yeni Rusya'nın önüne serdiği fırsatları zamanında farketmiş olmasıdır. Lenin ülkenin bu zaferle sadece "nefes alacak vakit" kazanılmadığını fakat daha da önemlisi "bizim kapitalist devletler ağında, uluslararası varolma hakkını kazandığımız yeni bir dönem"e (Cilt 31, s.412) geçildiğini anlamıştır. Lenin, cesur bir adım atarak, öğrenmeyi ve kapitalist ülkelerde uzun dönemli bir "yan yana var olma" sanatına sahip olmayı içeren bir politika önermiştir. O, solcu aşırılığa karşı çıkarak, farklı toplumsal sistemlere sahip ülkeler barışçı bir şekilde, birlikte yaşayabilmelerini öne sürmüştür. İşçi ve köylü devletinin iç savaş süresince devam eden uluslararası alandaki siyasal yalnızlığı ancak 18-24 ay sürmüştür. Komşu ülkelerle varılan anlaşmalardan sonra Rapollo'da Almanya,İngiltere, Fransa,İtalya, İsveç ve diğer kapitalist ülkeler de Sovyet Cumhuriyeti'ni tanımışlardır. Doğu ülkeleri -Çin, Türkiye,İran ve Afganistan- ile eşitlikçi ilişkiler kurulması için ilk adımlar atılmıştır. Bunlar sadece Lenin'in dış politika ve diplomasisinin ilk başarıları değil, aynı zamanda tümüyle farklı nitelikteki bir uluslararası ilişkiler sistemine geçiştir.

Dış politikamızın temel unsurları değişmemiştir. Bu politikayı, Leninist bir barış, karşılıklı uluslararası işbirliği ve kardeşlik politikası olarak nitelendirebilmek için her hakka sahibiz.

Doğal olarak bundan önceki tüm dış politika çabalarımız başarılı olmamıştır. Birtakım yenilgilerden bizler de payımızı aldık. İkinci Dünya Savaşı'ndan önce ve sonra önümüze çıkan olanakları tam anlamıyla kullanamamak savaştan sonra kazandığımız önemli manevi saygınlığı, barışsever ve demokratik güçleri birleştirmek ve Soğuk savaş taraftarlarını susturmak için kullanamadık. Emperyalist kışkırtmalara her zaman gerektiği gibi karşılık veremedik.

Birtakım konuların daha iyi bir şekilde ele alınabileceği ve daha etkili olabileceğimiz doğrudur. Bunlara rağmen bu unutulmaz anda, politikamızın genel ilke-

lerinin, Lenin tarafından belirlenmiş temel rotadan sapmadığını, sosyalizmin başlıca özellikleri ve onun barış ilkesi ile uyum içinde olduğunu söyleyebiliriz. Bu, emperyalizmin soğuk savaşı kazanmasını önlemek ve bir nükleer savaşın çıkmasına engel olmak açısından büyük önem taşımaktadır.

Müttefiklerimizle birlikte sosyalizmi geriletme yolundaki emperyalist stratejiyi yok ettik. Emperyalizm, dünya egemenliği konusundaki iddiasını kesmek zorunda kaldı. Barışçı dış politikamızın sonuçları, bizim bu yeni aşamada, yeni siyasal düşüncenin ışığında yaratabileceğimiz taze yaklaşımlardır.

Doğal olarak Lenin'in barışçı bir şekilde birlikte var olma kavramında birtakım değişiklikler oldu. Her şeyden önce, sosyalist devrimin gerçekleştirildiği bir ülkede, yeni bir toplumun oluşturabilmesi için, birtakım dış koşullara ihtiyaç duyuldu. Muzaffer proleteryanın sınıfa dayalı politikası ve sonra da barışçı bir şekilde birlikte yaşama, özellikle içinde bulunduğumuz nükleer çağda, tüm insan ırkının yaşaması için önemli bir koşul haline geldi. SBKP Merkez Komitesi'nin 1985 Nisanındaki Plenumu Leninist düşüncenin bu çizgide gelişiminin de bir işareti olmuştur. Yeni dış politika kavramı, ayrıntılı olarak 27. Kongre'de sonulmuştur. Hepimizin bildiği gibi bu kavram, çağdaş dünyamızın onu oluşturan ülkeler arasındaki bütün çelişkilere ve köklü farklılıklara rağmen, gerçekte birbiriyle ilişkili, birbirine bağımlı parçaların meydana getirdiği bir bütün olduğu fikrinden kaynaklanmaktadır. Bunun nedenleri arasında dünyadaki ekonomik bağların uluslararası bir nitelik kazanması, bilimsel ve teknik devrimin kapsamlı içeriği, kitle iletişiminin yeni ve çok önemli rolü, dünyadaki doğal kaynakların durumu, ortak çevresel sorunların oluşturduğu tehlike ve gelişmekte olan ülkelerin hepimizi etkileyen acı toplumsal sorunları sayılabilir.

Bütün bunların yanısıra, en önemli neden, insanların hayatta kalmasıdır. Bu sorun, nükleer silahların gelişmesi ve bunların kullanım olasılığının oluşturduğu tehlikenin, insan ırkını tehdit etmesi nedeniyle ortaya çıkmıştır. Bu şekilde Lenin'in toplumsal gelişmenin çıkarlarına öncelik verilmesi konusundaki fikri yeni bir anlam ve önem kazanmıştır. Nisan ayındaki genel toplantıdan sonra, daha emin bir dünyaya ve sürekli bir barışa doğru ilerleme konusundaki görüşümüzü herkes tarafından anlaşılabilecek bir şekilde açıkladık.

Bizim eğilim ve isteklerimiz partinin en yüksek forumu olan 27. Kongre'de alınan kararların kayıtlarında SBKP Programının yeni baskısında, 15 Ocak 1986'da açıklanan Nükleer Silahsızlanma Programı'nda, Delhi Bildirgesi'nde, Sovyetler Birliği liderlerinin çeşitli demeçlerinde bulunmaktadır.

Sosyalist blokun öteki ülkeleriyle birlikte, Birleşmiş Milletler nezdinde, kapsamlı bir barış ve güvenlik sisteminin oluşturulması konusundaki bir projeyi de içermek üzere, çeşitli önemli girişimlerde bulunduk.

Varşova Antlaşması devletleri, NATO ülkeleri ve tüm Avrupa ülkelerine, silahların ve silahlı güçlerin yeterli bir düzeye indirilmesi için çağrıda bulundular.

Biz iki ittifakın askeri öğretilerinin onları sadece savunmaya dönük hale getirebilmek için karşılaştırılmasını önerdik.

Kimyasal silahların kaldırılması ve yasaklanması için somut bir plan ortaya koyduk.

Karşılıklı silahsızlanmanın kontrolü için 'yerinde inceleme'yi de içeren etkin yöntemlerin geliştirilmesi için öneriler ileri sürdük.

Birleşmiş Milletler'in saygınlığının arttırılması gerektiğini, bu kurumun ve temsilciliklerinin toplum tarafından onlara verilen yetkilere tam ve etkin kullanabilmeleri gerçeğini cesurca savunduk.

En önemli nokta, bizim barış konusundaki görüşümüzün ve bu görüşe bağlılığımızı kendisini; tüm uluslararası etkinliklerimizde, karşılıklı çıkarları gözeten samimi ve dürüst bir diyalog anlayışımıza bağlı olan dış politika ve diplomasimizde, kısacası pratik alanda yansıtmasıdır. Böylece ortaya çıkısından bu yana iki yılın geçtiği, yeni politik düşüncemizin sadece bir açıklama veya fikir aşamasında kalmayıp, bir eylem felsefesi veya bir hayat biçimi felsefesi olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Yeni siyasal düşüncemiz , gelişme aşamasında dünyamızdaki nesnel süreçlerin hızına yetişmiş ve daha şimdiden işlemeye başlamıştır.

Reykjavik'teki Ekim 1976 toplantısı, tarihe geçecek bir olay niteliği taşımakta ve uluslararası etkinliklerde yeni bir aşamaya geçilmesinden sonra gerçekleşen olayların arasında ilk sırada yer almaktadır.

Reykjavik toplantısı siyasal düşünceye pratik açıdan büyük bir destek oluşturmuş, onun farklı toplumsal ve siyasal çevrelerde ilerlemesini sağlamış ve uluslararası siyasal ilişkilerin daha verimli bir hale gelmesine neden olmuştur.

Yeni düşünce, evrensel insani değerlere ve sağduyu ve açıklık unsurlarına verdiği değerle, uluslararası alanda, klişeleşmiş anti-sovyet düşünceyi yok ederek, girişimlerimize ve yaptığımız işlere karşı duyulan güvensizliği ortadan kaldırarak, ağır ağır ilerlemektedir.

İnsan soyunun devamı için gerçekleştirilmesi gereken işlerin boyutu ile karşılaştırıldığında henüz çok az şeyin başarıldığı doğrudur; ama başlangıç yapılmış ve değişimin ilk kanıtları elde edilmiştir. Öteki faktörlerin yanısıra, ABD ile yakın gelecekte sonuçlandırılacak olan orta ve kısa menzilli füzeler anlaşmasının da, ulaşılan bu sonuçta payı vardır.

Bu anlaşmanın sonucu çok önemlidir; bu anlaşma ile birlikte bir nükleer silahlılar sınıfının hepsi yok edilecek, nükleer silahlı fabrikaların ortadan kaldırılması için ilk sonut adım atılmış olacak ve hiç kimsenin çıkarlarına zarar vermeden bu yönde ilerlemenin mümkün olduğu gösterilecektir.

Bu sonuç, çok açık olarak yeni düşünme biçiminin ve bizim eşit güvenlik ilkesini koruyarak karşılıklı5 kabul edilebilir çönzümler aramaya hazır tavrımızın önemli bir başarısıdır.

Yalnız, Reykjavik'te ABD Cumhurbaşkanı ile ikinci görüşmemde bu anlaşmayla ilgili sorun büyük önlçüde geri plana atılmıştı. Bu kritik devrede, dünya üçüncü ve dördüncü Sovyet-ABD zirvesinden bir yıl önce verilen kararların resmi olarak tanınmasından ve tartışmaların

devamından daha önemli sonuçlar beklemektedir. Silahlanmanın kontrol edilemeyecek bir düzeye erişme tehlikesinin gitgide artması nedeniyle, harcanacak zaman yoktur. Bu yüzden, nükleer tehlikeyi ortadan kaldırmak için anahtar teşkil eden stratejik silahların sınırlan-dırılması konusunda somut sonuçlar elde etmek için hiç durmadan çalışacağız.

Peki o zaman iyimserliğimiz, kapsamlı bir güvenlik düzeyinin erişilebilir olduğu konusundaki umudumuz nereden kaynaklanıyor? Bunu burada ayrıntılı bir şekilde tartışacağız.

Bizim teorik bir hazırlık aşamasından geçmeden başarılamayacak olan devrimimizin 70'inci yıldönümünü kutladığımız tarihin bu yeni dönüm noktasında kalıcı bir barışa ulaşabilmenin teorik yönlerini incelemekteyiz. Yeni düşünce biçimimiz, silahsızlanma çerçevesinde, kapsamlı bur uluslararası güvenlik sistemine ihtiyaç olduğu ve bönyle bir sisteme erişmenin mümkün olduğunu genel olarak kanıtlamamıza yardım etmiştir. Şimdi kanıtlamamız gereken ise bu amacın gerekli ve uygulamaya geçirilebilir olduğudur. Biz istenen etkiyi rekabet, çelişkiler ve çatışan çıkarlar yoluyla yaratabilecek, güçlerin karşılıklı etkileşim yasalarını ortaya çıkarmalıyız. Bu bağlamda, Leninist açıdan bakarak ve Leninist kuramı kullanarak birtakım önemli soruları sormaya başlamalıyız.

İlk soru savaş tehlikesinin başlıca kaynağı olaln emperyalizmin doğası ile ilgilidir. Dış faktörlerin sosyal sistemin doğasını değiştiremeyecekleri bilinen bir gerçektir. Fakat dünyanın bugün erişilen gelişme aşamasında, karşılıklı bağımlılık ve bütünleşme düzeyinde, emperyalizmin doğasını etkilemek ve onun en tehlikeli boyutlarını engellemek mümkün müdür?

Bir başka deyişle sadece egemen sınıfların çıkarını ve kapitalist sistemin temeli olan benmerkezci yasaların işleyişi ile ortaya çıkan yıkıcı etkilerin alanını kısıtlamak için, evrensel insani değerlerin en büyük önceliğe sahip olduğu bütünsel dünyada işleyen yasalara güvenilebilir mi?

İkinci soru da birincisiyle bağlantılıdır: kapitalizm militarizmden kurtulabilir ve ekonomik ortamda onsuz iş görebilir ve gelişebilir mi? Ekonomiyi sivil üretime doğru değiştirmek için Batıyı dönüştürme programları hazırlamaya ve karşılaştırmaya çağırmak, bizim hesabımıza çılgınca bir aldanma değil mi?

Üçüncü soru: kapitalist sistem, şu anda yaşamı-nı sürdürmesi için gerekli etkenlerden biri olan yeni sömürgecilik olmadan yapabilir mi?

Bir başka deyişle, bu sistem, önceden kestirilemeyen sonuçlarla dolu Üçüncü Dünya ile adaletsiz ticaret pratikleri olmaksızın işlev görebilir mi?

Bununla ilgili başka bir soru: dünyanın karşı karşıya bulunduğu korkunç tehdit konusundaki bilincin, bu bilinçliliğin Batı'nın yönetici seçkinlerinin üst kademelerinde bile ilerleme sağladığını biliyoruz. Pratik politikalara dönüşeceği yolundaki umudumuz ne kadar gerçekcidir?

Yine de, sağduyunun argümanları ne kadar güç dolu, sorumluluk duygusu ne kadar iyi gelişmiş, kendini koruma içgüdüsü ne kadar güçlü olursa olsun, hala küçümsenmemesi gereken ve ekonomik, dolayısıyla bir sınıf temeline dayalı öz çıkarların belirlediği şeyler vardır.

Başka sözcüklerle anlatılacak olursa,sorun, kapitalizmin kendisini nükleer silahlardan arınmış; bir dünyanın koşullarına yeni ve adil bir ekonomik düzenin koşullarına, iki dünya sisteminin entellektüel ve ahlaki değerlerini dürüstçe karşılaştırılacağı koşullara uyup uyduramayacağımızdır. Bunlar yararsız sorular değildir. Tarihin önümüzdeki onyıllarda nasıl bir gelişme göstereceği, bu soruların yanıtlanış biçimine bağlı olacaktır.

Ama bu soruların sorulması bile önümüzde duran görevin büyüklüğünü kavramak için yeterlidir. Zamanı gelince bu soruların yanıtlandığını göreceğiz, bu arada, nükleer silahlardan arınmış ve güvenli bir dünyaya yönelik programın yaşayabilirliği, sadece onun kusursuz bilimsel temellendirilişine bağlı olmayacak, aynı zamanda olayların gelişimi ile sınanacaktır; çoğu yeni olan çok çeşitli faktörlerin etkilediği bir şeydir bu.

Aslında bu zaten sınanmaktadır. Burada da Leninist geleneğe, Leninizmin özüne sadığız: teori ve pratiğin organik bir bireşimi, teoriye pratiğin bir aracı ve pratiğe teorinin yaşayabilirliğini kanıtlayan bir mekanizma olarak yaklaşımdır bu öz.

Biz işte böyle davranıyoruz. Dış politika faaliyetlerimiz konusunda yeni bir düşünce biçimi geliştirerek, onu uyarlayıp düzenleyerek ve içeriğine gerçek siyasal deneyleri katarak.

Özetlemek gerekirse, güvenli bir dünyanın kapitalist ülkelerle birlikte kurulmak zorunda olduğu yolundaki bilincimizi neye dayandırıyoruz?

Savaş sonrası dönem, dünya ekonomisi ve siyasetindeki *temel eğilimleri belirlemede kullanılan çelişmelerin* derin bir değişimine tanık olmuştur. Ben, hepsinin ötesinde, savaşlara kapitalist ülkelerin kendi aralarındaki dünya savaşlarına kaçınılmaz olarak yol açan eğilimlerden sözediyorum.

Bugün durum farklıdır. Kapitalizmi kendi "iç" çelişmelerini aşırı noktalara götürmekten alıkoyan, sadece geçmiş savaşın dersleri değil, aynı zamanda, artık bir dünya sistemi olan sosyalizm karşısında kendi gücünü yok etme korkusudur.

Bu çelişmeler rakiplere karşı teknolojik yarış içinde gelişmeye başladı ve yeni sömürgeciliğin yardımıyla hafifletildi. Dünyanın bir tür modern, "barışçıl" yeniden paylaşımı başladı, Lenin'in tanımladığı kurala uygun biçimde: "Sermayeye göre", o sırada en güçlü ve en zengin kimse, en büyük pay ona gitmek üzere.

Bazı ülkeler, bir "Sovyet tehdidi" bahanesiyle, kaynakları askeri-sınai kompekse yönlendirerek ekonomilerindeki gerilimleri "hafifletmeye" başladılar. Kapitalist ekonominin teknolojik ve örgütsel alt yapısında ortaya çıkan değişiklikler çelişmelerin azaltılmasına ve farklı çıkarların dengelenmesine de yardımcı oldu.

Ama hepsi bu kadar değil. Geçmişte, faşizmin tehdidi yükseldiğinde, bir sosyalist ülke ile kapitalist devletler arasında bir ittifakın mümkün olabildiği kanı-

landığına göre, bu günümüz için, nükleer katastrof tehdidi ve güvenli nükleer güç üretimi ile çevreye yönelik tehlikeyi ortadan kaldırma ihtiyacı karşısındaki bu günün dünyası için bir ders oluşturmuyor mu?

Bunların tümü de kesinlikle gerçek ve son derece ağır sorunlardır. Onları kavramak yeterli değildir; pratik çözümler de bulunmalıdır.

Bir sonraki nokta. Bir kapitalist ekonomi, askerileşme olmadan gelişebilir mi? Bu soru, "mucize" sona erer ermez yeniden militarizme dönmüş olmalarına rağmen, Japonya, Batı Almanya ve İtalya'daki "ekonomik mucize"yi akla getiriyor.

Ama burada, **bu dönüşümün** çağdaş tekelci sermayenin işleyişini yöneten gerçek yasalardan kaynaklanma **derecesi ve dış etkenlerin oynadığı rol** irdelenmelidir: ABD askeri-sınai kompleksinin "bulaşıcı örneği", Soğuk Savaş ve soğuk savaş ruhu, saygınlık kaygıları, rakipleriyle herkesçe anlaşılır bir dille konuşabilmek için kendi güç kullanma tehdidine sahip olma isteği ve Üçüncü Dünya'yı güç politikası ile ekonomik olarak işgal etmeyi destekleme niyeti gibi etkenlerdir bunlar.

Gerçek nedenler ne olursa olsun, silah harcamalarının en düşük düzeyde olduğu bir çok ülkede modern kapitalist ekonominin hızla geliştiği bir dönem vardı. Buna ilişkin tarihsel nedeyler bulunabilecek durumdadır.

Bu konu farklı bir açıdan, başka türlü de ele alınabilir.

Savaştan beri ABD ekonomisi militarizm tarafından yönlendirilmiş ve ona bağımlı olmuş; hatta başlangıçta militarizm tarafından canlandırılır görülmüştür. Ama daha sonra kaynakların, bu anlamsız ve toplumsal olarak yararsız heba edilişi astronomik bir ulusal borç ile başka sorun ve hastalıklara yol açmıştır.

Son çözümlemede süper askerileşmenin iç durumu artan ölçüde ağırlaştırdığı ve öteki ülkelerin ekonomilerini de rahatsız ettiği ortaya çıkmıştır.

New York Borsası'nda ve dünyanın her yanındaki öteki borsalarda yaşanan, hemen hemen 60 yıldır örneği görülmemiş panik, ciddi bir belirti ve ciddi bir uyarıdır.

Üçüncü nokta: Gelişmekte olan ülkelerle adaletsiz, sömürücü ilişkiler. Bir "alternatif çevre" yaratma yönündeki bütün fantastik buluşlar için, gelişmiş kapitalizm bu ülkelerin kaynakları olmaksızın bir şey yapmamıştır ve yapamayacaktır. Bu nesnel bir olgudur.

Tarihsel olarak biçimlenmiş dünya ekonomik bağlarını koparma çağrıları tehlikelidir ve hiçbir çözüm getirmemektedir.

Ama başkalarının kaynaklarını yeni sömürgeci yöntemlerle kullanma, uluslarötesi şirketlerin keyfi uygulamaları, borç köleliği, trilyon dolar noktasına yaklaşan ve açıkçası geri ödenemeyecek olan borçlar da bir çıkmaza yol açmaktadır.

Bütün bunlar kapitalist ülkelerin kendi içlerinde de ağır sorunların ortaya çıkışına neden oluyor. Bu konudaki çeşitli spekülasyonlar ise esas olarak Üçüncü Dünya ülkelerini bir tür günah keçisi haline getirmeyi ve metropol ülkelerdeki hayat standartlarının düşüşü dahil sayısız güçlüğün sorumlusu olarak suçlamayı amaçlıyor.

Şovenist bir temel üzerinde "ulusu hep birlikte toparlayıp canlandırmak", bir yandan kitlelere günümüzün kapitalist modernizasyonunu kabul ettirerek emekçi halkı öteki ülkelerin sömürülmesinde "ortaklığa" çekmek için tekrar tekrar girişimlerde bulunuluyor.

Ancak, bu ve benzeri stratejilerin hiçbiri, sorunun kendisini ortadan kaldıramıyor. Sadece onu geçici olarak yumuşatabiliyor. Adil olmayan ticaret, sonunda patlamaya dönüşecek bir olgu olarak kalıyor, Batılı önderler bu sonucun açıkça görülen bir olasılık olduğunu anlamaya başlamış görünüyorlar; ama şimdiye kadar sadece çeşitli delik tıkayıcı önlemler almaya çalıştılar.

Gerçekten, çağımızın ekonomik ve politik süreçlerinin yeniliği henüz yeterince kavranmış ve özümlenmiş değildir.

Ancak, bu mutlaka kavranacaktır, çünkü sürüp giden süreçler nesnel bir yasanın gücüne sahiptir: Ya bir felaket ya da herkesin çıkarlarını eşitliğe dayalı olarak

gözetecek yeni bir ekonomik düzenin birlikte araştırılması.

Böyle bir düzeni kurmanın yolu, bugün olduğu gibi, açıkça görülebilir duruma gelmiştir: **"Gelişme için silahsızlanma"** kavramını hayata geçirmek.

Dolayısıyla üçüncü sorumuza bir yanıt ararken, durumu çözümsüz görünmediğini anlıyoruz. Bu alanda da çelişkiler yumuşatılabilir. Ama bu, gerçekliğin anlaşılmasını ve yeni düşünüşün ruhuna uygun pratik faaliyetler düzenlenmesini gerektirmektedir.

Bu da, sonuç olarak, daha güvenli bir dünyaya doğru ilerlemeyi kolaylaştıracaktır. Kısacası burada da, bizim büyük ölçüde karşılıklı olarak bağımlı ve bütünsel dünyamızın yasalarının zorladığı tarihsel bir seçim ile karşı karşıyayız.

Bir başka önemli, hatta belirleyici olgu daha var. Sosyalizm bu dünyanın bir bileşeni. Tarihte 70 yıl önce yol almış ve daha sonra bir dünya sistemi olarak gelişmiş olan sosyalizm, gerçekte 20. yüzyılın karakterini belirlemiştir. Bugün de sosyalizm, içinde bulunduğu gizilgüçlülükleri bir kez daha ortaya koyan yeni bir aşamaya girmektedir.

Sözgelimi, sadece Sovyetler Birliği'nin yeniden kuruluşunda saklı olan barış içinde bir arada yaşamaya ilişkin geniş potansiyeli düşünün.

Perestroyka, bütün belli başlı ekonomik göstergelerde dünya yüzeyine ulaşmamızı mümkün kılarak, geniş ve zengin ülkemizin dünya işbölümünde ve kaynakların bölüşümünde daha önce hiç bilinmeyen bir biçimde yer almasını sağlıyacaktır.

Ülkemizin büyük bilim, teknoloji ve üretim potansiyeli, dünya ekonomik ilişkilerinin çok daha ileri düzeyde temel bir bileşeni olacaktır.

Bu, bütün barış ve uluslararası güvenlik sisteminin maddi temelini kesin olarak genişletecek ve güçlendirecektir. Bu arada belirtmeliyim ki, perestroyka'nın bir başka önemli yanıdır bu; çağdaş uygarlık içinde ona verilen yerden sözediyorum.

Sınıf mücadelesi ve toplumsal çelişmelerin öteki belirtileri, barıştan yana olan nesnel süreçleri etkileyecektir. İşçi sınıfı hareketinin ilerici güçleri onun siyasal bilincini yükseltmenin yollarının arıyorlar.

Bu güçler, eylemlerini son derece karmaşık, yeni ve değişen bir durumda yürütmek zorundalar. Kitlelerin ekonomik hak ve çıkarlarının güvence altına alınmasının sorunlar ve elbette demokrasi mücadelesine ilişkin sorunlar, üretimde demokrasi de bunun içinde olmak üzere, yeni bir anlam kazanmıştır.

Örneğin, zaman zaman işçilere "ortaklık" önerilir, ama bu ortaklıkta iş aleminin kutsal alanına girmek işçilere yasaktır ve üst düzeydeki personelin özgür seçimlerle gelmesi kesinlikle söz konusu değildir.

Batı dünyası işçi sınıfının yok olduğundan söz eden ve "orta sınıf" içinde tümüyle çözüldüğünü, toplumsal olarak değiştiğini ileri süren ve buna benzer "teoriler"le dolup taşıyor. Gerçi, işçi sınıfının geçirmekte olduğu değişim esaslı ve pek çok uzantısı olan bir süreçtir ama, sınıf düşmanının bunda bir teselli araması ve işçi sınıfı hareketinin yönünü şaşırtmaya ve karıştırmaya çalışması boşunadır.

Bu gün, yeni toplumsal sınırları içinde sayıca ağır basan bir güç olarak işçi sınıfı, özellikle tarihin keskin dönemeç noktalarında belirleyici bir rol oynayacak potansiyele sahiptir.

Buradaki motifler farklı olabilir. Olasılığı en yüksek olanlardan biri, ekonominin delice askerileştirilmesidir. Teknolojik devrimin militarist temeller üzerinde yeni bir evreye girmesi, özellikle savaşa giden yolları açtıkça, güçlü bir katalizör görevi yapabilir; böylece nüfusun bütün kesimlerini etkileyebilir ve ekonomik taleplerin ötesinde kitle tepkileri ile direkt karşılaşabilir.

Dolayısıyla, burada da , tekelci sermayenin efendileri bir seçim yapmak zorunda kalacaklardır. Bizim, bilimin de doğruladığı, inancımız şudur: Teknolojinin ve üretimin örgütlenmesinin bugünkü düzeyinde, ekonominin yeniden dönüştürülmesi ve demilitarizasyonu yapılabilir bir iştir. Bu sonuçları bakımından barışı seçmek anlamına gelecektir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan dünya arasındaki ilişkilerdeki bunalımın sonuçları için de aynı etki söz konusudur. Eğer olaylar bir patlamanın eşiğine gelir ve artık Üçüncü Dünya'nın sömürülmesinden yararlanmanın mümkün olmadığı kanıtlanırsa, başka türlü var olamayacak bir sistemin kabul edilemez ve böyle bir sisteme izin verilemez oluşu, siyasal bir boyut kazanabilir.

Gorbaçov Vietnam KP Genel Sekreteri ile

Kısacası, kapitalizm bu bakımdan da sınırlı bir seçimle karşı karşıya: Ya olayların kopma noktasına gelmesine izin verecek ya da birbiriyle bağlantılı ve bütünsel dünyanın, eşitlik temeli üzerinde çıkarların dengesini belirten bir dünyanın yasalarını dikkate alacak.

Gördüğümüz gibi, durum bunu yalnız zorunlu değil, mümkün de kılıyor. Üçüncü Dünya'daki güçler aynı çizgide davrandıkça, bu yöndeki gelişmeler daha da yoğunlaşacak.

Ulusal kurtuluş hareketinin gerilemesi şu sıralarda yaygın bir deyiş. Bununla birlikte açıkça olan şu: Kavramlar birbirinin yerine geçiriliyor ve durumun yeniliği gözden kaçırılıyor.

Kurtuluş dürtüsü söz konusu ise, siyasal bağımsızlık mücadelesi aşamasında var olan, şimdi kesinlikle güçsüzleşiyor. Üstelik bu durum için sadece doğal denebilir.

Üçüncü Dünya'nın gelişiminin bugünkü, yeni aşamasın-

da gerekli olan dürtü ise ancak doğuş halindedir. Bunun bilincinde olmak ve karamsarlık üretmekten kaçınmak gerekiyor. Bu dürtüyü oluşturan etkenler çok çeşitli ve basıt olmaktan uzaktır.

Bu etkenler arasında, zaman zaman biçimler alan güçlü bir ekonomik süreç var. Sözgelimi, belirli ülkeler, geriliğin bazı özelliklerini taşımakla birlikte, dünya ekonomi ve politikasında büyük bir güç düzeyine ulaşıyorlar.

Uluslar oluştukça ve devrimci rejimlere sahip ülkelerin aralarında önemli bir yer tutuğu gerçek ulus devletler ortaya çıktıkça, siyasal güçte de bir yükseliş oluyor.

Aynı zamanda, yoksulluk ile zenginliğin dramatik kutupsallaşmasının ve olanaklar ile gerçeklikler arasındaki karşıtlığın beslediği büyük öfke var.

Gelişmekte olan ülkeler arasındaki devletler arası dayanışma süreçlerini yansıtan örgütlerde, ulusal kimlik ve insiyatif yönelişi artan bir biçimde kendini duyuruyor.

Şu ya da bu ölçüde, bütün örgütlerin karakteristiği budur. Üstelik böyle örgütlerin sayısı da az değil: Afrika Birliği Örgütü, Arap Devletleri Birliği, ASEAN, Amerikan Devletleri Örgütü, Latin Amerika Ekonomik Sistemi, Güney Pasifik Forumu, Güney Asya Bölgesel İşbirliği Örgütü, İslam Konferansı Örgütü ve özellikle Bağlantısızlar Hareketi.

Bütün bu örgütler tam da bu aşama için tipik olan geniş bir çatışan çıkarlar, ihtiyaçlar, özlemler, ideolojiler, talepler ve önyargılar tayfını temsil ediyor. Dünya politikasında farkedilebilir bir etken haline gelmiş olmalarına rağmen, bunların hiçbiri gizilgüçlerini henüz tümüyle ortaya koymuş değil. Ama bu gizilgüçler çok büyük boyutlarda; hatta bu örgütlerin gelecek 50 yılda ne ürünler vereceğini kestirmek bile güç.

Şurası açık: Kendine özgü bir dünya bu, bütün insanlık için ortak olan sorunların çözümüne etkili ve adil katılımın örgütsel biçimlerini araştıran bir dünya. Üstelik iki buçuk milyar insanı temsil ediyor.

Bu dünyanın sadece dünya politikası üzerindeki etkisini duyurmak için değil, geleceğin dünya ekonomisinin biçimlendirilmesinde özgün bir rol oynamak için de ne büyük adımlar atacağı gözlerde canlandırılabilir.

Bütün büyük güçlerine rağmen, Üçüncü Dünya'nın gelişmesini belirleyecek olanlar uluslarötesi şirketler değil; onların daha çok halklar tarafından yapılmış ya da yapılacak bağımsız seçime uymaya zorlanacakları görülüyor.

Halklar ve onların temsilcisi olan örgütler, yeni dünya ekonomik düzeninde bir dayanağa sahipler.

Değinilmesi gereken bir başka nokta daha var. Son birkaç onyılda, kapitalist dünyadaki gelişme, yeni toplumsal çelişme biçimlerine ve hareketlerine yol açtı.

Nükleer tehdidin kaldırılmasına, çevrenin korunmasına, ırk ayrımının ortadan kaldırılmasına, toplumu ayrıcalıklı ve ayrıcalıksızlar olarak bölen politikaların geçersizleştirilmesine, günümüzün kapitalist modernleşmesine kurban gitmiş sanayi alanlarını tehdit eden felaketin önlenmesine yönelik hareketler, bunlar arasında sayılabilir.

Bu hareketler milyonlarca insanı kapsıyor ve bilim ile kültürün seçkin insanlarından, ulusal ve uluslararası saygınlığı olan insanlardın esinini alıyor ve onlar tarafından yönlendiriliyor.

Sosyal demokrat ve sosyalist partiler ile işçi partileri ve benzer ya da onlarla bağlantılı kitle örgütleri, birçok ülkedeki politik süreçlerde sürekli olarak önemli bir rol oynuyorlar ve bazılarının etkisi artıyor.

Dolayısıyla, bugünün dünyasında her yerde ortaya çıkan bütün ekonomik, siyasal ve toplumsal göstergeler, Lenin'in Marksizm'de en temel tezlerden biri olarak gördüğü tezi doğruluyor: Tarihsel eylemin kusursuzluğu arttıkça bu eylemin sahibi olan kitle de büyüyecektir.

Gerçekten, çağımızın büyüklüğünü ve yeniliğini, halkların tarih sahnesinde gitgide daha açık seçik varoluşu belirliyor. Bugün öyle bir konumdalar ki, uzun dönemde değil, hemen dikkate alınmaları gerekiyor.

Böylece bütün açıklığıyla ortaya çıkan yeni doğru şu oluyor: 21'inci yüzyılın eşiğinde olduğumuz bir sırada,bir seçme yapma ihtiyacı gitgide artan bir biçimde tarihsel ilerlemenin karakteristiği haline gelmektedir. Doğru seçim ise yüz milyonlarca insanın çıkar ve özlemlerinin ne ölçüde dikkate alındığına bağlı oluyor.

Politikacıların sorumluluğu da buradan geliyor; çünkü, politika, ancak çağın yeniliği dikkate alınırsa etkili olabilir: Bugün insan faktörü, kitlelerin hayatını, eyleminin ve amaçlarının uzaktan ve az çok kendiliğinden etkili olan bir yan sonucu olarak çıkmıyor politika alanına; dünyadaki olayları doğrudan doğruya etkisi altına alıyor.

Bu anlaşılmadıkça, başka bir deyişle günün gerçeklerine ve halkların iradesine dayalı yeni düşünce egemen olmadıkça, politika, önceden kestirilemeyen ve hem politikacının kendi ülkesi hem de öteki uluslar için risk yaratan bir doğaçlamaya dönüşür. Bu tür politikanın hiçbir uzun süreli desteği olmaz.

Bizim geleceğe yönelik iyimserliğimizin, geniş kapsamlı bir uluslararası güvenlik sisteminin yaratılmasına ilişkin bekleyişlerimizin nedenleri bunlardır işte.

Savunma sorunlarıyla ilgili tavrımızın arkasındaki mantık da budur. Savaş tehlikesi var olduğu ve toplumsal öc alma çabası Batı stratejilerinin ve militarist programlarının özünü oluşturduğu sürece savunma yeteneğimizi emperyalizmin sosyalizm üzerindeki askeri üstünlüğünü ortadan kaldıracak bir düzeyde sürdürebilmek için gerekli her şeyi yapmaya devam edeceğiz.

Yoldaşlar, bu kutlama günlerinde, **dünya komünist hareketinin** başarılarını, beklendiği gibi, övgüyle anıyoruz.

Uluslararası ivmesini bugüne kadar taşıyıp getiren Ekim Devrimi, hareketin gelişip yaşayabilirliğinin kaynağıdır.

Dünya komünist hareketi her ülkenin kendi toprağı üzerinde büyüyor ve gelişiyor; ama hangi ulustan olursa olsun, hangi ülkede çalışırsa çalışsın komünist imajında ortak olan bir şey var.

Bu en iyiye, komünist topluma bağlılıktır; emekçi halka tümünün ötesinde işçi sınıfına ve onun yaşamsal çıkarları için, barış ve demokrasi için mücadeleye bağlılıktır.

Mayıs 1945

Bu yıldönümünü Üçüncü Komünist Enternasyonel'den söz etmek için yerinde bir fırsat olarak düşünüyorum. Onunla ilgili doğrunun tümüyle yeniden oluşturulması; otantik ve eksiksiz tarihinin yazılması gerekiyor.

Eylemlerindeki bütün eksiklik ve yanılgılarla, tarihin belirli bölümlerinin yeniden derlenmesinin çağrıştırabileceği acılarla Komünist Enternasyonel, hareketimizin büyük geçmişinin parçasıdır.

Ekim Devrimi ile doğan hareket bir enternasyonalizm ve devrimci kardeşlik okuluna dönüşmüştür. Daha da fazlasını gerçekleştirmiştir elbette: Enternasyonalizme, işçi sınıfının çıkarlarını geliştiren, büyük ve küçük ulusların toplumsal ilerlemesini sağlayan etkili bir araç haline getirmiştir.

Yirminci yüzyılın gerçek şovalyelerini yaratmıştır; dünyanın her yerindeki ezilmiş milyonların acılarını kendi acıları olarak gören, onların isteklerini duyan ve onları uyararak mücadeleye yönelen, soylu özlemlerin ve gerilemeyen bir cesaretin, onurun ve sorumluluğun insanlarını yaratmıştır.

Faşizm tehlikesinin alarm çanını ilk duyan ve ona karşı ilk ayaklananlar komünistlerdi; faşizmin ilk kurbanları da onlar oldular. Faşizme karşı silahlı mücadeleye ilk katılanlar olmak için dünyanın dört bir yanından kalkıp İspanya'ya geldiler.

Halklarının özgürlüğü ve ulusal onuru adına direniş bayrağını ilk açanlar onlar oldular. İkinci Dünya Savaşında faşizmin kesin yenilgisinde belirleyici bir katkı sağlıyanlar da komünistler, tümünün ötesinde de Sovyet Komünistleri idi.

Daha sonra, ve bugünde, komünistler gericiliğe ve her renkten aydınlanma düşmanlığına karşı ön safta savaşanlar olarak aynı uzlaşmazlığı ve cesareti göstermişlerdir.

Onlar destansal bir hakramanlığın ve adanışın insanlarıdır. Tek bir irade ile, demir disiplinle örgütlenmiş ve birleşmiş, ülkülerine bağlı insanlardan milyonlarca var.

Komünist Enternasyonal, Enformasyon Bürosu, hatta uluslararası bağlayıcı konferanslar çağı sona ermiştir ama dünya komünist hareketi yaşamaya devam ediyor.

Bütün partiler tümüyle ve değiştirilemez bir biçimde bağımsızdır. Bunu daha önce 20 inci Kongrede ilan etmiştik. Gerçi eski alışkanlıklar bir anda yok edilemez ama bugün bu değiştirilemez bir gerçek haline gelmiştir.

SBKP'nin 27 inci Kongresi, bu anlamda da, nihai ve geri dönülmez bir dönüm noktası idi. Perestroyka içinde kardeş partilerle ilişkilerimizin bunu gerçekte kanıtladığını sanıyorum.

Tıpkı dünyadaki ilerleme ve onun itici güçleri gibi, dünya komünist hareketi de bir dönüm noktasındadır.

Komünist partileri, yeni bir yüzyılın eşiğinde olduğumuz şu sıralarda, ortaya çıkan esaslı değişiklikler çerçevesinde kendilerine yeni bir yer arıyorlar. Onların uluslararası hareketi bir yenilenme geçiriyor; benzer biçimde yenilenmiş güven, eşitlik ve samimi dayanışma ilkelerine saygı ile birleşmiş olarak.

Hareket diyaloga, işbirliğine, karşılıklı etkileşime ve herhangi bir başka devrimci, demokratik ve ilerici güçle ittifaka açıktır.

SBKP, kapitalizme alternatif getiren ve barış için, kendi ülkelerinin bağımsızlık ve ilerlemesi için, dünya halkları arasında dostluk için mücadele eden en kahraman ve tutarlı savaşçıları barındıran komünist hareketin geleceğinden hiç kuşku duymamaktadır.

Yoldaşlar, **dünya sosyalist sisteminin** ortaya çıkışı, Ekim Devrimi'nden bu yana dünya tarihindeki

en önemli olaydır. Sosyalizmin pek çok ulusun ortak talihi ve çağdaş uygarlığın en önemli faktörü durumuna gelişinin üzerinden 40 yıl geçti.

Partimiz ve Sovyet halkı, bizim gibi sosyalizm ve onun ilerlemesi için on yıllardır devlet olarak sorumluluk üstlenmiş dostlarımızla işbirliği olanağının taşıdığı büyük değerin farkındayız.

Bütün sosyalist devletler, toplumsal, ekonomik ve ideolojik sorunların çözülmesi ve yeni bir hayatın kurulması konusunda ilginç ve yararlı deneyler biriktirmiştir.

Sosyalist sistem ve onun sınanmış araştırma ve deneyleri, bütün insanlık için önem taşıyor.

Sosyalist sistem insanın varoluşuna ilişkin ana sorunlara yönelik kendi cevaplarını dünyaya sunmuş ve çalışan insanı merkez alan insani ve kollektivist değerler geliştirmiştir.

Sosyalist sistem insanın bir onur duygusu, bir ülkesinin sahibi olma, toplumsal olarak iyi korunma ve geleceğine güvenli olma duygusu kazandırıyor; onun bilgi ve kültüre geniş ölçüde ulaşması ve bireyin yetenek ve becerilerini iyi amaçlarla kullanması için gerekli koşulları güvence altına alıyor.

Sosyalist ülkelerdeki halkların başardıklarından hepimiz gurur duyuyoruz; çünkü bunlar öteki şeylerin yanı sıra, özellikle yıllar süren verimli bir işbirliğinin ürünüdür; bu ülkelerin yurttaşları, parti ve kamu örgütleri ile üretim grupları, mesleki birlikleri ve kültürel kuruluşları arasındaki ilişkilerin, ailesel ve kişisel bağların, milyonlarca insanın ortak çalışma ve incelemelerinin sonucudur.

Uluştığımız yükseklik pek çok şeye ilişkin daha açık bir görüşe sahip olmamızı sağlıyor. Hayat, sosyalizme geçişin yasaları ve hızları konusundaki görüşlerimizi, dünya topluluğunda sosyalizme ilişkin anlayışımızı düzeltmiştir.

Dünyadaki bütün ilerici değişikliklerin sadece sosyalizme bağlı olduğunu iddia etmek durumuna bir daha asla düşmeyeceğiz.

Bununla birlikte, insanlığın yaşamsal önem taşıyan sorunlarının ortaya konuluş ve bu sorunlara çözüm arama biçimi dünyanın ilerlemesi ile uluslararası bir güç olarak sosyalizm arasında kopmaz bir bağ olduğunu gösteriyor.

Nükleer katastrofu önleme çabaları ve çeşitli halkların yaptıkları toplumsal-siyasal seçimler daha başarılı biçimde desteklemelerini sağlayan bir dünya güç dengesi, bu bağı özellikle odak noktasına getiriyor.

Birikmiş deneyler, sosyalist ülkeler arasında, evrensel olarak kabul edilmiş şu ilkeler doğrultusunda daha iyi ilişkiler kurma olanağını güvence altına almaktadır:

-koşulsuz ve tam eşitlik;

-yönetici partinin devlet işlerinden sorumluluğu ve halka yurt severce hizmeti;

-sosyalizmin ortak davasına ilgi;

-birbirine saygı, dostları tarafından başarılan ve sınananlara karşı ciddi bir tavır, gönüllü ve çok yönlü işbirliği;

- herkesin barış içinde bir arada yaşama ilkesini kesinlikle gözetmesi.

Bugün sosyalist dünya bütün ulusal ve toplumsal çeşitliliği ile önümüzde duruyor. Bu iyi ve yararlıdır. Birliğin, özdeşlik ve birörneklik anlamına gelmediğine kendimizi inandırdık. Herkesin taklit edeceği hiçbir sosyalizm "modeli" bulunmadığını da ikna olmuş durumdayız.

Emekçi halkın yararına toplumun yeniden yapılaştırılmasında gösterilen gerçek başarıların bütünselliği ve niteliği, her aşamada ve her ülkede sosyalizmin gelişmesinin ölçütüdür.

Enternasyonalist ilkelerin zayıflamasının, karşılıklı çıkar ve karşılıklı yardımlaşma ilkesinden sapmanın, sosyalizmin uluslararası sahnedeki ortak çıkarlarının ihmal edilmesinin sosyalist ülkeler arasındaki ilişkilere verebileceği zararın bilincindeyiz.

Kıvançla belirtiyoruz ki, son zamanlarda, bütün sosyalist ülkelerle ilişkilerimiz daha dinamikleşmiştir ve daha da kusursuz hale getirilmektedir. Varşova Antlaşması ve Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi çerçevesindeki işbirliği kesinlikle daha sonuç verici ve daha ustaca yürütülür hale gelmiştir; bu işbirliği, üye ülkeleri hiçbir temel noktada öteki sosyalist ülkelerden ayırmaz.

27'inci Kongre, SBKP'nin konumunu açıkça belirledi: Politikada ve her sosyalist ülke ile bütün karşılıklı ilişki alanlarında, karşılıklı çıkarlarla bir bütün olarak sosyalizmin çıkarlarının birliğinin sağlanması belirleyici bir önem taşıyor.

Sosyalist ülkelerle dostluğun güçlendirilmesi ve işbirliğinin son derece geliştirilmesi, Sovyetler Birliği'nin dış politikasının en öncelikli hedefidir.

Sevgili yoldaşlar,

Seçkin yabancı konuklar,

Bütün düşünce ve eylemlerimizde komünist düşüncelerin cesaret veren gücünden esinleniyoruz. Devrim bayrağının üzerinde yazılı bu düşünceler, onları kutsal bilen, hayallarının amacı ve anlamı sayan milyonlarca insana mücadele ve çalışma esini veriyor.

Bugün, büyük devrim davasının, büyük Leninist davanın kaderi bizim ellerimizdedir. Yine biz örnek oluyoruz. Bu da Parti'ye, hepimize özel sorumluluk yüklüyor.

Halkın emeği ve mücadelesi , özgürce seçtiği amacına ulaşma yolundaki eksilmeyen azmi, sevinçleri ve acıları, devrimci Perestroyka yolunda ilerleyen bu günün sosyalizminde cisimleşmiştir. Ekim Devrimi'nin, bu sürüp giden devrimin gücünün kaynağı da buradadır işte.

Bugün, 70 yıldır, Sovyet halkı sınanmış öncüsü Leninist Parti tarafından yönlendirilmektedir.

Parti ve devrim, parti ve Ekim Devrimi birbirinden ayrılamaz!

Marksist - Leninist teori ile silahlanmış bir parti olmasaydı, sosyalist devrimin zaferi imkansız olacaktı. Yeni bir toplum biçimlendirmeyi öğrenmiş bir parti olmasaydı, sosyalizm olmayacaktı ve biz de büyük bir ülkeye sahip olmayacaktık.

Şimdi toplumsal hayatın bütün yönlerini yenilemek ve ülkenin sosyo-ekonomik gelişmesini hızlandırmak için bir temelimiz de olmayacaktı.

Bugün, yeni koşullar altında da, partinin devrimci yenilenmeye, azim ve tutarlılıkla politikasının zenginleştirilmesine ve toplumsal hayatın bütün alanlar ıda ve düzeylerinde demokratikleşmeye ve geliştirilmesin öncülük etmesi esastır.

Partinin rolünün büyümesi doğaldır. Ama sözlerin ve biçimsel törenlerin bununla pek az ilgisi var.

Partinin rolünü, çözümleme ve değerlendirmelerinin derinliği ve dürüstlüğü; iyi düşünülüp kotarılmış politikaları ve kararlı eylemi; özel ile genelin, kişisel ile toplumsalın, bugün ile uzun dönemin bağlantısını kurabilme yeteneği belirler.

Partinin rolünü bütün parti örgütlerinin ve tek tek her komünistin toplumdaki işlerin durumu karşısındaki sorumluluk düzeyinin yüksekliği belirler.

Partimizin 20 milyon dolayında üyesi var; bu ülkenin bütün yetişkin nüfusunun onda birine eşittir. Muazzam bir güçtür bu. Ancak, Perestroyka'nın üzerinde, parti nüfuzunun potansiyeli, partinin etkisi henüz tümüyle harekete geçirilmiş değildir.

19'uncu Ulusal Parti Konferansı'nın hazırlığı ve gerçekleştirilmesi bu çizgideki karmaşık ve güç işin geliştirilmesi yönünde güçlü bir itki sağlamalıdır.

Bugün, büyük devrim davasının, büyük Leninist davanın kaderi bizim ellerimizdedir. Yine biz örnek oluyoruz. Bu da Parti'ye, hepimize özel sorumluluk yüklüyor.

Lenin'in deyişiyle söylenecek olursa, "devrim zamanı, bir eylem zamanıdır, yukarıdan ve aşağıdan eylem zamanı." (Cilt 9, s.96).

Bu yeni tip bir partinin kuruluşundan beri sürdürdüğü gelenektir. Bu, bir yandan da, Sovyet toplumunun öncüsünün, sosyalizmin gelişiminin bugünkü son derece karmaşık ve aynı zamanda esinlendirici ölçüde yeni aşamasında karşı karşıya bulunduğu bir gerekliliktir.

Yoldaşlar, insanlık 1917'de kendi gerçek tarihinde yerini almak için eşiği aşmıştır. Bununla birlikte, geçen 70 yıl, faşizmi ve İkinci Dünya Savaşı'nı doğuran ekonomik çalkantılar ve toplumsal alt üst oluşlar, bir yandan Soğuk Savaş , silahlanma yarışı, termonükleer katastrof tehdidi ve dünya bunalımları, insanlığın yol dağarcığında geçmişin hala önemli bir yer tuttuğunu göstermiştir.

Ancak, içinde yaşadığımız zamanı, yirminci ve yirmibirinci yüzyıllar arasındaki kavşağı, yaşanan esaslı değişiklikler ve dünya halklarının karşı karşıya bulunduğu görevlerin dünya ölçüsündeki genişliği bakımından eşsiz olarak değerlendirmekte haklıyız.

Bugün gerçekten insanlığın her zaman Ekim 1917'den önce olanları yaşamaya mahkum olmadığını görebiliyoruz. Sosyalizm gelişmiş ve güçlü, büyüyen ve gelişen bir gerçeklik durumuna gelmiştir. İnsanlığa geleceğe giden yolu gösteren ve gerçekten insani ilişkilerin yeni değerlerini belirleyen Ekim Devrimi ve sosyalizmdir:

-Bencillik yerine kollektivizm;

-Sömürü ve baskı yerine özgürlük ve eşitlik;

-Bir avuç insanın tiranlığı yerine halkın gerçek iktidarı;

-Toplumsal güçlerin kendiliğinden ve zalim işleyişi yerine aklın ve hümanizmin büyüyen rolü;

-Uyumsuzluk, çatışma ve savaş yerine insanlığın birliği ve barış.

Şimdiki kuşak, üstelik yalnız bizim ülkemizin değil öteki ülkelerin kuşakları da, yeryüzündeki uygarlığın ve hayatın kaderinden sorumludur. Uzun dönemde, dünya tarihindeki yeni bir yılın onun trajik sonoyunu mu olacağını, yoksa geleceğe dönük esin verici bir önoyunun işaretini mi vereceğini belirleyecek olan bu kuşaktır.

Yirmibirinci yüzyılın başlangıcına onüç yıldan biraz fazla bir zaman kaldı. 2017 yılında Sovyet halkı ve ilerici insanlığın tümü, Büyük Ekim Devrimi'nin yüzüncü yıldönümünü yaşayacak.

Devrimimizin yüzüncü yılına ulaştığında dünya neye benzeyecek? Sosyalizm neye benzeyecek? Dünya devletler ve halklar topluluğu hangi olgunluk derecesine ulaşmış olacak? Kendimizi tahmin yapmanın çekiciliğine kaptırmayalım. Ama geleceğin temellerinin bugünden atılacağını da hatırlayalım.

Taklit edilemez uygarlığımızı ve yeryüzündeki hayatı korumak, aklın nükleer çılgınlığı yenmesine yardımcı olmak, bireyin ve bütün insanlığın özgürce çok yönlü gelişmesi için bütün gerekli koşulları yaratmak, bizim görevimizdir.

Sürekli ilerleme için bir olanak bulunduğunun bilincindeyiz. Bunun güvence altına alınmasının kolay olmadığını anlıyoruz. Ama bu bizi korkutmuyor. Tam tersine, bu bize, hayatımıza soylu ve insanca bir amaç ve derin bir anlam kazandırmak için esin veriyor.

Ekim 1917'de eski dünyayı nihai ve kesin olarak red ettik ve ondan koptuk. Yeni bir dünyaya, komünizmin dünyasına doğru gidiyoruz. Bu yoldan asla dönmeyeceğiz. ■

EKİM SOSYALİST DEVRİMİ VE DEVRİMCİ HAREKETİN GELİŞİMİ

Lokman POLAT

1917 Büyük Ekim devrimi sosyalizm tarihinin ve devrimci proletarya hareketinin en büyük zaferidir. Dünya'da büyük bir çığır açıp devrimci gelişmeye ivme kazandıran Ekim devrimi aynı zamanda çağa damgasını vurmuştur. Lenin'in yönetiminde Bolşevik partisi dünyanın sosyo-ekonomik ve politik çehresini değiştiren ekim sosyalist devrimini gerçekleştirmiş, burjuvazinin, kapitalizmin ebediyen varolacağı anlayışını yerle bir edip yeni bir ekonomik ve toplumsal yapıyla değiştirilebileceğini göstererek dünya düzleminde kapitalizmden sosyalizme geçiş çağını açmış oldu.

Ekim devrimi ile birlikte oluşan sosyalist sistem, kapitalist ülkelerdeki devrimci işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş mücadelelerinin birliği çağımızın nihai kurtuluş şartı olup çağımızın devrimci sürecini belirlemektedir. Üçlü birleşenin birliği ve devrimci mücadelesi dünyanın birçok yerinde emperyalizme ve kapitalizme büyük darbeler vurup her geçen gün emperyalizmi geriletmektedir.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin zaferi, işçi sınıfının Marksist-Leninist norm ve ilkelerde kendini donatmış devrimci sosyalist bir partinin olması gerektiğini de kanıtladı.

İşçi sınıfının önüne koyduğu hedeflere ulaşması ancak ve ancak kendi öz örgütü ile yani Leninist yeni tip partinin oluşumuyla mümkün olur. Bu konuda Andropov şöyle diyor: "Ancak böyle bir parti yığınların çıkar ve istemlerini bilinçli savaşım diline çevirebilecek, inanç ve kararlılığıyla onlarda coşku yaratabilecek, onların enerjisini bir mecrada toplayabilecek durumdadır. Ancak böyle bir parti yığınlar arasında öncülük rolünün tanınmasını sağlayabilir ve tüm koşullarda, hatta en ağır sınavlar gerektiren koşullarda emekçileri sosyalizme götürebilir."

Devrimci, sosyalist mücadele kuramının uygulanılması ulusal ve enternasyonalist görevlerin başarılması ancak yeni tip proletarya partisinin oluşturulmasıyla mümkün olabilir.

EKİM DEVRİMİ VE PROLETARYA ENTERNASYONALİZMİ

1917 Ekim Devrimi burjuvaziye öldürücü darbeyi indirirken aynı zamanda işçi sınıfı hareketi içerisinde sağ ve sol sapmaları temsil eden küçük burjuva anlayışları ve iddiaları da yerle bir etti.

Ekim devrimi öncesinde kendi burjuvazisinin kuyruğuna takılıp, reformist hayallerle kendini avutan sağ oportünist akımların yanında, tek bir ülkede sosyalizm inşa edilemez diyen ve kıtasal devrimi öneren akımın ayağı yere basmayan bu teorileri de Ekim Devrimi ile birlikte bir tarafa atıldı. Lenin tek bir ülkede sosyalist devrimin yapılacağı ve sosyalizmin inşa edilebileceğinin maddi teorik tesbitlerini ortaya koyarak ve bunu Ekim Devrimi ile birlikte bizzat maddi pratik hayata uygulayarak kanıtladı.

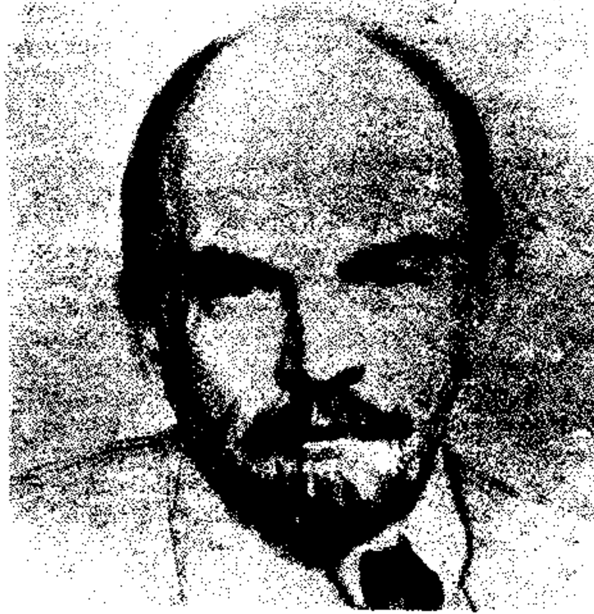
Ekim devriminden sonra emperyalist güçler proleter devleti sıkıştırıp ablukaya alarak iktidardan düşen burjuvazi ve toprak ağalarıyla birlikte Sovyet proletaryasının sosyalizm yönündeki gelişmesine engel olmaya çalışırlarken, içten de proleter devlete karşı saldırılar yoğunlaşmıştı. Ama Sovyet proletaryası, dıştaki ve içteki saldırıları geri püskürterek önemli kazanımlar elde etti, ve sosyalist inşaya yönelerek sosyalist ekonominin temellerini attı.

Sovyet proletaryası içte çok önemli gelişmeleri kat ederken dışta da önemli görevler başarıyordu. 1919'da Lenin'in önderliğinde kurulan Komünist Enternasyonal dünyanın değişik ülkelerinde komünist işçi partilerinin oluşum ve gelişim zeminini hazırladı. Bolşevik Partisinin enternasyonalist anlayışı, birçok ülkede 3. Enternasyonale bağlı devrimci partilerin oluşmasında önemli bir etken oldu. Sovyet proletaryası bir taraftan içerde zorlu mücadeleler sürdürerek sosyalizmin inşası yolunda önemli mesafeler kat ederken, diğer taraftan da diğer ülkelerdeki devrimci hareketlerin gelişmesi için önemli katkılarda bulunarak her zaman enternasyonalist görevlerini yerine getirmekte idi.

Bu konuda Stalin şöyle diyor: "Ne emperyalistlerin inatla sürdürdükleri Sovyetler Birliği'ni siyasi bakımdan kuşatma çabaları, ne de günden güne büyüyen askeri saldırı tehlikesi, komünist enternasyonalin şubesi olarak proletarya diktatörlüğü devletinin başında bulunan Sovyetler Birliği Komünist Partisini, uluslar arası görevlerini yerine getirmekten ve bütün ezilenlere -kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketi ile emperyalizmi ve milli zulmün her türüne karşı verdikleri mücadelede- sömürge halklarına destek sağlamaktan alıkoyamaz."

Sovyet proletaryasının devrimci mücadele tarihi aynı zamanda enternasyonalist görevlerin yerine getirilmesinin birçok örnekleriyle doludur. Avrupa proletaryasına ve Moğolistan halkına enternasyonalist desteğine sunması, ikinci dünya savaşında faşizmin yenilgiye uğratılmasında oynadığı belirleyici rol, ulusal kurtuluş hareketlerinin zafere ulaşmasında ve Doğu Avrupa ülkelerinde proletaryanın iktidara gelmesinde yaptığı katkılar, yine bu ülkelerin sosyalist inşaya yönelmelerinde Sovyetlerin yaptığı yardımlar bilinmekte-

dir. Sovyet proletaryasının yardımıyla doğu Avrupa ülkelerinde Halk Cumhuriyetlerinin kuruluşu ve sosyalist inşaya yönelmeleriyle sosyalist sistemin bir ülkeden çıkıp birçok ülkeye yayılmasıyla Dünya Sosyalist Sistemi oluşmuş oldu. Dünya sosyalist ülkelerinin ekonomi, politika pazar ve askeri güç alanındaki birliktelikleri emperyalizme karşı önemli bir güç dengesi oldu. Emperyalizmin karşısında birçok üstünlükler kazanan dünya sosyalist sistemi devrimci hareketin gelişme sürecini de hızlandırdı. Özellikle 1940, 1960 ve ondan sonraki dönemlerde birçok Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde ulusal ve toplumsal kurtuluş hareketleri boy verdi. Gelişen tüm bu anti-emperyalist hareketler en başta Sovyet proletaryasının desteğini yanı başlarında buldular ve dünya sosyalist sisteminin etkileyici desteğiyle bu hareketler zafere ulaştılar. Vietnam Ulusal Kurtuluş Hareketi bunun en somut örneğidir.

SBKP, Ekim devrimi ile başlayan süreçten günümüze dek proletarya enternasyonalizminin ilkelerini istisnasız savunarak, bu ilkeyi pratikte maddı hayata geçirmiştir. Leninist parti öğretisinin uluslar arası önemi başlıklı yazısında Y.Krasin bu sorunla ilgili olarak şöyle diyor: "Tarihsel gelişme sürecinde proletarya enternasyonalizmi ilkesi, kuşkusuz sürekli zenginleştiriliyor. ...Dünya çapında bölgesel ve ulusal çapta ilerici, demokratik güçlerin uluslararası dayanışmasının sınırlarının gelişmesi proletarya enternasyonalizminin, çağımızın en ilerici sınıfının ve onun devrimci öncülerinin uluslararası birliğinin rolünü daha da artırıyor. Proletarya enternasyonalizmi doğası ve özü bakımından... barış, demokrasi ve sosyal ilerleme için emperyalizme ve gericiliğe karşı savaşım veren çeşitli sosyal-sınıfsal ve politik güçlerin en geniş uluslararası dayanışmasını pekiştiren çekirdektir."

SBKP bu doğru devrimci politika doğrultusunda Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerine proleter enternasyonalist bir ruhla dayanışma ve yardımlarını sürdürmektedir. Sosyalist mücadelenin diyalektiğini özümseyen ve toplumsal gelişmeleri kavramayan yada kavramak istemeyen bazı aklı evvel güçler, özellikli Euro-Komünist ve Maoist güçler anti sovyetik, anti-komünist çehrelerini göstererek, tıpkı burjuvazinin ağzını kullanarak sovyetler birliğinin emperyalizme karşı devrimci kurtuluş mücadelesini veren halklara yaptığı yardım ve gösterdiği sıcak dayanışmayı "O ülkelerin iç işlerine karışmak yada o ülkeyi işgal" şeklinde değerlendirmekteler. Aynı şekilde anti-Sovyetik madalyonun diğer yüzünü oluşturan Troçkist lafazanlar da Sovyetler Birliği'nin neden diğer ülkelere "Devrim İhracı" yapmadığı konusunda Sovyetler Birliği'ni eleştirmekteler. Bu her iki görüşde anti-Leninist olup birbirleriyle birleştikleri nokta anti Sovyetizmidir. Lenin'in sol lafazan biri olan Troçki ile polemiklerinde Troçki'nin bu sakat anlayışına karşı geldiği bilinmektedir.

SBKP eski genel sekreteri Yuri Andropov SBKP MK plenumun 15 Haziran 1983 tarihli toplantısında şöyle diyor: "Komünistler geleceğin sosyalizme ait olduğundan eminler. Tarihin gidişi böyle.Ama bu hiç bir biçimde "devrim ihracı" yapacağımız , diğer ülkelerin iç işlerine karışacağımız anlamına gelmez. "Devrim İhracı" tamamen imkansızdır. Sosyalizm sadece bir ülkenin toplumsal gelişmesinin objektif ihtiyaçları temelinde gelişir."

Bir ülkede devrimin başarıya ulaşması o ülkenin iç dinamiklerinin gelişmesi, ülkede devrimin nesnel ve öznel şartlarının oluşmasıyla, diğer bir deyişle öz güçle mümkün olur; tabii öz gücü dış güçten özellikle dünya sosyalist sisteminden soyut olarak ele almamak gerekir. Öz güç ve dış gücün birliği ve bütünselliği Çin, Vietnam, Angola, Mozambik, Gine Bissau vb. ülkelerde görüldüğü gibi mücadelenin sonucunu belirliyor.

EKİM DEVRİMİ VE SOSYALİST DEMOKRASİ

Feodalizmden kapitalizme geçiş evresinde dünyanın değişik ülkelerinde bir dizi burjuva demokratik devrimleri oldu. Burjuvazi en geniş emekçi yığınları ulusal birlik talebi etrafında birleştirerek "Özgürlük, Adalet, Birlik" parolası altında kitleleri feodalizme karşı harekete geçirerek feodal yapıyı ortadan kaldırdı. Ama burjuvazi bu parola altında kendi egemenliğini kurdu ve kitleler üzerinde yoğun bir baskı ve sömürü cenderesi uyguladı. Burjuvazinin demokrasi anlayışı emekçi kitleler üzerinde diktatörlük anlayışı idi. Burjuva demokratik devrimlerinden günümüze dek en gelişmiş kapitalist ülkelerde bile demokrasi burjuvazi için demokrasi, proletarya için diktatörlüktür. Burjuvazinin uyguladığı demokrasi, baskı, sömürü ve talana dayalı olarak uygulanmaktadır.

Ekim Devriminden sonra pratikte uygulanmaya konulan sosyalist demokrasi her alanda burjuva demokrasisinden ileri olduğunu ve daima proletaryanın ve emekçilerin taleplerini, çıkarlarını gözettiğini somut bir şekilde ortaya koydu. Bilimsel sosyalist ideolojinin işçi sınıfı hareketi ile bütünleşip ekim devrimi ile zafere

ulaşmasından sonra Sovyet proletaryası sosyalist demokrasinin ilke ve normlarını hayata uygulayarak dünya işçi sınıfına ve mazlum haklara iyi bir örnek oldu.

Andrapov Karl Markx'ın öğretisi ve SSCB'de sosyalizmi kurmanın bazı sorunları başlıklı yazısında Sovyet demokrasisi üzerinde şöyle diyor: " Hem iç ve dış karşı devrimci güçlerin azgın direnişleriyle karşılaşan sovyet demokrasisi tam bir dürüstlükle kendini ortaya koydu, sınıf karakterini hiç gizlemedi. Yani iktidara savaş açan sömürücü sınıfların üyeleri karşısında çalışanların imtiyazlarını yasallaştırmakta tereddüt etmedi. Sovyet demokrasisi özünde en geniş hakları teminat altına alan ve çalışan insanların çıkarlarını koruyan bir demokrasidir."

Sosyalist demokrasi insanlık tarihinin ve politik sistemin gelişmesinin, sömürü ve baskının ortadan kaldırılışının, toplumun mutlu ve refah içinde yaşamasının nitel bir aşaması oldu. Sovyet demokrasisinin uygulama alanına sokulmasıyla tarihsel ve toplumsal öz görevlerini uygulayan sovyet proletaryası aynı zamanda insanlığın gözleri önüne şunu serdi: Sömürücü, baskıcı bir düzende gerçek anlamda bir demokrasi uygulanamaz, var olan demokrasi bir aldatmacadan öteye gidemez. Çünkü uzlaşmaz çelişkilerin var olduğu bir toplumda iktidarın örgütlenme biçimi tüm demokratik cafcaflı sözlere ve parlamenter hükümetlere rağmen üretim araçlarının mülkiyetine burjuvazi sahip olduğu için işçi sınıfı ve diğer emekçi katmanlar üzerine envayi türlü zor ve baskı uygulayıp kendi yönetimlerine devam etme çabası içersindedir. Proletarya gerçek demokrasiyi kurmanın ancak kendi sınıf iktidarını kurmasıyla mümkün olacağı bilincinde olduğu için demokrasi mücadelesini iktidar mücadelesi bütünselliği içinde yürütmektedir. Proletaryanın devrimci mücadele tarihi ve deneyimi şunu açıkça göstermiştir ki, sosyalist demokrasi ancak ve ancak sosyalist devrimin zafere ulaşmasıyla mümkün olup anlam kazanır.

EKİM DEVRİMİ VE BARIŞ MÜCADELESİ

Ekim devrimi savaş mı barış mı sorusunun çözümlenmesinde önemli bir ivme oldu. Barış içinde yan yana yaşama ilkesi Leninist bir ilke olup farklı toplumsal ve siyasal sistemlere sahip ülkelerin barış içinde yan yana yaşamaları demektir. Emperyalizm özü itibarıyla savaştan yanadır ve savaşların kaynağı asıl olarak emperyalizmdir. Avrupa, Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın geniş bölgelerine kendi çıkar alanı haline getiren emperyalizm egemenlik alanını genişletmek, yeni ham madde kaynaklarını, sürüm pazarına ve geniş etki alanlarını elde etmek, silah dış satımını artırmak ve insanlığın ileriye doğru adımını dizginlemek için sürekli gerginliği artırıp savaşı körüklemektedir. Proletarya ise doğası gereği barışın korunması ve pekiştirilmesinden yanadır. " Marx "sosyalizmin" uluslararası ilkesi barış olacaktır.". diyor. Ekim devriminden sonra sovyet proletaryası Brest Litovsk Barış Anlaşması'nı imzalayarak Leninist barış politikasının uygulanmasının ilk adımını attı. Ekim devriminin uyguladığı barış politikası, emperyalizmin saldırılarının püskürtülmesi ve dünya işçi sınıfının ve ezilen halkların ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadeleleri için önemli olanaklar yarattı.

İşçi sınıfı, barış mücadelesini emperyalizme ve sömürüye karşı devrim mücadelesinin bir parçası olarak ele almaktadır. Sosyalistler daima haklı ve haksız savaşları birbirinden ayırarak ona göre tavır belirlerler Dünya sosyalist güçleri, kapitalistler arası haksız savaşlara karşı çıkarlarken, her zaman ulusal baskıya ve sömürücü zulme karşı kendi bağımsızlığı ve özgürlüğü için savaşan halkların haklı savaşlarından yana olmuşlardır.

Günümüzde de dünya sosyalist ve demokrasi güçlerinin yürüttüğü barış mücadelesi son derece büyük bir önem arzetmektedir. Emperyalizm, dünya sosyalist sistemi karşısında askeri üstünlük sağlamak, dünyanın geleceğini kendisi tayin etmek için korkunç bir silahlanma yarışına girmiş bulunmaktadır. Emperyalizmin silahlanma mantığı ölüm ticaretinden kar sağlamak, içine girdiği bunalıma karşı ekonomik yarar elde etmek ,dev silah tekellerinin dahada güçlenmesini sağlamak ve sosyalist ülkeleri zor durumda bırakmaktır. Emperyalizmin bu saldırgan tutumuna karşı sosyalist ülkeler haklı savaşların desteklenmesi, devrimin ve sosyalist düzenin savunulması için zorunlu olarak silaha ve silahlanmaya ihtiyaç duymaktadırlar.

Sosyalist ülkeler bir yandan dünya devrimci hareketinin kazanımları ve sosyalist düzenin savunulması doğrultusunda silahlanırken, diğer yandan da silahlanma yarışına son verilmesi, nükleer silah yapımının durdurulması ve kalıcı bir dünya barışına ulaşılması için kararlı bir çaba sarf etmektedirler. Zaten dünya düzleminde sosyalist sistemin emperyalizme karşı sağladığı askeri stratejik denge nesnel olarak barış içinde yanyana yaşama politikasına hizmet etmektedir. Emperyalizm dünya barışını tehdit etmekte ve Orta Doğu'da, Afrika'daki birçok ülkede devrimci kurtuluş hareketlerine karşı yoğun bir tehdit, baskı ve şantaj politikası gütmektedir.

Başta sosyalist ülkeler olmak üzere tüm dünyadaki barış ve demokrasi güçlerinin emperyalizme karşı sürdürdükleri barış mücadelesi dünyayı nükleer bir felaketten kurtarmak ve insanlığın gelişmesi yararına yürütülen haklı ve özünde sınıfsal olan bir mücadeledir. Latin Amerika'da emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı sıcak mücadeleyi sürdüren devrimci gerillalar "barış sorunu bizim de sorunumuzdur" diyorlar. Barış mücadelesi tüm insanlığın bir sorunu olduğu için Türkiye'de de barış mücadelesi devrimci sosyalist mücadele ile bütünleştirilerek sürüyor.

SONUÇ

Özetlersek, Ekim Devriminin bugüne dek süregelen tarihi, bu devrimin temel özelliklerinin, yalnız Rusya'ya özgü olmadığını, tersine dünya devriminin karşı karşıya bulunduğu karmaşık sorunların köklü çözümüne yeni perspektifler getirdiğini göstermiştir. Bu bakımdan Ekim Devrimi salt "ulusal çerçeve içinde" kalan bir devrim değil, uluslararası bir devrimdir. Ve ulusla-

rarası özellikleriyle birlikte kavramak mümkündür. Ekim Devrimi öncesinde görülen kurtuluş hareketlerinde sömürü sürekliliğini koruyor, sadece iktidar sömürücüler arasında el değiştiriyordu. İngiltere, Fransa (Paris komünü hariç) ve Almanya'da görülen bu tip devrimlerden tamamen farklı bir öze sahip olan Ekim Devrimi, sömürü ve baskının devamı değil, insanın insan tarafından sömürülmesine son vermeyi, sömürücü sınıfı ortadan kaldırmayı , toplumun en devrimci sınıfı olan proletaryanın iktidarını kurmayı ve giderek sınıfsız toplumu örgütlemeyi hedefliyordu.

Ekim Devriminin zaferi, dünyanın en büyük kapitalist ülkelerinden birinde, emperyalist burjuvazinin bozguna uğratılması ve burjuva devlet aygıtının parçalanarak onun yerine proletarya diktatörülüğünün kurulmasının mümkün olduğunu gösterdi. O'nun sosyalist devrimler çağını başlatan bu özelliği, uluslar arası planda her devrimin temel sorununun, politik iktidar sorunu olduğunu tartışmasız bir biçimde ortaya koydu. Böylece o, devrimci teorinin işçi sınıfının tarihsel misyonuna ve onun partisinin zorunluluğuna ilişkin görüşlerinin doğruluğunu pratikte kanıtladı ve Leninist parti öğretisinin sosyalist devrimde subjektif faktörünün belirleyici bir ögesi olduğunu gösterdi. Ekim Devrimi, Rus proletaryası ile ezilen ve sömürülen halkların özgür iradeye dayalı birliğini gerçekleştirerek " halklar hapishanesi" olan çarlık rusyasında ulusal ve sömürgesel baskıya son verdi. Böylece 1917 Ekim Devrimine kadar ayrı, ayrı ülkelerin iç sorunu olan ulusal sorun uluslar ve sömürgeler genel sorunu haline geldi. Sömürge ve bağımlı ülkelerin rahatlıkla sömürülebildiği çağ kapandı. Dünya sosyalist devrim hareketiyle, anti-emperyalist ulusal kurtuluş hareketlerinin diyalektik bağlantısı bilince çıkarıldı. Proletarya ile ittifak içinde, onun ideolojik-politik öncülüğünde gelişen sömürge ve bağımlı ulusların ulasal kurtuluş devrimleri çağı başlamış oldu. Ve bütün ülkelerin işçileri birleşin sloganı, bütün ülkelerin işçileri ve halkları birleşin biçiminde geliştirildi.

Dahası, kurulan ilk proletarya diktatörlüğü ile dünya işçi sınıfı ve ezilen-sömürülen halkların emperyalizme, her türlü sömürü ve baskıya karşı mücadelelerinin Devrimci Merkezini yarattı. Ekim Devriminin bu işlevi, her gün artan ve genişleyen etkinliği ile, bugün de dünya devrimci sürecinin belirleyici bir ögesi olarak varlığını koruyor. Emperyalist ve gerici saldırganlık savaş kışkırtıcılığı karşısında önemli caydırıcı bir rol oynuyor. Fakat Ekim Devrimi, sadece dünyanın sosyo-ekonomik ve politik çehresini değiştirmekle kalmadı, işçi sınıfının ideolojisinde de bir devrim oldu. O, Lenin'in yönetiminde bolşevik partisinin engin mücadele deneyimi ile Marksizmin reformizme, Leninizmin sosyal demokrat akıma karşı zaferinin canlı bir göstergesi oldu. Böylece Ekim Devrimi ile Marksizmin bayrağı altında kapitalizmin ideolojik dayanağını oluşturan sosyal-demokrasinin maskesi düşürüldü, sınırları daraltıldı. II. Enternasyonal'in ve sosyal-demokrasinin egemenlik çağı geride bırakıldı. Proleter devrimler çağının Marksizmi olan Leninizmin, proletarya enternasyonalizminin, III. Enternasyonalin egemenlik devri açıldı.

Ekim Devriminin uluslararası önem taşıyan diğer bir özelliği "barış içinde bir arada yaşama" ilkesine dayanan barışçıl bir dış politikanın dünyaya ilan edilmesi ve bu devrimci ilkenin ruhuna uygun bir barış mücadelesinin geliştirilmesidir. Bu mücadele, emperyalizmin saldırgan manevralarının alanını daraltıyor, savaşlara kaynaklık eden emperyalist-gerici saldırı ve komplolara karşı caydırıcı bir denge oluşturuyor. Elbette bu, işçi sınıfı, sömürge ve bağımlı ulusların emperyalizme ve gerici müttefiklerine yönelen haklı savaşları yadsımaz. Tersine ulusal ve sosyal devrimler için elverişli koşullar yaratır. Bu nedenle, emperyalist-gerici saldırı ve provakasyonlara, savaş kundakçılığına karşı mücadele özü itibariyle demokratik ve enternasyonalist bir savaştır. Ve barış mücadelesinin özünü oluşturur. ■

DEVRİMCİ YÜKSELİŞ VE SOSYALİST HAREKET

Ç. CAN

I. YENİ BİR DEVRİMCİ DALGA GELİYOR

Askeri müdahale amacına ulaşamadı. Üniformalı yönetime yığınlardan onay alınamadığı için oligarşi sivil biçimlere çekildi. Devrimci hareket 12 Eylül rejimiyle kendisine dayatılan teslimiyeti reddetti.

Onca baskı ve yasağa, dehşetli işsizlik tehditine rağmen grevler 12 Eylül öncesi niceliğine yaklaşıyor. Öğrenci gençlik belirli bir mücadele düzeyi tutturabilmiş durumda görülüyor. Ardı arkası kesilmeyen cezaevi direnişleri ülkeyi silkeliyor. Burjuvazi çaresizdir.

12 Eylül rejimi eğemen güçlerin hiç bir sorununa kalıcı çözüm getiremedi. Aksine onları daha da ağırlaştırdı; kaçınılmaz çözümlerine yaklaştırdı.

Örneğin yıllardır uygulanmakta olan istikrar politikalarının en önemli sonucu sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesiyle paralel giden hızlı mülksüzleşme, şehirleşme ve böylece işçi sınıfının toplumsal etkinliğinin maddi koşullarının ilerlemesidir. Türkiye'nin doğusundaki fiyasko herkesin malumudur ve oligarşi bu işin altından kolay kolay kalkamaz. Öte yandan 12 Eylül rejiminin baskı ve terör uygulamalarıyla toplumda çok güçlü kavga tohumları ekilmiş, ekilmektedir. Bunlar yeşeriyorlar. Rüzgar ekenler fırtına biçeceklerdir! Toplumsal çatışma unsurlarının genel bir afla ya da benzeri ufak tefek reformlarla giderilmelerini ummak ham hayaldir. Kaldı ki, bu hayal henüz sadece küçük burjuva demokratlara aittir.

Burjuvazi yığınları açık baskı ve zora dayanarak yönetmektedir. Düzen partilerinin işçi sınıfı hareketini ve halk muhalefetini yolundan saptırma olanakları 1974 sonrası döneme oranla oldukça zayıftır. Hepsi de askeri darbenin kamburunu sırtlarında taşıyorlar. 12 Eylül rejiminin işbirlikçisidir. Hepsi de.

Bir yandan da boğazlarına kadar şovenizmin içindedirler. Rollerini inandırıcı oynayamıyorlar, oynayamazlar.

Halihazırda toplumsal muhalefet, belli bir bölge dışında, güncel talepler olarak önüne, kaybedilmiş hakları yeniden kazanmayı koymuş bulunuyor. Mücadele henüz reformist içerikli ve barışçıl biçimlerle sınırlı görünüyor. Ne var ki, yaşam düzeyleri son yıllarda hızla geriletilmiş yığınlar, uzlaşma eğilimleri ve olanakları zayıf, içeride ve dışarıda iyice teröristleşmiş bir burjuvaziyle karşı karşıyadırlar. Yığın hareketi hem talepleriyle hem de eylem biçimleriyle radikalleşmek zorundadırlar. Yığın hareketi yeni bir devrimci yükselişin eşiğindedir.

12 Eylül sonrası düzenlemelerle baskı aygıtının olağanüstü güçlendirilmesinin, yığınların yasal hak ve özgürlüklerinin alabildiğine geriye götürülmesinin, sistemi devrimci dalgalardan koruyamayacağı görülüyor. 12 Eylül müdahalesinden beri geride tutulan sivil milislerin sokağa salınmaları kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu doğrultuda bazı işaretler de vardır.

II. HALK MUHALEFETİNİN BİRLİĞİ VE ÖRGÜT İHTİYACI

Yeni bir devrimci yükselişin eşiğinde ve burjuvazinin ağır saldırıları karşısında yığın hareketi dağınık, kendiliğindenci ve reformist eğilimlerin etkisindedir. Hareketin birliği ve örgütlenme haklı olarak sosyalist çevrelerde en çok tartışılan konular arasındadır. Bu tartışmalarla ilgili olarak, özellikle devrimci kesimlerde etkin olan sınıf körlüğü karşısında şunu belirtmek yerinde olacaktır:

İçinde bulunduğumuz demokratik devrim aşamasında oluştuğu sınıfları ve sınıf karşıtlıklarını hesaba katmaksızın halk küçük burjuvazi demektir. Her kim ki, sınıf çıkarlarını ihmal ederek bir ve bölünmez halk hayaliyle politik iktidar muhasebesi yapıyor; o, bir küçük burjuva demokratıdır.

Öte yandan sadece gerçek sınıf çıkarları temelinde birleşmiş halk hareketinin kararlı ve sonuna kadar gidebilmesinden söz edilebilir. Sınıf mücadelesinin dışında bir bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi olamayacağına göre, bu mücadelenin, 12 Eylül öncesinde olduğu gibi, küçük burjuvazinin sınıf eğilimlerinin etkisiyle yüzeyselleşmesine ve sınırlandırılmasına karşı en iyi güvence onun sınıf çıkarları temelinde yürütülmesi olabilir. Sınıf ayrıcalıklarından, her türlü baskı ve sömürüden hiç bir çıkarı olmayan, tam tersine kendini bir sınıf olarak kurtarabilmek için tüm sınıf eşitsizliklerini, her türlü baskı ve köleliği ortadan kaldırmak zorunda olan biricik sınıf işçi sınıfıdır. Bu nedenle bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin biricik tutarlı önderi, kendi sınıf çıkarları

için savaşan işçi sınıfı olabilir. Halk muhalefetinin birliği, işçi sınıfı hareketinin bağımsızlığı ve genel demokratik hareketin burjuva reformizminden bağımsızlaşması temelinde gerçek anlamını bulabilir. Yığınların demokrasi mücadelesi ancak böylece devrim ve sosyalizm için mücadele temelinde tutarlı bir şekilde yürütülebilir ve sonuna kadar götürülebilir.

Bu mücadeleye önderlik edebilecek örgüt, bilimsel sosyalizmle silahlanmış ve işçi sınıfı hareketiyle sıkı sıkıya bağlı proleteryanın öncü partisidir. Böyle bir parti egemen sınıflardan demokrasi dilenen, bu uğurda burjuva partileriyle şövenizm yarıştıran ve sosyalist hareketin bağımsızlık şiarlarını bile oligarşiye ve emperyalizme pazarlayan, yasal-yasa dışı bir reform partisi değil, devrim partisidir. Yalnızca politik devrim partisi değil, aynı zamanda ve esas olarak sosyal devrim partisi...

Böylece bir parti, bir kısım çevrelerde yaygın olduğu gibi, günün sorunları karşısındaki yetersizliklerini geçmişteki kısmi başarılara abartılmış övgüler düzerek gizlemeye çalışmakla, ilahlar yaratıp onların arkasından böbürlenmeyle değil, bugünün koşullarının, sınıf güçleri ve ilişkilerinin bilimsel bir kavrayışıyla, bugünün ayakta kalan ve taze uyanan güçleriyle ve devrimci hareketimizin geçmişinde sağlam olan ne varsa ona dayanarak oluşturulabilir.

İşçi sınıfı partisinin oluşturulması görevi Türk sosyalistlerinin önündedir. Ve bu sorun sosyalist hareketin somut durumunun tutarlı bir analizini gerektirir.

III.
SOSYALİST HAREKET

Türkiye'de adettir, sosyalist hareket türk sosyalistleri tarafından yaygın olarak sağ ve sol sapmalar başlıkları altında eleştirilir. Eleştiride gözönünde tutulan daha ziyade mücadele biçimleri olmuştur. Eleştiren kişi veya örgüt, bulunduğu yere marksizm der. Sağı sağ sapma, solu da sol sapma olur böylece.

Oysa bu açıklama düpedüz subjektivizmdir. En azından "sol sapma", "bireysel terörizm" vb. sıfatlarla nitelendirilen hareketlerin Türkiye'nin son 20 yılında devrimci kitle eylemlerinin herkesten çok içinde ve önünde olduklarına işaret edilmesi bu gibi iddiaları çürütmeye yeter.

Türk sosyalist hareketi esas olarak işçi hareketinden kopuktur. Harekete egemen olan iki ana eğilim halkçılık, yani devrimci demokratizm, ile sosyal reformizmdir. Bu durum hem sosyalist hareketin kendisinin hem işçi hareketinin hem de Türkiye'deki genel demokratik mücadelenin zayıflığının, kararsızlıklarının asıl nedenidir. Bu zaafiyet Türkiye tarihinde sosyalist hareketin en etkin olduğu 1974-80 devrimci yükselişinin nasıl eriyerek kendi kendini bitirdiğini, generallerin nasıl ellerini kollarını sallaya sallaya gelip toplumun tepesine oturabildiklerini ve 12 Eylül ağır yenilgisini açıklayabilmekte de kilit unsur durumundadır.

Aşağıda sosyal reformizm ve halkçılık üzerine ileri süreceklerim, hemen hemen tamamıyla " Sosyalist Hareketin Yakın Geçmişi ve Bugünü" adlı broşürümden aktarmalar olacaktır. Halkçılık üzerine önermeler yakında yayınlanacak yeni bir broşürde açıklanacaktır.

Sosyal reformizm

Sosyal reformizm sınıf mücadelesinde işçi sınıfına ve halkın öz gücüne güvenmeyip mülk sahibi sınıflardan medet ummasıyla ayırt edilir. Mülk sahibi sınıflarla işbirliği içerisinde ve burjuva yasallığı çerçevesinde "demokrasiyi genişleterek" sosyalizme varmak hepsinin ortak önyargısıdır; paydasıdır".

Bu akım 1974-80 dönemi boyunca CHP'den medet umdu, Askeri müdahale ile birlikte aralarında müdahaleciler içerisinde kendilerine ittifak arayanlar çıktı. 12 Mart'ta bir aralık keşfedilip hızla unutulduktan sonra, 12 Eylül müdahalesinin ardından yeniden Demirel'in demokratik erdemleri (!) keşfedildi.

Sosyal reformistlerin bütün dertleri aslında istikrarlı bir burjuva toplumu içerisinde saygı değer (!) bir yer edinebilmektir. Pratikte bu akımın en önemli temsilcileri faşizme karşı burjuva demokrasisi için "milli uzlaşma" önerileriyle ayırt edilmektedirler. Saçak'çıların da sivil toplumcuların da sol birlikçilerin de başlıca dertleri budur.

Sosyal reformistler açısından burjuvaziyle reformcu uzlaşmaları tehlikeye sokan her şey lanetlidir. Devrimci eyleme provokasyon, devrimcilere de olayların barışçı gidişini tehlikeye sokan ve egemen sınıfların, bilinçli-bilinçsiz, aletleri gözüyle bakarlar. Bu yüzden olmalı, onlara karşı "güvenlik kuvvetleri" ile işbirliği yapmak demokrasinin hatırı için meşru olur ve hiç de az rastlanmayan hadiselerdendir.

Burjuvazinin ve 12 Eylül rejiminin demokrasi oyununa soldan destek vererek halkı Demirel Ecevit Türkeş Erbakan gibi, gerici siyasetçilerin anayasal kısıtlama-

larını kaldırmak için oy vermeye çağırmak, Türkiye'nin doğusunda olup bitenler için gerici güçlerle şövenizm yarıştırmak, ulusal bağımsızlığımızı emperyalizme satışa çıkarmak vb., hep o " demokrasi " uğruna mübah görülürler.

12 Eylül yenilgisi ve yılgınlıktan fazlasıyla yararlanabilen bu akım, egemen güçlerle işbirliğinin de yardımıyla sosyalist hareket içindeki gücünü arttırmıştır.

Halkçılık ya da Devrimci Demokratizm

Sosyalist hareketin öteki ucunu halkçılık oluşturmaktadır. Yenilgi ile ağır bir krizin içine girerek bir süredir siyasal alandan tecrit olmuş bu hareketler, yığınlardaki canlanma ile birlikte yavaş yavaş toparlanmaktalar. Bir kısmının askeri müdahele ile generallerin "yeni demokrasi", "yeni partiler", vb. çıkardıkları yenilik modasına uyarak, yayınladıkları dergi adlarının başına bir "yeni" sıfatı eklemeleri ve yine bir kısmının iş başa düştüğünde önceden yemin billah vaadettikleri direnişi de gösteremeyerek çaktırmadan sağa çarketmeleri dışında her şeyleriyle eski tas eski hamam durumundadırlar. 12 Eylül karşısında uğradıkları fiyaskoyu güncel görevler karşısındaki yetersizliklerini ucuz mazeretlerin, kısmi pratik başarıların ve duygusal ajitasyonun arkasında gizlemeye çalışıyorlar.

Halkçılık sınıf mücadelesinde"bir ve bölünmez halk"ın devrimci eylemine dayanmakla ayırt edilir. En tipik biçimiyle halkçılık oligarşi ile halk arasındaki çelişkiden yola çıkar; buradan daha derine, halkı oluşturan sınıflar arasındaki ilişki ve çelişkilere inemez. Küçük burjuvazi ile işçi sınıfının ortasında bir "emekçi halk" kategorisinde tutunmaya çalışır; bu emekçi halkın bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinden yola çıkar ve esas olarak politik devrimcidir. Bu nedenle halkçılık 1974-80 dönemi boyunca siyasal iktidarın biçimini, emperyalizmin ve tekelci sermayenin emekçi halkı nasıl sömürdüğünü tartırşmaktan, halkı oluşturan sosyal sınıfların varlıklarını ve bunların karşılıklı ilişki ve çelişkilerini tartışmaya fırsat bulamamıştır.

Halkçılık sınıfların sosyal varlıklarını değil de politik eylemliklerini temel alır. Hangisi hareket halindeyse ona koşturur. Böylece gelip geçici olana yaslanmak zorunda kalmıştır hep. Halkçılık işçi sınıfının toplumdaki yeri, mücadelesinin anlamı ve tarihi rolünden ziyade onun demokratik devrimdeki potansiyeliyle ilgilidir.

Halkçılık komünist olduğuna inanır. Halbuki sadece devrimci demokrattır. Marksizmden haberi vardır; ama ona işçi hareketiyle toplumbilimin kopmaz birliği olduğunu kavrayamaz. Marksizm halkçılık için bir yöntem olmaktan çok sıkıştıkça çalınacak kapıdır. Halkçılık marksizmin tekil vargılarını onun bütünlüğünden ayrı ele alıp karşıtlarıyla polemik aracı olarak kullanırlar.

Halkçılık ihtilalcidir, hızlıdır, ancak aynı zamanda koftur. Onun bütün tarihi mazereti, sosyalizm adına sosyal reformizmin varlığı ve işçi hareketinin düzeyinin görece düşüklüğüdür. Türkiye'de sosyalist hareket ve işçi hareketi geliş geliştikçe halkcılık, liberalizm ile işçi sınıfı sosyalizmi arasında tercihe zorlanacaktır.

Halkçılık ile sosyal reformizmin "dışındaki" hareketler de bu ikisi arasında gidip gelen, Türk Sosyalist hareketine bir bütün olarak yaklaşabilmekten yoksun ilkel grup yapılarıdırlar. Halkçılar Marksizm adına halkçılıklarını, sosyal reformistler de reformistliklerini farkedip de değişim gereğini duyduklarında, Marksizmi osaat kavradıklarını, hem de işçi sınıfının ve halkın öncüsü olduklarını sanmışlardır. Bu inançla ait oldukları bütünden koptukları parçayı "parti" ya da " parti öncesi öncü siyaset " ilan etmişler ve bu şekilde sol hareket içinde kendileri gibi yığınla hareketle amansız bir kördöğüşüne girmişlerdir. Bu şekilde ortaya çıkmış hareketler sosyalist hareketin gelişmesine katkıda bulunamadıkları gibi, hareketin içinde sekterizmi, ilkelliği körüklemişlerdir. Saflaşma sınıf hareketinin temel sorunlarında değil de ıvır zıvır konularda şekillenmiştir. Hareketin bütününü göz önünde bulunduramaz, koptukları harekete tepkiyi temel alırlar. İdeolojik temelleri zayıf ve kişisel ilişkiler temellerine dayanan bu hareketler, ilkel örgütlenmelerdir; işçi sınıfı hareketinin gelişmesi önünde engeldir.

Marksisl bir hareket sosyalist harekete hakim olan sosyal reformizm ve halkçılığın eleştirisi ile gelişebilir. Sosyalist hareketin ideolojik bağımsızlığı, işçi sınıfı hareketiyle bütünleşebilmesinin zorunlu koşulludur. Sosyal reformist ve halkçı akımlarla hesaplaşma, marksist yöntem aracılığıyla sınıf mücadelesinin somut sorunlarının tartışılması temelinde yapılabilir. Şüphesiz, tartışmanın başarı şansı, devrimci pratikle birlikte yürütülebilmesine bağlıdır.

Sosyalist hareketin içinde bulunduğu ideolojik kaostan bir çırpıda kurtuluş ham hayaldir. Bu bakımdan başlangıçta teorik problemlerde "tam bir mutabakat" yerine, hareketin bugünkü temel sorunlarına ve geçmişine yaklaşımda birlik; yola çıkış için daha sağlıklıdır. Böylesine bir birlik hareketin içinde bulunduğu dağınıklıktan çıkış için en elverişli yol olarak görünmektedir.

12 Eylül'le birlikte devrimci hareketin müptela olduğu hain liberalizm çoktan inişe geçmiştir. Sınıf mücadelesinin koşulları, Türkiye'nin içinde bulunduğu yönelişler ve yığınların mücadelesinin gelişmesi, devrimci çözümleri zorunlu kılmaktadır. Sosyal reformistlerin hevesleri kursaklarında kalacaktır. Sosyalist hareketin ve işçi sınıfının mücadelesinin gelişmesi karşısında "bir ve bölünmez emekçi halk" hayalinin ayakta durması beklenemez; halkçılık liberalizm ve işçi hareketi arasında gerilecek, karar almaya zorlanacaktır. Hareketin gelişmesi karşısında ilkel gurup yapılarının dağılma eğilimine girmeleri kaçınılmazdır.

Türkiye sınıf mücadeleleri tecrübesi, sosyalist hareketin ve işçi sınıfı hareketinin gelişme düzeyi, sosyalist hareketin bağımsızlaşabilmesi ve işçi hareketiyle bütünleşmesi için gerekli her şeyi verebilecek yeterliliktedir.

Bunun için sınıf mücadelesinin somut sorunları temelinde ideolojik mücadele gerekir.

Bunun için **işçi sınıfı saflarında** ve hayatın her alanında; fabrikada, mahallede, okulda, köyde vb. yükselen mücadeleye katılmak gerekir.

Ve bu temelde işçi sınıfının bağımsız siyasi hareketinin yaratılması için hırsla çalışmak gerekir.■

ÇINGIRAKLI BOSTAN SOKAKTAKİ SENDİKA

Zihni ANADOL

Zihni Anadol'un devrimci harekete ilişkin anılarını topladığı "Kırmızı Gül ve Kasket" adıyla yayımlanacak kitabından bazı bölümleri sunmaya Dergimizin 4. sayısında başlamıştık. Burada, aynı anılardan bir bölüm daha sunuyoruz.

Günlerdir sendikayı oradan alıp götürebileceğimiz,şöyle herkesin gelip uğraşacağı, rahatça oturup konuşacağı, dertlerini çözümleyeceği bir yer arıyorduk. Biz de öteki sendikalar gibi işçi arkadaşlarımızı yeniden bir araya getirip derleyip toparlamalıydık artık. Daha ne duruyorduk?

Her saat bunu konuşup bir çare arıyorduk. Hadi sendikayı kurduk diyelim, kirasını girdisini çıktısını nasıl karşılayacaktık. Hiç birimizin devamlı aylığı, yoktu ki! Sonra bizlere öteki sendikalar gibi iktidar da yardım etmezdi. Bugün çalışıp bugün yiyorduk. Şu anda bir haftalık geçinecek durumumuz da yoktu. Tüm bunları konuşup çay çay üstüne, sigara sigara üstüne can sıkıntısından tazeleyip duruyorduk. O, ünlü 1951 T.K.P. tutuklamasından sonra üyelerin her biri bir köşeye çekilmiş, çil yavrusu gibi dağılmış. Sendikanın semtine bile ugramaz olmuşlardı korkudan.

Onların bu korkusunu yenip yeniden derlenip toparlanmak gerekiyordu. Hiç değilse onlardan toparlanacak aidatlarla sendika yürür gider, arkası gelirdi.

KOLAY MI MASRAFLARI ÇEKMEK?

Demirci Mustafa Irgat, düşünceli gözlerini bize çevirip iri vücudunun altındaki sandalyeyi acı acı gıcırdattı, yarı dönüp demindenberi kafası başka yerdeymişçesine, konuştu:

- İyi güzel söylüyorsunuz arkadaşlar ama, tek tek şurda burda çalışan inşaatçı arkadaşları toplayıncaya kadar biz bu masrafı nasıl yüklenip altından kalkacağız? Ya kirayı ödeyemezsek, ya adam bize apartopar dışarı atarsa, elaleme rezil rüsva olmaz mıyız? Tüm bunları iyice düşünüp taşınmalıyız. Şu anda beş arkadaş var bu ağırlığı taşıyabilecek içimizde. Bu da, olsa olsa ancak bir iki ay sürer. Çünkü havaların ne halt edeceği belli olmaz. Bakarsın yağmurlu geçer, hiçbirimiz iş yapamayız. Bizim işlerimiz, tekrara gerek yok, hep açık hava altındadır. Demiri kesip biçmek, etriye yapmak, hasır döşemek, kolonları yerli yerine koymak, kalıp yapmak, beton atmak hep iyi havalarda yapılır. Hele duvar işçiliği tümden durur. Bu iyi geçecek zannettiğimiz havalar, bize böyle oyunlar oynayabilir. Hadi diyelim, mevsim hiç yağmursuz, kazasız belasız geçti, yarın ne yapacağız soğuklarda? Kışın karlı günlerde buz gibi demire nasıl yapışıp işleyeceğiz.

İyi düşünelim arkadaşları, iyi..

Mustafa Irgat, enine boyuna, akpak biçimde yüzü, sedef gibi dişleriyle dik boyununu eğmeden biraz olumsuz da olsa gerçeği yansıtıyordu. Çocukluğunda ailece Bulgaristan'dan gelmiş, orada çalkalanan politik olayları yakından görüp tanımıştı. Tedbirli konuşması bundandı belki de. 1946'da Emekçi Partisinin ve İstanbul Sendikalar Birliği'nin öncü militanlığını yapmış, seçimlerde Emekçi Partisi'nin boykot afişlerini duvarlara astığından polisçe karakolda dövülerek dişleri kırılmıştı. Yetenekli bir inşaat kalfası ve aranan kalifiye betonarme demircisi olmasına rağmen gene de işsizlikten korkuyordu.

Yakup Usta, onu dinlerken her zamanki soğuk kanlılığından sıyrılıp:

- Mustafa, dedi, neden işi bu kadar büyütüp duruyorsun? Yalnız sen değilsin ki kirayı ödeyecek. Bu kadar arkadaş var, bunların hepsi de yer yarılıp yokolmadılar ya!.. Hele şöyle gün yüzüne çıkıp varlığımızı bir gösterelim, bak nasıl gelecekler sendikalarına. Bunda bu kadar ne var ki çekimser kalacak? Yoksa korkuyor musun? Bunu der demez, Mustafa Irgat boynunu iyice dikleştirdi, sandalyenin sağından solundan taşan iri vücudunu Yakup Usta'ya çevirdi.

- Benim çocukluğum partilerin kaynaştığı, birbirlerine karşı ölüm kalım savaşı verilen yerde geçti. Daha sen çarığını çıkarıp çardak kahvesinde iken ben onların içindeydim. Neyin ne olduğunu bana gösterip kendine kahramanlık payesi vermeye kalkışma. Kim korkuyormuş? Geleceklere karşı tedbir alıp daha akıllıca düşünmek korkaklık mıdır, ha kakavan? diye gürlemesi kahvedekileri bile yerinden sıçratır gibi oldu. Korkaklık sözü ona çok dokunmuştu. Gerçekte, Yakup onu biraz da kızdırıp daha aktif harekete geçirmek için söylemişti. Mustafa'nın arada bir hiddetlenmeleri olurdu. Onun kızması çevredekileri şevke getirir, ortalığa coşkulu, sevimli, ısıtıcı bir hava serperdi.

Yakup Usta biraz da, bunun için yapmıştı bu hare-

keti. Şimdi kendisiyle birlik tüm arkadaşlar gülüyor, yanlarımızdaki masalarda oturup akşamlara kadar iş bekleyenler de bizim gülüşlerimize eşlik ediyorlardı. Ortalarda durmadan dolanan çaycı, çayları masamıza koyarken O, asık yüzlü adam, oldum olası bizleri kulağı büküldüğü için sevmeyen fıçı gibi kısa ayaklı , boynu bedeniyle birlikte dönen Acem Hüseyin bile güldü. İşin garibi Mustafa Irgat'ın kendisi bile dayanamadı, ince küçük dudakları arasından beyaz dişlerini gösterdi. Biraz sonra Yakup da ona:

- Ulan kakavan, sen oralarda politik işlerle uğraşırken ben kıratımla Ege'de emperyalizmle savaşıyordum. Şimdi durmuş kime ne kahramanlığı anlatıyorsun? Öyle yurt dışından palavra anlatılmaz. Gelip burada içli dışlı yurt hainleriyle savaşır erkek adam.

Gerçekten de Yakup Usta, Yunanlılar İzmir'e girdiğinde sanat okulunda öğrenciydi. Okul dağılmış, O da öteki talebeler gibi ahırdan kır atı çekmiş ver elini Kuvvai Milliye.. Kendisine ...güzel bir Rus tüfeği (o zaman Sovyetler'in yaptığı yardımlardan) boynundan aşağı çapraz atılmış fişekliklerle donatıp Çerkez Etem'in Milis takımına katılmıştı. Yunanın yakıp yıktığı yerlerde onları kovalamış, denize dökünceye kadar da peşlerini bırakmamıştı. Ondan sonra da sanatına dönerek şehirden şehire dolaşarak onarımınla geçinmiş, yıkılan yerleri yeniden yaparak yıllarını geçirmiş. Bu arada Yeşil Orducu, Halk İştirakiyun'cu arkadaşlarla tanışmış, hareketin çok yoğun olduğu İstanbul'a gelip yerleşmiş. Tüm devrimci eylemlere katılmış, işçi savaşımıyla politik eylemi asla birbirinden ayırmamıştı. Şimdi ise, 1946'da kapatılan Partisinin ve sendikasının yıkıntıları arasında yarım kalan eylemini sürdürme savaşı veriyordu arkadaşlarıyla. Kolay değildi bir işi yarıda kesmek. O, nasıl çalışmıştı, nasıl onarım için gece ndüz damlar üstünde hurda, terk edilmiş binaların sallanan çürük merdivenlerini, mantarlanmış tavan tahtalarını tamir etmişti!.. Ondan istemiş, bundan dilenmiş, kah yanıma Mustafa Irgatı, kah Musa'yı alarak tüm ilçelerin gerek parti gerekse sendika binalarını oturulur hale getirmişti. Şimdi onun için elceğizleriyle yeşertip balta vurulan ağacın kökünden filizlerini yeniden yeşertmek istiyordu. Yakup, köylü kasketini, el örgüsü yün çoraplarını, değiştirmeye gerek görmediği aşınmış kaşe ceketini kendisine simge yapmıştı sanki. Aşağıya doğru kıvrık Fatih Memed'e benzeyen burnu, ablak duru yüzü hala onu Anadolu ırgatlığından ayıramamıştı. Ağır ağır konuşması, sorunların üstüne ciddiyetle varması, kendisine güven veriyordu arkadaşları arasında.

ALT TARAFI BİR KİRA PARASI

Celal Caz ile Şükrü Kegal, masanın kenarına abanmış, Mustafa Irgat ile Yakup Usta'nın tartışmalarını keyifle geriden izliyordu. Celal Caz o sırada bizim çalışmayan Çıngıraklı Bostan sokağındaki sendikanın başkanıydı. Böyle olduğu halde işin dışında kalır, görünmesi garibime gitti:

- Celal Usta, sen ne dersin? Bu işin altından kalkabilir miyiz? Diye ona soru yönelttim. O, yerden yığma, hareketsiz gibi görünen bedenini isteksiz kımıldatıp yönünü bize çevirdi. Kelimeleri eze eze zorla ağzından çıkarır gibi ekşi yüzünü gözlerimizde gezdirdi. "Eyvah" dedim içimden, bu da olumsuz konuşacak galiba!

- Nesine böyle uzun uzun tartışıp duruyoruz? Şunun şurasında olup olacağı bir kira parası değil mi? İnsan ekmeğinden kısar, sigarasından kısar, çoluk çocuğunun nafakasından kısar, şarabından kısar, deyip (Mustafa'nın yüzüne bakarak vurguladı bunu özellikle. Çünkü bizim Bustafa Irgat şarabından vaz geçemiyordu bir türlü) gene öder bu mereti. Oradan alıp namusumuz bildiğimiz sendikamızıÇıngıraklı Bostan'a hapsetmişiz. Yakşır mı bu bizim gibi dava sahibi insanlara?.. Olmaz arkadaşlar, olmaz. Oradan sendikamızı alıp hapislikten kurtarmalıyız.

Deminki düşüncemde yanılmışım. İçimden bir oh çektim; çünkü bu arkadaşlar kadar para ödeyebilecek güçte değildim. Onların hepsi kalifiye ustalardı. Benim iki günde kazanacağımı onlar bir günde kazanıyorlardı. Geçici sendikayı derleyip toparlama bana partice görev olarak verilmişse de onların canı gönülden bu işe katılmaları şarttı. Celal Caz da İzmir'liydi. Ufacıkken ev geçimine katılmış, eve ekmek taşımıştı. Sonraları inşaat işçiliğine atılmış, devrimci arkadaşlarla tanışarak kendi sınıfının bilincine ermişti. Bu arada eski sosyalistlerden Kazım Aktimur'a rastlamış, ondan epeyce de görgü edinmişti. Genellikle Şükrü Kegal, Mustafa Irgat, Ragıp Devrim ile gezerlerdi. Beraber götürü iş alıp beraber çalışırlardı. Bir gün biri büyücek iş alır, ötekiler onun yanında yevmiye ile çalışır, başka bir zaman yanında yevmiye ile çalışan arkadaşının yanında işçilik yapardı. Yani patronluk işçilik durmadan inşaat sektöründe el değiştirip dururdu.

Masadakilere iştirak etmiyormuş havasında olan Şükrü Kegal da uzun burnu, çevik ayaklı, herşeye alaylı gülüp kelimeleri arka arkaya sıralayarak acele konuşan, herkese keyiflice sırnaşan tatlı geveze arkadaşlarımızdan biri. Yakup Usta ona da yönelttiği soruya olumlu yanıt almıştı. Hava sıcaktı. Kahve dumanları arasında daha da sıcaklaşarak bir iş başarmanın sevinciyle çaylar içimizi ısıtıyordu. Sağdan soldan gelen tavla, iskambil kaatları başındakilerin gülerek kızarak bize kadar ulaşan sesleri başarımızın alkışıydı sanki. Akşam yavaş yavaş canlılığını kazanıyor, işten dönenler dışarının karanlığından kendilerini kahvede pırıl pırıl bir dünya içinde buluyorlardı. Kapalı Çarşı kapanmış, insanlar akın akın Beyazıt'tan aşağı Aksaray yönüne doğru birbirlerini ite kaka karşımızdaki Patrona Hamamının önünden akıp gidiyorlardı keyifle.

GÖRÜŞ BİRLİĞİ OLUŞUYOR

Kapıdan içeriye elinde bir paket, bir de bütün ekmekle Süleyman İlkadım gürültüyle girdi. Dağınık saç sakılı birbirine karışmış, asık yorgun bir suratla yaplalaya yalpalaya bizim tarafa yöneldi. Altına sandalye çekip elindekileri pat diye mermer masanın üstüne attı. Daha merhaba demeden:

- Hala bitiremedik mi bu tartışmayı arkadaşlar? Köşk mü konak mı kiralayacağız da bu kadar korkup çekiniyoruz? Olup olacağı birer haftalık yevmiyemiz demektir. Her tarafı sarı sendikalar sarmışken biz hala yerinde sayıp duruyoruz. Ayıp bize. Yukardaki arkadaşlar

durumu bilseler bize yuhalar be ..

Süleyman'ın telaşı hepimizi şöyle yerimizden oynatıp kahkalarla güldürdü. Bu sevince bir anlam veremeyen Süleyman, kendisiyle alay ediliyor yargısına kapılarak:

- Bir de utanmadan gülüyorsunuz. Ayıp arkadaşlar, hepimize ayıp. Millet bizi bir iş yapıyor zanneder.

Gerçekten de içimizde sendikanın bir an önce kurulması için en çok çırpınan didinen oydu. Sendika, parti onun için evdi, aileydi, anaydı, çocuktu, babaydı, namustu, şerefti. Günlerden beri bu olumlu duruma gelinceye kadar bir türlü toparlanıp bir türlü sonuca varamamıştık. Onun çıkışı da bundandı:

- Ne oldu? Bu gülüşünüzün nedenini öğrenebilir miyim sayın arkadaşlar? dedi. Bazan işi şakaya karıştırmak için böyle resmi sözcükleri alay makamında kullanırdı. Onun bu sorusuna hep birlikte güldük." Oldu Süleymancığım, oldu, artık sendikamıza kavuşacağız, sayın ustam" diye yanıt verdim. Bu sefer neşeyi eline o aldı. Uzamış, budanmamış bıyıklarının çevrelediği iri dudaklarının açarak gürültülü bir kahkaha attı: "Acem Hüseyin oğlum, bize altı çay, demli ve şekeri bol olacak. Bu akşam bayramımız var, diye tüm kahvede oturanların dikkatini üstümüze çekercesine ünledi. Masalarda çeşitli mesleklerden insanlar vardı. Sırmakeş Hanımın içini dolduran dökümcüsü, ayakkabıcısı, marangozu, terzisi, tornacısı, demircisi ve bunlar gibi binbir çeşit insanın yanında devrimci talebelerin de genellikle hemen her gün oturup konakladığı bir yerdi Acem'in kahvesi. Bu binaya gelmeden Patrona Halil hamamının büyük kemerli pencerelerinin boşluk kesimine ocağını kurar, cadde üstüne attığı üç beş sandelyeyle gelip geçene taze çay dağıtırdı. Biraz palazlanınca bu kahveyi tutmuş, müşterilerini buraya aktarmıştı. Hele Zeynep hanım konağının Hasan Ali Yücel'in Milli Eğitim Bakanlığı zamanında başlayan inşaatı tüm inşaat işçilerini buraya çekmişti. Birde üniversitenin hemen hemen en yakınında bulunan kahvesi olması nedeniyle devrimci öğrencilere bir barınak, bir konaklama konutu olmuştu.

O sıralarda İlerici Gençlik Derneği'nin tüm üyeleri de buradaydı. Nazım Hikmet'in af kampanyasıda hemen ilerdeki Çiçek Palas olayıyla bilinen Çiçek Balas da karşı caddenin biraz ilerisindeydi. Bu nedenle ilerici yüksek tahsil gençliğini birazda işçilerin burada yoğunlaşması onları buraya mıhlamıştı sanki. Karşı masalarda oturan gençler de nerdeyse bizim sevincimizi alkışlayacaktı. Bizim bulunduğumuz yere en iyimser gözlerle bakanlar da onlardı. İçlerinden Emin duramadı yanımıza yaklaştı, arkasından Enver Aytekin, onun ardından Süavi Barutcuoğlu, Şevki Akşit, Vecdi Özgüner, Şaban Ormanlar v.d. geldiler. Hepsine ayağa kalkıp saygıyla yer verdik. Çay söyledik. Sevincimizin nedenini anlattığımızda bizim kadar onlar da kıvançlı, sıcacık havamıza giriverdiler. Artık işçilerle talebeler elele gönül gönüle kaynaşıvermişlerdi.

- Hah, dedi, Yakup Usta, işte Minareci de geldi.

Gözlerim ondan yana döndü, kapıdan pırıl pırıl ışıkların altında ince uzun boyunun üstünde kalın kırçıl kaşların çevrelediği, zeki, sevecen gözlerini bize çevirerek; davudi radyofonik tatlı sesiyle:

- Merhaba erenler, ne var ne yok? Bayram mı seyran mı? Bakıyorum hepiniz yeni damatlar gibi, maşallah keyftesiniz. dedi, Hiçbirimize cevap verme fırsatı bırakmadan Süleyman İlkadım atıldı: "Gel sen de katıl kıskanıyorsan cümbüşümüze" dedi gülerek.

- Onun için geldim ya, hem nasıl kıskanıyorum bir bilsen!.. diyerek Süleyman'ı yanıtladı. İnce dik boynunu biraz daha yukarı kaldırarak. Masamızdaki talebeler Minereci Kemal'e yerlerinden kalkarak saygıyla yer gösterdiler. Yeni tanışmışlığın acemiliğiyle biraz çekingen, Onlara: "Cümleten merhaba erenler" diyerek ellerini sıktı ayrı ayrı. Hava çık geçmeden yumuşayıverdi. Çaylar tazelendi, şıkır şıkır billur bardakların içinde kaşıkların oynaşıp durması aradaki birleşmeyi daha da çabuklaştırıyordu. Dudaklara değen mis gibi kokular çevreye yayılıyor, halka halka içten duygularımızı lehimleyip ölümsüz bir arkadaş doyumluluğuna çeviriyordu.

KİRA DA HAZIR YER DE

Minareci Kemal de inşaatçı bölüğünün tayfalarındandı. Yalnız o camilerde minarelerde çalışır, kimsenin çıkamadığı yerlere çıkar, göz karartan görkemli kubbeleri, gökyüzünü delen ince uzun minarelerin şerefelerini değiştirip takardı. Yaşamının bir ayağı yerde, bir ayağı da havada ölümle kardeşti. Buna karşı hiç ölümü umursamaz, onun can alıcı tehlikeleriyle alay ederdi. Şakaca, hatta Dümbüllü İsmail, Naşit kadar da sanatkardı. Fıkraları herkesi gülmekten kırır geçirir, boyundan cüssesinden umulmayan tok vurucu sesiyle herkesi hayranlıkla ağzına baktırır, tavlayı, kağıdı bırakan onun çevresine toplanırdı. Bu yönden o masamıza gelince kahvede alkışa hazır bir kıpırdanma görüldü. Ekmek, aş, iş beklercesine iştahlı, içtenlikli nazarlarını ona dikti. O ise cebindeki oyuncakları coşkuyla çıkarıp vermesi için onu bekleyen çocuklar gibi nazlanıyor, rahat sigarasının dumanları arasında biçimli kalın dudaklarını tavşan kanı çaya götürüyordu. Süleyman ise biraz evvel mermer masaya getirip koyduğu paketi açmış, kıyılmış bol soğanlı kelle söğüşünü yemeğe koyulmuştu. Ağzı dolu dolu, Minareci'ye:

- Oğlum, söyleyeceğin bir şey varsa söyle de milleti ağzına bakıtıp durma. Ne nazlanıyorsun öyle yeni gelinler gibi? dedi.

- Tamam söylüyorum damat, dedi. Kemal herkese damat derdi. Damat hoşuna gittiği halde onun damat demesine içerler gibi:

- Nerde o günler oğlum dedi, tam otuz yıldır bekarım, daha damat olamadım, alay mı ediyorsun benimle? diye şakacıktan kızdı.

- Ona da sıra gelecek vatandaş dedi, şimdi size bir müjdem var.

- Nedir o dedi Mustafa Irgat, hepimize şöyle üçbeş haftalığına iş mi buldun?

- İş değil ama dedi, sendikamızın şanına layık bir yer buldum. İçi dışı pırıl pırıl. Siz para işini ne yaptınız, ortak bir fikre gelebildiniz mi?

- Geldik, geldik ama sen ortalarda yoksun diye seni hesaba katamadık, dedi Ragıp Devrim.

- Ben ne zaman fedakarlıktan kaçtım, ne zaman

sizlerden ayrıldım? Daha bu mesele aramızda tartışılırken kıyı bucak, sokak sokak ayaklarıma kara sular ininceye kadar kiralık yer aradım. Kendi kafamda arkadaşların denkleştiremeyeceği imkanları da yedekte tuttuğum baba yadigarı gümüş saatimi koydum. O yetmediği takdirde eşim Mukaddes'in halısını bile ayırdım. Karımı hepiniz tanırsınız. Sendikanın yeniden kurulma haberini alır almaz deli divane oldu.

Hem öyle bir yer ki, diye sürdürdü Minareci Kemal, her taraf ayağının altında.İçinde maroken koltukları, camlı masalar, cilalı sehpalar, sandalyalar, duvarda kesme billur aynalar.. Bak bak, talazlanmış saçlarını, dalbudak salmış sakallarını bıyıklarını tara, olmadı bir de güzel traş ol. Sonra Zeyreğe doğru kayıp dostunun sıcacık koynuna dalıver gitsin gecenin karanlığında..

Arkadaşların çoğu bekardı. Ortalığa bir hararetlenme geldi. İç gıcıklayıcı cinsel ateşe benzeyen bir sevinç, aşka benzeyen umutlu günler. Demindenberi tasalı yüzlerde ışıltılar belirmişti. Kadın, dost sözcükleri Kemal'in ağzından öyle tatlı çıktı ki herkes kendini bir sevgilinin koynunda zannetti. Süleyman aşka gelip: Oğlum Acem Hüseyin, çayları tazele, diye kahkalalarla ünledi.

Minarecinin abartarak övdüğü yeni yerimizin hayali masadakilerin sevincine bir yenisini daha ekledi, gözlerimizi ışıttı. Bu ılık hava içinde çaylarımızı yudumlarken hep birden kendimizi Süleyman'ın coşkulu kimliğinde buluverdik.

Gerçekten Kemal'in bulduğu yer bir emlakçı bürosuydu. Gündüzleri emlakçı kendi işlerini yapacak, akşam o gittikten sonra da orası tamamen bize ait olacaktı. Bu yönden hiç kimsenin işine engel olmayacaktı. Bu uygun şartlar hem bizim, hem de emlakçının işine geliyordu. Bir kere kiramız diğer yerlere göre yarı yarıya ucuz olacak, masa sandalya gibi masraflara katlanmayacaktık. Emlakçı da bedavadan kira alacaktı. Bu koşullar her iki tarafa da uygun düşüyordu.

İkinci günün akşamı Horhor'daki Çıngıraklı Bostan'a gittiğimizde yabani otların arasında unutulmuş harap bir ev, yalnızlıktan bunalmış, terk edilmişliğin acısıyla bizi karşıladı. Paslanmış kilide Yakup Usta cebinden çıkardığı anahtarı zorla sokup açtı. Sendikanın evrakları tozlanmış, olduğu gibi duruyordu: Tüzükler, karar defteri, kayıt defteri, kullanılmamış aidat defterleri, makbuzlar, programlar, birde sendikanın tahta saplı dörtköşe lastik mühürü.. derleyip toparlayıp hepsini bir çimento torbasına sarıp yeni yerimize geldik. Kemal'in abartarak anlattığı alımlı bir yerdi emlakçının bürosu. Güle oynaya maroken koltuklara kurulduk. Yerimiz göz alıcı ve güzeldi. Hem günlük, hem de işte giydiğimiz giysilerimizle orayı işgal edişimiz sanki koltukları isyan ettirmiş gibi oldu. Yabancı bir yerlerden gelmiş baldırı çıplaklar gibi küskün ve dargındılar:

"Sizin buralarda ne işiniz var a garipler?" dercesine gözlerini gözlerimizden ayırmıyordu. Duvar aynalarında yorgun ve traşlı yüzlerimiz birbirine karışmış, sekiz kişi onaltı kişi oluvermiştik, daha şimdiden.

Ve kolları sıvayıp 46 sendikacılığına yeniden başladık...■

TÜRKİYE'DE HUZURUN ÖLÇEĞİ -KAN BASINCI-

Dr.İldeniz KURTULAN

Bundan önceki yazımın bir bölümünde; "...geniş yığınsal araştırmalardan anlaşıldığına göre, stress ve sinirsel kökenli insan kan basıncı yükselmesi, ABD'de 25 ile 44 yaşlarında görülmeye başladığı halde, Sovyetler Birliği'nde ancak 50 ve 88 yaşlarında ortaya çıkar." denilmekteydi.

Kimi titiz ve meraklı okurlarımız bu konuya aşırı bir duyarlılık göstererek mektuplar yazdılar, telefonlar ettiler.

"Toplumsal Açıdan Doğal Çevre Kirliliği ve İnsan Sağlığı" adlı yazıdaki verinin kaynağını açıklıyorum: "Novosti Press Agency Publishing House 1979"in yayınlandığı Socialism Theory and Practice No. 10 dergisinde "The Natural Enviroment and Health" adlı makale. Aynı yerdeki dip nottan anlaşıldığına göre bu makalenin de kaynağı şöyle: "From the article by Vaino RATSEP,M.D. Minester of Health of the Estonian SSR, "The Way of Life and Health Care" puslished in Kommunist Estonii, No. I, 1979."

Ve aktardığı satırların aynısını da yazmak isterim; "A comparison of data obtained during a medical examination of a large group of Soviet and US citizens has show the incidence of hypertension in US citizens aged 25 and 44 to be twice the USSR figure."

Aldığım mektuplardaki soruların yanıtlarını şu yazıda yanyana getirdim.

Gözünüzün önünde, daha doğrusu algıladığınız görüntülerde siyah lekeler beliriyorsa, kulaklarınız uğulduyorsa, el ve ayaklarınızda uyuşukluk ve karıncalanmalar varsa, uykularınız bozuksa ya da beklenmedik bir anda burnunuz kanıyorsa, büyük bir olasılıkla siz de 20.yüzyılın en yaygın rahatsızlığı olan yüksek kan basıncı, yani hipertansiyona yaklaşmışsınız.

Çevrenizdeki insanlardan kimisi eşyaları tutma güçlüğü çeker ya da sakar değilken tuttuklarını düşürürse, yere düşürdüğü kalem, kağıt gibi küçük şeyleri almakta zorluk çekiyorsa, onda da hipertansiyon var demektir.

Atardamarların yükselen kan basıncı kişide çoğu kez sıkıntı duygusuyla birlikte aşırı duyarlılık, uykusuzluk, ense kökünde ağrı, mide bulantısı ve kas krampları yaratabilir. Kriz sırasında mizaç değişikliklerine bile rastlanır.

Sonuçta yüksek kan basıncının beyinde, onarılmaz komplikasyonlar yaratabileceği kaçınılmaz bir gerek olduğunu söylemeliyim.

Öyleyse?

Öyleyse tütüne hayır, tuzluya,yağlıya, tatlıya hayır... Durağanlığa, o derece de ataklığa ve heyecana hayır... Araba kullanmayacaksınız, alkollü içki içmeyeceksiniz...ve bu türden yığınla öneriler.

Tıp tarihinde, ilk kez İngiliz bilgini Stephen Hales 1723 yılında bir at üzerinde yaptığı deney sonucu atardamar basıncından söz etti. Ancak 146 yıl sonra yani 1879 yılında hipertansiyon üzerine eğilindi. Deneysel tıbbın kurucusu fransız fizyoloji bilgini Claude Bernard'ın çalışmaları özellikle kan damarlarını büzüp genişleten sistemi bulması konuya açıklık getirdi. Ardından genç Rus fizyoloji bilgini Ivan Pavlov kan basıncınının yükselmesinin, beyin, göz, kalp ve böbrekler üzerine tehlikeli etkilere neden olduğunu açıkladı. Uzun bir süre yüksek basıncın insan sağlığı üzerine hacminin etkisi biliniyor ama nedeni bilinmiyordu. Sadece bu durumlarda, kan hacminin fazla olduğuna hükmedip, hastadan kan alma (hacamat) yoluna gidilmekteydi.

Bir insanda kan basıncının normalin üstüne çıkıp çıkmamış olmasını saptama işi başlangıçta zordu;

Önkol önce şişirilebilir hava yastıklı bir bandaj ile sıkıştırılır, sonra bandajın alt kısmında, kolda bir yara açılır. Yaradan fışkıran kanın fışkırma hızı kan basıncının bir göstergesi kabul edilirdi. Sonradan Rus doktor Korotkov'un bir buluşu olarak, kolu yaralamadan ve kan akıtmadan bandaj önce sıkıştırılır, sonra, nabız üzerine dinleme aracı, stetoskop konur bandajın havası kaçırılarak damardan geçen kanın çıkardığı ses dinlenir ve ona göre kanın basıncı saptanır. Bugün araca bir de manometre eklenmiştir. Bu ses halen tıpkı "Korotkov sesi" diye bilinir. Sesin ortaya çıkışı ve kaybolması iki ayrı basıncı gösterir. Birincisi büyük tansiyon ya da sistolok basınç; ikincisi küçük tansiyon ya da diyastolik basıncı simgeler.

Atardamardaki kan basıncı yükselmesinin ortaya çıkış nedenleri bakımından, durağan ya da geçici yüksek tansiyon türüne bağlı, birbirinden farklı yüksek basınç çeşitleri vardır. Bundan başka yalnız sistolik, (Sistol: kalp karıncığının kasılması) olan yüksek tan-

siyon, yalnız diyastolik (diyastol: kalbin gevşemesi) başka bir yüksek tansiyon türü vardır.

Çeşitli hasztalıklaryalnız sistolik ya da diyastolik basınçla birlikte olabildiği halde her ikisinin de birlikte olduğu bir bağ olasıdır.

Yüksektansiyon ile yaş arasında her zaman birbağ görülür. Dünya Sağlık Örgütü 'ne göre yüksek kan basıncı 45 yaşın altındaki erkeklerin % 25'ini, bu yaşın üstündekilerin % 40'ını ilgilendirir. Kadınlar için bu oran, menapoz sonrasında % 30' a ulaşır.

Gerçekten de toplumsal huzurunun ölçeğidir kan basıncının denetimi. Çünkü huzurun bozulmasının ilk belirlisini kan basıncının yükselmesinde görürüz.Klasik anlayışa göre, yüksek kan basıncına şu olgular neden olur:

Kalbin atım hacmi, kanın total hacmi ve alışkanlığının ve ayrıca periferik direncin artması ve de damar elastikliğinin azalması gibi.

Aslında yüksek tansiyonun nedeni olan bu olguların temelinde, ünlü Sovyet bilgini Lang'ın 1945-49 yıllarında saptadığı gibi, tüm sinirsel kökenli hastalıklar yatar. Nitekim Dünya Sağlık Örgütü'nün 1962 de yayınladığı hipertansiyon tasnifi bu çalışmalara dayanır. Giderek konunun uzmanları aynı kanıyı taşımaya başladılar. Yani atardamarlarda görülen yüksek kan basıncının nedenlerinin başında huzursuzluk sonucu ortaya çıkan nörolojik etkenlerin yeri vardır. Nitekim bugün yüksek tansiyon tedavisinde sinir yatıştırıcı ilaçların kullanımı alışılmıştır ki tedavinin amacı sinirsel gerginlik ve stresi ortadan kaldırmaktır.

Bilindiği gibi ABD ve Batı Avrupa gibi endüstrileşmiş toplumlarda stres doğurucu en önemli etkenlerin arasında doğal çevrenin bozulması, trafik karmaşasının sıkıntıları, varlıklı azınlığın çalışan toplum üzerindeki ekonomik baskısı, çoğunluğun yoksulluğu, enflasyonun tırmanması ve benzeri etkenler insanlarda kan basıncı yükselmesi ve bu yüksekliğin yarattığı hastalıklar gündemde olur. Sosyalist dünyada ise bu etkenler ya yok, ya da zayıftır. Örneğin yüksek tansiyona bağlı kroner damar hastalıkları Türkiye'de her üç ölümden birine neden olduğu gibi ABD'de yüz milyona yakın insan, yine hipertansiyonlu kalp hastalıklarıyla çeşitli derecelerde, savaşmaktadır. Bu hastalıkların nedeni ne bakteridir, ne virüstür. Neden damarlarda meydana gelen dejenerasyondur.*

Kan basıncı yüksekliği daha fazla kimde ve ne zaman olur derseniz, yazdan çok kışta, kadından çok erkekte, zayıftan çok şişmanda olur derim. Soya çekimin katkısı önemlidir. Aşırı gerginlik yaratan yaşam türü kan basıncını yükseltir. Doğum kontrol haplarına, aşırı alkole, kahveye, çaya dikkat... Başka?

Yıllar boyu hastane deneyimlerime dayanarak burada şu savı ortaya atıyorum:

Bir çok yüksek basınçlı hastanın, hastaneye getirildiklerinde, dışarıda olduklarından daha düşük tansiyon değeri gösterdiklerini saptadım. Demek hastanenin atmosferi bile dışarıdan daha huzurlu, daha sakindi!..■

*Psikolog Dr. Acar Baltaş ve Dr. Zuhal Baltaş, "Stres ve Başaçıkma Yolları" 86.

TÜRK ANAYASALARINDA "ULUSAL EGEMENLİK" ANLAYIŞI

Ahmet Zeki OKÇUOĞLU

Saltanatın kaldırılarak yerine Cumhuriyetin kuruluşu, Türkiye'nin Batılılaşması yolunda önemli bir evre olarak kabul edilmektedir. 1924 Anayasasıyla teokratik ve monarşik yönetime son verilerek, "Eğemenliğin millete ait olduğu" anayasal bir ilke olarak kabul edildi.

Saltanatın ve hilafetin kaldırılması önemli bir tarihi olaydır. Ancak bu Ortaçağ kurumlarının kaldırılarak yerine benimsenen "milli egemenlik" anlayışının bütünüyle çağdaş anlamda bir gelişme olduğunu da söylemek mümkün değil.

"Milli egemenlik" anlayışının Türk anayasalarındaki anlamı ile, Batılı anlamı arasındaki benzeşme, Türkiye'deki çoğu Batıcı kurum ve anlayışlarda olduğu gibi biçimseldir. Bu da Türkiye'deki milletleşme hareketinin Batılı anlamda farklı tarihi ve toplumsal niteliğinden kaynaklanmaktadır.

Başta Fransa ve İngiltere olmak üzere, Batı Avrupa'da milliyetçilik hareketleri, pratik ve özgürlükçü bir temelde gelişti. Bu ülkelerde millet sadece belirli bir etnik grubu değil, o ülkede yaşayan tüm etnik grupları kapsayan, bildiğimiz anlamıyla "halk" kavramına tekabül etmektedir.

Türkiye'de ise, milliyetçilik bu Batılı biçimden farklı olarak, toplumun tarihi gelişim sürecinin bir sonucu olmaktan çok, yönetimin bir tercihi olarak geliştirildi.

Osmanlı Devleti birçok etnik unsurun oluşturduğu renkli bir toplumsal yapıyı oluşturuyordu. Yönetimi elinde bulunduran hanedanlığın "Türk" olmasının dışında, Türklerin toplumsal yaşamdaki yeri oldukça geriydi. Toplumu "müslim" ve "gayri müslim" etnik unsurların oluşturdukları iki ayrı blokun birliği oluşuyordu. Ülkede

yaşayan tüm etnik unsurlar "Osmanlılık" fikri etrafında birleşiyorlardı. Türk etnik unsurunun toplumsal ve siyasal geriliği, ülkede gelişen milliyetçilik akımlarına öncülük ederek, toplumu çağdaş sentezlere ulaştırmaya elverişli değildi. Bu nedenle de ülkedeki etnik unsurlar arasında ayrılıkçı eğilim ön plana çıktı. Yüzyılın başında Rusya'dan göçüp gelen Tatar-Türk milliyetçilerinin öncülüğünü yaptığı Pan-Türkist hareketin, yönetime de damgasını vurmasıyla Türk milliyetçiliğinin resmi ideoloji olarak benimsenmesi, Osmanlı Toplumunu oluşturan etnik unsurların tarihten gelme birliğini simgeleyen ve çağdaş bir sentezin harcını oluşturabilecek "Osmanlılık" faktörünün sağladığı tarihi şansın da yok olup gitmesine yol açtı.

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na girmesiyle birlikte, başlayan zorlu yıllarda, "müslim" ve "gayri müslim" ler arasındaki tarihi birliğin bozulması ile, devletin resmi ideolojisi olan "Osmanlılık" yerine "anasırıislam" ın birliği benimsendi. Benimsenen bu yeni ideolojik çerçeve içinde yer bulamayan "gayri müslim" unsurlar, toplumdaki fiziki varlıklarını da yitirdiler. Birinci Dünya Savaşı öncesinde, yönetimde ağırlık kazanan Türk milliyetçiliği ise, sessizce geri plana çekilmişti. Bölücü ve ayrımcı bir ideoloji olarak Türk milliyetçiliğinin toplumun bir dönüm noktasında bulunduğu koşullarda olumsuz bir rol oynayacağını yöneticiler çok iyi biliyorlardı.

Birinci Dünya Savaşı ve özellikle de Kurtuluş Mücadelesi yıllarında toplumun birliğinin korunması ve ülkenin siyasi kimliğini yeniden kazanması "anasırı islam"ın birliği ile mümkün olmuştu. Daha sonra yazılan tarih kitaplarında yazılanların aksine, Türk milliyetçiliğinin tarihinin bu aşamasında kayda değer bir işlevi olmadığı gibi, bu dönemde bu akımı çağrıştıran siyasi oluşumların ve kişilerin geri plana çekilmesine özellikle özen gösterilmişti.

Kurtuluş mücadelesi yıllarında yayınlanan Anayasal metinler, bu tespitimizi doğrulamaktadır. Amasya Tamimi, Erzurum Kongresi Beyannamesi, Misakı Milli Beyannamesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Bildirisi gibi belgelerde "millet" bilcümle anasırı islamiye" olarak tanımlanmaktadır. Bu unsurlar arasındaki "birinin yek diğerine hürmeti mütekabile ve fedakarlık hissiyatı ile meşhum ve hukuki ırkiye ve içtimaiyeleriyle muhitlerine tamamiyle riayetkar öz kardeş" oldukları biçiminde oldukça çağdaş ve duyarlı bir anlayışla belirleniyordu.

Lozan Barış Andlaşması ile ülkenin siyasi geleceği bir çözüm biçimine bağlandıktan sonra, bu "duyarlı" tutumun terk edilerek, yeniden "Türk milliyetçiliği"ne dönüldüğünü görüyoruz. Artık "millet"ten "anasırı islam" değil, sadece "Türkler" anlaşılıyordu. Bu ideolojik ve politik değişiklik toplumun Orta çağ karanlığından kurtarılarak, çağdaş uygarlık düzeyine çıkarılması yolunda "devrimci" bir atılım olarak nitelendirildi. Bu "devrimci" anlayış ilk defa 1924 Anayasası ile kurumlaştırıldı.

1924 Anayasasında yer alan "Hakimiyet bila kayd-u şart milletindir" düzenlemesinde, "millet"ten sadece "Türkler"in anlaşılması gerektiği takib eden maddelerde açıkça ortaya çıkmaktadır. "Devrimci" 1961 Anayasası ile bu ilke "Egemenlik kayıtsız şartsız Türk milletinindir" biçiminde daha da netleştirilmiş olarak ifadesini buldu. Aynı düzenleme 1982 Anayasasına da geçirildi.

Cumhuriyet'in kuruluşu ile birlikte ülkede yaşayan herkese Türk kimliğinin kazandırılmasında öylesine ödünsüz bir tutum benimsendi ki, bu dönemde çıkarılan tüm anayasalarda "Türklük", "yurttaşlık" kavramıyla özdeşleştirildi. Bu anayasalarda "yurttaş" olmak aynı zamanda "Türk" olmak demektir. Cumhuriyet dönemi Anayasalarında bunun sayısız örnekleri vardır.

"Türkiye ahalisi din ve ırk farkı olmaksızın vatandaşlık itibariyle (Türk) ıtlak olunur,.., Türklük sıfatı kanunen muayyen olan ahvalde izale edilir" (1924 Ay. mad.88), "Her Türk Mebus seçmek hakkına haizdir" (1924 Ay. mad. 10), "Her Türk hür doğar hür yaşar" (1924 Ay. mad. 69), "iptidai tahsil bütün Türkler için mecburidir" (1924 Ay. mad 87), "Türkler yurda girme ve yurt dışına çıkma hürriyetine sahiptir" (1961 Ay. mad. 18), "Hiçbir Türk vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamaz (1982 Ay. mad. 66), "Her Türk kamu hizmetlerine girme haklarına sahiptir" (l982 Ay. mad. 70), "Vatan hizmeti her Türk'ün hakkı ve ödevidir" (1982 Ay. mad. 72),"... her Türk milletvekili seçilebilir" (1982 Ay. mad. 76) vb. gibi. Batılı Anayasalarda "yurttaşlık" kavramının Türk Anayasalarından farklı olarak, her türlü ırkçı anlamdan uzak, bütünüyle hukuki temelde düzenlendiğini tespit ediyoruz. Örneğin İtalya Anayasasında, "Egemenlik halkındır", "bütün yurttaşlar aynı sosyal değerdedir", "Yurttaşların sükun içinde ve silahsız olarak toplanma hakları vardır", "her yurttaş seçmendir"; düzenlemeleri ile Fransız anayasasında "Milli Egemenlik halkındır" düzenlemesi gibi daha birçok düzenlemeden Batı ülkeleri Anayasalarındaki "egemenlik" ile "yurttaşlık" kavramının Türk Anayasalarındaki anlamından bütünüyle farklı olduğunu açık bir biçimde görebiliyoruz.

Batı Anayasaları incelendiğinde, ülkenin siyasi birliğinin korunması için yurttaşların tek bir etnik kültürün kalıbına dökülmesi zorunluluğunun benimsenmediği görülmektedir. Bu ülke Anayasalarında yurttaşların birliği, etnik mensubiyetlerinin üstünde, "yurt sevgisi" temeline dayalı somut bir temelde ele alınmaktadır. Bazı çevrelerin iddia ettiğinin aksine Türkiye'de de Batılı anlamda yurt sevgisine dayalı yurttaşlık bağlarının tarihi ve kültürel temelleri mevcuttur.

Ayrıca günümüz Türkiye'si son yüzyılın başındaki koşullardan çok farklı bir konumdadır. Artık toplumun karışık etnik yapısının yerine net bir etnik tablo oluşmuştur. Geçmişin aksine ülkede yaşayan Türkler ülkenin bütün çoğunluğunu oluşturmaktadır. Türk toplumunun kültürel güvenceleri yaratılmıştır. Artık Türkiye'deki etnik sorunlara yüzyılın başındaki kültürel bir siyasi koşulların bakış açısıyla yaklaşılamaz. Türkiye'nin Batı Avrupa ile arasındaki engelleri kaldırarak, bu halklarla bütünleşmeyi göze alabilecek güveni kendinde bulduğu bir dönemde, ülkedeki farklı etnik varlıklara karşı kısıtlayıcı davranılmasında "ırkçı ön yargılar"ın dışında hiçbir inandırıcı gerekçe olamaz.

"Egemenlik halkındır" diyebileceğimiz günlere...■

HUKUKSUZ İCRAAT

Şanlı ASLANGÜL

Bilindiği gibi modern hukuk devleti olabilmenin birtakım koşulları, unsurları vardır. "Devletin hiçbir eylemi hukuk'un dışında kalamaz" kuralı da bunlardan biridir; hatta belki de bu konuda en başta gelen temel bir ilkedir.

Ancak bugünkü iktidar döneminde bu temel ilke tamamen tersine çevrilmiş ve adeta "Devletin hiçbir eylemi, hukuka uygun düşmek zorunda değildir" gibi çağ dışı bir biçim almıştır.

Nitekim iktidarın erken seçim konusundaki tutumu ve bir hukuk devletinde başbakanlık yapan kişinin "mecliste çoğunluk bizim, istediğimizi yaparız" yolundaki XIV. Loui tarzında sözleri bunun en yeni ve açık örnekleridir.

Bütün olup bitenlere, eski yeni örneklere bakınca, Özal hükümetinin en büyük "icraat"ının, hukuku hiçe saymak, onu çiğnemek olduğu söylenebilir.

Ancak ne var ki, hukuku çiğnemek, sakız çiğnemeye benzemez. Bir iktidarın gücü ne olursa olsun, hukukun gücü ergeç daha üstün gelecektir. Herşeye rağmen bu üstünlüğü savunan kişiler olmuştur ve kuşkusuz her zaman da olacaktır.

Biz de karınca kararınca, hukukun savunulmasına, çok küçük de olsa, bir katkıda bulunabilmek için, geçen sayıdaki yazımızda belirttiğimiz olayın bu kere ikinci bölümüne değinmek istiyoruz.

Söz konusu yazımızda belirtmeye çalıştığımız husus kısaca şu idi: Adalet Bakanlığı tarafından "Adli Teşkilatını güçlendirmek" amacı ile bir vakıf kurulmuş ve bu vakıf, Başbakanlığın mahkemelere gönderdiği talimat ile, dava açan herkesten, "bağış" niteliğinde olmak üzere, vakfın amblemini taşıyan dosyalardan bir adet satın almaya "zorlanmıştı".

Oysa böyle bir durum, açıkca, halen yürürlükte olan yasalara ve hukukun genel ilkelerine aykırı olduğundan, haklı olarak çok geniş bir hukukçu kitlesinin yoğun tepkilerine yol açmış ve bunun üzerine Bakanlık, bu defa yeni bir talimat göndererek, "bundan sonra dosya alımının mecburi tutulmasından vazgeçildiğini" belirtmek durumunda kalmıştı.

Bu durumda artık konunun kapandığı ve olayın "mutlu son" ile bittiği, ilk bakışta söylenebilirse de durum hiç de böyle değildir ve asıl ilginç husus bundan sonra başlamıştır.

Bir kere "artık vazgeçtik" denmesine rağmen, bu uygulama tamamen kaldırılmış değildir. En azından, sabıka kaydı istenirken yine "bağış" olarak 1.000 Lr. istenmektedir. Yani başka bir deyişle "suçsuzum" diyebilmek için, 1.000 Lr. ceza ödemek gerekmektedir.

Bunun dışında, belirttiğimiz gibi, böyle bir olay, esasen yasalarımıza aykırıdır, hatta suçtur.

Böyle olunca da bu haksız durumdan, "artık vazgeçtim" demek herhalde yeterli değildir. Böyle bir durum karşısında kişilerin, "sağolun, Allah razı olsun" demekten başka gidebileceği bir yol olsa gerektir.

Konuyu başka bir örnek ile açıklamak gerekirse, diyelim ki mahallenin birinde bıçkın bir delikanlı bilek gücüne dayanarak mahalleye giren herkesten belirli bir miktar para alıyor. Bu uygulama böylece sürüp giderken, zamanla tepkiler çoğalınca, nihayet delikanlı insafa geliyor ve "artık bundan sonra para almaktan vazgeçtim; isteyen herkes mahalleye parasız girebilir" diyor.

Şimdi böyle bir durumda, olay burada mı biter, yoksa karakolda veya mahkemede mi?

Eğer hak arama yoluna gidilir ve yasalar da tarafsız olarak uygulanırsa, elbette ki mahkemede biter. Çünkü dilekanlının yaptığı, açıkça bir suçtur.

Öyle ise, söz konusu vakfın davranışı öz olarak bundan farklı mı olur? O da mahkemede dava açan herkesten 1.000 Lr. almıştır (dava açmayandan da 2.000 Lr. alabilirdi belki ama, henüz onu yapmamıştır).

Belirtilen her iki olayda da durum aynı olduğuna göre, neden bunlardan birisinde fail mahkemelik olur da diğerinde alınan bu paralar alanın yanında kâr kalır? Üstelik bu vakıf olayında toplanan paralar, kaba bir hesapla milyarları bulmaktadır. Oysa bundan çok daha az miktardaki paralar için sorumlu olan, hatta hapis yatan yüzlerce kişi vardır. Hukukun temel taşlarından biri olan "kanun karşısında herkes eşittir" kuralına göre yasaları ihlal eden kişilerin, sosyal durumları ve kimlikleri önemli olmadığına göre, çok yüksek miktarlara varabilen bu paraların haksız ve usulsüz olarak toplanmasında sorumlu olanların Adalet Bakanlığı gibi önemli ve saygın bir yerde bulunmuş olmaları, olayı herhalde meşru kılmaz.

Bu bakımdan, söz konusu vakfın, dosya karşılığında alınan makbuzları getiren herkes, iradesi dışında tahsil ettiği bu paraları hukuk adına geri vermesi gerekir. Bizim buradaki amacımız kuşkusuz ki sadece "para" değil, ondan çok daha önemli olan "hukukun üstünlüğü" kavramının zedelenmemesidir. Eğer bir yerde, yasaları ihlal eden kişilerin özelliklerine göre farklı işlem uygulanıyorsa, orada hukuk değil, keyfilik geçerlidir ve böyle bir ortamda da artık tüm değerler tehlikede demektir.

Amacı ne olursa olsun, hukuka dayanmayan bir "icraat" haksız bir tutumdur. Böyle bir duruma kapı açılmamalıdır demek isterdik, fakat bu konuda kapılar zaten ardına kadar açılmıştır; hiç değilse onun kapatılması için çalışmak, herkese düşen bir görevdir diyoruz. ■

Edip Cansever ve

SINIFA ŞİİR "KÜSTAHLIĞI"

Osman ÇUTSAY

Unutulacak pek birşey kalmadı ve artık hiçbir yaşantı parçası zihnimizin dolambaçlı yoluna girmeden tarihimize kazınmıyor.

Türkiye'de sosyalist hareket, daha doğru bir ifadeyle sosyalist sınıf hareketi gelişirken beraberinde neleri sürüklüyor? Çok önemli olduğuna inandığım bir adımın altını çizmek ve yazılı bir halde tarihe kalmasını sağlamak amacıyla, önce bir günü, sonra da bir olayı, yeniden hatırlatıyorum: İstanbul' da 25 Ekim 1987 tarihinde bağımsız sosyalist adayların seçime katılmaları nedeniyle düzenlenen toplantıda şiir de vardı.

Toplantıda **Akif Kurtuluş** üç şiirini okudu. Üç şaşırtıcı, çünkü alışılmışın dışında ve zor şiirdi bunlar. Sonra da bir "tuhaf" adamın hiç de kolay yakalanmayan bir şiiri. Tedirgin alkışlar.

Tedirgin alkışlardı ve normaldi. Bu tür bir tepki esasen daha başından hesaba katılmıştı. Biraz da bu nedenle, Edip Cansever'in şiiri toplantıya girince esen hava, birçok cepheden olumlulukları müjdeledi.

Müjde? Evvela kendilerini bu konularda rakipsiz görenler bir şaşkınlık yaşadılar.**Kurtuluş**'un şiirleri ve sonra da **Cansever**, bu toplantının, köken olarak alındığında, aykırı çizgileri olarak mı değerlendirilmeliydi? Bu soru cevapsız kaldı. Doğal, çünkü yanlış sorulmuş bir soruydu. Doğru olanı başka yerde aramakta yarar var ve o da şu noktadan hareketle yakalanabiliyor: Önceki zamanlarda yapılması gerekenler, eğer şimdi, adeta damdan düşercesine ortaya atılıyorsa, bunun bir tedirginlik doğurması olağandır.

Mesele şudur: Bu tedirginlik göğüslenebilir, muhtemelen de göğüsleyebileceğiz. Çünkü böyle bir hareket sosyalist taleplerin bizzatihi sahiplerini de eğitici bir sürecin hızlandıranıdır ve eğitiyor.

Cansever'in sözkonusu toplantıda okunan şiiri 12 Mart şokuyla kaleme alınmış dizelerdendi. Doğumunda, yaşanmış ve kendini muhatap kabul etmiş bireye yönelik bir şiddet var. Bu, işin tarih yanı. Başka bir açıdan çok daha tedirgin edici bir saptama: Edip Cansever, solculuğuyla değil fakat şiirleriyle bu ülkenin tarihine girmiştir. Yine de çok fazla haksızlık etmeyelim, hep sosyalist dostu olarak kaldı. Hayatının en önemli bir safhasında, (yanılmıyorsam) 60'lı yılların başında politik mücadeleye, Türkiye İşçi Partisi'ne de "duhul etmişti". Tekrar ediyor ve ilerde başka bir saptama için eşik olsun diye yeniden altını çiziyorum. Hep sosyalizme dost kaldı. Bunu tamamlayacağım.

Fakat bize solcu talepleriyle kalmadı. Şiiriyle kaldı. Cansever'in şiiri anadili Türkçe olanlar ya da Türkçe'nin tadını, tınısını yakalayabilenler için şiirin doruklarda akan ırmaklarından biridir. Bazen insanları taleperi ve sürdürdükleri hayatın günlük çizgilerinin dışında değerlendirmek de "vacip" oluyor ve bunun, **Cansever şiiri ile Türkçe edebiyat** çerçevesinde olduğu gibi, bizi daha yaratıcı perspektiflere taşıması, hiç de şaşırtıcı bir sonuçmuş gibi durmuyor. Cansever'in gelişmemiş, daha doğru bir ifadeyle "çözünmüş" solculuğu neden yeni bir toplumun kurucularını rahatsız etsin, kavramak zor.

Zor, çünkü o kadar etkili değil. Ve bizim rengimizi kaçıracak kadar da biz dar değiliz. Biz bir okyanusuz, enginliğimizde şiddetimiz gizli. İşte bu nedenle herhangi bir rahatsızlık sözkonusu olmamak gerekir. Şu hatadan kaçınalım: Anadilimizin bu ince işçisini, hadi diyelim bir Hasan Hüseyin'in sığ şiirselliğini tercih ederek sakın ola ki bizim dünyamızın dışına itmeyelim. Kazanımlarımız hasisliğimizdir. Hasisliğimizde de seçim gücümüz yatıyor. Tarihimizdeki ya da aynı anlamda kullanırsam, anadilimizdeki bütün rafine ve işlenmiş olanların mirasçıları biz sosyalistler olmayacak da Murat Belge'den Enis Batur'a kadar genişleyebilen bir 'klan" mı olacak? Hem niye?

Sözkonusu toplantıda okunan ve en azından bazı zihinlerde tereddütlere yol açan şiirleriyle Cansever üzerinde düşünmeyi sürdürüyorum ve üç tip rahatsızlık saptanabileceğini vurgulayarak geri çekiliyorum; **Birincisi**, şairin, Edip Cansever'in kişiliğinden kaynaklanıyor. Yaşasaydı, bu tip bir topluluk (Publikum) karşısında sanıyorum, şiirlerinin okunmasından rahatsızlık duyardı. Aslında o mütereddit alkışların yarattığı atmosferde Cansever'in sıkıntılı yüz ifadesini bulmak, hayal gücünü sıkıştıranlar için hiç de zor olmadı. Öncü işçilerin önünde şiirlerinin bir tür sınamaya maruz bırakılmasından kesinlikle huzur duymayacağı söylenebilir. Normaldir. Bir fantezi olarak görülmesin, çünkü Cansever'in şiir politikası hep belli bir düzeyin üzerinde, kültür hayatının, edebiyatın gizli rüzgar izlerini taşıyan ve yaşayanlara yönelikti. Eğitilmiş ve rafine okuyucu aradı. Rahatsızlığın bir yönü bu "ve bu yöne" sınıf hareketi gelişirken, kendi dışından kaynaklanan aydınları da rahatsız etmeye başlıyor" şeklinde bir değerlendirme de eklenebilir.

Bu ekleme kesinlikle fantezi sayılmamak gerekir.

İkinci tür rahatsızlığı bizzat toplantıyı düzenleyen ve katılan ancak "biz bunları anlamıyoruz" diye düşünen işçiler yaşadı. Bunu belli de ettiler. Normaldi, kaldı ki ayrıca zenginleştirici bir tavır olarak da düşünülebilir. Fakat eskiyi yeniliyoruz, yinelemiyoruz. Mesele şudur: Bu sınıf bütün gelişkin ve işlenmiş olan güzelliklerin mirasçısıdır. Bu ne demektir? Daha doğrusu bu, burada, ne demektir? Burada, bu, bizatihi pratikte bizim mücadelemizin bir kaçkınına, evet "kaçkınına", aramızda yer ayırarak, ileriye bir adım daha atabilme kararlılığı demektir. Enginlik haberciliğidir. Bu da bir "delikanlı tavır" değildir. Açıkça sınıf çıkarlarına karşılık geliyor. İç ve öz güven. Geçmişimizin bir zenginlik olarak hakkını eğer sosyalistlerden daha fazla verebilecek olanlar varsa, o zaman sosyalistlerin haklılığı nerede kalıyor? Ne gereği olurdu bir şiddet organizasyonu olarak gömülmenin dışında. Değil.

Üçüncü rahatsızlık en ilginci, zira yukarda adı geçen iki tür muhatap dışında kalanlara ait: Sosyalist harekete ve sosyalist kazanımlara çeşitli adlarla, sınıflarla (fakat bir soyutlama ile) "yeni sol" varyasyonlar olarak hep bir "ihtirazi kayıt" ile yaklaşanlar, üstelik Edip Cansever'in şiirlerinin böylesine "geleneksel sol" kökenli bir toplantıda okunmasını şaşkınlıkla karşıladılar. Normaldir. Eskiyi yeniliyoruz, çünkü tersi durumlarda "yeniliyoruz". Bunun yanında bir anlam veremedikleri diğer bir olgunun da **Akif Kurtuluş**'un şiiri olduğunu eklemeliyim. Bu çizgi ve bu şiir.

Birinci, ikinci ve üçüncü tür rahatsızlıkları toplamak, artık bir tekrar oluyor ama, şöyle: Eskiyi yeniliyoruz, yinelemiyoruz, bütün kazanımlarımız tek hasisliğimiz oluyor. Enginliğimizde, entellektüel enginliğimizde müthiş bir şiddetin boy verdiğini görüyoruz. Ama...

Ama sosyalist hareketin, genişledikçe benzer adımlar atarak bugüne dek çok tekrarlanmış çeşitli itirazları gündemden kaldırması, sakın yanlış anlaşılmasın, asla iğrenç bir "günah çıkarma" mekanizması ürünü olarak görülmemelidir. Mesele çok daha başka bir coğrafyadan kaynaklanıyor. Teorik açılımların, teorik gelişkinliğin özellikle Eylül sonrası döneme sıkışması, böyle bir sonucu kendiliğinden öne çıkarmış oldu. Ülke tarihi, buna edebiyat tarihi de dahil, teorik zenginleşme ve artan teorik çözümleme gücü, eşitsiz gelişim yasasının ışığında, entellektüel havuzumuzda bir altüst oluşu hızlandırdı, dolayısıyla sosyalist bakış daha bir kuvvetle ve bir kez daha gündeme girdi. Ayrıntıya girmeden, ayrıntıları ileri zaman ve çalışmalara bırakıyorum çünkü, söylemek istediğim şudur: Bir alkolik, evet açıkça ve kesinlikle fakat asla bir hakaret çirkinliği ile hareket etmeksizin altını çizebilirim, bir alkolik olarak Edip Cansever'in "çizgi dışı" yaşantısı ülkemiz mücadele tarihine eklemlenebilir ve bu farklı tutamak noktalarından da olsa bütününde sınıf hareketinin bir kazanımı olur. Meseleyi şurada düğümlemek mümkündür: Doğrudur, her toplumsal kalkışma kendi ahlakını da yaratıyor ve bireylere adeta manipüle ediyor, fakat bir eklemlenmeyi, yani bazı tutamak noktalarını da hep açıkta bırakıyor. Buralardan bütüne tutunmayı mümkün, geçmişin geleceğe bağlanmasını kaçınılmaz kılıyor. Bütün, her zaman bir eşitsizlikler toplamıdır ve buradan hareketle "Mayakovski'nin sanatına kayıtsız kalınamaz" diyen, diyebilen bir Stalin "şiddetini" algılamak mümkün olabiliyor. Şiddet, sistemin bir eşitsizlikler toplamı olması ile bağlantılı olarak, şahsiyetlerin üstüne çıkabiliyor. Toparlanabilir...

Toparlayınca, mücadele pratiğinden Cansever gibi bir şiir ırmağının uzaklaştırılması sınıfın hoşgörüsü nedeniyle değil, bizatihi iktidarına yönelik çıkarları nedeniyle anlamsız kalıyor. Kaldı ki, insanların kendi hayatları üzerinde, yalnızca kendilerini ilgilendirdikçe, ilgilendirdiği için, istedikleri gibi tasarruf hakları vardır, **artı**, "çizgi dışı" yaşantıların "kolayca" mahkum edilmesi her zaman geriye akan ırmaklarla birleşme tehlikesini de içerir. Edebiyatımızı, dolayısıyla bizi zenginleştiren bir şairi, Cansever'i "marjinal takılıyordu" ve "yazdıklarını biz anlamıyoruz" diyerek nasıl düşünce hayatımızın dışına itebiliriz? İstediği gibi "takılabilirdi", sözkonusu olan yalıtılmış bir şair yaşantısıyla ve gerçekten de onu **yalnızca biz anlarız**. Belki yalnızca biz. Belki değil, mutlaka.

Mücadele çok girift, giriftliği ile zenginliği arasında hiç mesafe de yok.

İleri zamanlara bırakılmış çalışmaların hareket noktalarını vurgulayarak, sağlıklı bir rahatsızlıklar silsilesine dikkat çekmek amacını taşıyan böyle bir yazıyı, daha fazla açmak gereksizleşiyor. Ancak birkaç söz eklenebilir: Plebiyen kopuş saptaması, eşitsiz gelişimin ışığında değerlendirildiğinde, sınıf hareketinin bir kesiminin yalın bir entellektüel hegemonya peşinde koşmasını gerektirebilir. Burada aslında bir rol esprisi içinde hareketlilik sözkonusudur. Plebiyen şiddet her an yaşayanların eğilimi ile birarada değerlendirildiğinde bir eşitsizlik, buradan da zenginlik filiz veriyor. Doğrultu, bir bütün de olsa, eşitsizliği içinde entellektüel ve güncel şiddet havuzunda bir farklı renge dönüşebilecektir. Burada ve bu konuda eşikte duruyorum.

Eşikte son bir noktaya dikkat çekmek amacıyla da **Edebiyat Dostları** 'nın birinci sayısındaki **Adalet Çutsay**'ın bir kesinlemesini vurguluyorum: Sanatçılarla **"(p)olitik kadroların yeni bir 'ilişki' tanımına ihtiyaçları var."** Uzun zaman gözlerden uzak kalmıştı, ama bağımsız sosyalist politika üretmek yolunda çok önemli bir adım olan İstanbul toplantısı, öncü işçilere, bilhassa onlara, sanat denilen bir dilin, dillerin varold uğunu, bu dili, dilleri yakalamanın bizatihi kendisinin bir politik gösterge olduğunu, yeni sosyalist bir toplum kurma kararlılığının aslında sosyalist politikacıya büyük bir sorumluluk, karmaşık çabalar yüklediğini hatırlatmış olmalı. Sınıfa giderken kurulan dil zor bir dildir, çünkü sınıfı değiştirmek için çaba göstermesi gerekir. İşçi sınıfı çıplak varlığından, kendi değerlerinden ne kadar rahatsızlık duyarsa o denli etkili bir politik mücadeleden sözaçmak mümkün olacaktır: Küstahlık!

Küstahlıktır, böyle bir yaklaşım çoğunlukla bir tür "küstahlık" olarak anılıyor, ki haklılık payı vardır, açıkça küstahlıktır ve çoğaltıcı bir şiddet türü olarak da bu küstahlığın sürekli gündemde kalmasında yarar vardır.■

AST 25 YAŞINDA

Selda ÖNDÜL

1962 yılında Asaf Çiyiltepe ve bir grup tiyatro tutkunu Ankara Sanat Tiyatrosu'nun çekirdeğini oluşturacak İstanbul Arena Tiyatrosu'nu kurdu. Asaf Çiyiltepe'nin sanat yönetmenliğinin üstlendiği bu toplulukta diğer kurucular tiyatronun idari yöneticisi Bülent Akkurt, sahibi Abdullah Ziya Kozanoğlu ve sanatçı Tunca Yönder'dir. Sıraselviler'de bir hanın çatı katında türlü yoksulluklara karşın tiyatro yapmayı kafalarına koymuş bu tiyatrc sevdalıları perdelerini Alfred Jarry'inin **Kral Übü** adlı oyunuyla açarlar. Böylesine alışılmamış bir mekanda böylesine alışılmamış bir oyun bekleneni getirmez ama topluluk repertuarına seçtiği oyunları sergilemeyi sürdürür. Ancak Genco Erkalın **Aslan Asker Şvayk** önerisi ile tiyatroya gelişi, topluluğa katılışı ve oyunun gösterimi ile Arena Tiyatrosu kendi seyircisini oluşturur. Yine de Arena Tiyatrosu varlığını bir yıldan fazla sürdüremez İstanbul'da. Tiyatro sahibi ile çıkan bir anlaşmazlık Çiğiltepe'nin Ankara özlemini körükler ve Güner Sümer, Bülent Akkurt Tunca Yönder ve Genco Erkal ile birlikte 1963-64 döneminde Ankara Sanat Tiyatrosunu kurarlar.

AST perdelerini 6 Aralık 1963'de limited şirket olarak Beckett'in **Godot'yu Beklerken** adlı oyunu ile açar. 22 Temmuz 1968'de AST Limited Şirketi Anonim Şirketine dönüşür. Asaf Çiyiltepe 1967 yılında bir trafik kazasında yitirilince sanat yönetmenliğine Güner Sümer gelir. 1970 yılında AST çalışanları Güner Sümer ve Bülent Akkurt'a karşı greve giderler. Grev sırasında grev yöneticiliğinde Çetin Öner, Erkan Yücel, Ahmet Keskinoğlu, Erçin Odman ve Salih Kalyon vardır. Altı aydan uzun süren grev sonucunda şahıs firmasına dönüşen topluluğun sahibi ve sorumlu yönetmeni Ergin Orbey olur. 1972 yılında tiyatronun sahibi ve sorumlu yönetmeni Aydoğan Ergezen'dir. 1973-1975 yılları arasında topluluk çalışanları adına işletmeci Erol Demiröz olur. 1976 yılında bu göreve Rutkay Aziz üstlenir ve halen de işletmecilik ve genel sanat yönetmenliğini Rutkay Aziz sürdürmektedir.

1962 yılından bugüne dek AST, 80 dolayında oyun sahnelemiş 500'ün üzerinde sanatçıya kapılarını açmış, 20 yıl ödeneksiz olarak tiyatroya hizmet etmiş bir topluluktur. 1963 yılından başlayarak toplumcu-gerçekçi çizgide oyunlar sahneleyen AST'ın bazı oyunları yasaklanmış, çalışanları kovuşturmaya uğramış, mahkemeye verilmiş, 2 yıl süre ile bınasından olmuş, tüm özel tiyatro toplulukları gibi ekonomik zorluklarla yüz yüze kalmıştır. AST'ın 25 yıl boyunca çalışanları değişmişse de ödünsüz tiyatro yapma amacı değişmemiştir. Asaf Çiyiltepe'nin Arena Tiyatrosunu kurarken saptadığı ilkeler AST çalışanlarınca her zaman benimsenmiştir. Asaf Çiyiltepe şöyle demişti:

Tiyatromuz bir eğlendirme, yemekten sonra geviş getirme tiyatrosu değildir ve olmayacaktır. Her türden eserleri oynayarak seyircimizin beğinisine çıfıt çarşısına çevirmemek amacımızın sağlam olduğunu özellikle belirtmek isterim. Arena Tiyatrosu bu çağda yapılan savaşın, özgürlük savaşının özlemini duyan bir tiyatrodur. Türkiye'de yaşayan insanı önce geçici düzmece düşlerden kurtararak, ileri bir mutluluğun ilkelerine kavuşturmayı arzuluyoruz. Bu düşünceyi gerçekleştirmek için tiyatronun ne sağlam ne eğilmez bir silah olduğunu da biliyoruz. Sizlere gördükten sonra büyük bir kudret kazanacağınız oyunlar seçmeyi ilke edindik."

AST seyirciye hoşça vakit geçirmeyi ya da onu duygulandırmayı değil düşündürmeyi amaçlamıştır her zaman. Seyirciye sunduğu oyunlar ise doğru ve ödünsüz tiyatro yapmayı hedefleyen bir topluluğun ürünleridir. Varlığını sürdürebilmesi belli adlara-yıldız oyunculara bağlı olmayan toplulukta toplu oyunculuk ön planda tutulmuş, yönetmenin önemi kavranmıştır. Seyircisine düşünsel planda ulaşmayı ilke edinen AST ile tiyatrodan çıktıktan sonra ufkunun genişlemesinden haz duyan seyircisi arasında karşılıklı alış verişe dayanan bir ilişki kurulmuştur. Ara sıra AST seyircisi AST'ın değişen Türkiye koşullarına uyduğunu düşünerek AST'tan kopmuştur. Ancak AST genelde belli bir seyirci potansiyelini elinde tutmayı başarabilmiştir. Deneyici ve Türkiye'de oynanmamış oyunlarla yola çıkan, daha sonra didaktik-politik oyunlara yönelen AST bir dönem güldürü ögesi ağırlıklı oyunlar sergiledikten sonra özellikle son yedi yıldır küçük burjuva aydınının görevlerini anımsatan oyunlar sahnelemektedir.

Son olarak; AST Türkiye'nin değişen sosyo-ekonomik ve politik koşullarında 25 yıl ödünsüz tiyatro yapmayı ilke edinmiş, belli bir çizgiyi genelde koruma çabası içinde olmuştur. Bu nedenle AST'ın genç oyuncu kadrosu, teknik donanım açısından yetersiz oluşu, bazan gişe kaygısı gütmesi gibi kusurlarının görmezlikten gelinmesine olanak sağlamaktadır.■

DÜZELTME

Dergimizin 5. sayısında, 75 ile 78. sayfalar arasında yeralan "Bugünün Fransız Toplumunda Aydınlar" başlıklı yazıda, yer yer yazının anlaşılmasını engelleyici hatalar olmuştur. Bu hataları aşağıda düzeltiyor ve özür diliyoruz;

sayfa 76 sütun I satır 16	görevlerin teknik niteliği arasında ve bazı durumlarda da	görevlerin teknik niteliği dolayısıyla ve topluluklardaki, mesleki kuruluşlardaki, sanayiler arası ve bazı durumlarda da
sayfa 76 sütun 2 satır 23	ortaya çıkacağına ilişkin kuşkularda buradan doğmak-	ortaya ne çıkacağına ilişkin kuşkular da buradan doğmak-
sayfa 77 sütun 2 satır 28	liğin algılanış olduğuna inanıyoruz. Eleştiri basit bir	liğin algılanış biçimlerinin çokluğuna karşılık, eleştiri çokluğunun gerekli olduğuna inanıyoruz. Eleştiri basit bir
sayfa 78 sütun I satır 3	maya çağrılacakları eleştiri işte bu anahtar niteliğindeki	maya çağıracakları eleştiri işte bu türden bir çalışmadır ve bu da herhangi bir çoğulcu eleştirinin anahtar niteliğindeki
sayfa 78 sütun I satır 40	Bununla birlikte, 1958'lerde gözle görülür bir sıçrama	Bununla birlikte, 1958'den 1981'e kadar geçen dönemde, aydınlar arasındaki ilerici eğilimlerede gözle görülür bir sıçrama

ŞARKILARIN VE ÇALGILARIN GİZLİCE ÖĞRETTİKLERİNE DAİR

İsmail ERTAN

Eğitim ortamının kendine özgü, insanda ve onun yaşantı üslubunda gözardı edilemeyecek denli etki gücüne sahip bazı zorunlu koşulları vardır. Akademi içerikli ortamların bireyleri (öğrenciler, eğiticiler...), akademi içerikli olmayan nesnelerden-malzemelerden (kurallar, kültürler, bilgiler, yaşantılar...) yararlanmak yoluyla etkilenirler. Eğitim, yaşantılardan yararlanılarak yaşantıları etkileme süreci olması nedeniyle, iç ve dış bütün koşulları örgütlülüğü içerisinde kullanmak durumundadır. Bu, iradi olarak kurgulanmış eğitim ortamları için geçerli olurken, iradi olarak kurgulanmamış ama kendi içinde eğitim sürecini taşıyan ortamlarda da geçerlidir. Kendiliğinden öğrenme ve öğretme, motive etme ve edilme eylemlerinde hep bu içişleyişle karşılaşılır. Bu, dış koşullardan da yararlanılarak sürecini tamamlama içişleyişi için eğitimin zorunlu tavrı denilebilir.

Eğitim süreci yaşanırken, eğitilen bireyin de yaşamak durumunda olduğu önemli bir zorunluluk vardır, davranış değiştirmek, etkilenmek, yönlenmek. Nihai ölçüde olmasa bile eğitim, bireye müdahale eder, onun yapılanmasında söz sahibi olur. Söz sahipliğinin hangi özle, niçin ve ne şekilde kullanılması gerekliliği saklı tutulursa bu, bir gerçekliktir. Bizi ilgilendiren bu olgunun ne olduğu sonucudur. Eğitim sürecine giren bireyin artık özgür değil, ortamının rengine hezenik olduğu pek nettir. Onun da, bu sürecin kendisini etkiliyor olması, durumu değiştirip ortadan kaldırmaz. Tıpkı, algılanma süreci de bir eğitim olan bir sanat eserinden etkilenen bireyin vargılarının, o eseri doğrudan etkileyemeyip eserin sahibinin, yaratıcısının sonraki çalışmalarını etkileyebilme durumu gibi. İkinci yaratıda, algılayan, ilk yaratıdakinden bir başka atmosferde ve ilk yaratı ikincisinden farklı olacağından, ilk yaratının o birey için etki türü değişmeyecektir. Birey, birinci eserden hangi türden etkilenmişse bu durum değişmeyecektir.

Ayrıca, bir sanatçının ürününün biçimselliğinin ve özselliğinin, üründen etkilenen bireyin son yargısı nedeniyle dolaysızca etkileneceğini söylemek mümkün değildir. Sanat eseri, öznenin ya da algılayıcının bilgi çizgisinin dışında etkilenmemektedir. Bir sanat eserinin algılayanca yorumu eseri dolaylı yolla etkileyebilir. Dolaylı etkilenme durumu ayrı kategoride bir sorundur. Ancak, süreci tamamlandıktan sonra bir sanat ürünü ne ise, sanatçının ve algılayanının dışında "O" olarak kalacaktır. Ne sanatçının eseriyle ilgili yargısı, ne de eserden etkilenen bireyin eserle ilgili yargısı bu durumu değiştiremeyecektir. Anlık saptamanın dışındaki yaşantı sürecinde bir sanat yaratısı "A" niteliğine hak kazanmışsa, tek tek yargıların gücü bunu değiştirmeye yetmez. Çünkü o sanat yaratısı "A" niteliğini uzunca bir zaman diliminde kendisiyle ilgili varılan çok sayıda yargıların toplamından edinmiştir. Sonraki tek-tek yargılar ancak yargılar toplamına katılan küçük birer birikim malzemesidir. Ne var ki, o küçük birikim malzemelerinin de bir süre sonra toplanarak o eserin "A" niteliğini "B" ya da "C" yapma durumu da söz konusudur. Her şeye karşın eserin niteliğini tek bir yargı belirleyemez. Tek bir yargı kendisiyle birlikteki diğer yargılarla anlamlıdır. Bireyler için bir yaratının niteliği, bir süre sonra başka bir niteliğe dönüşebilse bile bu da ayrı kategoride bir sorundur.

Doğaldır ki, bunlar bir alanda hiç de önemli olmayan tek tek yargılar saptamasıyla söylenmiyor. Tek tek yargıların önemsiz olduğu nasıl söylenebilir? Bir birey için, bir eserin "sanat eseri olmadığı" saptamasının ya da "gerçek bir sanat eseri olduğu" saptamasının önemsiz olduğunu söylemek mümkün müdür? Ancak bu saptamalar hangi kriterlerle yapılmıştır? Tek bir yargıyı edinip çekip gitmek doğrusu mudur? Bir alanla ilgili yargılar bütünü bizlerin tek yargısının sağlamasının yapılabileceği

bir sahadır. Eğer bütün zamanlardaki yargılar bütünüyle bizim tek yargımızla çatışıyorsa, kendi yargımızla ilgili daha dikkatli ve duyarlı olmamız gerekmektedir. Elbette, bütün'le tek'in çatışması kadar doğal başka bir şey olamayacağını düşünerek. Ne var ki, bütünün yargı sonuçlarının kaynaklarına inmeden ve neden, niçin, vb. köklerinin bilgisine erişmeden tek yargımızda diretiyorsak, bilim ve mantık ilkelerine zıtlık taşıyoruz demektir; bu zıtlık kabul edilemez.

Vargılar, saptamalar, yargılar ve onların uçlarında olan değer yargılarını sarsıp yeniden kurgulamalarda bulunmak gerekliliği söz konusudur. Her değer yargısı ayrı zaman ve mekânda yeniden yargılanmalıdır. Geçerli ve işlevsel değer yargıları edinilmek isteniyorsa, önceki değer yargıları sık sık soruşturulmalıdır. Her soruşturmada her değer yargısının değişeceği ise söylenemez. Tekrar kendilerine gelinen değer yargıları için ancak "geçerli" değer yargısı demek mümkündür.

Ülkemizde sanat ve sanatçıyla ilgili tüm değer yargıları yerlerine çok kolay oturtulmakta ve sorgulanmamaktadır. Bireysel olarak doğru bilimsel perspektiflerle donanılması gereken yerdeysek, sosyalistsek, bu geçerli ve işlevsel değer yargıları edinebilmemiz için bir şanstır. Bu şansın kullanılmadığını görmek acı veriyor. Üzerinde duyarlıca durulması gereken eksiklikler artık tek tek netleşiyor.

Sosyalist çevredeki insanlar, sanatı en doğru biçimde özümseyebilecek ve sanattan alınabilecek hazzın en mükemmeline layık bireylerdir. Sosyalistler, iyisi ya da kötüsü, doğrusu ya da yanlışı, her nasılsa, sanatı öyle algılayabilecek ve sanatsal bir eylemi en ince ayrıntısına dek çözümleyebilecek duyarlılığa sahip birer "insan"dırlar. İnsana yönelik ve merkezi insan olan her bir alan kadar sanat da sosyalistlerce doğru özümsenip kavranmalı ve sanatçının ne olduğu her türden yanıltıcılara karşın doğru yanıtlanmalıdır. Sanatçının değer-yönlendiriciliği işlevi geçiştirilecek, gözardı edilebilecek bir olgu değildir. "Bilim ile sanatın insan üstündeki etkisi arasında bir kıyaslama yapıldığı zaman, insanın değer-yönlendirici ilişkilerinin oluşması mekanizması da ortaya çıkacaktır, ki sanatın eğitsel etkisine özgü bir olaydır bu." [1] Sosyalistler, türkülerin gereği gibi söylenip söylenmediğini, çalgıların gereği gibi çalınıp çalınmadığını sezip bilebilecek yetilere sahip olmalıdırlar.

"Mücadele içi" sanatla "mücadele içerikli" ve "mücadeleye yönelik" sanatın ayrımlarına varmak zorundayız. Bunlar çok ayrı şeyler değillermiş gibi gözüküyor olsalar bile aynı şeyler değildirler. Çizgi çok ince ve dikkat çekmeyecek kadar küçüktür. "Kalın" kalmanın götürdükleri hesap edilirse, ince çizgilere erişmenin ve onları aşmanın gerekliliği açığa çıkar. Bütün sanatsal içerikli çalışmalarda, mücadele pratiğine katkı kaygısıyla donanıkların ürettikleriyle, onlar gibi görülebilecek denli kamufle olabilmiş, ancak mücadelenin kendisine hastalıklar bulaştırmaya elverişli çalışmaların farkları net biçimde ayrıştırılmalıdır. Özellikle, bireylerin mücadele içindeki kendi yaşam dengelerini güçlükle sağlıklı çizgide götürebildikleri zamanlarda, üretilenlerin farkına varmak, üzerimize düşen görevlerdendir. Üzerimize düşenleri yerine getirmek zorunluluktur. Bize iletilmeye çalışılanların ne olduğunu ve ne olmadığını tartışmak gerekiyor. Kolaycılık terkedilmelidir. Kolaycılık, tartışmadan geçiştirmek biçiminde ortaya çıkıyor ve ileriye götürmüyor.
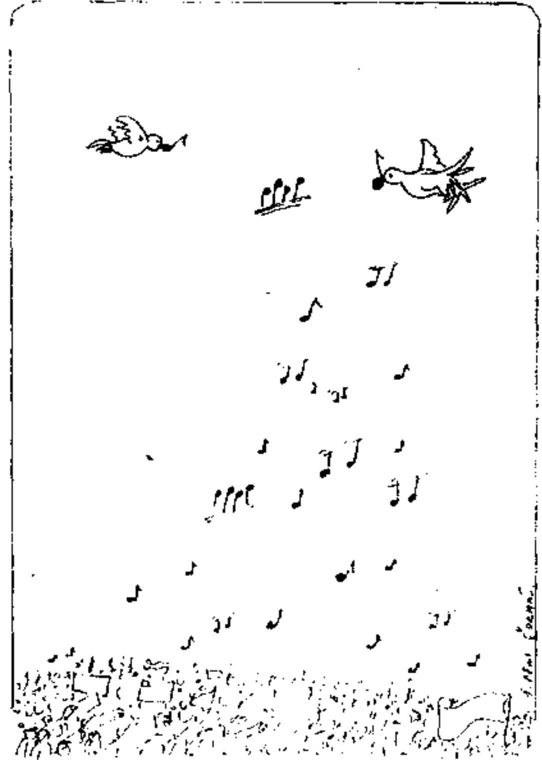
Yakın geçmişte sol içerisinde yaşanan yalnızlık karanlığı, birçok şeyi el yordamıyla yakalamaya zorladı. Bu süreçte, özellikle duygudaş ortamlarda, konserlerde, gösterilerde, alıcı durumunda olan "yalnızlar", genlerine nakşeden umutsuzluğun farkına varmayarak onları yalnızca sindirmek durumunda kaldılar. Çünkü sahnedeki şarkıcının daha önceleri söylediği şarkılar "bizden"di ve bu şimdi onun söylediklerinin dikkat edilmeden de olsa sindirilmesi için bir nedendi. Daha önceden biliniyordu şarkıcı ya da topluluk ve o bir sanatçıydı. O halde şimdi de söylediklerini sorgusuzca dinlemekte bir sakınca olamazdı. Üstelik, şimdi dinlemekle kalmamalı, biz de ona katılmalıydık, çünkü ona ihtiyacımız vardı:

"Sakın çıkma patika yollara
O dağlara bu karlı ovaya,
Yenik düşüyor her şey zamana
Biz büyüdük ve kirlendi dünya.
Telli telli telli şu telli turna
Sanma ki yaralı uçmaz bir daha,
Takılmış kanadı göçmen buluta
Anlatır eski beni şimdiki bana."

Hem bakın "Sanma ki yaralı uçmaz bir daha" diyordu. Tekrar söylemeliydik:

"Sanma ki yaralı uçmaz bir daha
Yenik düşüyor her şey zamana"

Bir kere daha: Yenik düşüyor her şey zamana
Yenik düşüyor her şey zamana"

Zaman bizi yenik düşürmüştü, bir kez daha çıkmamalıydık yollara. Bu şarkılar bizden birilerince söyleniyordu. O halde şimdi söyleyeceklerimiz bu kadardı.

"Eğitim, davranış değiştirme sürecidir de." Her sanat içerikli iletişimin özünde eğitim-eğitme-eğitilme yaşar. Bir iletişimin sanat içeriği taşıyor olması, beraberinde daha duyarlıca o iletişimin katıp eksilttiklerine

yaklaşmak zorunluluğunu getiriyor. Sosyalist kanat, çoğu kez, sanatsal iletişim sürecinde kendine özgü soruşturma perspektiflerini kuramamıştır. Bu olgu, sosyalist kanat'a zaaflar aşılamakta, onun direnç gelişimine sekte vurmaktadır. Oysa "Sanat, bizim geleceğe karşı tavrımızın, ileriye ilişkin amaçlarımızın örgütlenişidir." [2]

Sol tayfa, zaman zaman karşılaştığı ve zaaflarının açığa çıktığı örgütsüzlük zamanlarındaki ajitasyon gereksinimini gidermede, özellikle ajitatif mesajlara bezenmiş sanatsal seslenişleri, ne olduğunu, ne olmadığını tartışmasızca alımlama alışkanlığından kurtulamazsa, zaafların zayıflatıcılığından da kurtulamaz. Bunun üstüne yürünme zorunluluğu vardır. Her ajitasyon eylemi, alışverişi ve sanatsal iletişim, kendi içinde bir eğitimdir. Eğitimin eğitileni, büyük ölçüde alan taraftır. Eğitimde alıcı taraf, davranış boyutunda şu ya da bu ölçüde süreçten etkilenerek çıkar. O etkinin ne olduğuyla ilgilenme zorunluluğu, eğitilen için daha önemli olmaktadır. Bu yapılmadığı takdirde, zaaflarla birlikte yaşamak kanıksanır gider. Aşılması her geçen zaman daha da güçleşir. Kötüsü, bu olgunun farkına varmak bile zorlaşır. Oysa farkına varmanın da ötesinde, bu sorun bir an önce aşılmak durumundadır. Güç geçtikçe büyümekte, büyüdükçe ve sessiz kalındıkça etki gücü çoğalıp artmaktadır. Eğitim süreci işlevini yerine getirmeden önce yaşanılanın soruşturulması, eğitimin etkisini olumlaştırabilmek için zorunludur. Eğitim sürmekte ve bizler eğitilmekteyiz.

Özellikle sanatsal içerikli alış-verişlerimizi, hem alıcı olarak hem verici olarak soruşturmalıyız. Verirken, eğitim sürecinin eğiteni durumundayız. Alırken, aynı sürecin eğitileniyiz. Her iki durumda da mücadele içi işlevlerimiz söz konusu. Mücadele içi işlev ise büyük ölçüde bizim dışımızda bize zorunluluklar yüklüyor. Üretenler için daha önemli olmak üzere, o üretilenleri tüketenler olarak, sürece kayıtsız kalmak, mücadeleye kendiliğindenciliği aşılamak oluyor.

Müzik, doğadaki sesleri anlamlı bileşenler haline getirmekle mümkün oluyor. Seslerin anlamlı biçimde biraraya getirilmesinde kulak motivasyonumuzun etki gücü çok yüksek. Eğer müziksel işitme çizgimizi teknik düzeye eriştirip müziksel motivasyonumuzun kontrolünü kendimiz yapamıyorsak, bu oldukça güç ve yerine getirilmesi çoğu kez mümkün olmayan bir şey, alış-veriş atmosferinden çıktıktan sonra o atmosferde yaşanılanların bilgiyle soruşturulması bir yoldur. Daha basit ve yapılması daha mümkün olan bir başka yol da müziğin karakteriyle müzikal olarak verilmiş sözlerin karakterinin aynılık gösterip göstermediğinin aranmasıdır.

Bütün müzik parçaları ya da eserleri kendi içinde iki zıt öğeden kuruludur; yumuşaklık ve sertlik. Bu iki öğe için batıda "majör-minör" nitelemesi kullanılırken majörden büyüklük (sertlik), minörden küçüklük (yumuşaklık) anlaşılır. Türk makamsal müziğinde ise bazı özel makamların dışında kalan hemen hepsi yumuşaklık gösterirler; Türk müziği yapısı gereği hemen her zaman yumuşak, kendine özgü olduğu için minörün tam kendisi olmayan bir karaktere sahiptir. Görünebildiği kadarıyla mücadele içinde görebileceğimiz müzik çevreleri bunların dışında kalan başka nitelikli öğeleri kullanmadığı için bizlerin yalnızca bu ikisine bakmamız bile yanıtlarımız için yeterli olacaktır. [3]

Müzik parçaları başından sonuna kadar etkiyi (yumuşak-sert) göstermeseler bile parçaların bütününde çoğu kez bir etki egemendir. Bu etkilerden yumuşak olanı romantik ve bireyi içe döndürücü özelliğe sahiptir. Yumuşak yapıya sahip ezgisel gidişlerde birey çoğu kez duygusallaşıp alınganlaşır. Bu ögenin birey düşüncesini duygusal ölçüde kontrol altına alma niteliği vardır. Sertlik öğesinin ise, bunun tam tersi, bireyi dışa döndürücü ve müzikle birlikte verilmeye çalışılanı, örneğin sözleri, kontrol ettirebilme niteliği vardır. [4] İşte bu iki nitelikten her biri sözlerle uyum içerisinde kullanılıyorsa çalışma bu anlamda başarılı ve etkisini doğru biçimde yerine getiricidir. Örneğin siz bir müzik çalışmasında "Ben bu kapıları bir bir açarım açmasına, ama kırarım" sözleriyle, "Aktıkça büyüyen sulardı benim şarkılarda aradıklarım" sözlerini tek bir müzikal etkiyle vermeye çalışırsanız, şiiri kırıp dağıtırsınız. Geride ne bir şiir kalır, ne de bir estetik.

Mücadele içi ve mücadeleye yönelik birçok müzik-söz çalışması, yukarıda sözü edilen ve edilmeyen bir sürü ayrıntı, bir sürü ince yaklaşım hesap edilmeden üretilmekte. Birkaç çalışma, büyük ölçüde rastlansal olmak üzere, ayrıntıları olumlu biçimde çözmüş olarak üretilmişler. Ne var ki, bunu rastlansallıktan kurtarıp bilgiyle yürütmek gerekiyor. Üretenler çok dikkatli, üretileni alanlar da çok duyarlı olmalıdırlar. Sosyalistler dinlediği sözlere, söylediği şarkılara sahip olmalı; onların kontrol dışı etkilerinden kurtulmalıdırlar. Bunun tersi, bazı zamanlarda moral çöküşün yükselmesi için çalışılırken mücadele çizgisini yitirmeyi ya da yitirtmeyi getirebiliyor. "Bu bahar olmadı, gelecek yaza" sözleri doğru çalınmalı doğru söylenmelidir. Hep birlikte. ■

(1) M.S. Kagan, Estetik ve Sanat, Bölüm 3, s. 466. Çev. Aziz Çalışlar.

(2) L.G. Vigotski, Sanat Psikolojisi, Moskova, 1968. s. 317, 322, Rusça.

(3) Aslında müzik parçaları, bu iki zıt öğeyle kurulurlarken iki uçtaki öğelerden yararlanarak onlardan türetilebilen başka sızlıkları kullanmak yoluyla zıtlık çeşitlemelerinden de çokça yararlanırlar. Hemen bütün müzik sistemlerinde (batı-doğu ve başka) bu zıtlıklarla karşılaşılır. Her müzik sistemi, tonal ya da modal, kendi sistematiğiyle bu zıtlığı yakalayıp kullanır. Zıt öğeler çoğunlukla dinleyenlerin kulak motivasyonlarının yanında, dinletenlerin, çalışmayı üretenlerin, kulaklarının alışkın olduğu düzenlemelerle kurulurlar; kendiliğinden ve hesap edilerek. Dinleyenlerin alıştıklarının sorumluları dinletenlerdir.

(4) Müziğin bu tür nitelikleriyle ilgili olarak özellikle müzik psikolojisinin çalışma konuları arasında, insandaki "endokrin" sistemine seslerin doğadaki yalın halleriyle ve örgütlenmiş biçimleriyle müdahaleleri de vardır. Japonların bununla ilgili olarak insan biçimlendirmede kullandıkları ileri düzeyde metodlarıyla çalgı üretiminde büyük adımlar attıkları bilinmektedir. İnsanda heyecan ya da sükunet tepkilerinin dozunun sesler aracılığıyla yönlendirebilmek, kapitalistlerce fabrikada işçilerin üretimini artırmak için seçilmiş çok gözde yöntemlerdendir. Sovyetler Birliği ve diğer bazı başka ülkelerde de bu teknik, müzik eğitimi vb. alanlarda bolca kullanılmaktadır. Ne var ki, bir müzik eseri, son kertede insanda, onun alıştığı duygular ve insanın kendi yaşam üslubu yoluyla etkilemede bulunur. Bu nedenle coskulu çalışmada her bireyin coşmasını beklemek mümkün olamaz. Ancak, bir dirençsiz çalışmada da bir bireyin coşması hali görülmesi zayıf bir tepkidir. Ama imkansız değildir. Yukarıdaki saptamalar duygudaş insanlar için yapılmıştır. Sosyalistler büyük ölçüde duygudaş "insan"dırlar. Ben şair Hasan Hüseyin'den, onu müzikal olarak yorumlamaya kalkacak sanatçıyla benzer türden etkileneceğimi düşünerek duygu çizgisinde söz edebilirim. Yine, bir Nazım Hikmet bütün ülkemiz sosyalistlerinde birbirine çok benzer duygusal etkilemede bulunur. Bizler de işte bu yüzden duygu içerikli alanlarda cerasetli saptamalar yapabiliriz. Ancak çok dikkatli ve bilgi yedeğini (burada bilgi hem yedek hem aslıdır) yanımızda taşıyarak.

KADININ ADI YOK ÇÖZÜMÜ DE YOK

Zeynep IŞIK

Çok kapsamlı araştırmalara gerek kalmadan Türkiye'de okuma alışkanlığı olmadığı rahatça söylenebilir. Ancak okuma alışkanlığının olmadığını söyleyenleri yalancı çıkaracak bazı kitaplar var piyasada. Bu kitaplar baskı üzerine baskı yaparak birbirleriyle yarışıyorlar. Dayanılmaz hafiflikteki varolmayı anlatan Kundera'dan sonra da Duygu Asena adı olmayan bir kadını yazdı.

Konusu ve kahramanı kadın olan ve böylesine çok satan bir kitap ne gibi nedenlerle okunabilir? Kadın olarak bu kitap merak edildiği için, kadın sorunu üzerine düşünüldüğü için, "Kadınca" dergisinden Duygu Asena'nın yazıları çok beğenildiği için son olarak kadın sorununa bu kitapta çözümler üretildiği düşünüldüğü için. Bir de sadece çok satmasına aldanıldığı için okunmak istenebilir.

Kadının bugünkü düzen içindeki durumuna, ezilişine çözümler getirildiğini umarak bu kitabı okuyanların umduklarını bulamıyacakları kesindir. Diğer amaçlarla okuyanların ise sadece akılları karışacak ne istediğini bilmeden yaşlanıp özgür bir kadın olma çabası içinde yaşamını geçirdiğini sanan kahramanın öyküsünü okumuş olacaklardır.

Kadının Adı Yok Türkiye'de kadının sorunlarını değil, Gelişim Yayınlarından bir derginin Genel Yayın Yönetmeni Duygu Asena'nın sorunlarını anlatmaktadır. "Kadınca" dergisinde rengarenk fotoğraflarla ünlü yıldızlarla söyleşiler yapan, moda ve güzellik öğütleri veren, bolca reklam yayınlayan, lüks tüketim mallarının tanıtımına sayfalar ayıran, tüm kıskaçları ile kadını sıktığı bilinen geleneksel evliliği yürütebilmek için olaylara hoşgörülü yaklaşımı öneren bu kadın sorunları uzmanı (!) kitabına dergisinde yer veremediği şeyleri yazıyor. "Kadınca" dergisiyle okurlarına başkaldırı olmaksızın sorunlarına ne gibi uzlaşımcı çözümler getirilebileceğini öğretmeye çalışıyor. Kitabının kahramanı mutsuz olduğu kocasından ayrılıyor, mutluluğu bulabileceği erkeği aramaya girişiyor. Duygu Asena böylece başkaldırdığı kanısın-da. Adı olmayan kadın mutsuz olduğu ortamdan kaçmayı mutluluk arayışı, mutluluk arayışını özgürlük olarak kabul ediyor. Mutluluğu ararken çiçek özü arayan arı örneği daldan dala konuyor. Bal olana kadar çiçek özüne neler katmak gereklidir. Bilmiyor. İlgiden, yakınlıktan, beğeniden özveri ile sevgi üretmeyi beceremiyor. Çiçek özünde sevgiyi, mutluluğu bulabileceğini umuyor. Çiçek özünün bir mevsimin sonunda bala dönüştüğünü, balın bir mevsimlik çalışmanın ürünü olduğunu sevginin de bal tadına emek verildiğinde ulaşabileceğini bilmez görünüyor. Kitabın kahramanı yalnız yaşamakla, sevdiğini sandığı erkekleri ilgisi, beğenisi tükenince terketmekle, çocuk sahibi olmamakla özgürle-şebildiğini sanıyor. Genel Yayın Yönetmeni olarak iş gezilerinde karşılaştığı güçlükleri anı türünden kitabın son saylalarına ekliyor Duygu Asena. Büyük otellerin yemek salonlarında nasıl huzursuz ediliyormuş, otobüs yolculuğunun tehlikeleri nelermiş, uçak yolculuğunu seçtiğinde başına neler geliyormuş, eğitimsiz taksi şöförleri bile müdür hanımlara neler yapmaya cesaret edebiliyormuş...

Duygu Asena yazdığı yollardan geçerek kadınların özgürleşebileceğini sanıyor. Kadının bu önerilerle kurtulabileceğini sanmak, kapitalizmin kadınlara yönelmiş olan sömürüsünden habersiz olmayı gerektiriyor. Asena Türkiye'de kadının durumunu bilmiyor, bilmekte istemiyor. Türkiye'de kadın böylesine gözle görülebilir aşağılanır ve sömürülürken, kadın sorunu üzerinde "Kadının Adı Yok" gibi bir kitap yazmak bilmediklerini gözler önüne sermek, yanlış bildiklerini yüzbinlerce insana yaymak istemektedir. Bu kitapta anlatılanlar Duygu Asena'nın sınıfının sorunlarıdır. Gösterilmek istenen, başarılı müdür hanımların da sorunları olduğudur. Kısaca kadınlara öğüdü şudur: Özgür olmak istiyorsanız, önce kocanızdan boşanın, asla çocuk yapmayın, aradığınızı bulana kadar deneyin; bakalım yakınlığı, uyumlu cinselliği, heyecanı, fazla özveri göstermeden beraberliği kimde bulabileceksiniz. Adı olmayan kadın gibi müdür olabilirsiziniz, müdür olamıyorsanız başka bir şey olun. Fakat asla sevmeyin ve evlenmeyin. Sevgi bağımlılık getirir, evlilik ise hepsinden kötüdür.

Duygu Asena'nın getirdiği çözümsüzlüktür. Kadınları uyutmaya çalışmaktır. Kadınlar bu çözümlerle, doğrucası arap saçına döndürülmüş önerilerle kurtulamazlar. Kadının kurtuluşu erkekle birlikte tüm erkek ve kadınlar için mücadele ederken olacaktır. Sosyalizm yeni insanı, yeni insan yeni sevgiyi yaratır.

Yeni sevgi iki insanın karşılıklı birbirini yaratma süreci içinde ulaşabilecekleri birlikteliktir. Ortaklığın, emeğin ürünüdür.

Emekle yaratılan sevgi Kypros'lu Pygmalion'un öyküsünde buluyoruz: Kypros'lu Pygmalion kadınlardan nefret eden bir yontucu idi. Kadınlardan uzak durup heykeller yapıyordu. Bir gün doğanın yarattığı ve her birinde ayrı bir kusur bulduğu kadınlara benzemiyen kusursuz bir kadın yaratmaya karar verdi. Böylece bu heykel için çalışmaya girdi. Pygmalion bu işle uğraşırken günleri, ayları tüketti. Kusursuz yaratma isteği öylesine güçlü idi ki her bir kıvrım üzerinde aylarca çalıştı. Pygmalion zamanla heykelinden başka bir şey düşünmez oldu. Sonunda heykelini bitirdi. Günlerce karşısında kıpırtısız oturdu. Yarattığı kusursuz kadına aşık olmuştu. Heykeli ise onun ruhunu yeniden yaratmış, sevmeyi öğretmişti. Pygmalion'un yüreğinde sevgiyi gören aşk tanrıçası heykele can verdi.

Rosa Luxenburg'da sevgilisine yazdığı bir mektupla Pygmalion'un öyküsünü özetliyor. "Tanrı şahidim olsun, başka hiçbir çift böyle bir görev üstlenmemiştir: Birbirinden birer insan yaratmak". Bu görevi her çiftin üstlenmesi gerektiğini eklemek gerekiyor.

Duygu Asena gözleri önündeki gerçekleri göremiyor. Yazdıkları kendi dünyasından, kendi sınıfından kadınların yaşadıkları. Yazdıklarını, hastalığı anında iyi eden reçetelerden sanarak, hastalıklarının hep aynı olduğuna inandığı milyonlarca kadına önerdi. Hiç birini iyi edemedi. Hastalığı, adı olmayan kadına benzeyenler ile daha kötü oldu. Çünkü kitabın sonu ya reçetenin formülü "özgür olabilmek için yalnız kalmayı göze almak gereklidir." demektedir.

Bizim özgürlüğümüz Duygu Asena'nın özgürlüğü değildir. Bizim özgürlüğümüz yalnız kalmayı değil elele vermeyi, beklemeyi değil mücadele etmeyi gerektirir. Emeğimizin karşılığını yeni sevgiler yeşertebileceğimiz sosyalist toplumda alacağız.■

DOSTÇA YAZIŞMALAR

Dergimizin üçüncü sayısında "Dostça Yazışmalar" adını verdiğimiz bir bölüm başlattık. Toplumsal Kurtuluş'a yazan; beğendiklerini, beğenmediklerini eleştiri ve övgülerini ileten okuyucularımıza yer verelim, birkaç sözle de olsa, o mektupların bizdeki yansımalarını aktaralım diye.

Sevindiricidir, gerçekten pek çok mektup alıyoruz. Abone olmak için yazanlar bile, mutlaka eleştiri ve övgülerini not etmeden geçmiyorlar.

Bazı mektuplar, arkadaşlarımızla sürekli bir yazışmayı, yazışarak tartışmayı başlatmak amacıyla gönderilmiş oluyor. İlgili arkadaşlarımız, zamanlarını ve imkanlarını zorlayarak, böyle bir ilişkiyi sürdürmeye çalışacaklar. Ama bu okuyucularımızdan hoşgörülü olmalarını bekliyoruz. Yazışmalardaki gecikme ve düzensizlikleri, ilgisizliğin ya da ciddiye almamanın göstergesi olarak düşünmesinler lütfen. Tam tersine, hepsine büyük önem veriyoruz; ilgi ve dikkatlerini, kurutulmuş toprağımızdan fışkırmaya başlayan sürgünler olarak kabul ediyoruz, yapmaya çalıştığımız işte bir coşku ve güç kaynağı olarak görüyoruz. Bununla birlikte, devrimci mücadelenin yeni bir ivme kazandığı şu günlerde, bir süre yazışamamak ve yanıtların gecikmesi, zamansızlıktan başka bir nedene bağlanmamalıdır.

Burada değinmek istediğimiz bir başka nokta, bize yazanların adresleri. Mektup yazan okuyucularımızın önemli bir bölümü, ülkemizin hapishanelerinde ikamet ediyor; bugün için, Türkiye'nin bir özelliğidir. Hapishanelerde ne bulabilirlerse okuyor, düşünüyor, yazıyorlar. Onların yazdıklarına olabildiğince yer vermeye çalışıyoruz. Bilgesu Erenus, sık sık, özel bir bölüm yapıyor. Ayrıca, Dostça Yazışmalar'da yer vereceğiz. Daha boyutlu olanları derginin öteki sayfalarına alacağız.

Ömer Ödemiş, Gaziantep Özel Tip Cezaevinde yatan bir okuyucumuz. Bilgesu'ya yazdığı 29 Ekim 1987 tarihli mektubuna, "*içinde yaşadığımız koşullardan sıyrılarak ilk kez bir dergiye ve size yazıyorum.*" diye başlıyor. Şöyle devam ediyor :

"Son yedi yıllık baskı ve saldırı dönemini Türkiye solu en ağır kefareti ile yaşadı. Bu yaşamın, özellikle cezaevlerinde olumlu bir olgunlaşma ve siyasal netleşmeyi de, ileri düzeyde ve tam anlamıyla olmasa da sağladığını düşünüyorum . Geçmişin heyecanlı teorileri artık insanları pek heyecanlandırmıyor. Sloganlarla kendinden geçip her denilen şeyi denildiği için tartışmasız kabul etmiyor. Değerlendirme yetisi, yeteneği hızla gelişiyor. Teorik seviye, devrimci bilinç düne nazaran fersah fersah ilerde. Dün genel teorik formasyonlarda bile yetersiz olan insanlar, bugün daha ileri ve çalışma ve araştırma içindeler. Artık önemli bir kesim estetik okuyor, psikoloji, eğit-bilim okuyor. Konjonktürel gelişmeleri dikkatlice izliyor. Bir yerlere varmaya çalışıyor. Tüm bunlar ciddi olumlulukta gelişmeler. Edebiyat yeni tanışma evresini aşmış. Artık edebi ürünler verme çalışmaları var insanlarda. Öykü, roman, makale, şiir ve denemeler yaygın birer uğraş. Tartışmalar, ilişkiler ilkeli, seviyeli. Geçmişin hastalıkları önemli ölçüde aşılmış. Cezaevi mücadelesi, birlikte yaşamın ve hareketin zorunluluğu, kanıksanmış. Ve cezaevindeki sol ileriye gidiyor. Gelişiyor, sol kendini aşıyor. Kuşkusuz genel anlamdaki gelişmeler bunlar. Tüm bunların dışında kalmak için direnenler de var. Eski türküleri eski seslerle gündemde tutmaya çalışıyorlar. Sürece damgasını vurabilecek olanlar, sürecin gerisinde kalmayanlar olacaktır."

Ömer Ödemiş, Toplumsal Kurtuluş için de şu övgü dolu sözleri ekliyor:

"Toplumsal Kurtuluş dergisi yayın alanında oldukça yeni olmasına karşın belli bir çizgiyi oturtma kararlılığında olması sevindirici. Yadsınmaz bir teorik birikim, alanındaki yayınlarla seviye farkını açıkça sergiliyor. Takdir edilecek bir olumluluk. "

Okuyucumuz sözünü şöyle bağlamış:

"Sizlerle sağlıklı bir iletişim kurmak istiyorum. Toplumsal Kurtuluş'a sürekli yazmak, bu yönde katkıda bulunmak istiyorum. Yayın politikanıza ters düşebileceğimi sanmıyorum. Buna azami özeni göstereceğim."

Baştan beri söyledik: Bu dergi, çizdiği çerçevede, bütün katkılara açıktır. Bu katkıların zenginliğini, başarısının başlıca göstergesi sayar. Onlardan güç alır.

Metris Askeri Ceza Evinden Şamil Tuncay Beştoy, 18 Ekim 1987 tarihli ve Yalçın Küçük adına gönderilmiş mektubunda verdiği bilgiye göre, 1957 doğumlu, "Eylem Birliği" davasından yargılanmış ve idam cezasına çarptırılmış. Ancak henüz hüküm kesinleşmemiş, dosyaları Yargıtay'da .

Sekiz yıla yakın bir süredir tutuklu olan bu okuyucumuz, önemli sorularla dolu ilginç mektubunun bir yerinde şunları söylüyor:

"Üslubunuz genel olarak yadırgınıyor; sert ve aşırı bulunuyor. Hatta bununla kişiliğiniz arasında bağ kurulmaya çalışılıyor. Üslubunuzun'görünüşü' üzerinde durmuyorum. Bunun herhangi bir tartışmanın başlangıç noktasını oluşturmasını yanlış buluyorum. Kuram-

sal tartışmayı, polemikleri kişiliklerin tartışılmasına indirgeyen, düşünce tembelliğinin, kuramsal ve sınıfsal bakış açısının sığlığı olarak görüyorum. Bilinçli bir seçiminiz olduğunu sanıyorum. Nedenini kavramaya çalışıyorum. Kavradıklarım size 'özde' katılmamı sağlıyor. Bir olağan polemik dilinin ötesinde, bir 'kışkırtma' seziyorum. Ciddi kuramsal çalışma ve araştırmaya 'davet' seziyorum. Bildiğine inanan, gerçekten bir şeyler üretmek için önce inanmak gerektiğini bilen bir 'güven' ve bu güveni düşünen insanımıza yayma çabası seziyorum. Bu sezgimin doğru olduğuna inanıyorum."

Aynı mektubun bir başka bölümünde de şunlar var:

"Bilimin her alanında bir şeyler öğrenmeye çalışıyorum. Bilim her şeyden önce yöntem olduğuna göre, her kuram doğayı, toplumu, tarihi bir başka açıdan ele almak olduğuna göre, bilimsel yöntemi kavramaya çalışıyorum. Yazılarınızın, kitaplarınızın içerdikleri bütün görüşlerden, tezlerden önce, bu anlayışı aktarmayı amaçladığına inanıyorum. Özellikle ekonomi politik yönteminin uygulamaları olarak okumaya çalışıyorum.Ancak 57 kuşağı için bir genelleme olarak söyleyebileceğimiz gibi, bilimin herhangi bir dalında uzmanlaşabilecek bir akademik eğitim geçirmedim. Ege Üniversitesinde jeoloji mühendistliği bölümünde üç yıl okuduktan sonra ayrıldım. Bu yüzden şimdi içinde bulunduğum (ve bulunacağım) koşullar da göz önüne alındığında, herhangi bir alanda uzmanlaşabilmem olanasız görünüyor. O yüzden politikayı öğrenmeye çalışıyorum."

Daha sonra, eşitsiz gelişme yasası üzerine okuduklarını aktaran, o konuda ve başka konularda sorular yönelten, Rusça öğrenmek için ne yapması gerektiğini soran bu arkadaş, Nazım'ın şu ünlü dizelerini hatırlatmıyor mu biraz?

Diyelim ki hapisteyiz
yaşımız da elliye yakın,
daha da onsekiz sene olsun açılmasına demir kapıların
Yine de dışarıyla beraber yaşayacağız
insanları hayvanları, kavgası ve rüzgarıyla
yani duvarın arkasındaki dışarıyla....
yani nasıl, nerde olursak olalım
hiç ölünmeyecekmiş gibi yaşanacak...

Batı Almanya'nın Hannover kentinden gönderdiği mektubuna sadece ön adını koyan Yusuf adındaki okuyucumuz, Yalçın Küçük'ün 4.sayıdaki "Daha Temiz Daha İyi" başlıklı yazısını eleştiriyor. O yazıda THKP-C çizgisi ve Mahir Çayan'la ilgili olarak yapılan çözümlemeye katılmadığını açıklıyor ve şunları söylüyor:

"THKP-C tüm bir sol tarihinin sonucu, 69 arası aydınlanma döneminin ürünüdür. Y. Küçük'ün dediği gibi 'bilgi kaynaklarından kopmasının' değil, geliştirmenin ürünüdür. Başkaldırmayan gelenekte isyan, uzlaşıcı gelenekte mücadele, özgücüne güvenmeyen gelenekte proleteryanın ideolojisi olarak çıkmış ve bunları aydınlanma döneminde elde etmiştir."

Malatya'dan yazan Mehmet Korkmaz, 28 Eylül l987 tarihini taşıyan mektubunda şöyle diyor:

" Sayın Toplumsal Kurtuluş emekçileri,

Derginizin şimdiye kadar çıkan 3 sayısını zevkle okudum. Yaşanan bir baskı döneminin ardından, yazboz tahtası haline getirilen beyinlerin yeni yazımlara hazır hale geldiği günümüzde, böylesi bir derginin birçok yararlarının olacağına inanıyorum. Bu tamamen bir sorumluluk, bir özveri, bir dayanışma ve akan toprakta geleceği yakalama mücadelesidir. Okumanın yararlarına değinmeyeceğim, okumak ayakta kalmak oluyor. İnsanın yüreğini büyütüyor. İnsanın önünü aydınlatıyor. Tıpkı zifiri karanlıkta ,sık bir ormanda fener gibi..."

Bir başka mahpus okuyucumuz, Ekrem Savcı, Erzincan Askeri Cezaevinden 7 Kasım 1987 günü şunları yazıyor:

"Derginizin üçüncü sayısında 'tartışmadan korkmuyoruz. Okuyucumuzun değerlendirme yeteneğine güveniyoruz. Bu güvenle PKK'nın Türk Solu'na yönelttiği sert eleştirileri yayınlıyoruz 'diyerek bu hareketin Türk Solu'na yönelttiği eleştiriye yer vermişsiniz.

Yine, daha alıp okumadığım, Toplumsal Kurtuluş'un dördüncü sayısında da aynı hareketin'...Türk Basınını Eleştiriyor' başlığı altında yeni bir eleştiri yazısına daha yer verdiğinizi, 5 Ekim l987 günlü Cumhuriyet Gazetesi'ndeki ilandan öğrendim.

Özellikle belirteyim ki eleştirinin bozuk ve çok sert geçtiği, bilimsel üsluptan uzak bir yaklaşım sergilendiği ve saygı ve güven temelinde dayanışma ve birliğin kör-topal yürüdüğü günümüzde, okuyucularınızın değerlendirme yeteneğine güvenerek, böylesi ağır eleştiriyi içeren bir yazıyı yayınlamanızdaki davranışınızı beğeni ve saygıyla karşıladım.

Bu davranışınızın, yerleşik bazı tutumları aşmaya ve yeni bir yaklaşım getirmeye hizmet edeceği inancında olduğumu da belirteyim.

Belirtmek istediğim bir diğer şey de görüşleri hakkında pek fazla bir şey bilmediğimiz, ancak öğrenme isteğinde olduğumuz bu hareketin, farklı alanlara ilişkin yazılarında yer vererek, bizleri bilgilendirmeniz."

Okuyucularımızın değerlendirme yeteneğine güvenmedeki haklılığımız, Ekrem Savcı'nın yazdıklarıylada ortaya çıkıyor. Aynı hareketin, Toplumsal Kurtuluş'a yönelik bazı eleştirilerine de bu sayıda yer verdik. Bundan sonra da, zaman zaman ve ellbette yasal çerçeveyi gözeterek, değişik konulardaki aktarmaları sürdüreceğiz.

Bu kez Dostça Yazışmalar'a anmak istediğimiz son okurumuz, Türkiye'nin belki de en verimli yazarlarından biri. Şöyle:

"Ayda ortalama yirmi yazı hazırlıyorum (altı kopya olarak). Beş kopyasını değişik gazetelere dağıtıyorum. Şu ay şu kadar yazacağım diye kendimi zorlamıyorum. Çarpıcı konuları usuma getirdikçe daktilo-

nun başına geçiyorum.

85'te ikinci kez gazetelere döndüm. Bu kez Anadolu gazetelerine. 3 yıl içinde 25 küsur Anadolu gazetesine ulaştım. Bunu başarmak kolay olmasa gerek. Genellikle genç yazarlar Anadolu basınını küçümsüyor."

Bu okuyucumuz Sivas'tan Çanakkale'ye, Zonguldak'tan Adana'ya, Kars'tan Muğla'ya, Trabzon'dan Siirt'e kadar neredeyse Anadolu'nun dört bir bucağında yayımlanan 25'in üzerinde yerel gazetede yazılar yazıyor.

15 Ekim 1987 tarihli mektubunda kendisini şöyle tanıtmış:

"Ben, Süleyman Ekim, 1956 Bolvadin doğumluyum. İşe on yıl önce Politika, Vatan gibi gazetelerin okur köşelerinde başladım. 12 Eylül'le birlikte fıkra yayınlatma yolları tıkandı. Öyküye yöneldim. Öyküde dikiş tutturamadım pek. Kanımca gazetecilik yönüm ağır basıyor. (...)

Toplumsal Kurtuluş'la, yayına başladığından beri diyalog içindeyim. Yorumlar hoşuma gidiyor. Dergiye önemli bulduğum Anadolu gazetelerini sürekli yolluyorum. Böylelikle köprü görevini yerine getiriyorum. Yalnız, köprülüğüm iki yönlü. Hem gazetelere Toplumsal Kurtuluş'u, hem de Toplumsal Kurtuluş'a gazeteleri gönderiyorum."

Genellikle Orhan Selim imzasıyla yazdığını belirten bu okuyucumuzun yaptığı işin küçümsenmemesi gerektiğini düşünüyoruz. Böyle bir işi yapan kaç kişi var bugün? Daha önceleri kaç kişi olmuştur? Nazilli'de, Bandırma'da, Karaman'da, Siirt'te nerede bir gazete bulabiliyorsa, işini sürdürmelidir.

Yazınız Orhan Selim, mutlaka okuyan bulunur. Önce mürettipler okur, sonra başka okuyanlar olur. Yaptığınız "köprülük" görevi önemsiz değildir.■

Gazeteler Dergilerin Gerisinde

Orhan SELİM

Dergi Dünyası

Toplumsal Kurtuluş'la Gezinti

Orhan Selim

Gazeteler Dergilerin Gerisinde

BENİM GÖZÜMLE Orhan Selim

Toplumsal Kuruluş Dergisinde Referandum Notları

TöBe-KP İçin Açık Kapı

ANTİ-SSCB ve ANTİ-PKK SİYASET

Bir çaresizlik politikasıdır; TİP ve TKP Genel Sekreterleri, Türkiye'ye geldiler ve polise teslim oldular. Rüzgarlarını bıraktılar.

Sonuçları tüm Türkiye solcularını ve sosyalistlerini ilgilendiriyor; solculuk ve sosyalizm adına bir hareketlilik gösterenlerin hiç birisinin, az veya çok ölçüde, iki genel sekreteri davranışlarının sonuçlarından kurtulabileceklerini düşünmemek gerekiyor. Birisi Eylül'den hemen sonra ve diğeri 1981 başlarında Türkiye'yi terkeden iki solcu politikacının, Anap'ın sol aydın politikasını yöneten Adnan Kahveci'nin çağrısına uyup ve bazı diplomatik girişmelere güvenerek Türkiye burjuvazisinin merhametine sığınmalarının, varsa onuru ya da onursuzluğu, az veya çok, Türkiye'deki tüm solcuların başına yağıyor.

Dönüşün dramatik bir görünüm alması, yaz ortasından sonra ortaya çıkan bir gelişmedir. Ancak, en azından 1978 sonu veya 1979 başlarından bugüne gelen bir sürecin sonunda gerçekleşti. Bu sürece her iki örgütün olağanüstü zayıflama süreci demek uygun görünüyor.

TİP ve TKP, 1977 Seçimi'nden sonra hızla bir parçalanma dönemine girdiler. Ecevit'e bağlı umutlar, her iki cenahta da sönmeye başlayınca ve hem TKP ve hem TİP yönetimleri devrimci bir çizgiye giremeyeceklerini anladılar ve içlerini temizlemeye başladılar. TİP, önce, kendisine canlılık veren, içlerinde Erhan Tezgör'ün, Mesut Odman'ın, İlhan Akalın'ın, Metin Çulhaoğlu'nun, Candan Baysan'ın bulunduğu Yürüyüş Kolu'nu tasfiye etti. Bunlar, TİP'ten çıkarılmış olmayı bir rahatlık saymadılar ve devrimci mücadelelerini sürdürmeyi denediler. TKP, Türkiye'de bir devrimci durum olduğunu ileri süren ve başlarında İ.Bilen'in veliahtı R. Yörükoğlu'nun bulunduğu İşçinin Sesi kanadını kovdu. İşçinin Sesi Kanadı, doğruda duramadı ve şimdi anti-sovyetizm ile burjuva parlementarizmine kaydı.

Ancak, o zaman İşçinin Sesi, Ankara örgütünün önemli bölümünü, İzmir örgütünün tümünü, İngiltere'yi almıştı. Arkasından 1981 TKP tutuklamaları ve bunun arkasından Devrimci Kanat hareketi ve 1982 yılında da, TKP'nin yeni kuruluşunda bir numaralı üye ve politbüro üyesi Aydın Meriç'in tasfiyesi geldi. 1983 yılında TKP, kendisini bitirmişti. TİP ise daha önce bitirdi. Yürüyüş Grubu'nun 1978 yılında tasfiyesi, TKP ile yakınlaşmak için bir zorunluluktu; bunun arkasından hemen TKP'ye gitmek isteyen Gündüz Mutluay-Yavuz Ünal Grubu ve daha sonra da uzun yıllar Parti ile sembolleşen Yalçın Cerit Grubu TİP'ten uzaklaştırıldı. Son olarak üç kişi kalmışlardı; Behice Hanım ölünce, iki kişiye indiler. Birisi Türkiye'ye geldi. Diğeri yurt dışından demeç veriyor.

Zayıflık, 1979 yılında başladı; 1979 yılında Almanya'da toplanan TKP Plenumu, 1 Mayıs Gösterileri'nde kızıl bayrağın yanında Türk bayrağının taşınmasını ve İstiklal Marşı söylenmesini kararlaştırdı. 1 Mayıs 1979 günü, Behice Boran İstanbul'da kendisinin tutuklanmasını sağlarken, İzmir'de ve metal işçilerinin katılımıyla yapılan 1 Mayıs'ta Türk bayrakları açıldı ve İstiklal Marşı söylendi.

TİP ve TKP yöneticileri Türkiye'deki sosyalist mücadeleye ve yeni parti arayışlarına da bu zayıflıktan baktılar. Behice Boran, daha 3 Ağustos 1986 tarihinde Uğur Mumcu'ya "Türkiye'de bugün sosyalist parti kurmanın şartları yok" diyor ve bu sözler Cumhuriyet'te büyük başlıklarla yayınlanıyordu. Aynı Cumhuriyet'te Behice Hanım, gerekçelerini de açıklıyor: "Sosyalist olmayıp da sosyalist adı taşıyan bir parti kurulabilir belki, partinin kendisini nasıl nitelediğine bağlı. Burjuvazi ve bugünkü iktidar böyle bir partinin kuruluşundan hoşnut dahi olabilir. Avrupa Konseyi ve Parlementosu ile ilişkilerin düzeltilmesi girişimleri, hele AET'ye tam üyelik için başvuru hazırlıkları hatırlanırsa,.. Böyle bir parti sosyalist gelişmelere zarar verir. Açıkça ortaya çıkıyor; daha 1986 Ağustos ayında Behice Boran, Türkiye'deki parti çalışmalarını sansür etmeyi, bu yolda çaba harcamayanları emperyalizmin ajanları olmakla suçlamayı önemli bir politika sayıyor. TİP ve TKP için önemli bir politikadır; içerde bir parti kuracak veya parti kuruluşuna katkıda bulunabilecek kadroları yok.

Zayıflık devam ediyor; ancak zorlandılar. Sovyetler Birliği Komünist Partisi, hep kardeş partilerin kendi ülkelerinde olmasından yana olmuştur. 27 Mayıs 1960 tarihinden hemen sonra İ. Bilen'e Türkiye'ye dönmesi tavsiyesisinde bulunduğunu ileri süren kaynaklar var. İki yöneticinin Türkiye'ye dönmelerinin TİP ve TKP'nin fiili tasfiyesi ile sona ermesi halinde bile SBKP'nin sonuçtan hoşnut olacağını tahmin etmek zor değildir; Türkiye toprağı mücadelenin devamı için yeni biçimler bulabiliyor.

Artık bundan sonra ne olabileceği, en azından Toplumsal Kurtuluş okuyucuları için büyük süpriz sayılmayacaktır; Dergi, çıktığından beri Türkiye'de bir öro-komünist nesnelliğe işaret ediyor. Bu, hem Türkiye toprağını iyi izlemesinden ve hem de yurt dışı gelişmelerin zayıflayan nabzını tutmasından ileri geliyor. MİT-Genel Kurmay, etkilediği basın, bunlardan bilgi alan Devlet Başkanı Evren, TöBe-KP'yi net bir öro-komünist çizgiye oturtmak istiyorlar. Bunu sağlamalarının ihtimali yüksek görünüyor.

AT'a binmek için değil, Türkiye'nin iç dinamiği için öro-komünist bir TöBe-KP'ye ihtiyaç var. Türkiye'nin sığ yazıcıları 1945 yılında DP'nin kurulmasını Birleşmiş Milletler'e girmeye bağlamışlardı. Bunlar Türkiye'deki gelişmelere ve devrimci pratiğe hakarettir ve şu anda, Türkiye rejiminin sorunu, yükselmeye başlayan devrimci sosyalist hareketi ve Kürt halkının demokratik çıkışlarını durdurmaktır. İç dinamik hep önemlidir.

İki Genel Sekreter, anti-PKK çizgilerini açıkladılar. Zayıftırlar ve "Moskova'ya bağlı olma" iddiaları karşısında hemen cevap vereceklerdir. Her öro-komünist hareket kaçınılmaz olarak anti-sovyetizme gidiyor. Fakat Türkiye'nin özel koşulları da var; TöBe-KP'yi Moskova'dan emir almadığını ispatlamak için yeni ve dramatik açılımlar bekliyor.